

Be Prepared

De merkwaardige geschiedenis
van de sea-scouts in Oostende

Evert de Pauw

BE PREPARED

DE MERKWAARDIGE GESCHIEDENIS
VAN DE SEA-SCOUTS IN OOSTENDE

Stadsarchief Oostende

Oostendse historische publicaties

12

Oostende

2004

Oostendse Historische Publicaties

Be Prepared

De merkwaardige geschiedenis
van de sea-scouts in Oostende

Evert de Pauw

voor Kordate Zeester

foto kaft:

Sea-scouts brengen de traditionele groet "hoog riemen" in de sloep Lauwereins, 1ste handelsdok (huidige Mercatordok), ca. 1950.

Inhoud

WOORD VOORAF	10
INLEIDING	12
1. HET ONTSTAAN VAN SCOUTING EN DE EERSTE TROEPEN IN BELGIË	16
De helden van Mafeking	18
Een interessant experiment	19
Als een lopend vuur	19
Ondertussen in België	20
2. OOSTENDE IN DE EERSTE HELFT VAN DE 20STE EEUW	24
Een kleine stad	26
Het dagelijks leven	27
De politiek en de ideeën	28
3. HET ONTSTAAN VAN SEA-SCOUTING IN OOSTENDE (1913 - 1914)	30
La Ligue Patriotique "Pro Patria"	32
De oprichting van de 1 ^{ste} troep landscouts	33
Het eerste jaar scouting	35
Het ontstaan van de sea-scouts in Oostende	37
4. OOSTENDSE SCOUTS IN DE EERSTE WERELDOORLOG	44
Ten strijde	46
Scouting en militarisme in Oostende	47
De ontnuchtering	51
5. SCOUTING IN OOSTENDE NA DE WERELDOORLOG (1919 - 1926)	54
Succes verzekerd	56
Scouts en gidsen	57
Waar zijn de sea-scouts?	59
Kampen, uitstappen en activiteiten	60
Uitgestelde plechtigheden	64
Achteruitgang in België en in Oostende	67
6. EEN NIEUW ELAN (1927 - 1940)	70
Een aanlokkelijk aanbod	72
Het Internationaal Rotary Congres	72

	7
Nieuwe scoutsactiviteiten: de 15 ^{de} BSB	74
Opnieuw sea-scouting : de 2 ^{de} SSB	78
De gidsen: 10 ^{de} en 21 ^{ste} GGB	82
Hoogtepunten en wetenswaardigheden	86
Naderend onheil	91
7. INZET EN OPOFFERING (1940 - 1945)	94
Doorgaan of schuilen?	96
Gevaarlijke scoutsactiviteiten	99
Geheime scoutsactiviteiten	103
La Sarcelle	104
De Brigade van de Dood	108
Een afrekening?	109
De bevrijding	112
8. DE PERIODE VAN DE WEDEROPBOUW (1945 – 1950)	116
Reorganisaties	118
Boten en behuizing	119
Leidersperikelen	121
Na-oorlogse activiteiten	122
9. GOUDEN JAREN (1950 - 1964)	128
Een sterk kader	130
Nautische activiteiten	133
Bijzondere activiteiten	135
Het terugkerend probleem: lokalen	140
De jaren 60	143
10. SSB OF FOS? (1965)	148
De SSB vóór de tweede wereldoorlog	150
SSB-BSB: groeiende onvrede	152
Federalisering van open scouting: tegengestelde visies	154
Een verscheurend conflict in Oostende	156
De lotgevallen van andere Oostendse eenheden	158
11. 2DE EENHEID SSB (1966 - 1981)	160
Op eigen benen	162
MSO Pico	166
De weg naar verzoening	169
Het einde van de 2 ^{de} SSB	172

12. 2DE EENHEID FOS (1966 - 1986)	176
Schipbreuk van de Borgers	178
Een periode van groei	181
Vlootvernieuwing	186
Dreigende teloorgang	191
13. VAN GESCHIEDENIS NAAR TOEKOMST (1987 - 2000)	196
Eendracht maakt macht	198
Sea-scouts terug naar zee	201
A boy's game, but a man's job	207
Sea-scouting in de Federatie	214
Van geschiedenis naar toekomst	216
14. EPILOOG	220
BIJLAGE 1 - ORGANISATIE EN WERKING VAN SCOUTSGROEPEN	226
Bij het ontstaan : de scouts- of gidsentrop	226
Op zoek naar oplossingen	227
Huidige structuur (vanaf jaren 50-60)	227
BIJLAGE 2 - DE SCOUTSWET	230
De scoutswet 1919	230
De scoutswet 2000	230
BIJLAGE 3 - DE ORGANISATIE VAN DE VERZETSBEWEGINGEN IN OOSTENDE EN DE KUSTSTREEK	232
1. Weerstandsbewegingen	232
2. Actiegroepen en inlichtingendiensten	235
BIJLAGE 4 - DE ANEKDOTE I.V.M. HET IBISGEBOUW	238
Voor Allen, 1945, nr 45	238
BIJLAGE 5 - ORGANIGRAM VAN DE SCOUTSBEWEGING IN BELGIË	240
LIJST VAN AFKORTINGEN	242
BRONNEN	244
1. Archieven	244
2. De pers	244
3. Persoonlijke getuigenissen	245
ILLUSTRATIES	248
BIBLIOGRAFIE	250

BIOGRAFIE VAN DE AUTEUR	9 252
OOSTENDSE HISTORISCHE PUBLICATIES	254
COLOFON	256

Woord vooraf

Niet zonder enige trots stellen we u de 12de uitgave in de reeks Oostendse Historische Publicaties voor. Na een onderdompeling in het 18de eeuwse Oostendse handelsleven, keren we met deze publicatie terug naar de 20ste eeuw en presenteren opnieuw een heel ander segment uit het Oostendse verleden, nl. de geschiedenis van de sea-scouts in Oostende.

Auteur is Evert de Pauw, historicus, zelf jarenlang sea-scout en nu lid van het steuncomité. Hij verzamelde alle gegevens over één van Oostendes oudste jeugdbewegingen -gesticht in 1914- en verwerkte dit tot een vlot leesbaar manuscript.

U zal ongetwijfeld verrast zijn door dit stukje minder gekende, maar op en top Oostendse geschiedenis. Als professioneel gevormd historicus brengt Evert de Pauw een mooi verhaal waarin hij ook de minder fraaie gebeurtenissen niet verzwijgt. Dit verhaal wordt bovendien op een unieke manier gekaderd in een brede context waarin politiek, oorlog, vrede, macht, grote en kleine gebeurtenissen de revue passeren.

We bedanken de auteur die zijn manuscript belangeloos ter beschikking stelde van het Archief. We zijn ervan overtuigd dat het een waardevolle aanvulling is op onze Oostendse historiografie. We wensen de Oostendse sea-scouts nog een avontuurlijke vaart en een behouden thuiskomst in de Oostendse haven! Onze trouwe én nieuwe lezers wensen we veel leesplezier met deze jongste publicatie.

Namens het College

de Stadssecretaris

Johan Vandenabeele

namens de Burgemeester
i.o. de Schepen

Willy Labens

Inleiding

“Be Prepared”, in het Nederlands meestal vertaald als “Steeds Bereid”, is het traditionele parool van scouts en gidsen overal ter wereld. Het geeft de typische dienstbaarheidsgedachte weer van de scouts- en gidsenbeweging. Maar de Engelse uitdrukking draagt meer in zich dan dienstbaarheid: “Be Prepared” wil ook zeggen “Wees vóórbereid”. En ook dat is een leidmotief van de scouts- en gidsenbeweging. Strompel niet blindelings door het leven, maar zorg dat je klaar staat om je verantwoordelijkheid op te nemen, om uitdagingen in de meest brede zin van het woord aan te pakken. Het is de houding tegengesteld aan berusting, passiviteit, moedeloosheid. Niet toevallig komt de afkorting van “Be Prepared”, BP, ook overeen met de initialen van de oprichter van de scouts- en gidsenbeweging, de excentrieke Engelsman Baden Powell, die in zijn scoutmethodiek voortdurend gebruik maakt van dergelijke grappige spitsvondigheden en spelletjes. Het spel en de romantiek van de verbeelding zijn een belangrijk middel van de methodiek van de scouts- en gidsenwerking.

Het is bijna 100 jaar geleden dat een aantal Oostendse jongeren zich lieten verleiden door het spel van scouting dat toen pas uitgewerkt was door Robert Stephenson Baden-Powell. Al gauw werd daar een eigen invulling aan gegeven: een stad aan zee heeft niet zomaar scouts; zij heeft sea-scouts! De zee en het varen zijn immers de gedroomde middelen om aan scouting te doen. Dit is de merkwaardige geschiedenis van de sea-scouts in Oostende: vooral een mooi verhaal van spelende kinderen en geëngageerde jongeren, dikwijls een ongelukkig verhaal van vallen en opstaan, soms een gruwelijk verhaal van dood en vernietiging. Het gaat over de sea-scoutstroep die in 1914 opgericht werd onder de vleugels van de vereniging Sea-Scouts van België (SSB), een dochterorganisatie van de pluralistische scoutsbeweging Boy-Scouts van België en Girl Guides van België (BSB-GGB). Sinds 1966 werkt de BSB-GGB als een gefederaliseerde structuur met de Federatie voor Open Scouting (FOS) als Nederlandstalige poot en de Scoutes et Guides Pluralistes (SGP) als Franstalige tegenhanger. Vandaag heten de sea-scouts in Oostende officieel “2de eenheid, FOS, Westhinder”. Tot wereldoorlog II is de geschiedenis van de sea-scouts en de (land)scouts in Oostende nauw verweven, wat ook tot uiting komt in dit werk. Als de BSB-GGB vanaf 1945 gaat werken met meer autonome eenheden, gaat ook

de 2de eenheid een meer zelfstandige koers varen. Historiek van de katholieke zeescoutstroep in Oostende, die opgericht werd in de jaren 1950, wordt niet behandeld. Anderen, meer betrokken, zijn beter geplaatst om een historisch overzicht van deze groep te geven.

Toen wij het historisch onderzoek in voorbereiding van dit werk in ernst aanvatten in 1998 waren er bitter weinig gegevens bekend. Er waren de schaarse, soms onjuiste, verwijzingen in oude scoutstijdschriften, er was de traumatische herinnering aan de splitsing van de eenheid in 1965 en er was het systematisch archief dat pas vanaf het jaar 1983 bijgehouden werd.

Meer gaten dan kaas dus, en daarom zijn wij veel dank verschuldigd aan allen die meegeholpen hebben om deze merkwaardige geschiedenis te reconstrueren. Het gaat vooral om de vele getuigen, oud-scouts en gidsen, die bereid waren ons te woord te staan of hun oude foto's ter beschikking te stellen. Een verontschuldiging is op zijn plaats voor de gedetailleerde, soms pietluttige of zelfs intieme vragen die we hen vijftig of zelfs zeventig jaar na de gebeurtenissen durfden te stellen. Daarbij kunnen we niet nalaten twee mensen bij naam te noemen die veel meer aan dit werk hebben bijgedragen dan hun getuigenis. Oud-SSB hoofdcommissaris Etienne Declercq en Oud-BSB gewestcommissaris Jean Van Huele hebben ons niet enkel hun persoonlijk archief laten inkijken, maar hebben zelf actief oude getuigenissen verzameld en voorbereidende stukken van dit werk gelezen en becommentarieerd. Zonder hen zou deze geschiedenis sterk aan kwaliteit ingeboet hebben. De inhoud van de tekst, de interpretatie van de feiten én de fouten die erin geslopen zijn, vallen uiteraard onder onze eigen verantwoordelijkheid.

De grote lijnen en de belangrijkste figuren in de merkwaardige geschiedenis van de 2de eenheid sea-scouts zijn bekend, maar sommige wetenswaardigheden, vandaag nog verborgen, komen misschien later nog tevoorschijn. Vele typische wapenfeiten van de scouts, kampen, vaartochten, anekdotes en de achtergronden tot sommige ontwikkelingen zijn noodzakelijkerwijze slechts zeer beknopt of hoogstens als voorbeeld weergegeven. Ook de inspanningen van tientallen individuele sea-scouts, gidsen, leiders, leidsters en comitéleden zijn hier wegens plaatsgebrek onderbelicht gebleven. Het bewijs van hun inzet ligt

begraven, maar niet vergeten, in het archief van de 2de eenheid dat naar aanleiding van dit werk verzameld en op orde werd gesteld.

Zoals te verwachten worden hier geen onthullingen gedaan die een nieuw licht werpen op de wereldgeschiedenis. Het is een, vooral lokale, feitengeschiedenis zonder diepgravende analyses. Maar toch vinden wij het belangrijk om deze "onbelangrijke" geschiedenis te bewaren, ten eerste omdat dit soort historie te dikwijls verloren gaat voor we er erg in hebben en ten tweede omdat zonder de feitengeschiedenis gewoon geen diepgravende analyses mogelijk zijn. Sea-scouting is een heel bijzondere tak van het jeugdwerk dat zo'n belangrijke rol heeft gespeeld in de sociale ontwikkeling van België in de 20ste eeuw en tot op heden is er omzeggens niets over gepubliceerd. Daarnaast is het voor de sea-scouts van vandaag belangrijk om te weten dat zij deel zijn van een lange traditie. De kennis over de inzet, de vreugde, de conflicten en de tegenslagen van hun voorgangers geeft meer zin aan hun eigen engagement. De geschiedenis van de 2de eenheid is ook bijna een eeuw sociale en politieke geschiedenis van Oostende. Waarschijnlijk is de 2de eenheid vandaag de oudste nog actieve jeugdbeweging van de stad.

Pas in 2014 zullen de Oostendse sea-scouts écht hun eeuwfeest kunnen vieren. Maar zolang konden wij niet wachten. Het verhaal eindigt in het jaar 2000, als de 2de eenheid de 21ste eeuw ingaat. Zolang de 2de eenheid actief is, kan echter de definitieve geschiedenis niet geschreven worden. Laat ons hopen dat dit nog lang zo blijft.

Evert de Pauw
najaar 2003

1.

**Het ontstaan van scouting
en de eerste troepen in België**

De helden van Mafeking

Zelden was in Londen een grotere uitbarsting van jubelend enthousiasme te zien dan op de avond van de 18de mei van het jaar 1900. Enkel het einde van de wereldoorlogen bracht soortgelijke beelden in de straten van de stad. Op Picadilly Circus en Trafalgar Square stroomden duizenden mensen samen om overwinningssliederen te zingen en patriottische leuzen te scanderen. Theatervoorstellingen in de West End werden onderbroken en heldhaftige toespraken werden luid toegejuicht door de massa bij Hyde Park Corner.

De reden van de spontane, ietwat hysterische volksvreugde was het nieuws van de opheffing van het beleg van Mafeking, een kleine garnizoenstad gelegen op duizenden km van Londen in het binnenland van Zuid-Afrika. Hoewel het beleg van Mafeking strategisch niet onbelangrijk was voor het verloop van de Boerenoorlog, leek de reactie van de massa sterk overdreven¹. Maar na maandenlange berichten over de bloedige nederlagen die het Britse leger moest incasseren van de lichtbewapende Boeren en na de felle buitenlandse kritiek op de Britse expansiedrang in Zuid-Afrika, was de overwinning bij Mafeking eindelijk goed nieuws. Meer dan een half jaar had een leger van Boeren het stadje Mafeking belegerd, waar de Engelse kolonisten zich verschanst hadden. Al die tijd leefde het moederland intens mee met het wel en wee van de verdedigers, die al hun schranderheid en creativiteit aan de dag moesten leggen om met weinig middelen stand te houden tegen een superieure belegeringsmacht. Garnizoenscommandant kolonel Robert Stephenson Baden-Powell schakelde zelfs jongens in van 12 à 14 jaar om verkenneropdrachten ("scouting") en lichte logistieke taken uit te voeren. Met veel sympathie werden de avonturen van de kolonel en zijn Mafeking Cadets gevolgd in de pers. De ontzetting van de stad betekende de ontknoping én een happy end van een docudrama dat zeven maanden geduurd had. Door al die publiciteit werd het Beleg van Mafeking opgenomen in de galerij der mythen van de British Empire. Na de ontzetting werd

¹ In 1899 breekt in Zuid-Afrika opnieuw oorlog uit tussen de afstammelingen van de eerste Nederlandse kolonisten ("Boeren") en de latere kolonisten uit Groot-Brittannië. De Boerenoorlog zou duren tot 1902 en leidde tot de definitieve annexatie van de Boerengebieden in de Britse kolonie

Baden-Powell bevorderd tot generaal-majoor en werd hij een idool voor de Engelse jongeren, die zich identificeerden met zijn jonge verkenner.

Een interessant experiment

Reeds voor het beleg van Mafeking had Baden-Powell zich verdiept in verkennerstechnieken voor militairen. In 1899 publiceerde hij het militaire handboekje "Aids to Scouting". Door zijn enorme populariteit na het beleg genoot ook dit boekwerkje een toenemende belangstelling van jongeren en opvoeders. Baden-Powell verbaasde zich enigszins over het feit dat zijn militair handboek zo'n succes kende buiten het leger. Hij voerde een uitgebreide correspondentie met zijn fans en na zijn definitieve terugkeer uit Zuid-Afrika in 1903 werd hij overal te lande uitgenodigd om spreekbeurten te geven.

Dit succes spoort hem aan om zich verder te verdiepen in methodes van opvoeding en jeugdwerking. Hij probeert de human resources technieken (zoals wij dat vandaag zouden noemen) uit zijn militaire handleiding om te bouwen, zodat ze van nut zouden zijn voor het jeugdwerk dat toen hier en daar werd opgericht².

Hoewel Baden-Powell eerst begint te werken aan een opvoedkundige methode voor bestaande jeugdgroeperingen, evolueert hij langzaam naar de idee van een eigen jeugdbeweging van boy-scouts. In de zomer van 1907 organiseert hij een eerste scoutskamp. Vier patrouilles (een twintigtal jongens) nemen deel aan het legendarische scoutskamp op Brownsea Island, een klein eiland voor de haven van Poole in het zuiden van Engeland. Het resultaat van zijn opzoeken en ervaringen verschijnt in januari 1908 onder de titel "Scouting for Boys", het scoutshandboek, dat na de bijbel wellicht een van de meest verspreide boeken ter wereld is.

Als een lopend vuur

De publicatie van "Scouting for Boys" leidt tot de spontane oprichting van scoutsgroepen overal in Engeland. Sommige ontstaan uit bestaande

² bv. de "Boys Brigade" (opgericht in Glasgow, 1883) of de "Church Lads Brigade", te vergelijken met de Belgische patronaten.

jeugdbewegingen, andere groeien op uit het niets. In 1908 en 1909 worden opnieuw scoutskampen georganiseerd. In 1909 leidt het bootskamp op de rivier Mercury (Hampshire) tot de publicatie van het werkje "Sea-scouting and seamanship for boys", geschreven door Robert Baden-Powells broer, Warington Baden-Powell.

Het succes van de scouting-methode is geen geïsoleerd gebeuren. Op het einde van de 19de eeuw ziet men een toenemende belangstelling voor de opvoeding en de vorming van de jeugd. Kinderen en jongeren worden onderscheiden van volwassenen. Kinderarbeid wordt verboden of beperkt. Kinderen krijgen meer vrije tijd. In dezelfde periode ontwikkelen zich de grote opvoedkundige theorieën van Montessori, Steiner, Decroly e.d.³

Ondertussen in België⁴

Bezorgd om het zielenheil van het ledige kind richt de kerk in de 19de eeuw in ons land de patronaten op. Het is een katholieke jeugdwerking die per parochie door de geestelijkheid georganiseerd moet worden. Later ontstaat hieruit de chiro-beweging.

Scouting verspreidt zich over de rest van de wereld via Britse onderdanen die zich buiten Engeland bevinden. In de uitgestrekte Britse koloniën worden troepen opgericht, maar ook in landen of steden waar veel Britten wonen, zoals Brussel of Antwerpen.

In 1910 wordt in Brussel een Britse scoutstroep opgericht onder impuls van de Anglicaanse dominee Clarke. Harold Parfitt, een Engelse handelsreiziger die in Brussel verblijft, wordt de eerste troepenleider. De troep bestaat uit twee patrouilles, kinderen van Engelse families die in Brussel wonen.

De activiteiten van de Engelse scouts trekken de aandacht van Belgische jongeren. Activiteiten zoals hutten sjoeren, kampvuren maken, sluiptechnieken, het patrouillesysteem en de groepsethiek, het "cowboy uniform", men kan zich de aantrekkingskracht voorstellen op jongeren die opgevoed werden in de duffe en

³ De Block (A.), Martens (L.), *Moderne schoolsystemen, Antwerpen 1983.*

⁴ Herrin (J.L.) *La Piste Retrouvée, tome I, Liège, 1993.*

verkrampde sfeer van de 19de eeuwse burgerij. Robert Verhoogen en Henri Depage waren de eerste Belgische scouts die bij de troep van Harold Parfitt aansloten.

De vader van Henri, Dr. Antoine Depage, raakte al gauw verstrikt in het steuncomité van de scoutsgroep. Dr. Depage was prominent lid van de Brusselse burgerij, liberaal gemeenteraadslid en onderzoeker aan de Université Libre van Brussel. Later werd hij voorzitter van het Rode Kruis België en lijfarts van koning Albert I. Zijn vrijdenkende kennissenkring raakte snel geïnteresseerd in de principes en theorieën van Baden Powell. Die ging voor zijn scoutingmethode uit van een algemeen religieus kader, veeleer dan van eng katholicisme of anglicanisme, waarbij intrinsiek religieuze activiteiten weinig aan bod komen⁵. Dit betekende een verfrissende afwijking van de jeugdgroepen die opgezet werden door de katholieke kerk in België. Het feit dat scouting open bleek te staan voor verschillende godsdiensten en opvattingen had een grote aantrekkingskracht op de vrijdenkende liberalen in het Brusselse.

In december 1910 wordt in Brussel de "Conseil Général" van de "Boy-Scouts de Belgique" (BSB) opgericht, wat wijst op de intentie om scouting op een georganiseerde manier te verspreiden in België. Graaf 't Serclaes wordt voorzitter, Antoine Depage bestuurder en advocaat Pierre Graux (wiens zonen ook tot de eerste scouts in België behoorden) secretaris.

In de daarop volgende jaren ontstaan scoutsgroepen in verschillende steden. Brussel krijgt een tweede en een derde troep. In 1911 worden troepen opgericht in Antwerpen, Hoei, Verviers en Bergen.

De eerste scoutstroepen bestonden uitsluitend uit jongens. In die tijd vonden de meeste mensen de gedachte dat meisjes zouden deelnemen aan buitenactiviteiten zoals kamperen en hiken ronduit ridicuul, laat staan dat jongens en meisjes samen zouden spelen. De meisjes presenteerden zich echter spontaan bij de boy-scouts troepen. Er zijn in Brussel al gidsen actief vanaf 1911. In 1915

⁵ *De opvattingen van Baden Powell hieromtrent waren duidelijk beïnvloed door zijn vader, die een zeer kritisch en vooruitstrevend theoloog was, waardoor hij op het einde van zijn leven in conflict kwam met de kerk.*

richtte Baden Powell de Girl Guides beweging op in Groot-Brittannië en in 1918 publiceerde hij het boekje "Girl Guiding".

De pluralistische Girl Guides de Belgique (GGB) wordt opgericht als zusterbeweging van de BSB op 4 februari 1920. Gravin d'Oultremont is voorzitter van de Raad van Beheer. In het uitvoerend comité van de GGB zetelen onder meer de initiatiefnemer voor de oprichting, de jonge Linette Brunard, de echtgenote van Pierre Graux, Margueritte Graux, en mevrouw Van Iseghem, echtgenote van de West-Vlaamse gedeputeerde Paul Van Iseghem. In Brussel worden de eerste twee pluralistische gidsentropen opgericht in januari 1920. Een maand later sluiten ze officieel aan bij de GGB⁶.

⁶ Herrin (J.L.), *La piste retrouvée, tome I et II, Liège, 1993*.

2.
Oostende
in de eerste helft van de 20ste eeuw

Om de gebeurtenissen en de mentaliteit van de mensen te begrijpen die bijna honderd jaar geleden in Oostende leefden, werkten en er de eerste scoutsgroep oprichtten, moet men zich kunnen verplaatsen naar de omgeving en de tijdsgeschiedenis van het begin en het midden van de 20ste eeuw.

Een kleine stad

In 1914 telde Oostende zo'n 45.000 inwoners. Naast het stadscentrum lagen de nieuwe wijken Hazegras en de Hospitaalwijk. Het Westerkwartier en de wijk Sint-Jan werden opgebouwd tussen de twee wereldoorlogen en afgewerkt na 1945. Op de Oosteroever, waar nu het Vissersdok en de Vismijn liggen, stond de oude armtierige Vuurtorenwijk. In de jaren 1930 wordt de wijk met de grond gelijk gemaakt en opnieuw opgericht aan de andere kant van de Dr. Eduard Moreauxlaan, toen nog Congolaan genoemd. In 1914 stopte de bebouwing langs de kustlijn met het machtige Royal Palace Hotel, gelegen tussen de zee en de hippodroom Wellington. Het Leopoldpark liep van de huidige Léon Spilliaertstraat (tot 1953 nog Sint-Petersburgstraat genoemd) tot de Hendrik Serruyslaan. De Leopold II laan zou pas in de jaren 50 dwars door het park getrokken worden. Het Maria-Hendrikapark, aangelegd op instructie van Leopold II, omvatte het hele gebied tussen de nieuwe dokken Vlotdok-Houtdok, de Graaf de Smet de Naeyerlaan en de kazernes en de spoorlijn die Oostende binnenkwam via de Gouweloze straat en de Verenigde Natiënlaan. Stene, Mariakerke en Bredene waren afgelegen plattelandsdorpen. De laatste twee werden gescheiden van Oostende door grote stukken duinengebied.

Oostende beleefde in die periode een grote bloei. Van de wat slaperige vestingstad in 1815 is de stad aan het begin van de 20ste eeuw uitgegroeid tot een mondaine toeristische badstad. Het toerisme en de handel verdrongen snel het militaire karakter van Oostende. De koninklijke familie, en in hun zog tal van edelen en rijke lui, brengen hun vakanties door in Oostende. De spoorwegverbinding naar Brussel en de aansluitende ferryverbinding maakten Oostende goed bereikbaar voor welgestelde toeristen. Het casino-kursaal, de hippodroom, het theater, de grote hotels draaiden op volle toeren. Tussen 1900 en 1905 werd de achterhaven sterk uitgebreid. Zo werd onder meer het Zwaaidok aangelegd. De Demeysluis en de de Smet de Naeyerbruggen werden afgewerkt in 1905. Ter vervanging van de Leopoldspuikom op de Oosteroever

werd de huidige Spuikom gegraven en afgewerkt in 1912. Ook na de sloping van de vestingmuren in 1860-61, waren er toch nog steeds grote kazernes gevestigd op de wijk Hazegras (op de plaats van de huidige kazerne Bootsman Jonsen). Het 3de en het 23ste linieregiment waren er gevestigd. Vele Oostendenaars dienden in deze regimenten en de bevelhebbers en officieren behoorden tot de notabelen van de stad.

Het dagelijks leven

Men moet zich goed voorstellen hoe het was om te leven zonder modern comfort zoals centrale verwarming, elektrische verlichting, stromend water, of communicatie zoals radio of televisie, laat staan computers of draagbare telefoons. Steden als Antwerpen of Brussel lagen exotisch ver weg en Londen of Parijs leken wel aan de andere kant van de wereld te liggen. Vóór de uitvinding van de telegraaf kon het dagen duren voor boodschappen uit Brussel de kust bereikten. Belangrijk nieuws uit het buitenland kreeg men soms pas weken na de gebeurtenis te horen. Voor de meeste mensen was het hard werken om niet in armoede te moeten leven. De rijkere burgers leefden in grote herenhuizen met huispersoneel.

Iedereen verwarmde met kachels en de verlichting gebeurde met gas. Op de plaats waar nu het gerechtshof staat, stond daarom een gasfabriek die huizen van welstellende burgers rechtstreeks voorzag van gas. De telefoon en de auto waren net uitgevonden en waren nog een zeldzaamheid, zelfs bij gegoede burgers. Een tripje naar Blankenberge per koets duurde al gauw drie uren, maar voor de meeste mensen was dat te duur, zodat je te voet een hele dag onderweg was. Daarom werden in die tijd de tramlijnen aangelegd van Oostende naar Blankenberge en Nieuwpoort en verder. De scouts gingen toen dikwijls te voet op kamp met hun bagage op een stootkar of op een wagen met paard. Sinds de spoorlijn Brussel-Oostende aangelegd werd in 1838 konden diegenen die een ticket konden betalen naar de hoofdstad reizen in twee en een half uur. Oostende had toen twee stations: een centraal station (gesloopt in 1957) gelegen tussen de Perronstraat en de Leopold III laan en een "zeestation", dat aansloot op de ferryverbinding naar Dover en dat nog steeds functioneert als station.

Scouting organiseren was in die tijd niet gemakkelijk. Vakantie voor werknemers werd pas op het einde van de jaren 1930 ingevoerd. Enkel op zondag werd er niet gewerkt. De meeste kinderen gingen na de lagere school onmiddellijk aan het werk als knecht, visser, huisvrouw, boer, arbeider. Het stadsbestuur in Oostende had in de tweede helft van de 19de eeuw grote inspanningen geleverd om een officieel stadsonderwijsnet van lagere scholen uit te bouwen⁷. Enkel de kinderen uit de gegoede klasse volgden verder middelbaar onderwijs, in het katholieke college in Oostende. Sinds 1880 was er voor de meer progressieve burgers, meestal van liberalen huize, een neutrale rijksmiddelbare school: het Koninklijk Atheneum, nu nog steeds gevestigd in de Léon Spilliaertstraat. De gegoede burgerij, de mensen met een zekere welstand, spraken Frans. Ook het stadsbestuur en de administraties waren Franstalig.

De politiek en de ideeën

België ontstond in 1830, eerder kunstmatig, als gevolg van het politieke schaakspel tussen Frankrijk, Nederland en Engeland. Nog lange tijd daarna wilden buurlanden zoals Nederland en Frankrijk het land opnieuw aanhechten. De jonge Belgische staat en het nieuwe koningshuis deden er alles aan om de vaderlandsliefde en het nationalisme te bevorderen. Via de school, het leger, het bestuur, via verenigingen en sportclubs werd de bevolking doordrongen van een Belgisch patriottisme.

Traditioneel waren er in het België van de 2de helft van de 19de eeuw twee grote maatschappelijke en politieke stromingen: een zeer machtig katholiek blok en een kleinere liberale beweging. De liberalen ijverden voor een strikte scheiding van kerk en staat en waren voor een pluralistische maatschappij, waardoor ze scherp in aanvaring kwamen met de katholieken. In het begin van de 20ste eeuw kent Oostende een overwegend liberaal stadsbestuur. Liberalen en katholieken houden zich vooral bezig met de betere burgers en raken niet verder dan liefdadigheid als het om de arbeiders en de werkende bevolking gaat. Het is de socialistische beweging, die zich op het einde van de 19de eeuw begint te organiseren, die het in ernst opneemt voor de armere werkende bevolking, waardoor zij in conflict komt met de twee traditionele partijen.

⁷ Vanden Weghe (H.), *150 Jaar stedelijk lager onderwijs in Oostende*, De Haan, 1987.

Op sociaal vlak evolueerden de opvattingen sterk. Wetenschappers begonnen erover na te denken hoe men het lot van de arbeiders kon verbeteren, hoe vooral de armen een gezonder leven konden leiden, hoe kinderen een goede opvoeding te geven. Waar de burgerij voorheen haar kinderen binnen hield (het buitenleven was enkel voor arbeiders en boeren, gegoede mensen bleven binnen als het kon), ontdekte men nu de waarde van gezonde buitenlucht en lichamelijke opvoeding. Er ontstonden sporten en sportclubs. In 1914 werd de leerplicht ingevoerd en moest iedereen tot 14 jaar naar school. Pedagogen bedachten vooruitstrevende methoden van onderwijs en opvoeding, de kerk richtte katholieke jeugdbewegingen op en Baden Powell bouwde zijn militaire verkennerstechnieken om tot een methode voor jongeren.

3.

Het ontstaan van sea-scouting in Oostende (1913 - 1914)

La Ligue Patriotique "Pro Patria"

De oprichting, in maart 1913, van de vaderlandslievende vereniging "Pro Patria" past helemaal in de tijdsgeest. Initiatiefnemers zijn enkele leerlingen van de afdeling 2de latijn-grieks van het Koninklijk Atheneum. Jules Gioannora, een ex-onderofficier, en Willy Baeyens zijn de belangrijkste leiders⁸. Achter de leiding staat een soort comité van ouders en notabelen van de stad. La Ligue Patriotique Pro Patria richt zich naar de leerlingen van het Koninklijk Atheneum en van de gemeentelijke betalende jongensschool in de Ooststraat (later de Albertschool). Aangezien Frans de belangrijkste voertaal op school is, spreken de jongens van Pro Patria waarschijnlijk meestal Frans. De bedoeling is om de jeugd een zinvolle en verantwoorde vrijetijdsbesteding te geven. Het stimuleren van vaderlandsliefde, zelfbewustzijn en eergevoel staat voorop, naast het aanmoedigen van sport, spel en het buitenleven. De organisatoren wijzen er ook op dat het lidmaatschap van Pro Patria een uitstekende voorbereiding zou zijn voor een eventuele latere militaire opleiding.

Al snel telde de beweging meer dan 100 leden. Waarschijnlijk werd het lidmaatschap sterk aangemoedigd door de schooldirecties⁹. Elke donderdagmiddag (de vrije schoolmiddag viel toen op donderdag in plaats van op woensdag) en elke zondag werden er buitenactiviteiten georganiseerd in de uitgestrekte duinen rond Oostende of in het Maria-Hendrikapark. Het lokaal van samenkomst bevond zich in de toenmalige Wenenstraat (vandaag de Kemmelbergstraat). Soms marcheerde de hele troep onder begeleiding van tromgeroffel naar het Maria-Hendrikapark waar een groot spel gespeeld werd dat meestal ging om een strijd tussen twee groepen, waarbij de ene groep de vlag of het kamp van de andere moest veroveren. Hoewel de jongens geen uniform droegen was de bevolking toch onder de indruk van de sterke discipline die er heerste¹⁰.

⁸ *Le Carillon*, 1913, nr 55
Le Carillon, 1919, nr 30

⁹ Vergelijk ook met andere verenigingen die onder impuls van het stedelijk onderwijs werden opgericht zoals "Nu voor Later" en "De Jonge Turners". Vanden Weghe (H.), *150 Jaar stedelijk lager onderwijs in Oostende, De Haan*, 1987.

¹⁰ *Le Carillon*, 1913, nr 67

De activiteiten van Pro Patria brachten voor de kinderen van de burgerij amusement in een gedisciplineerd en patriottisch kader, maar toch was er het gevoel dat er iets ontbrak. Het was moeilijk om een organisatie te plannen en jongeren te begeisteren zonder uitgewerkte visie of zonder programma. Veel jongens waren vlug uitgekeken op het marcheren en de varianten van de vlaggenroof. Als de ouders en het beschermcomité van Pro Patria hun jongerenwerking in stand wilden houden, moesten ze snel met iets beters voor de dag komen.

De oprichting van de 1ste troep landscouts

Zoals eerder beschreven waren de eerste scoutstroepen in België ontstaan in het Brusselse in 1910-1911. In 1913 waren er al in verschillende steden scoutsgroepen, die meestal werkten onder de vleugels van de overkoepelende vereniging Boy-Scouts de Belgique (BSB)¹¹. Harold Parfitt, master van de eerste Belgische scoutstroep, was ondertussen "Chef Scout de Belgique" van de BSB geworden. Hij ondersteunde de beginnende scoutstroepen met advies en opleiding.

In juni 1913 worden contacten gelegd tussen het steuncomité van Pro Patria en de BSB. Op zaterdagavond 14 juni wordt door François Fourmarier, namens het comité, een vergadering belegd voor de ouders in Hotel de la Marine, toen gelegen op de hoek van de Kapellestraat en de Wittenonnenstraat. Gastspreker is Harold Parfitt, die speciaal uit Brussel overgekomen is om de methode van scouting uit te leggen. En Parfitt, in zijn vorig beroep handelsvertegenwoordiger, prijst zijn product aan met overtuiging. Baden-Powells "Scouting for Boys" methode geeft de ouders de juiste antwoorden op hun vragen en bekommernissen. Scouting is meer dan vrijetijdsbesteding. Door het groepsleven, de uitdagingen en de toebedeelde verantwoordelijkheid wordt het karakter van de jongere gevormd. Het kamperen, het buitenleven en de sportieve activiteiten

¹¹ In 1912 werd de eerste katholieke scoutsfederatie opgericht de "Belgian Catholic Scouts" (BCS), later omgedoopt tot Baden Powell Belgian Boy Scouts (BPBBS), maar die won slechts langzaam aanhang. Het katholieke establishment in België stond erg huiverig tegenover het Engelse scouting, uitgevonden door een Anglicaan, waarbij bovendien banden met de vrijmetselarij vermoed werden. Pas na WOI, als het succes van scouting onstuitbaar lijkt, gaat de katholieke zuil, met uitdrukkelijke goedkeuring van kardinaal Mercier, zijn volle gewicht gooien achter de snelle uitbouw van een katholieke scoutsbeweging.

stimuleren de fysieke ontwikkeling. De jongens worden geboeid door het samenzijn, de romantiek, de verhalen en de spelen. Vaderlandsliefde en (zelf)discipline zijn de middelen die de methode omkaderen. Stuk voor stuk zijn dit elementen die hoog op de agenda staan van de opvoeders uit die tijd. De Chef-Scout drukt de hoop uit dat er weldra in Oostende ook een scoutstroep zou opstarten.

Parfitts aantrekkelijke verhaal kent die avond een grote bijval. Enkel een paar praktische details staan de oprichting van een echte scoutstroep nog in de weg. Reglementen en methodiek (het boek "Scouting for Boys") zouden bezorgd worden door de BSB. Het vereiste uniform, een uitgaansuniform én een "werk" uniform, was een zware kost voor veel ouders. Eén aanwezige, commandant Bultinck, inspecteur bij het zeewezen, deelt de vergadering mee dat er ook gewerkt wordt aan de oprichting van "sea-scouts". Jules Gioannora verklaart zich bereid om zich om te scholen tot scoutsmaster. Hij zal worden bijgestaan door de andere Pro Patria leider, atheneumstudent Willy Baeyens ¹². Ten slotte wordt er beslist zo snel mogelijk van start te gaan en een permanent steuncomité op te richten om de praktische problemen voor de scouts zo veel als mogelijk op te lossen.

Op 1 juli vindt een vreemde plechtigheid plaats in het Maria-Hendrikapark, nabij de kazerne. 36 scouts staan opgesteld in patrouilles. De uniformen trekken de aandacht van heel wat passanten. Harold Parfitt is weer overgekomen uit Brussel om de scoutsbelofte af te nemen van scoutsmaster Jules Gioannora, peloton-chef Willy Baeyens en de patrouilleleiders¹³. Ook heel wat ouders en leden van het steuncomité zijn aanwezig. De voorzitter van het comité, dr. Arthur Kockenpoo, voert eerst het woord en overhandigt dan plechtig de troepsvlag aan de nieuwe troep, de 1ste BSB troep in Oostende, als dusdanig officieel erkend door de algemene vergadering van de BSB in augustus 1913¹⁴.

¹² *Le Carillon*, 1913, nr 68

¹³ zie bijlage 1 - *Organisatie en werking van scoutsgroepen*

¹⁴ *Le Scout*, 1913, nr 7.

Het eerste jaar scouting

De 1ste troep neemt die zomer een vliegende start. Naast de wekelijkse bijeenkomsten in het lokaal in het Hotel St.-Georges (Jozef II straat), zijn er tal van uitstappen en bijzondere activiteiten¹⁵.

Op 22 juli leggen andermaal een aantal scouts hun belofte af in het Maria-Hendrikapark. Nadien marcheert de troep naar het Vander Sweepplein (vandaag het Ernest Feysplein), waar de tram wordt genomen naar Westende. Daar vindt een verbroedering plaats met Franse scouts die een kamp hielden in de duinen¹⁶.

De afspraak met de BSB is dat, telkens er scouts aankomen uit Engeland, zij verwelkomd worden in naam van de BSB door een delegatie van de 1ste eenheid. Eind juli arriveert een grote troep van meer dan 300 Engelse scouts in Oostende. Het is de Swansea Valley Troop, die komt kamperen in de duinen van Nieuwpoort¹⁷. De 1ste troep verwelkomt de Engelse scouts als ze ontschepen in de haven. Tien Oostendse scouts onder leiding van peloton-chef Baeyens gaan mee op kamp met de Engelsen. Het is een soort stage. Op het einde van het kamp worden de Engelse scouts samen met de 1ste troep plechtig ontvangen op het stadhuis van Oostende. Het stadhuis bevond zich toen aan het Wapenplein, waar nu het Feest- en Kulturpaleis staat. Burgemeester Liebaert verwelkomt de 1ste troep als nieuwe vereniging in Oostende en spreekt dan de Engelsen toe. Ook comitévoorzitter Kockenpoo houdt een speech. Het comité en de ouders zijn in groten getale aanwezig. Captain Woodcliffe, hoofdleider van de Swansea Valley Scouts spreekt een dankwoord uit en overhandigt het insigne van dankbaarheid van de Engelse scoutsbeweging, een swastika¹⁸, aan twee Oostendse deelnemers aan het kamp (Baeyens en Deridder). Daarna defileren de twee scoutstroepen op

¹⁵ *Het jaarverslag van dr Kockenpoo aan de ouders op 29.01.1914 maakt o.m. melding van "exercices, jeux, excursions diverses à La Panne, à Wenduyne, à Bruges etc.", Le Carillon, 1914, nr 13.*

¹⁶ *Le Carillon, 1913, nr 93*

¹⁷ *De Belgische kust was een populaire bestemming voor Engelse scouts. In 1912 wordt melding gemaakt van een Engels scoutskamp in "Groenendyck Plage" (Le Soir, 21 aug. 1912) bij Oostduinkerke, vandaag grondgebied Koksijde, maar in die tijd grondgebied Nieuwpoort. In de zomer van 1914 verwacht men in Oostende de scouts van East-Greenstead voor een kamp in het Maria-Hendrikapark..*

¹⁸ *In de loop van de jaren '30 werd dit insigne afgeschaft omdat dit meer en meer geassocieerd werd met het nazisme.*

het Wapenplein, terwijl de notabelen toekijken vanop het balkon van het stadhuis¹⁹.

Hoewel blijkt dat Jules Gioannora en Willy Baeyens de belangrijkste leiders waren, lijdt het geen twijfel dat de troep sterk gesteund werd door het comité. Dit steuncomité, ontstaan uit het oprichterscomité van Pro Patria, bestond uit ouders en sympathisanten van de scoutsbeweging in Oostende. Bezielend voorzitter was dr. Arthur Kockenpoo, een man die tot begin jaren 30 actief zal blijven. De andere leden waren de heren H. Kies (apotheker), F. Fourmarier (onderwijzer), R. Mertian (hoteleigenaar), J. Bauwens (reder, tevens voorzitter van de redersvereniging en lid van de raad van bestuur van het Koninklijk Werk Ibis), Dr. I. Pleyn, M. Laroye, F. Remy, Buchet (penningmeester) en kapitein Wenuys en commandant Claeyss (officieren van het 3de linieregiment)²⁰. Deze burgers maakten deel uit van de Franstalige liberale middenstand in Oostende. Hun kinderen gingen naar neutrale scholen, er waren goede contacten met het liberale stadsbestuur (burgemeester Liebaert en later burgemeester Edouard Moreaux) en de liberale pers was de scouts goed gezind. Van een aalmoezenier of een kerkelijke controle is nergens sprake. Later vinden we diverse namen terug in de Rotary-club (opgericht in Oostende in 1923) en in de vrijmetselarij.

In het najaar van 1913 en in 1914 gaat de 1ste troep op zijn elan verder. Op 14 februari vindt vanaf acht uur 's avonds het troepenfeest plaats in het lokaal in Hotel St.-Georges. De scouts brengen er muziekoptredens, scoutsdemonstraties en twee sketches. Het succesvolle feest wordt besloten met de Brabançonne²¹. In de paasvakantie houdt de troep een paaskamp. Te voet trekt men in verscheidene dagen naar de Kemmelberg bij Ieper. De terugreis verloopt per trein²². Op 3 mei 1914 is de troep aanwezig op de plechtige vaandeloverdracht van de minister van oorlog de Broqueville aan de BSB troepen in Brussel²³. Het is een plechtigheid die de officiële erkenning van de regering inhoudt van de open scoutsbeweging. Enkele maanden voorheen was de katholieke federatie BPBBS een gelijksoortige eer te beurt gevallen en de BSB stond erop dat ook de open beweging dergelijke

¹⁹ *Le Carillon*, 1913, nr 93, nr 110.

Le Carillon, 1914, nr 13

²⁰ *Le Scout*, 1914, nr 3.

²¹ *Le Carillon*, 1914, nr 18, nr 20.

²² *Le Carillon*, 1914, nr 46.

²³ *L'Echo d'Ostende*, 1914, nr 31.

erkenning kreeg²⁴. Meer dan 1000 BSB scouts namen deel aan het evenement in de hal van de Cinquantenaire.

Het ontstaan van de sea-scouts in Oostende

Reeds in juni 1913, toen Pro Patria omgevormd werd tot scoutsgroep, had commandant Bultinck aan de ouders en de comitéleden meegedeeld dat er gewerkt werd aan de oprichting van een sea-scoutsgroep.

Commandant Bultinck was "Inspecteur de la Marine" bij het "Ministère de la Marine", het ministerie dat de havens en de staatsvloot²⁵ beheerde. Hij gaf onder meer les op de staatsschool voor scheepsjongens in Oostende²⁶. Een militaire zeemacht bestond toen nauwelijks in België en de handelsvloot was zeer beperkt. De leidende kringen van het land wilden dit tekort zo snel mogelijk wegwerken. De nautische kennis van ons land moest worden verbreed, de handelsvloot moest worden uitgebouwd en men wilde werk maken van de oprichting van een zeemacht. De zaak was des te dringender, omdat België in 1908 een Afrikaanse kolonie cadeau gekregen had van koning Leopold II. De verbinding tussen België en Kongo verliep hoe dan ook over zee. Als België geen goede en beschermde verbinding met haar kolonie kon uitbouwen, dan zou het wel eens kunnen zijn dat Belgisch Kongo geen lang leven beschoren was²⁷. Verscheidene landen keken immers met begerige ogen naar het rijke Kongo. De verbreding van de nautische kennis en de jeugd warm maken voor een loopbaan op zee waren dus prioriteiten voor de regering en het koningshuis²⁸.

Een initiatief dat paste in deze politiek was de oprichting, onder hoge bescherming van zijne hoogheid prins Albert (later koning Albert I), van het

²⁴ Herrin (J.L.) *La Piste Retrouvée*, tome I, p. 262.

²⁵ Het Ministère de la Marine beheerde onder meer de mailboten van de Oostende-Dover lijn, de loodsboten en de hydrografische dienst (betonning), een visserijwachtschip en was verantwoordelijk voor de nautische opleidingen. Coelus R., *De Ibis-Story 1906-1981*, Bredene, 1981.

²⁶ De staatsschool voor scheepsjongens ("l'Ecole des Moussets") was toen gevestigd op een afgedankt stoomschip dat afgemeerd lag in het tweede handelsdok tegenover het centraal station.

²⁷ Léonce de Castillon, "Les sea-scouts de Belgique", artikel overgenomen uit "Belgique Maritime et Coloniale" in *Le Carillon*, 1914, nr 60.

²⁸ Toespraak van Prins Albert gehouden n.a.v. de oprichting van het Koninklijk Werk Ibis, 6 juli 1906, geciteerd in: Coelus R., *de Ibis-Story 1906-1981*, Bredene, 1981.

Koninklijk Werk Ibis in 1906. Deze kweekschool voor wezen en verlaten kinderen gaf zijn pupillen een nautisch-militaire opleiding, zodat zij als volwassene klaarstonden om de handels- en vissersvloot te bemannen of om later dienst te kunnen nemen in een op te richten Belgische zeemacht.

Sea-scoutsgroepen konden een zelfde rol spelen als Ibis. Sea-scouting maakt de jongeren vertrouwd met de kust, het water, de getijden en het zeemanschap. Het wordt gezien als de ideale voorbereiding voor een carrière bij de marine of de handelsvloot²⁹. Niet toevallig was commandant Bultinck medeoprichter en secretaris van de raad van beheer van het Koninklijk Werk Ibis.

In het najaar van 1913 worden besprekingen gevoerd over de oprichting van sea-scouts in Oostende en andere steden door de verantwoordelijken van Ibis, vertegenwoordigers van het ministerie, dr. Kockenpoo, het Koninklijk Huis en de BSB. Er wordt besloten om een "Association des Sea-Scouts de Belgique" (SSB) op te richten. Dit overkoepelend orgaan wordt een onderdeel van de BSB, maar heeft als specifiek doel sea-scoutstroepen op te richten en te verenigen. Tal van nautische verenigingen werken mee aan de oprichting van de SSB: het Koninklijk Werk Ibis (Oostende), de Royal Yacht Club de Belgique (Brussel), de Royal Sailing Club (Gent) de Fédération Belge de Navigation en Mer, de Ligue Maritime Belge, de Ligue de la Défense Nationale en later ook de Antwerp Zwem en Redding Vereeniging³⁰. Robert Osterrieth, textielhandelaar in Antwerpen, wordt voorzitter van de SSB. Onder meer André Bultinck, Arthur Kockenpoo en John Bauwens zetelen in de raad van bestuur. In april 1914 houdt de SSB zijn officiële stichtingsvergadering in het Palace Hotel in Brussel. Enkele dagen later wordt een sea-scoutstroep opgericht in Antwerpen³¹. Maar ondertussen had men niet stilgezeten in Oostende: op 4 januari 1914 werd al in een formele plechtigheid een sea-scoutssectie opgericht als onderdeel van de 1ste troep.

²⁹ Léonce de Castillon "Les sea-scouts de Belgique", artikel overgenomen uit "Belgique Maritime et Coloniale" in *Le Carillon*, 1914, nr 60.

³⁰ Herrin (J.L.), *La piste retrouvée*, Liège, 1993, tome I, p. 293.
Le Carillon, 1914, nr 60

³¹ Op 6 april 1914 heeft op initiatief van de Antwerp Zwem & Redding Vereeniging de eerste bijeenkomst plaats van sea-scouts in een school aan de Belgiëlei. Herrin (J.L.), *La piste retrouvée*, Liège, 1993, tome I, p. 294.

Die zondag verzamelt de 1ste troep in het Leopoldpark. Onder fanfaremuziek marcheert de troep naar het Vander Sweepplein. Een speciaal gereserveerde tram brengt de scouts naar Sas-Slijkens waar het wachtschip Ibis gemeerd ligt. Deze oude driemaster was het onderkomen van de leerlingen van het Koninklijk Werk Ibis. De scouts worden er verwelkomd door een talrijk opgekomen publiek van belangstellenden, ouders, comitésleden, journalisten én een gewapende sectie Ibis jongens. Op het dek van het schip vindt de plechtige overhandiging van een vlag plaats. Het vaandel rust op twee bundels geweren opgesteld op het dek en is een troepsvlag voor de op te richten sea-scoutstroep. Het is een goudomrande driekleur met de BSB-ster en een anker in het midden. Op de ster staat het woord "Ibis" geborduurd. De vlag wordt gepresenteerd in naam van luitenant-generaal Jungbluth, hoofd van het militair huis van koning Albert I en erevoorzitter van de BSB. Het is commandant André Bultinck die optreedt als vertegenwoordiger van de luitenant-generaal en die de uitdrukkelijke steun van de koning overbrengt: "Il y a quelques mois, au moment où fut votée la loi militaire, notre roi consentit à ce que l'on s'occupât activement de la fondation d'une compagnie de sea-scouts.... Il faut, messieurs, que de notre vaillante troupe de boy scouts, nous fassions une section de sea-scouts³²." Bultinck draagt de vlag over aan de erevoorzitter van de nieuwe sea-scoutstroep, Edouard De Cuyper, die op zijn beurt het vaandel overgeeft aan dokter Kockenpoo. Deze laatste belooft binnen de 1ste troep zo snel mogelijk een afdeling voor sea-scouts op te starten: "Je ne crois pas pouvoir mieux répondre au noble geste venu d'en Haut, qu'en prenant encore l'engagement solennel que notre troupe mettra tout en oeuvre pour collaborer à l'exaltation du patriotisme et à l'expansion de la patrie...je remercie ...notre président (Edouard De Cuyper)...du dépôt fait à notre troupe du superbe drapeau destiné aux sea-scouts³³." Edouard De Cuyper, tevens voorzitter van het Koninklijk Werk Ibis, was een bekend weldoener in Oostende. Hij was directeur van de trammaatschappij, die in die tijd druk doende was om tramlijnen langs de kust aan te leggen. Robert Osterrieth, toekomstig voorzitter van SSB in oprichting, laat zich verontschuldigen voor de plechtigheid wegens een verblijf in Zwitserland. Hij stuurt zijn felicitaties per telegram naar Edouard De Cuyper.

³² Met "la loi militaire" wordt de nieuwe wet op de individuele dienstplicht bedoeld, ingevoerd in 1913.

³³ *Le Carillon*, 1914, nr 2.

Na de plechtigheid trekt de 1ste troep met het vaandel terug naar de stad, waar de bijeenkomst beëindigd wordt met een défilé op het Wapenplein.

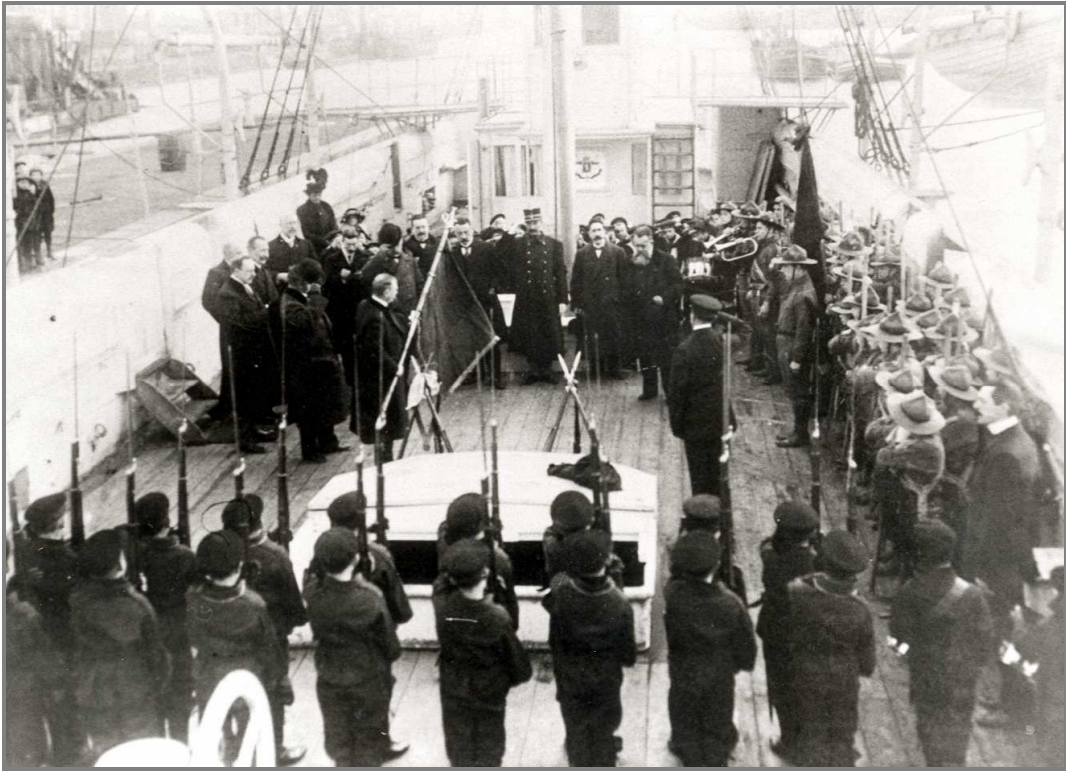

Foto 1 – Oprichtingsceremonie sea-scouts op het wachtschip "Ibis I" in Sas-Slijkens, 4 januari 1914.

Op 29 januari 1914 brengt voorzitter Kockenpoo 's avonds, in Hotel de la Marine, een jaarverslag uit aan de ouders van de 1ste troep. Naast een activiteitenverslag van Jules Gioannora en een financieel verslag van penningmeester Buchet, licht dr. Kockenpoo de toekomstplannen toe: "(La 1re troupe) vit créer, dans son sein, sous l'impulsion d'une brillante personnalité, pourquoi le taire, de par le désir de sa majesté le roi, une section de sea-scouts en attendant d'autres. Elle se compose d'une première patrouille ayant pour instructeur M. le lieutenant de la marine d'état, M. Coûteaux³⁴."

³⁴ Le Carillon, 1914, nr 13.

Zo ontstaan de sea-scouts in Oostende als onderdeel van de 1ste troep, officieel op 4 januari 1914. Waarschijnlijk startten de echte sea-scoutsactiviteiten pas enkele maanden later. Hoewel het die eerste maanden gaat om een klein aantal sea-scouts (er is sprake van één patrouille of 6 à 8 personen), is het duidelijk dat het ontstaan geen toevallige gebeurtenis was. Het is een initiatief geweest van de overheid, gesteund door het koningshuis. Een maandenlange voorbereiding is eraan vooraf gegaan: opleiding, leiding, uniform, overkoepelende structuur, alles werd vooraf uitgewerkt. Voor het behalen van het brevet 2de klas moest een sea-scout, naast een aantal gewone scoutsproeven, een roeisloep kunnen bemannen en kunnen roeien. 50 m zwemmen behoorde ook tot de eisen. De 1ste klas vereiste onder meer dat de kandidaat kon omgaan met een zeekaart en dat hij een rapport kon schrijven over een Belgische haven³⁵.

Van de eerste sea-scouts zijn er slechts enkele namen bekend. Willy Baeyens voert het bevel over de sea-scouts als assistent scoutsmaster, terwijl Jules Gioannora scoutsmaster blijft van de volledige troep. Andere sea-scouts waren Norbert Asseloos, Jean en Fernand Simar en Marcel Urbain. Luitenant Henri Coûteaux was toen officier op de mailboten Oostende-Dover³⁶. In de jaren 30 komt hij weer in contact met de sea-scouts en tussen 1945 en 1949 is hij ere-voorzitter van de 2de eenheid.

In maart wordt een eerste sea-scoutsactiviteit aangekondigd: de sectie onderneemt een tocht langs de kust in een van de visserssloepen van Ibis³⁷. In juni 1914 rapporteert de lokale pers dat de sea-scouts elke zondag vergaderen. Het "werkuniform" bestaat uit de bekende donkerblauwe pull-over met het woord "sea-scouts" in witte letters op geborduurd. Daarnaast was er ook een parade-uniform dat eruitzag als een soort marine-uniform: "coquet costume marin, béret avec le nom, pantalon clair et blouse bleue". Een sea-scoutsleider droeg daarbij ook een marine-kepi³⁸. Tal van activiteiten worden in het vooruitzicht gesteld.

³⁵ (Léonce de Castillon) "Les sea-scouts de Belgique", artikel overgenomen uit "Belgique Maritime et Coloniale" in *Le Carillon*, 1914, nr 60.

³⁶ *l'Echo d'Ostende*, 1914, nr 13.

³⁷ *Le Carillon*, 1914, nr 24

³⁸ *Le Carillon*, 1914, nr 65.

Ook de landscouts maken zich op voor een druk programma: opnieuw worden Engelse scouts verwacht, ditmaal uit East Greenstead, die komen kamperen in Oostende. Er wordt alvast een ontvangst op het stadhuis voorbereid. In augustus wordt een bezoek naar Londen gepland en daarna zou de troep op kamp gaan naar Swansea.

Helaas komt van dit alles niets terecht. Op 28 juni wordt in Sarajevo de troonopvolger van Oostenrijk-Hongarije vermoord door Servische nationalist. Deze moordaanslag brengt een onstuitbare kettingreactie op gang. Op 4 augustus valt Duitsland België binnen, de Eerste Wereldoorlog is begonnen.

4. Oostendse scouts in de eerste wereldoorlog

Ten strijde

De Duitse inval op 4 augustus kwam niet helemaal als een donderslag bij heldere hemel. Sedert jaren verslechterden de internationale relaties in Europa. De Duitse militaire plannen om Frankrijk aan te vallen via een omtrekkende beweging door het neutrale België waren een publiek geheim. Het was niet voor niets dat er in België vele stemmen opgingen die opriepen tot een versterking van het leger en de creatie van een zeemacht. De oprichting van scoutstroepen werd door velen dan ook gezien als een welkome voorbereiding voor een militaire opleiding. In dezelfde geest werd de militaire dienstplicht van één persoon per gezin in mei 1913 vervangen door de persoonlijke dienstplicht: elke man van rekruteerbare leeftijd moest voortaan een legerdienst vervullen.

Op 28 juli, een maand na de moord in Sarajevo, verklaart Oostenrijk-Hongarije de oorlog aan Servië. België is vastbesloten om zijn neutraliteit te verdedigen: op 29 juli worden drie klassen reservisten gemobiliseerd. Twee dagen later volgt de algemene mobilisatie, waardoor alle mannen tussen 19 en 32 jaar onder de wapens komen. Daardoor verliezen de meeste scoutstroepen in één klap hun leiderskader. In Oostende wordt onder meer Jules Gioannora opgeroepen. Hij is onderofficier bij het 3de linieregiment, één van de regimenten die hun thuisbasis hebben in Oostende. Het regiment wordt ingezet bij de verdediging van de fortengordel rond Namen. Tussen 19 en 25 augustus vinden daar zware gevechten plaats, waarbij Jules Gioannora gewond raakt. Op 25 augustus geeft het laatste fort zich over. Net als duizenden anderen begint Gioannora aan een lang krijgsgevangenschap.

Een week na het uitbreken van de oorlog arriveren de eerste vluchtelingen per trein in Oostende. Zij worden in de weken daarop gevolgd door duizenden lotgenoten. De scouts die nog niet in militaire dienst waren, helpen waar ze kunnen bij de Rode Kruisposten en in de vluchtelingenkampen van badhuisjes die het stadsbestuur organiseert. Een aantal scouts en hun families vluchten via de Oostende-Dover lijn naar Engeland. Vele vissersfamilies vluchten ook per boot. Op 15 oktober wordt de stad bezet door de Duitsers.

Voor zover het kampeermateriaal van de scouts bij het uitbreken van de oorlog niet was overgedragen aan het Belgisch leger, nemen de Duitsers het materiaal van de meeste scoutstroepen in beslag en leggen zij lijsten aan van de leiding en verantwoordelijken. In de eerste maanden van de bezetting is er geen uitdrukkelijk verbod op scouting in ons land. De diverse scoutsbewegingen en scoutstroepen zijn het roerend eens over hun loyaliteit aan België, maar verschillen van mening over hoe best hun verzet tegen de Duitse bezetting kenbaar te maken. De BSB vindt dat er in dergelijke omstandigheden geen echte scoutsactiviteiten mogelijk zijn. In de zomer van 1915 beveelt voorzitter Pierre Graux zijn troepen aan geen uniform meer te dragen: "le boy-scout en uniforme est tenu de remplir un certain nombre de devoirs à l'accomplissement desquels la situation présente met absolument obstacle³⁹." Anderen vinden het juist een teken van verzet om in uniform door de straten te defileren en de Brabançonne te zingen. Na een dergelijk incident in Brussel verbiedt de Duitse overheid in augustus 1915 alle scoutsactiviteiten en stelt de overkoepelende organisaties verantwoordelijk voor de naleving van het verbod⁴⁰.

In Oostende werden alle scoutsactiviteiten stil gelegd na oktober 1914. Liefst 24 Oostendse scouts kwamen in het leger terecht, opgeroepen als dienstplichtige, meegestapt als vrijwilliger met de terugtrekkende troepen of achteraf ingelijfd na een vlucht via Engeland of Nederland. Als we aannemen dat er in juli 1914 ongeveer evenveel scouts actief waren als het jaar daarvoor (36), dan betekent dit dat twee derden van de troep naar het leger trok. Zonder leiding, met twee derden van de leden verdwenen en met een federatie die van mening was dat er in de huidige omstandigheden niet aan scouting gedaan kon worden, is het weinig verwonderlijk dat de scoutsactiviteiten van zowel landscouts als sea-scouts opgeschort waren tijdens de oorlogsjaren 1915 tot 1918.

Scouting en militarisme in Oostende

De scoutsbeweging wordt door buitenstaanders nogal eens gezien als een militaristische beweging die jongeren wil voorbereiden op een carrière in het leger. Daar zijn op het eerste gezicht wel aanwijzingen voor: de beweging werd opgericht door een legergeneraal, er is een hiërarchisch systeem met een

³⁹ Graux aan Corbisier, archief BSB, geciteerd in J.L. Herrin, *La Piste Retrouvée*, tome II, p. 38.

⁴⁰ J.L. Herrin, *La Piste Retrouvée*, tome II, pp. 35-40.

kenmerkend "legeruniform" en men legt zich toe op het buitenleven. Voeg daar enkele selectieve citaten aan toe uit "Scouting for Boys" en de bewijslast lijkt compleet.

Vandaag de dag kan iedereen die in contact komt met scouts getuigen dat van militarisme geen sprake is, maar dat integendeel een actieve vredesboodschap wordt uitgedragen, zowel door de wereldbewegingen als door de plaatselijke eenheden. De discussie over de verhouding tussen de scoutsbeweging en het leger werd immers reeds gevoerd door Baden Powell bij de oprichting en is definitief beslecht na de Eerste Wereldoorlog.

Tim Jeal verzamelde een uitgebreide bewijsvoering die aantoont dat de scoutsbeweging geconcipieerd werd vanuit Edwardiaanse bekommernissen zoals de zorg voor een "gezonde" jeugd, de ontwikkeling van "goed burgerschap" en een "natuurlijke" opvoeding. Auteurs als Ernest Seton en Maria Montessori, de Fabian Society en de christelijke socialisten waren de inspiratiebronnen van Baden Powell, niet zijn eigen militaire achtergrond⁴¹. De gevechten in de loopgraven tijdens de Boerenoorlog in Zuid-Afrika waren een voorafspiegeling geweest van de verschrikkingen aan het Westelijk Front in 1914-1918. Baden Powell wist derhalve waarover hij het had toen hij al in 1912 sprak over moderne oorlogsvoering als "georganiseerde moord".

Ondanks de voornemens van Baden Powell zagen velen, ook binnen de beweging, scouting wél als een ideale voorbereiding voor militaire dienst. Onder hen was bijvoorbeeld majoor-generaal Edmond Elles, die voor de oorlog Chief Commissioner was van de Britse scoutsbeweging. Ook tal van lokale scoutsmasters zagen in die eerste jaren scouting vooral als "soldaatje spelen". Niettegenstaande de toenemende druk bleven Baden Powell en zijn medestanders de scoutsbeweging sturen als een burgerbeweging. De teleurgestelde Britse regering zag zich daarom zelfs verplicht om kadettenkorpsen op te richten, die jongens, in tegenstelling tot scouting, wél behoorlijk klaarstoomden voor een militaire carrière. Aan de vooravond van de Eerste Wereldoorlog was de zorg om zijn beweging niet op te laten slorpen door concurrerende kadettenkorpsen de eerste bekommernis van Baden Powell.

⁴¹ Jeal (T.), *Baden Powell, London, 1989*.

De slachtingen aan het Westelijk Front in 1914-1918 maakten een zware indruk op de leiding van de scoutsbeweging. Tot zijn grote spijt kreeg de 57-jarige Baden-Powell bij het uitbreken van de oorlog geen commando meer. Met zijn echtgenote verbleef hij vele maanden achter het front in Frankrijk om de rustende troepen een hart onder de riem te steken en de gewonden te bezoeken. Zijn kritiek op de oorlog, "die terugkeer naar de barbarij" zoals hij later schreef, bleef beperkt tot de eigen kring, want naar buiten toe vond hij het zijn plicht én die van de scoutsbeweging om de strijd tegen Duitsland te steunen. Steeds heeft hij het offer van de tienduizenden scouts die gesneuveld waren, erkend als waardevol en noodzakelijk. Maar na de oorlog werd de bevordering van de internationale broederschap en de vrede een van de belangrijkste doelstellingen van wereldscouting. Daartoe werd in 1920 de eerste jamboree gehouden.

In België maakt scouting een soortgelijke evolutie door⁴². De hoofdleiding volgde de lijn van Baden Powell en Antoine Depage verklaarde bij de oprichting van de BSB in 1910 uitdrukkelijk dat "le scouting n'a rien à voir avec le militarisme". Maar in een tijd dat men zelfs op de scholen militair onderricht begon te geven, werd dat soort uitspraken steeds minder populair. Ook scouting in België ontsnapte niet aan die druk en het valt te betwijfelen of al de militairen die toen bijna de helft van de raad van bestuur uitmaakten van de BSB eensgezind achter de intenties van Depage stonden. De oprichting van de SSB in 1914 gebeurde met uitdrukkelijke steun van belangenorganisaties zoals de "Ligue Maritime Belge" en de "Ligue de la Défense Nationale". Na 1918 heeft de publieke opinie genoeg van de oorlog en binnen de BSB nemen de "echte" scouts de touwtjes in handen. In 1930 blijft nog slechts één militair over in de raad van bestuur. En ook hier moest de "Ligue Maritime Belge" zijn toevlucht nemen tot de oprichting van kadettenkorpsen omdat de sea-scouts niet voldeden als voorbereiding tot een militaire loopbaan.

Pacifisme was in 1913 in Oostende zeker geen doelstelling van de "Ligue Patriotique Pro Patria". Bij de omvorming van Pro Patria tot scoutstroep had Harold Parfitt het nochtans uitsluitend over de pedagogische doelstelling van scouting. "Son but est de former le caractère des jeunes gens et de favoriser en

⁴² J.L. Herrin, *La Piste Retrouvée*, tome I et II, 1993.

même temps leur développement physique par des exercices en plein air, de stimuler leur énergie et d'en faire des citoyens utiles, capables de se tirer d'affaires par leur propres moyens⁴³. " Ook op andere gelegenheden heeft de Chef Scout van de BSB nooit de stelling verkondigd dat scouting een voorbereiding was op het leger⁴⁴. Voor het steuncomité van de 1ste eenheid was een pre-militaire vorming echter een logisch uitvloeisel van de patriottische houding die men de scouts wilde bijbrengen. Veel tegenkanting ondervond deze interpretatie niet. Door het militaire overwicht in de raad van bestuur en de druk van de publieke opinie klonk de stem van mensen als Depage en Graux zeer zwak. Voor de plaatselijke leiders waren er geen handboeken en er bestonden geen leiderscursussen om de pedagogische boodschap van scouting uit te leggen. Bij de stichting van de sea-scoutssectie in 1914 staat de pre-militaire vorming nog duidelijker voorop. Commandant Bultinck stak bij zijn inspanningen om een sea-scoutstroep op te richten zijn bedoelingen immers niet onder stoelen of banken: "Les boy scouts seront toujours utiles en cas de mobilisation sur terre, car ils formeront éventuellement des éclaireurs modèles, intelligents, rompus à tous les exercices. D'autre part, les sea-scouts pourront rendre les mêmes services...⁴⁵. " De commandant had alvast zijn kwekelingen van de Ibis-school laten bewapenen.

Het feit dat veel scouts toetraden tot het leger bij het uitbreken van de oorlog is niet verbazend gezien de oudste scouts op rekruteerbare leeftijd waren en aldus verplicht gemobiliseerd werden. Twee derde van de Oostendse scouts en sea-scouts trad in dienst en ook bij andere BSB eenheden trokken veel scouts naar het leger. Bij de eerste katholieke scoutsgroep in Antwerpen trad de helft van de leden in dienst⁴⁶. Waarschijnlijk hadden de Oostendse scouts, gezien de omstandigheden, echter weinig principiële problemen met militaire dienst en zouden velen ook zonder de verplichte mobilisering vrijwillig dienst genomen hebben. Het patriottisme, maar ook de drang naar avontuur en glorie dreef veel jongeren én ouderen op een manier die vandaag niet meer te begrijpen is. Het

⁴³ Parfitt geciteerd in *Le Carillon*, 1913, nr 68.

⁴⁴ J.L. Herrin, *La Piste Retrouvée*, tome I, 1993.

⁴⁵ A. Bultinck in een toespraak ter gelegenheid van de oprichting van de sea-scoutssectie Oostende op 4 januari 1914, geciteerd in *Le Carillon*, 1914, nr 2.

⁴⁶ Georges De Hasque in "De Scout", geciteerd in E. Esgain, *Een scout "menheer Georges"*, Brussel 1955 (herduk 1988).

verhaal van André Kies, waarop teruggekomen wordt, is daarvan een treffend voorbeeld.

Na de oorlog wil de BSB dat militaristische activiteiten in de lokale troepen verdwijnen. De scoutsmasters wordt vanaf 1920 de les gespeld in kritische artikels in het tijdschrift "Le Scout". Ook de leiding en het comité in Oostende worden aangesproken door de BSB en hoofdcommissaris Robert Lutens spoort in 1920 verscheidene keren naar de kust om er het standpunt van de beweging uit te leggen. In de eerste helft van de jaren twintig wijzigt de mentaliteit in Oostende. Zij die niet willen volgen, haken af. De trommels en klaroenen worden opgeborgen en met een nieuwe generatie leiders vanaf 1926 zijn alle militaristische trekjes uit de Oostendse scoutsbeweging verdwenen.

De ontzuuchtering

Op 17 oktober 1918 wordt Oostende eindelijk bevrijd. Een maand later, op 11 november tekent Duitsland een wapenstilstand. 40.000 Belgische soldaten waren gesneuveld, een 6000-tal burgers waren omgekomen en ongeveer 3000 Belgen stierven in gevangenschap in Duitsland. Bij de BSB sneuvelden 23 scouts in militaire dienst. De katholieke federatie BPBBS verloor 16 scouts.

Ondanks het grote aantal scouts dat in dienst was, kwam de Oostendse troep er relatief goed van af. Jules Gioannora werd krijgsgevangen genomen na de slag om Namen in 1914 en zou pas in 1919 uit Duitsland terugkomen. Hij werd gedecoreerd met het Oorlogskruis en diverse andere medailles⁴⁷. Willy Baeyens vluchtte naar Engeland en trok toen naar Frankrijk waar hij zich meldde als vrijwilliger. Als onderluitenant bij het 14de linieregiment raakt hij tot tweemaal toe gewond aan het IJzerfront. Ook hij ontving het Oorlogskruis⁴⁸. Voor zover bekend is André Kies de enige die het leven liet aan het front.

André Kies was bij de eerste lichteing scouts die hun belofte aflegden in juli 1913. Wellicht was hij voordien ook lid geweest van Pro Patria. Zijn vader H. Kies was apotheker en had een zaak in de Alfons Pieterslaan nr 58. Het is mogelijk dat hij

⁴⁷ *Doodsprentje Jules Gioannora, afgedrukt door Asseloos (A.), Oostende onder de nazi's, 1940-1944, deel II, Oostende 1992, p.49.*

⁴⁸ *Le Scout, 1919, nr 4.*

dr. Kockenpoo ook beroepshalve kende. In ieder geval ondersteunden vader en moeder Kies in 1913-1914 de nieuwe scoutstroep van harte. Vader was lid van het steuncomité en moeder werd geprezen voor haar inzet voor de jongere scouts tijdens het bezoek van de Engelse Swansea Valley scouts in juli 1913⁴⁹.

Bij het uitbreken van de oorlog kan André niet aansluiten bij het leger omdat hij te jong is. Hij moet met ongeduld het ogenblik afwachten waarop hij, zoals zijn kameraden, de hem bijgebrachte idealen kan vervullen. Maar in 1917 wordt hij eindelijk op 16-jarige leeftijd als vrijwilliger opgenomen in het 23ste linieregiment. Zijn jonge leeftijd is geen beletsel. Een andere vrijwilliger, prins Leopold (later koning Leopold III) wordt in 1915 op veertienjarige leeftijd ingelijfd in het 12de linieregiment. Waarschijnlijk verbleef de familie Kies al vanaf 1914 als vluchtelingen in Frankrijk, want tot het Belgische leger toetreden vanuit Oostende, dat bezet is door de Duitsers, was tegen 1917 een bijna onmogelijke onderneming. Het was niet mogelijk om de loopgraven en het niemandsland langs de IJzer te doorkruisen en een ontsnapping vanuit het bezette gebied in België via Nederland of Engeland werd sterk bemoeilijkt door een strenge grensbewaking en een vijandige Noordzee.

In april 1918 staat het Britse leger onder zware druk van het Duitse Lüdendorf offensief en koning Albert gaat akkoord om de Belgische sector van het front uit te breiden van Diksmuide tot Ieper om op die manier meer Britse troepen vrij te maken voor de Britse sectoren⁵⁰. Aan dit nieuwe front wordt het 23ste linieregiment ingezet. André Kies is geen soldaat geworden voor het mooie uniform. Hoewel hij op basis van zijn jonge leeftijd kan kiezen voor een veilige taak achter het front biedt hij zich aan bij de stormfuseliers, "les peletons d'assaut", die opereren in de eerste linies en verder.... Het is één van de gevaarlijkste opdrachten aan het front. In juli 1918 sluipt tussen Merkem en Steenstrate een patrouille Belgische stormfuseliers het niemandsland in om jacht te maken op verspieters en sluipschutters. Vlakbij de Duitse linies raakt de luitenant achterop en wordt hij aangevallen door Duitse soldaten. André Kies schiet zijn officier te hulp en raakt verwikkeld in een heftig lijf aan lijf gevecht. Als de rest van de patrouille het tweetal kan ontzetten is het te laat voor Kies. Talrijke

⁴⁹ *Le Carillon*, 1914, nr 2.

⁵⁰ *S.n. Geschiedenis van het Belgisch Leger van 1830 tot heden, deel I, 1830-1919, p. 353, s.l., 1982.*

bajonet-en dolksteken hebben zijn ingewanden verscheurd en hij bloedt snel leeg. Korte tijd na de terugkeer in de Belgische loopgraaf sterft hij aan de opgelopen verwondingen⁵¹.

Vier maanden later eindigt de oorlog. Het besef dat hun zoon, op zoek naar eer en glorie, zelf actief gekozen had voor de gevaarlijkste opdrachten kon niet beletten dat apotheker Kies en zijn vrouw zwaar getroffen waren door zijn dood. Bij het hervatten van de scoutsactiviteiten vinden we hen niet meer terug bij het actieve steuncomité. Kies krijgt posthuum de Orde van Leopold II en een Oorlogskruis toegekend⁵². Ook door zijn scoutsmakkers wordt Kies niet gauw vergeten. Zijn naam staat op de troepsvlag en elk jaar in november bezoeken ze het graf van hun jonge vriend⁵³. In 1927 wordt nog een herdenking gehouden door de Rotary Club, waarop voorzitter Kockenpoo het verhaal van André Kies in herinnering brengt⁵⁴. De naam Kies staat ook vandaag nog bij de gesneuvelden op het oorlogsmonument van de Oostendse linieregimenten rechtover de kazerne Bootsman Jonsen.

⁵¹ *Le Scout*, 1919, nr 6.

⁵² *Le Scout*, 1919, nr 4.

⁵³ *Journal de la Cote*, 1927, nr 91.

⁵⁴ *Le Carillon*, 1927, nr 23

5.

Scouting in Oostende na de wereldoorlog (1919 - 1926)

Succes verzekerd

Al snel na de wapenstilstand in november 1918 wordt in Oostende opnieuw gewerkt aan het opstarten van de scoutsactiviteiten. Het steuncomité komt weer samen onder leiding van dokter Arthur Kockenpoo. Financiële steun van sympathisanten, waaronder nog steeds ere-voorzitter Edouard De Cuyper, maken de scoutswerking mogelijk⁵⁵. De ledenwerving stelt geen problemen: ten eerste zijn de oude vrienden van 1913-1914 elkaar nog niet vergeten; ten tweede bevinden zich onder de terugkerende vluchtelingen jongeren die in Engeland kennis gemaakt hebben met scouting en die laaiend enthousiast zijn en ten slotte is er het ongemeen gunstig naoorlogse klimaat voor scouting waardoor vele nieuwe rekruten zich aanbieden⁵⁶. De oudste jongens en diegenen die scoutservaring opdeden in Engeland werden patrouilleleider en peleton-chef⁵⁷. Algauw groeit de 1ste troep Oostende aan tot meer dan 80 leden⁵⁸.

Scouting is zo populair in de eerste maanden na de oorlog dat nieuwe scoutsgroepen in België als paddestoelen uit de grond schieten. Tot op dat moment kreeg iedere troep een volgnummer binnen zijn stad of gemeente. Zo ontstonden in de jaren 1910-1913 onder meer de 1ste, 2de en 3de troep in Brussel, de 1ste troep in Hoei, de 1ste en de 2de troep in Luik, de 1ste en de 2de troep in Antwerpen, de 1ste troep in Oostende enz. Op die manier droegen heel veel troepen het nummer 1, 2 of 3 en de snelle expansie van de BSB na de oorlog maakte die verwarring nog groter. Daarom besloot de BSB in juli 1919 om alle troepen een nieuw nummer toe te kennen in volgorde van de officiële aansluiting. Op basis van die berekening was de troep in Oostende in juli 1913 de 15de troep die zich aansloot bij de BSB⁵⁹. Vanaf juli 1919 werd de 1ste troep BSB Oostende dus officieel de 15de troep BSB Oostende.

⁵⁵ Kockenpoo in : *l'Echo d'Ostende*, 1920, nr 6.

⁵⁶ J.L. Herrin haalt enkele redenen aan voor de populariteit van scouting vlak na WOI: 1) al wat Engels is, is populair, 2) de scouts maakten zich in de moeilijke oorlogsomstandigheden geliefd door hun dienstbetoon, 3) het militaire uitzicht van de uniformen paste in de triomfantelijke tijdsgeest, 4) het openluchtlevens werd gezien als remedie voor de algemeen slechte gezondheidstoestand van de bevolking na de oorlog. J.L. Herrin, *La Piste Retrouvée*, tome II, p 192.

⁵⁷ *Getuigenis Jacques De Cock*

⁵⁸ J.L. Herrin, *La Piste Retrouvée*, tome II, p. 284.

⁵⁹ J.L. Herrin, *La Piste Retrouvée*, tome II, p. 198

Scouts en gidsen

Begin 1919 wordt de 1ste troep geleid door assistent-scoutsmaster Georges Vanhecke. Jules Gioannora keert immers pas in maart 1919 terug uit krijgsgevangenschap in Duitsland. Na zijn terugkomst wordt Gioannora opnieuw scoutsmaster van de 1ste troep, maar wegens zijn drukke beroepsbezigheden (hij baatte de succesvolle tea-room "Santa Roza" uit die gevestigd was in de Kapellestraat 73) kan hij niet altijd aanwezig zijn op de scoutsactiviteiten. Als Georges Vanhecke midden 1919 wegvalt als assistent-scoutsmaster moeten er bijkomende leiders aangesteld worden. Jules Frederichs en Joseph "Jef" Boonen worden als oudste scouts in de leiding opgenomen als assistent-scoutsmasters. Van buiten de scoutstroep wordt Leopold Duchène aangetrokken.

De nieuwe leiders zijn typevoorbeelden van plaatselijke scoutsleiders vlak voor en na de wereldoorlog. Georges Vanhecke is een 29-jarige onderwijzer uit het stadsonderwijs en staat bekend om zijn strenge discipline. Tucht houden is waarschijnlijk ook een van de kwaliteiten van Leopold Duchène, onderofficier bij het 3de linieregiment. Bij zijn installatie in de troep op 13 juli 1919 in het lokaal Hotel St.-Georges verwelkomt voorzitter Kockenpoo hem met een krijgshaftige toespraak: "Nous l'avons choisi dans les rangs de notre glorieuse armée parce que le gouvernement a manifesté, à plusieurs reprises, sa ferme résolution de favoriser de tout son pouvoir les groupements de préparation militaire". De nieuwe assistent scoutmaster wordt aangemaand de troep met strenge maar rechtvaardige hand te leiden⁶⁰. Jef Boonen en Jules Frederichs zijn oud-leerlingen van het Koninklijk Atheneum en beiden slagen erin om in de volgende jaren hun leiderschap te combineren met studies farmacie. Zij maken deel uit van de hogere burgerij van Oostende en waren zich zeer bewust van hun klasse. Op kamp in Raversijde had Frederichs zijn smoking mee zodat hij 's avonds na de activiteiten kon verdwijnen naar een mondaine danspartij in de kursaal. 's Morgens om zes uur verscheen chef Frederichs dan terug op appèl op het scoutskamp⁶¹.

⁶⁰ *Le Carillon*, 1919, nr 14.

⁶¹ *Frederichs gaat later als apotheker in Flobecq werken; Boonen vestigt zijn apothekerszaak op de Nieuwpoortsesteenweg in Oostende. Getuigenis Jacques De Cock.*

Foto 2 – Scout in vol ornaat : Jacques De Cock, 1919.

Maar ook bij meisjes slaat scouting aan. In juni 1919 wordt in Oostende een gidsentroep opgericht. Eén van de belangrijkste initiatiefnemers was Georges Vanhecke, die hiervoor zijn functie van assistent-scoutsmaster bij de 15de BSB laat staan. Het is de eerste echte pluralistische gidsentroep in België. Pas op 4 februari 1920 worden immers de Girl-Guides de Belgique (GGB) officieel opgericht als zusterorganisatie van de BSB. In Brussel worden in januari 1920 twee gidsentroepen opgericht die zich in februari 1920 inschrijven bij de GGB als 1ste en 2de GGB. Op 24 maart 1920 sluiten de gidsen uit Oostende zich bij de GGB aan als de 1ste GGB troep Oostende⁶². Eind 1920 telt de troep reeds 93 gidsen⁶³.

⁶² In tegenstelling tot de BSB, behield de GGB een plaatselijke nummering van haar troepen.

⁶³ Herrin (J.L.), *La piste retrouvée*, tome II, Liège, 1993, p.336.

Vanaf 1919 zijn er dus twee troepen actief in Oostende: de 15de BSB (scouts) en de 1ste GGB (gidsen). Naast het comité van de 15de BSB onder leiding van dokter Kockenpoo wordt ook een steuncomité opgericht voor de gidsen. Louise Van Meerhaeghe, beter bekend als "Veuve Isidore Serruys", is voorzitter, de dames Parmentier en Germonpré zijn respectievelijk "secrétaire-trésorier" en "commissaire"⁶⁴. Initiatiefnemer Georges Vanhecke zetelt ook in het comité als "conseiller-fondateur". Ook de leiding, guide-mistress J. Van Houtte en guide-mistress-assistent Van Massenhove maken deel uit van het comité⁶⁵.

Waar zijn de sea-scouts?

Ondanks het grote succes van de 1ste (later 15de) BSB en de toestroom van nieuwe leden, wordt niets vernomen van de sea-scouts na 1918. In 1914 was nochtans binnen de 1ste troep duidelijk minstens één patrouille sea-scouts actief: er waren afzonderlijke activiteiten, een eigen uniform, een eigen vlag en eigen leiders. En na de oorlog waren er ook nog verdere contacten tussen de scouts en het Koninklijk Werk Ibis. Op 13 maart 1921 wordt aan Ibis-directeur Wuylens de Orde van de Kroon toegekend omwille van zijn grote verdiensten voor het Werk. Op de plechtigheid op het wachtschip Ibis zijn de boy-scouts van de 15de eenheid aanwezig, Willy Baeyens is er ook bij, maar dan in hoedanigheid van "Commissaire Régional" (zie verder), en in zijn toespraak herinnert Edouard De Cuyper specifiek aan de vaandeloverdracht en de oprichting van de sea-scoutstroep die op het wachtschip plaatsvond in januari 1914⁶⁶.

We moeten echter concluderen dat het kleine groepje dat gestart was in 1914 niet opnieuw samenkwam in 1918-1919. De redenen hiervoor zijn niet bekend, maar waarschijnlijk waren er in 1918 weinig mogelijkheden en was er ook weinig behoefte om aan sea-scouting te doen. Van de sea-scouts van 1914 kwam er in 1918 misschien niemand of slechts enkelen terug. Bootsmateriaal was er nooit geweest (in 1914 werd gebruik gemaakt van materiaal van Ibis), dus ook niet in 1918. De zee en de haven waren in 1918-1919 nog ontoegankelijke en gevaarlijke plaatsen. De havengeul was geblokkeerd door afgezonken

⁶⁴ Weduwe Serruys was een tante van de latere burgemeester Henri Serruys (burgemeester 1940-1941 en 1944 tot 1952). Zij was directrice van het weeshuis Carolinenhof en had al vóór 1900 een meisjesjeugdbeweging opgericht.

⁶⁵ *Le Carillon*, 1919, nr 43

⁶⁶ *Le Carillon*, 1921, nr 22.

blokschepen, waaronder de HMS Vindictive, en de zee lag nog bezaaid met mijnen. Regelmatig vergingen vissersboten die op een mijn liepen. Allemaal redenen waardoor sea-scouting in die jaren geen vanzelfsprekendheid was.

Maar misschien wel de belangrijkste reden waarom de sea-scouts na de oorlog niet van start gingen was het feit dat de overkoepelende organisatie Sea-Scouts van België ter ziele gegaan was tijdens de oorlog. Ook de SSB sea-scoutstroep die in april 1914 in Antwerpen was opgericht had zijn activiteiten stilgelegd en kwam niet meer samen. Pas in 1920 als de onafhankelijke sea-scoutstroep van Eugène Van Cauter (opgericht in 1919) zich aansluit bij de BSB ontstaat opnieuw een SSB organisatie, maar zij telt slechts één actieve sea-scoutstroep, namelijk de troep van scoutsmaster Van Cauter in Antwerpen, de 1ste SSB⁶⁷.

Kampen, uitstappen en activiteiten

Onmiddellijk na de winter van 1918-1919 trekt een groepje Oostendse scouts op weekend naar Raversijde, waar men drie dagen in de duinen kampeert o.l.v. Georges Vanhecke. Bij de deelnemers waren o.m. Bauwens (zoon van comitélid John Bauwens), Rau, Tournoi, de gebroeders Leroy, Gobin, Boonen, Frederichs, Absolom, Monteyne, Seurinck, Ghaye, De Cock e.a. Kort daarop keert Jules Gioannora uit gevangenschap terug. Meteen neemt hij, tijdens de paasvakantie, de scouts mee op een trip naar Nieuwpoort om er de slagvelden aan de IJzer te gaan bezichtigen. Een 30-tal scouts gaat mee op excursie. In de zomer gaat de scoutstroep ook vijf dagen kamperen op het domein van het kasteel Wijnendale bij Torhout. Graaf de Borghgrave, eigenaar van het domein, had daarvoor zijn welwillende toestemming verleend. Gioannora, Frederichs en Boonen waren van de partij als leiding⁶⁸.

⁶⁷ Van Cauter richtte ook een orgaan op dat hij "Sea-Scouts de Belgique" (SSB) noemde, maar dat in het begin geen uitstaans had met de SSB uit 1914, noch met de BSB. Zie hoofdstuk 10.

⁶⁸ Getuigenis Jacques De Cock

Foto 3 – Op kamp in de duinen rond Raversijde, voorjaar 1919. Midden rechtstaand: Georges Vanhecke.

In 1920 neemt de troep lokalen in gebruik in de Maria-Hendrikaschool in de St-Petersburgstraat (heden Leon Spilliaertstraat). Op 1 februari komt een BSB-delegatie, bestaande uit hoofdcommissaris Lutens en luitenant Pierre Depage naar de nieuwe lokalen om er het nieuwe BSB-insigne uit te delen en de "Commissaire Régional pour Ostende et pour le littoral" aan te stellen: het is oud-sea-scoutsleider Willy Baeyens. Op dat moment was de 15de BSB echter de enige troep onder zijn bevoegdheid. Het nieuw insigne is een Belgische leeuw op de achtergrond van een scoutslelie, met de lijfspreuk "steeds bereid / toujours prêt", letterlijke vertaling van Baden Powells "be prepared". Dit insigne, dat zal stand houden tot 1966, vervangt de vijfpuntige ster met de leuze "honneur", die voor de oorlog als kenteken werd aangenomen. Het is een van de meer subtiële wijzigingen waarmee de BSB leiding hoopt het militaristische imago van scouting af te bouwen. Het voltallige leidersteam van de troep en enkele comitéleden wonen de plechtigheid bij, die wordt opgeluisterd met klaroenen en trommels

van de Oostendse troep. Verscheidene jonge scouts, waaronder Jacques De Cock, leggen hun belofte af⁶⁹.

Het groot zomerkamp wordt in augustus 1920 georganiseerd op een domein van de douane in De Haan. Door de afwezigheid van Jules Gioannora leiden assistent-scoutsmasters Jules Frederichs en Jef Boonen het kamp. In ieder geval is de pret er niet minder om: na de terugkeer blijft het kamp bekend onder de naam "Camp du Rire"⁷⁰.

In de zomer van 1920 vindt ook de allereerste Jamboree plaats in Londen. Er zijn echter geen deelnemers uit Oostende. De overkoepelende organisatie BSB stuurt wel een delegatie onder leiding van Robert Lutens. Op zondag 25 juli arriveert de BSB-vertegenwoordiging in Oostende, waar ze verwelkomd wordt door Jules Gioannora en de 15de troep. Na enkele uren vertrekt de delegatie met de mailboot "Pieter de Coninck" naar Dover⁷¹.

Het zomerkamp van 1921 vindt plaats in de Panne op de terreinen van het Institut Pannois. Frederichs en Boonen kunnen zich niet vrijmaken omwille van studies. De jonge Jacques De Cock leidt het kamp als assistent scout-master⁷². G. Gobin is chef de peleton. In augustus 1921 gaan de scouts van de 15de BSB voor 5 dagen kamperen op een hoeve in Esen bij Diksmuide. Jules Frederichs is kampleider⁷³.

De activiteiten en uitstappen van de gidsentroep zijn minder spectaculair dan die van de scouts. Kamperen deden de gidsen in het begin niet. In de beginperiode vonden vele mensen, en ook een deel van de gidsenleiding, zowel in Engeland als in België, dat meisjes beter "aangepaste" scoutsactiviteiten deden. Daaronder werd dan begrepen handwerkjes, spelletjes, goede werken enz. Pionieren, kamperen en hiken en andere ruwe jongensbezigheden hoorden daar niet bij.

Dat belet niet dat de gidsentroep erg actief is in de jaren 1920-1921. In februari en maart 1920 organiseert het comité van de gidsentroep enkele vaderlandslievende voordrachten in het casino-kursaal: op 29 februari spreekt M.

⁶⁹ *l'Echo d'Ostende*, 1920, nr 6.

⁷⁰ *Getuigenis Jacques De Cock. Le Scout*, 1919, nr 2.

⁷¹ *Herrin (J.M.) La Piste Retrouvée, tome II, Liège 1993, p. 234.*

⁷² *De Cock was toen 15 jaar.*

⁷³ *Le Scout*, 1921, nr 10.

Van Nuffel, luitenant van de "Ecole de Pupilles d'Armée" in Aalst over "Rozen met doornen - schetsen uit het leven onzer piotten". Op 14 maart gaat het over "Le Coeur du soldat Belge", en op 21 maart is het onderwerp "Les patrouilles de l'Yser". De ontroerende verhalen over broederlijkheid en vaderlandsliefde aan het front kennen veel bijval⁷⁴.

In januari 1921 kunnen de gidsen gratis turnles volgen ("éducation physique à la méthode suédoise") in de turnzaal van het Koninklijk Atheneum⁷⁵. Er wordt een omhalingsactie gehouden om geld in te zamelen voor de oprichting van een herdenkingsmonument voor de slachtoffers van de wereldoorlog. Het monument wordt later gebouwd op het nieuwe kerkhof aan de Stuiverstraat⁷⁶.

De gidsen uit Oostende zijn er ook bij op de eerste nationale gidsenbijeenkomst in België, die georganiseerd wordt door de GGB in Brussel op zondag 3 april 1921. Het vertrek naar Brussel heeft al plaats op donderdag want de gidsen maken er een vierdaagse uitstap van.

Vierenvijftig deelnemers verzamelen aan het centraal station in Oostende onder leiding van guide mistress van Massenhove en haar twee assistenten B. Ureel en M. De Ceuninck⁷⁷. Ook de voorzitter, Weduwe Serruys reist mee. Ze zijn in het gezelschap van een Engelse troep gidsen die de avond voordien met de mailboot aangekomen was. In Brussel logeren de gidsen van de 3de GGB in het ruime huis van mevrouw Graux op de Louisalaan⁷⁸. Meer dan 60 bedden en alle comfort waren er ter beschikking. Dankzij het mooie weer konden de gidsen elke dag picknicken in de grote tuin en uit de berichten van toen blijkt dat dit een zeer exotische ervaring was. Vrijdag en zaterdag bezoekt de gidsentroep verscheidene bezienswaardigheden in Brussel. Op zondag vindt de grote bijeenkomst plaats in het Egmontpaleis. Honderden gidsen zijn er samengestroomd. Eerst volgt een inspectie van de troepen, daarna demonstraties en optocht, tot slot uitreiking van een eretrofee aan de meest gedisciplineerde troep. De Oostendse gidsentroep krijgt felicitaties van de Brusselse burgemeester Adolphe Max, de

⁷⁴ *Le Carillon*, 1920, nrs 16, 22 en 24.

⁷⁵ *Le Carillon*, 1921, nr 3.

⁷⁶ *Le Carillon*, 1921, nrs 20 en 21.

⁷⁷ J. van Houtte was toen blijkbaar niet aanwezig of reeds van het toneel verdwenen.

⁷⁸ Het betreft de woonst van Charles Graux, broer van Pierre Graux, die evenals zijn broer deel uitmaakte van het bestuur van de BSB en wiens dochter Lucie Graux een belangrijke rol speelde in de gidsenbeweging.

Uitgestelde plechtigheden

Een belangrijke scoutsactiviteit waren de optochten en de parades. Dat was zo in 1913-1914, maar ook na de oorlog, met allerlei triomftochten en herdenkingen, was dat niet anders. Door dergelijke manifestaties, die dikwijls gepaard gingen met fanfare en defilé maakten de verenigingen van die tijd zich bekend bij het grote publiek. Naast de scouts waren er ook andere jeugdverenigingen, vakorganisaties, turnverenigingen, politieke partijen enz. die regelmatig opstapten in een optocht. Voor de scouts waren dit ook de gelegenheden voor bijzondere scoutsgebeurtenissen zoals het afleggen van de belofte, het aanstellen van een nieuwe leider of het in gebruik nemen van een troepsvlag.

Men zal zich herinneren dat de 1ste troep in Oostende dergelijke optocht met ontvangst op het stadhuis gepland had in augustus 1914. Het uitbreken van de oorlog had dit onmogelijk gemaakt. Maar uitstel was geen afstel want op 7 september 1919 vindt de overhandiging van de troepsvlag dan toch plaats op het stadhuis. Het stadsbestuur draagt er het vaandel officieel over aan de 15de BSB.

Die zondagvoormiddag wordt verzameld aan het Hotel St.-Georges in de Jozef II straat, waar nog steeds het lokaal gevestigd is. Een lange stoet van genodigden wordt samengesteld: uiteraard de scoutstroep 15de BSB en de gidsentrop (later erkend als 1ste GGB) uit Oostende, delegaties van een vijftal scoutstroepen uit Brussel en van andere Oostendse verenigingen en twee fanfarekorpsen⁸⁰. In optocht trekt de hele stoet naar het Wapenplein waar de plechtigheid plaats heeft. Scoutsmaster Gioannora, guide-mistress Van Houtte en Georges Vanhecke zijn present. Dokter Kockenpoo en de heren Remy, dokter Pleyn en Mertian van het comité zijn ter plaatse evenals ere-voorzitter Edouard De Cuyper en de voorzitter van de BSB, Pierre Graux. Burgemeester Eduard Moreaux en de schepenen Devriese, Dujardin en Verhaeghe vertegenwoordigen het stadsbestuur.

⁷⁹ *Le Carillon*, 1921, nrs 27 en 31.

⁸⁰ *Uit Brussel waren aanwezig: de 2de troep (master Lejeune met 6 scouts), de 3de troep (master Arbalestrie met 10 scouts), 6 scouts van de troep Eleutheria -Bia o.l.v. scoutscommissaris Van Langendonck, de 4de troep met 12 scouts en de 4de troep uit St Gilles (master Lemaitre met 8 scouts). Le Carillon*, 1919, nr 30

Kolonel Delmaere, bevelhebber van de kazernementen op het Hazegras en garnizoenscommandant van Oostende is ook aanwezig.

Eerst voert de burgemeester het woord. Hij heet de scouts van harte welkom, looft hun inzet en burgerzin en geeft zijn visie over scouting, mogelijks ingefluisterd door zijn liberale vrienden van het comité: " Le scoutisme est une école de loyauté, d'honneur et de dévouement à la patrie. Il habitue la jeunesse à l'idée du service personnel. Son but essentiel est la formation de citoyens d'élite rompus aux exercices du corps pratiqués en plein air et aptes à défendre utilement le pays en cas de danger. En ce sens, c'est une société de préparation militaire". Daarna vindt de plechtige overhandiging plaats van een nieuwe troepsvlag voor de 15de BSB.

De vlag is een schenking van het comité aan de troep. Ze wordt gepresenteerd door de burgemeester in naam van het stadsbestuur en in ontvangst genomen door Jules Gioannora als scoutsmaster. De vlag draagt in het midden de gele ster van de BSB met het woord "honneur" eronder. In de hoek onderaan rechts staat in kleine letters de naam "André Kies". Oud-comitélid H. Kies heeft de vlag bekostigd en liet er de naam van zijn gesneuvelde zoon op borduren ter zijner nagedachtenis. De troepsvlag blijft in de troep tot in 1940. Bij het uitbreken van de tweede wereldoorlog wordt ze in het geheim ondergebracht bij comité-voorzitter Loze, waarna ze verloren gaat. Pogingen om de vlag terug te vinden na de oorlog liepen op niets uit⁸¹.

Na de overhandiging van de vlag spreekt voorzitter Kockenpoo een dankwoord uit en dan komt oud-sea-scoutsleider Willy Baeyens aan het woord. Na de oorlog is hij onderluitenant "attaché au ministère", waarschijnlijk werkt hij bij het zeewezen. De aristocratische en welbespraakte Willy Baeyens brengt een pakkende hommage aan André Kies. Daarmee besluiten de plechtigheden en de stoet marcheert terug naar het scoutslokaal. 's Middags krijgen de scouts nog een rondleiding in het Casino-Kursaal.

Een foto van de bekende Oostendse fotograaf Antony toont de ceremonie die plaatsvond op het Wapenplein ter officiële erkenning van de gidsentroep als 1ste

⁸¹ *Getuigenis Jacques De Cock*

gidsentroep in Oostende door de overkoepelende organisatie Girl Guides de Belgique (GGB)⁸². Deze plechtigheid vond plaats op 23 mei 1920. Delegaties van de gidsen van Brussel, Antwerpen, Gent en Verviers zijn aanwezig, evenals de hoofdverantwoordelijken van de GGB: de dames Brunart, Van Iseghem en Orts en graaf 't Serclaes. Voorzitter Kockenpoo en ere-voorzitter De Cuyper worden ook gesignaleerd. De politiek is vertegenwoordigd door burgemeester Moreaux, de schepenen Verhaeghe, De Cock en Buyl en door de heer Van Iseghem, gedeputeerde van het provinciebestuur en echtgenoot van mevrouw Van Iseghem. In haar dankwoord verwoordt Weduwe Serruys, voorzitter van het gidsencomité in Oostende, het pluralisme van de BSB-GGB: "Faisant abstraction de toute idée de parti et de classe, respectant scrupuleusement les convictions de chacun, le guiding a pour but la formation du caractère des jeunes filles et de favoriser leur développement physique."⁸³

Foto 4 – Oprichtingsceremonie 1ste GGB gidsentroep op het Wapenplein, mei 1920 (© Foto Antony).

⁸² Photo Antony 230520-2.

⁸³ Le Carillon, 1920, nr 42

Gedurende de periode 1919-1921 zijn de scouts en gidsen ook aanwezig op diverse vaderlandslievende plechtigheden bv. op 25 april 1920 voor de herdenking van de blokkade van Zeebrugge⁸⁴.

De deelname van scouts aan vaderlandslievende optochten en plechtigheden was in die tijd heel normaal. Maar het veelvuldig optreden in parades paste steeds minder in het beleid dat de BSB voerde om weg te sturen van de militaristische interpretatie die veel plaatselijke troepen, ook de 15de BSB, gaven aan scouting⁸⁵. De toespraak van dokter Kockenpoo bij de intrede van Leopold Duchène (juli 1919) geeft duidelijk de oorspronkelijke visie van het steuncomité weer. Enkele maanden later lijkt de rede van burgemeester Moreaux op 7 september 1919 (wellicht geschreven door het steuncomité) een meer genuanceerd standpunt te verkondigen naar de aanwezige vertegenwoordiger van de BSB, Pierre Graux. J.L. Herrin geeft aan dat er in die periode diplomatisch overleg plaatsvond over de kwestie tussen het bestuur van de BSB en het steuncomité in Oostende⁸⁶. Een van de resoluties was de voordracht die Robert Lutens gaf in het Casino-Kursaal op 11 april 1920, waar de missie van scouting wordt duidelijk gesteld. De avond is georganiseerd door het steuncomité van de 15de BSB. Lutens heeft het over het ontstaan van scouting op initiatief van Baden-Powell, over de scoutswet en de belofte, en hij spreekt ook over de doelstellingen van scouting: het tegengaan van de passiviteit (waardoor men in slechte wateren verzeilt) door het ontwikkelen van de wilskracht, het stimuleren van de fysieke en morele ontwikkeling, dit alles gekoppeld aan vaderlandsliefde⁸⁷. Na de toespraak worden lichtbeelden van scouts op kamp vertoond, brengen twee scouts, Keurvels en Mestdagh, het stuk "La Marche du Scout" op viool en piano en volgen demonstraties EHBO en seinen. Zoals gebruikelijk wordt de avond besloten met het Belgisch volkslied⁸⁸.

Achteruitgang in België en in Oostende

In de jaren 1922-1926 wordt overal in België een terugval van het succes van scouting vastgesteld. Duizenden jongeren hadden zich bij de nieuwe beweging aangesloten na de oorlog. Het ontbrak echter aan getrainde leiders en organisatie

⁸⁴ *Le Scout*, 1920, nr 5-6, *Le Carillon*, 1921, nr 16, *l'Echo d'Ostende*, 1921, nr 51.

⁸⁵ Ook Jacques De Cock herinnert zich de militaire mentaliteit van de eerste jaren

⁸⁶ J.L. Herrin, *La Piste Retrouvée*, tome II, p. 281.

⁸⁷ Voor de scoutswet zie bijlage 2

⁸⁸ *Le Carillon*, 1920, nr 30

om al die leden op te vangen en behoorlijke scoutsactiviteiten te bieden. Er waren bijna geen handboeken en geen leiderscursussen. In elke troep deed men aan scouting een beetje volgens eigen inzicht, overigens een van de belangrijke oorzaken van het militaristische vertoon van de scouts. Maar scouting is natuurlijk meer dan een uniform dragen en het opstappen in parades. Jacques De Cock benadrukte bovendien dat de periode 1918-1925 ook op sociaal-economisch gebied zeer verward en onstabiel was, waardoor het instandhouden van een grote organisatie vrijwilligers moeilijk was. Daardoor verloor de scoutsbeweging, zowel de BSB als de in 1913 opgerichte katholieke federatie BPBBS, na verloop van tijd veel aanhang⁸⁹. De 1ste SSB troep Antwerpen kent een inzinking in de jaren 1921-1923⁹⁰.

Ook de scoutsactiviteiten in Oostende beleven een terugval. In juli 1921 ontstaat er onenigheid tussen de leiding en tal van scouts haken af. Jules Gioannora en Leopold Duchène verlaten de troep in deze periode, het zijn Gobin, De Cock en Frederichs die vanaf dan de kampen leiden. Ondanks het feit dat men in 1922 voor het eerst met welpenwerking opstart is een jaar later de getalsterkte teruggelopen tot een 25-tal scouts⁹¹. Jacques De Cock is weggefallen om studieredenen en Jules Frederichs leidt de troep tot begin 1924 wanneer Jef Boonen het roer overneemt⁹². Op het Meiveld in Gent in 1924 haalt de Oostendse patrouille Les Lions nog een mooi resultaat in het spoorzoeken. Maar in 1925 haakt om beroepsredenen ook Jef Boonen af en de troep zit zonder leiding. In 1927 vertelt voorzitter Kockenpoo over de 15de BSB tijdens een voordracht voor de Rotary Club: "Depuis plus de deux années notre troupe, privée de ses chefs, réduite à trois ou quatre unités, peut être considérée comme étant virtuellement inexistante... les causes de sa (la troupe) déchéance furent multiples et décevantes⁹³".

Terwijl de 15de BSB blijft bestaan, zij het op een laag pitje, gaat de gidsentroep 1ste GGB al in 1922 of 1923 volledig teloor, onder meer ten gevolge van een

⁸⁹ E. Esgain, *Een scout, "menheer Georges", Brussel, 1955 (1988), p. 71-72*
Herrin (J.L.), *La Piste Retrouvée, tome II, p. 234..*

⁹⁰ s.n., *Sea-Scouting in België, De Sea-Scout, 1946, nr 5.*

⁹¹ *Le Scout, 1923, nr 8.*

⁹² *Le Scout, 1924, nr 4.*

⁹³ *Journal de la Côte, 1927, nr 23.*

conflict met Georges Vanhecke, die in duistere omstandigheden ontslag moet nemen⁹⁴. Pas in 1932 wordt opnieuw een gidsentrop opgericht.

Een beetje symbolisch voor de achteruitgang van scouting vallen in die tijd ook twee figuren weg die aan de wieg stonden van sea-scouting in Oostende. Eind 1926 overlijdt commandant André Bultinck. Het wachtschip Ibis wordt ter zijner ere omgedoopt tot "Commandant Bultinck"⁹⁵. Op 2 januari 1927 sterft de erevoorzitter van de (sea)-scouts, Edouard De Cuyper. Op 73-jarige leeftijd was De Cuyper nog steeds actief als voorzitter van het Koninklijk Werk Ibis en andere liefdadige werken. Het Oostendse establishment is in diepe rouw, maar De Cuyper verkoos een eenvoudige begrafenis zonder pracht en praal. In de plaats daarvan beslist het stadsbestuur om een nieuwe straat te noemen naar zijn verdienstelijke burger⁹⁶. De E. De Cuyperstraat is nog steeds gelegen tussen de Nieuwpoortsesteenweg en de Sportstraat.

⁹⁴ *Getuigenis Jacques De Cock, die zich naar eigen zeggen niet meer herinnerde waarrond het conflict draaide.*

⁹⁵ *De "Commandant Bultinck" wordt in 1937 verkocht voor de sloop. Ibis huist dan reeds in de (toen) nieuwe gebouwen op Sas-Slijkens. Coelus R., De Ibis-Story 1906-1981, Bredene, 1981.*

⁹⁶ *l'Echo d'Ostende, 1927, nrs 2, 3 en 5*

6.
Een nieuw elan
(1927 - 1940)

Een aanlokkelijk aanbod

Hoewel de activiteiten op een zeer laag pitje stonden gedurende de jaren 1925-1926 is er steeds een kleine kern scouts actief gebleven⁹⁷. Ook het steuncomité met zijn onvermoeibare voorzitter, dokter Arthur Kockenpoo, blijft intact. Het is in naam van het steuncomité dat Robert Patfoort, de secretaris van het comité, eind 1926 Jacques De Cock benadert⁹⁸. De Cock is dan oud-lid van de 15de BSB. Hij kwam bij de troep in 1919 en maakte de enthousiaste periode na de oorlog mee. Eind 1921 had hij de scouts verlaten om te studeren. Op het moment dat Patfoort hem aanspreekt is De Cock 20 jaar, hij heeft het diploma van onderwijzer behaald aan de Rijksnormaalschool in Blankenberge en heeft er een jaar legerdienst opzitten.

Patfoort vraagt aan Jacques De Cock om scoutsmaster te worden van de 15de BSB. De Cock heeft wel zin maar aarzelt: een scoutstroep leiden vraagt veel tijd, er zijn bijna geen leden meer, wat met lokalen en materiaal? Maar Patfoort komt niet met lege handen. Het comité staat klaar om steun te bieden waar nodig, de secretaris heeft ook al gezorgd voor een nieuw lokaal en er is nog iets: geld, veel geld en materiële ondersteuning in ruil voor een kleine wederdienst⁹⁹.

Het Internationaal Rotary Congres

De serviceclub Rotary ontstond als een der eerste serviceclubs, vooral voor vrije beroepen, in 1905 in de Verenigde Staten. Welgestelde mensen, geslaagd in het leven, komen samen in plaatselijke afdelingen waar acties worden georganiseerd om liefdadige werken te ondersteunen. Weeshuizen en verzorgingsinstellingen, scholen en ziekenhuizen, acties ten voordele van mensen met een handicap en inentingscampagnes, al deze goede doelen kunnen in aanmerking komen voor een milde gift van een serviceclub.

⁹⁷ Toespraak dr. Kockenpoo, 20.03.1927 in: *Journal de la Côte*, 1927, nr 23.

⁹⁸ Robert Patfoort is onderwijzer en actief in verscheidene verenigingen rond het stedelijk onderwijs. Vanden Weghe, H., *150 jaar stedelijk lager onderwijs Oostende*, De Haan, 1987.

⁹⁹ *Getuigenis Jacques De Cock*

In 1923/1924 werd in Oostende een plaatselijke afdeling van de Rotary Club opgericht op initiatief van één van de telgen van de familie Serruys¹⁰⁰. Vele notabelen sluiten zich aan. Zo vinden we ook enkele comitéleden terug, met name John Bauwens, dokter Kockenpoo en kolonel Moulin. Eduard De Cuyper is ook lid evenals August Borgers, voorzitter van de kamer van koophandel. Albert Bouchery, die onder meer het liberale blad *Le Carillon* uitgeeft, is voorzitter van de Rotary Club Oostende¹⁰¹.

In 1926 werd Oostende verkozen als locatie voor het wereldcongres van Rotary International¹⁰². Dit betekende dat er duizenden Rotary-leden van over heel de wereld, maar vooral uit Groot Brittannië en de Verenigde Staten, in Oostende werden verwacht voor een samenkomst van één week in juni 1927. Met zijn kursaal, zijn grote luxueuze hotels en zijn goede verbindingen was Oostende wel een geschikte plaats om een internationaal congres te organiseren. Niettemin zal de praktische organisatie veel kosten en inspanningen vragen. De kosten waren geen probleem, zeker niet met de fondsen die beschikbaar waren vanuit de clubs in de Verenigde Staten. Voor materiële ondersteuning, bode-werk, inschrijvingen, ontvangst, in-checken in hotels zocht men een efficiënt gestructureerde organisatie. En daar er nog geen professionele hostessen- of evenementenbureaus bestonden dachten de Oostendse Rotary-leden aan scouts.

Nu is het niet duidelijk of de Rotary-Club de scouts gewoon zag als goedkope werkkrachten of dat leden zoals dokter Kockenpoo en John Bauwens de Rotary-Club zagen als een interessante melkkoe voor hun scouts-troep. Misschien was het voor beide partijen een win-win situatie. In ieder geval zou de Rotary Club de 15de BSB financieel sterk steunen in ruil voor materiële steun van de scouts tijdens het congres. Daarvoor moest Jacques De Cock een flinke ledenwerving op poten zetten en de nieuwe scouts klaarstomen voor hun taak op het Rotary congres. Daarna kon er aan nieuwe scoutsactiviteiten gedacht worden.

Jacques De Cock hapt toe en slaagt erin om via een wervingscampagne in het Koninklijk Atheneum en in de stadsscholen een 50-tal leden bij mekaar te brengen begin 1927. De steun van Patfoort als stadsonderwijzer en van het

¹⁰⁰ *Le Carillon*, 1927, nr 17

¹⁰¹ *Le Carillon*, 1927, nr 20

¹⁰² *Le Carillon*, 1927, nr 49

schepencollege (die het toeristische dividend van een internationaal congres voor ogen had) zal wellicht geholpen hebben. Ook in de pers verschijnen wervende artikels¹⁰³. Maar zeer belangrijk is de financiële steun van de Amerikaanse Rotary Clubs waarmee nieuwe scoutsuniformen en kampeermateriaal kon worden aangekocht¹⁰⁴.

In het voorjaar van 1927 werden de scouts verder voorbereid op het Rotary Congres. Comitélid René Mertian gaf Engelse les, zodat de scouts zich konden verstaanbaar maken bij de Britse en Amerikaanse bezoekers. Begin juni was het zover. Uit vele landen stroomden de congresgangers toe. Naar schatting 3.000 Britten en zo'n 2.800 Amerikanen streken neer in Oostende. De openingszitting vond plaats op 6 juni in het kursaal in aanwezigheid van koning Albert I. Naast de vergaderingen waren er tal van manifestaties, tentoonstellingen, concerten, dansavonden, roeiwedstrijden enz. Zeven dagen lang stonden de kranten er vol van¹⁰⁵. En de scouts ontvingen de congresgangers voor hun vergaderingen, brachten hen naar hun hotel, toonden de weg naar het station en de diverse manifestaties. De Oostendse Rotaryclub was de scouts uitermate dankbaar voor een geslaagd congres. En vice versa, want het Rotary Congres en de genereuze financiële middelen die ter beschikking gesteld werden brachten de 15de troep er weer boven op. Als dank wordt Rotaryvoorzitter Albert Bouchery het erevoorzitterschap van de troep aangeboden. Dit gebeurde op een plechtigheid in het Leopoldpark op 29 mei 1927, één week voor de start van het congres. Bouchery aanvaardt de titel mede uit vriendschap voor zijn voorganger, Edouard De Cuyper (die overigens ook Rotarylid was geweest). Tijdens die gelegenheid defileerden 50 scouts o.l.v. master De Cock voor de genodigden en voor een glunderend comité¹⁰⁶.

Nieuwe scoutsactiviteiten: de 15de BSB

Na het Rotary Congres was er weer tijd voor echte scoutsactiviteiten. Het programma werd op punt gesteld en nieuwe patrouilles werden gevormd. Zondagvoormiddag en donderdagmiddag waren de momenten voor

¹⁰³ *Le Carillon*, 1927, nr 4
l'Echo d'Ostende, 1927, nrs 2, 5 en 7

¹⁰⁴ *Getuigenis Jacques De Cock*

¹⁰⁵ *Le Carillon*, 1927, nrs 49 tem 56 (de krant verscheen dagelijks tijdens het congres)

¹⁰⁶ *Le Carillon*, 1927, nrs 47 en 48, *Journal de la Côte*, 1927, nr 44, *l'Echo d'Ostende*, 1927, nr 44

scoutsbijeenkomsten. Later werd soms ook op dinsdagavond vergaderd¹⁰⁷. De rekrutering verliep opnieuw vlot. Dankzij de grote voorraad uniformen die aangekocht was door de Rotary-clubs, konden de nieuwe leden een gratis uniform krijgen. Tot dan was het scoutsuniform een dure aangelegenheid. Er was zelfs een "uitgaans-uniform" en een "werk-uniform". Voor kinderen van gewone werkmensen was het dan ook moeilijk om zich aan te sluiten bij de scouts. Met de gratis uniformen kon de werving opengetrokken worden naar alle sociale klassen. Dit had ook voor gevolg dat men steeds meer Nederlands hoorde bij de 15de troep. Terwijl de meeste Oostendse scouts in 1919 nog Frans spraken, was de voertaal in 1939 overwegend Nederlands (of Oostends...)¹⁰⁸.

De jaren dertig zijn een bloeiperiode voor de 15e BSB, die dan de naam "Troupe de l'Ancre" of Ankertroep draagt¹⁰⁹. Er ontstaat een werking in verschillende leeftijdsgroepen. De welpenhorde richt zich op de 8- tot 12-jarigen en gaat in 1928 van start met één nest van 6 welpjes. Een jaar later zijn er al 18 welpen. Akela Charles De Drie wordt vanaf 1934 opgevolgd door Roland De Ridder¹¹⁰. Voor jongeren van 12 tot 16 à 17 jaar was er de eigenlijke scoutstroep met achtereenvolgens scoutsmasters Jacques De Cock, Charles De Waepenaere, André Dewulf en Raoul Bonnel. De rovers of seniors waren de scouts ouder dan 17. In de Franse voertaal werden ze "les routiers" genoemd of "le clan". Carlos De Herdt wordt genoemd als seniorleider¹¹¹.

Door bemiddeling van Robert Patfoort konden de scouts beschikken over een klaslokaal en de speelplaats van de Maria-Hendrikaschool. Ideaal was dat niet, gezien de klas tijdens de week gebruikt werd om les te geven en dus niet ingericht kon worden als een scoutslokaal. De scouts waren ook geen graag geziene gasten bij de schoolconciërges die het erg lastig vonden om de deur te moeten openen en extra te moeten schoonmaken. Later kon de 15de troep twee permanente lokalen inrichten in de Leopoldschool, een eind verderop in de

¹⁰⁷ *Le Carillon*, 1933, nr 85.

¹⁰⁸ *Getuigenis Jacques De Cock. De scoutsadministratie en bv. de toegekende totemnamen bleven nochtans in het Frans.*

¹⁰⁹ *Le Scout*, 1930, nr 6.

¹¹⁰ *Le Scout*, nr 3, 1930, nr 4 1934.

¹¹¹ *l'Echo d'Ostende*, 1930, nr 32.
Le Carillon, 1933, nr 85.

leperstraat nr 35 ¹¹². Vandaag is in dit schoolgebouw een Freinetschool gevestigd.

Maar lokalen bleven een probleem, zeker naarmate de 15de BSB uitbreiding nam en er welpen en seniors bijkwamen. Begin jaren dertig verhuist men van de Leopoldschool naar de Alfons Pietersschool, een stadschool in de Fregatstraat op de wijk Hazegras. Later werden ook klaslokalen gebruikt in de stedelijke technische meisjesschool Louisa-Maria in de Wittenonnenstraat 37 en in de stedelijke technische jongensschool, die toen in de Koninklijke Stallingen in de Koninginnelaan gevestigd was¹¹³. De troep raakt beter behuisd wanneer de familie Louis Serruys een gedeelte van hun huis ter beschikking stelt¹¹⁴. De stallingen en het koetshuis raakten immers in onbruik door de opkomst van de automobiel. Ook het huispersoneel was niet meer zo talrijk als vroeger. De scouts mochten deze vrijgekomen ruimten inrichten als lokaal¹¹⁵. Het grote huis van Louis Serruys bevond zich in de Van Iseghemlaan nr. 115 en had een uitgang in de IJzerstraat.

¹¹² *Getuigenis Jacques De Cock.*

¹¹³ *De geschiedenis zou zich later herhalen: van 1975 tot 1988 betrekken enkele afdelingen van de 2de FOS sea-scouts opnieuw een aantal lokalen in de gebouwen van de stedelijke meisjesschool in de Wittenonnenstraat. De school (STIMJO-later Ensorinstituut) was toen net verhuisd naar de nieuwe gebouwen aan de Elisabethlaan.. Van 1960 tot 1990 waren ook een deel van de lokalen van de 2de eenheid in de vroegere Koninklijke Stallingen gevestigd (eerst de welpen, later de verkenner en de seniors).*

¹¹⁴ *Louis Serruys was een broer van de latere burgemeester Henri Serruys. Hij had twee zonen, Désiré Serruys en Ben Serruys die bij de sea-scouts waren. Zijn echtgenote, Jenny Serruys, werd in 1933 ere-voorzitster van het steuncomité.*

¹¹⁵ *Getuigenis Jacques De Cock*

Foto 5 – Commandant Leon Loze en Jacques De Cock op de binnenplaats van Huize Louis Serruys, april 1939.

In de zomer van 1927 trok men op kamp naar Vladslo. Master De Cock had er familie wonen en vond er een kampterrein op een weide. Provinciaal BSB commissaris Eddy Blondeel bezocht het kamp en was onder de indruk van de netheid en de discipline. Commissaris Blondeel werd ook in oktober van dat jaar in Oostende ontvangen voor een bespreking van een samenwerking tussen West-Vlaanderen (vooral Oostende) en Oost-Vlaanderen. Hij vertegenwoordigde er de troepen uit Gent. De bijeenkomst vindt plaats op zondag 30 oktober in het huis van John Bauwens in de Vindictivelaan. Op de agenda staan onder meer: de organisatie van een bibliotheek voor scouts en leiding, de organisatie van een coöperatieve voor de gezamenlijke aankoop van kampeermateriaal, het opzetten van een rubriek "en Flandre" in het BSB-tijdschrift *Le Scout*, het uitwisselen van informatie over kampeerplaatsen en afspraken rond brevetten en kentekens. Uit die agenda blijkt duidelijk de nood om zich beter te organiseren, de leiding beter

voor te lichten en informatie over scouting verder te verspreiden. Het steuncomité had blijkbaar geleerd uit de achteruitgang van enkele jaren terug. Later trekt de vergadering naar het scoutslokaal in de Leopoldschool waar de Provinciaal Commissaris een aantal brevetten en badges uitreikt aan scouts die slaagden voor de diverse proeven.

Vanaf 1930 start de BSB met een trainingsprogramma voor de leiding. Tot dan moesten Belgische scouts naar Engeland trekken voor hun Woodbadge-training¹¹⁶. In Terhulpen wordt voor het eerst in België een Woodbadge-cursus georganiseerd o.l.v. BSB hoofdcommissaris Picalausa. Pierre Vander Veken en Jean Droit zijn instructeurs. Jacques De Cock neemt deel en is de derde scout die in België zijn Woodbadge behaalt¹¹⁷. Ook de andere leiders van de de 15de BSB en de 2de SSB volgen later de leiderscursussen van de BSB¹¹⁸.

In 1928 wordt de werking verder geconsolideerd. Er worden demonstraties gegeven in het Leopoldpark¹¹⁹. In de zomer kamperen drie patrouilles in de bossen rond Varsenare. Daarnaast is er nog de deelname aan het Meiveld in Ougrée, een inspectie-bezoek van BSB hoofdcommissaris Corvilain dat plaatsvond in het Maria-Hendrika park en tal van andere uitstappen¹²⁰.

Opnieuw sea-scouting : de 2de SSB

Zoals eerder aangegeven was het moeilijk om onmiddellijk na de oorlog terug met sea-scoutsactiviteiten te beginnen. Later waren er zoveel leidersproblemen dat men eerst aan het voortbestaan van scouting zelf moest denken, veeleer dan zich buigen over een uitbreiding naar sea-scouting. Maar vanaf 1928 ging het weer uitstekend met de 15de BSB en komt de oude idee terug opzetten.

Die idee wordt aangereikt door "chef" Maurice Demoulin van de 1ste SSB eenheid Antwerpen. In mei 1929 is hij met zijn sea-scouts aanwezig op het grote Meiveld, dat georganiseerd wordt in Oostende. Daar maakt hij voor het eerste kennis met Willy Borgers, toen een 18-jarige welpenleider. Borgers behoort tot de groep

¹¹⁶ *Leiders die de hoogste vorm van leidersopleiding volgen ontvangen hun "Woodbadge".*

¹¹⁷ *Getuigenis Jacques De Cock*

¹¹⁸ *Le Carillon, 1933, nr 85.*

¹¹⁹ *l'Echo d'Ostende, 1928, nr 36*

¹²⁰ *Le Scout, 1928, nr 8.*

jongeren die eind 1926 gerekruteerd worden voor de 15de BSB door Jacques De Cock. In 1927 wordt hij één van de belangrijke patrouilleleiders en tegen 1929 assisteert hij Charles De Drie bij de groeiende welpentak van de 15de BSB. Hij is een van de jonge beloften van de 15de BSB want op het Meiveld wordt hij door de eenheidsleiding geselecteerd om de eenheid te vertegenwoordigen op de Jamboree die later dat jaar plaats heeft in Birkenhead, nabij Liverpool in Engeland. Het is in Birkenhead dat de immer aanwezige Demoulin Willy Borgers warm maakt voor sea-scouting¹²¹. De indrukwekkende Antwerpse sea-scoutsdelegatie op het Meiveld en de talrijke Engelse sea-scoutstroepen in Birkenhead maken de idee van een sea-scoutstroep onweerstaanbaar voor de jonge Borgers. Verdere promotie voor het idee wordt gemaakt door het bootstrekking dat die zomer de Antwerpse sea-scouts met enkele roeisloepen van Antwerpen naar Oostende brengt¹²².

Maar zomaar een sea-scoutswerking opstarten was niet vanzelfsprekend. Oostende was de sea-scoutstroep van Willy Baeyens uit 1914 niet vergeten, maar een prangende nood om weer van wal te steken was er niet. Maurice Demoulin echter stond nog steeds aan het hoofd van de enige sea-scoutstroep in België die de BSB-SSB rijk was en hij voelde wel de acute nood voor expansie wilde sea-scouting na verloop van tijd niet als curiosum verdwijnen. Er volgden besprekingen met Jacques De Cock en met het comité, dat nog grotendeels samengesteld was uit de leden die in 1914 aan de wieg stonden van de Oostendse sea-scouts. Onder meer reder en jachtman John Bauwens was nog steeds actief. Naast het materiële probleem van bootsmateriaal was er het probleem met de jonge leeftijd van Willy Borgers en het gebrek aan enige nautische kennis bij de troep in Oostende. Maar in het najaar van 1929 werd uit vrijwilligers van de 15de BSB toch het eerste kwartier sea-scouts gevormd. Willy Borgers werd bijgestaan door de iets oudere Jules De Wapenaere die sea-scoutsmaster werd¹²³. Om de onervaren sea-scouts bij te staan bij hun activiteiten op het water werd bij beginnende troepen vaak een nautisch adviseur aangesteld, iemand die beroepshalve nautische kennis bezat en bereid was om de sea-scouts

¹²¹ Interview Maurice Demoulin in *Cèdre*, 1947, nr 7-8.

¹²² *Getuigenis Louis Van Bosch in R. Grignard e.a., Sea-scouting. De Geschiedenis 1914-2004, Antwerpen, 2004.*

¹²³ *l'Echo d'Ostende*, 1930, nr 21. Jules De **Wapenaere** had nog een broer Charles, die vanaf 1930 scoutsmaster was bij de 15de BSB.

te leren roeien en zeilen volgens de regels van de kunst. Men herinnert zich bij de sea-scoutstroep van 1914 luitenant Coûteaux. Bij het hervatten van de sea-scoutsactiviteiten in 1929 werd Alois Allaert, een ex-visser die toen reeds een rustiger bestaan leidde als bode op het stadhuis, bereid gevonden om de scouts bij te staan als nautisch adviseur. Hij was een oud-leerling van het Koninklijk Werk Ibis en was als jongeling misschien getuige van de oprichtingsceremonie van de sea-scoutstroep in 1914 op het dek van het wachtschip Ibis¹²⁴. Vanaf 1936 kreeg de troep verdere ondersteuning van Pierre Baeckelandt, die werkzaam was op de zeevaartschool¹²⁵.

Op zijn bijeenkomst van 7 mei 1930 erkende het BSB-bestuur de Oostendse sea-scoutskwartieren als 106de BSB troep¹²⁶. Maar de troep sloot zich ook als 2de SSB troep aan bij de Sea-Scouts van België. Als promotor van de sea-scouts en later als algemeen commissaris sea-scouts bij de BSB bezocht Maurice Demoulin vanaf dan ook regelmatig de 2de troep in Oostende. In de jaren dertig bestond de 2de SSB uit een tweetal kwartieren, Les Dauphins (Dolfijnen) en Les Marsouins (Bruinvissen)¹²⁷. Vanaf 1932 nam Willy Borgers de leiding van de troep over van Jules De Wapenaere. Er werd rechtstreeks in de officiële scholen gerekruteerd of bij de welpen van de 15de BSB¹²⁸.

In 1929 startten de sea-scouts in de lokalen van de 15de BSB in de Koninklijke Stallingen. In de tweede helft van de jaren dertig verhuisden ze mee met de landscouts naar de lokalen in het huis van de familie Louis Serruys. De vergaderingen van sea-scouts en landscouts vonden op verschillende tijdstippen plaats, zodat de lokalen gedeeld konden worden. De bunkercomplexen en de terreinen op Halve Maan, een oud vestingwerk op de Oosteroever, waren dikwijls

¹²⁴ *Le Scout*, 1930, nr 7. In *scoutspublicaties* is er enkel sprake van Alois Allaert. Nochtans vermeldt Jacques De Cock een zekere Alois Dennequin als nautisch adviseur. Dennequin wordt in 1945 tot ceremoniemeester in het stadhuis benoemd. Mogelijks verwart De Cock beide personen.

¹²⁵ *Getuigenis Raymond Peeters*.

¹²⁶ *Le Scout*, 1930, nr 6.

¹²⁷ *Getuigenis Raymond Peeters*.

¹²⁸ *Getuigenis André Loze*.
Le Carillon, 1933, nr 85.

plaats van afspraak voor scoutsactiviteiten en kampen. Ook de sea-scouts organiseerden er activiteiten¹²⁹.

Via bemiddeling door reder Bauwens kregen de sea-scouts een roeisloep waarmee regelmatig geoefend werd in het oude vissersdok (vandaag het Montgomery-dok), in de havengeul en later ook op zee en op het kanaal Oostende-Brugge. In 1933 kwam er een tweede, grote zeegaande, sloep bij¹³⁰. Enkele jaren later werd de oudste roeisloep vervangen door een kleiner exemplaar, de "Lena III", dat werd aangekocht op een scheepssloperij in Brugge¹³¹. De sloepen lagen afgemeerd aan de steigers van de yachtclub RYCO¹³². John Bauwens was immers ook bestuurslid van de yachtclub¹³³.

De sea-scouts hebben hun eigen activiteitenprogramma. Dikwijls wordt er geroeid in de havengeul - van zeilen wordt nergens melding gemaakt. Regelmatig worden dagtochten ondernomen met de roeisloepen op zee of meerdaagse tochten langs het kanaal Oostende-Brugge¹³⁴. Jacques De Cock herinnerde zich een incident waarbij een mailboot een noodstop moest uitvoeren in de havengeul omwille van een klungelende sea-scoutssloep. Met afgrijzen stelt de kapitein later vast dat zijn eigen zoon in de sloep zat. In 1936 eindigt het kwartier van de Dolfijnen derde in de wedstrijden georganiseerd op het Nationaal Sea-Scoutskamp in Antwerpen. De seniors maken er een roeitocht op de Schelde¹³⁵. Maar er zijn ook gewone scoutsactiviteiten: hiken, pionieren, kamperen... De sea-scouts nemen deel aan de Meivelden die de BSB scouts elk jaar houden en af en toe gaan ze ook mee op kampen van de 15de BSB, waar zij een eigen, aangepast sea-scoutsprogramma hebben met vlottentocht, bruggenbouw, zwemmen enz. Zo kamperen scouts en sea-scouts in 1931 samen in Zeebrugge en Echternach en gaan ze samen op kamp naar Doornik in 1932.

¹²⁹ *Getuigenis André Loze. In 1933 werd de toegang tot het terrein de scoutstroepen definitief ontzegd door het stadsbestuur dat reageerde op klachten van "klantenverlies" door de horeca. Scoutsleven, 1933, nr 8-9.*

¹³⁰ *Scoutsleven, 1933, nr 8-9.*

¹³¹ *De Lena III werd aangekocht in 1936 of 1937. Getuigenis Raymond Peeters.*

¹³² *Getuigenis André Loze.*

¹³³ *Ouvry (R.), RYCO, Koninklijke yachtclub Oostende, 150 jaar wedstrijdzeilen, Oostende, 1988.*

¹³⁴ *Getuigenis André Loze.*

¹³⁵ *Le Scout, 1936, nr 6.*

Foto 6 – Scouts 15de BSB en sea-scouts 2de SSB gezamenlijk op kamp in Doornik, april 1932.

Bekende namen bij de sea-scouts in de jaren dertig zijn (naast de eerder genoemde leiders) André Loze (zoon van de comité-voorzitter), Robert Kerckvoorde, Désiré en Benoît "Pouce" Serruys (zonen van Louis Serruys), André Van Huele, Albert Vilain (broer van Omer Vilain), Eric Delanoy, Louis en Bernard Hanssens, Joseph "Joe" Borgers, John Whitehead en Raymond Peeters¹³⁶.

De gidsen: 10de en 21ste GGB

In de periode vlak na de eerste wereldoorlog bleek reeds het grote engagement van de vrouwen die aantrouwden in de familie Serruys. Louise Van Meerhaeghe, weduwe van de in 1912 gestorven Isidoor Serruys, was directrice van het weeshuis Carolinenhof en had al vóór 1900 een meisjesjeugdbeweging opgericht. Haar toespraak als voorzitter van de eerste pluralistische gidsentrop in België in 1920 heeft het over de kracht van de scoutsidealen voor de jeugd, over de

¹³⁶ Whitehead was een ingeweken Brit die in het begin van de jaren dertig kwartiermeester werd. Later assisteerde hij Willy Borgers gedurende enige tijd, maar gezien hij vanaf 1934 als marconist op de lange omvaart werkte kon hij zelden aanwezig zijn.

pluralistische uitgangspunten van de BSB-GGB en over de gelijkwaardigheid tussen jongens en meisjes, in die tijd niet echt vanzelfsprekende idealen. Haar neef Louis Serruys was gehuwd met naamgenote Jenny Serruys die in de jaren 30 mede-voorzitster werd van het comité en die de scouts en de sea-scouts een lokaal gaf in haar eigen huis. Ook Bianca Van Sieleghem, echtgenote van Henri Serruys, engageerde zich sterk toen ze in de jaren 30 met haar schoonzuster Evrard de drijvende kracht werd achter de gidsentroep en ook een deel van haar huis ter beschikking stelde van de gidsen. De sterke persoonlijkheid van deze dames was van doorslaggevend belang in de ontwikkeling van de eerste scouts- en gidsentroepen in Oostende.

In mei 1932 komen enkele gidsen van de Brusselse 3de GGB troep "Courage et Bonté" bij Bianca Van Sieleghem aankloppen om haar steun te vragen voor de oprichting van een nieuwe gidsentroep in Oostende¹³⁷. Zij waren gestuurd door haar schoonzuster, mevrouw Evrard- Van Sieleghem, die haar dochters graag bij de gidsen zag en die zelf bereid was de verantwoordelijkheid over de gidsentroep te dragen¹³⁸. Evrard-Van Sieleghem en haar opvolgster Renée "Stormy" van der Heyde werden de leidsters van de nieuwe troep. Vanaf 1936 waren het vooral haar dochter Françoise Van Sieleghem en Jeanne Miroir, vriendin van deze laatste, die de activiteiten organiseerden. De 3de GGB troep uit Brussel zorgde voor de nodige opleiding en lange tijd spoorden er elke zondag gidsen van de 3de GGB van Brussel naar Oostende om de beginnende troep bij te staan¹³⁹.

In april van 1933 organiseert Bianca Van Sieleghem een groot "fête de propagande"¹⁴⁰. Er wordt vooral gerekruteerd onder de leerlingen van de officiële meisjesschool Ecole Moyenne, voorloper van het Koninklijk Lyceum, en de meeste leden zijn dan ook Franstalig¹⁴¹. De nieuwe Oostendse gidsentroep krijgt de naam "Chardon des Dunes" (Duindistel) en wordt in 1933 erkend als 10de GGB

¹³⁷ Het ging vooral om de drie zusters Jeanne, Magy en Christiane Van Witzenburg, die regelmatig in Oostende verbleven. Getuigenis Nicole Van Sieleghem.

¹³⁸ Mevrouw Van Sieleghem-Evrard was gehuwd met een broer van Bianca Van Sieleghem, echtgenote Henri Serruys. Zij had drie dochters: Françoise, Monique en Nicole Van Sieleghem.

¹³⁹ Getuigenis Jeanne Miroir. Getuigenis Nicole Van Sieleghem. Getuigenis Jean Van Huele, wiens nichten Denise en Marcelle Van Huele lid waren van de 10de GGB.

¹⁴⁰ *Le Carillon*, 1933, nr 28.

¹⁴¹ Getuigenis Jean Van Huele, wiens nichten Denise en Marcelle Van Huele lid waren van de 10de GGB.

Oostende . Het devies was "Plaire et Servir". Op het gidsenuniform wordt een blauw-witte das gedragen. In 1932 ging men van start met 22 gidsen, maar later overtreft het succes van de gidsen soms dat van de scoutstroepen. Op zeker moment waren er 8 patrouilles, of minstens 50 leden verdeeld over een welpentak ("Lutins" of kabouters genaamd die samen speelden in de "Tribu Coquelicots"), een gidsentroep ("Chardon des Dunes") en een steungroep van oud-gidsen ("Le Clan de la Flamme")¹⁴². Kabouters, gidsen en oud-gidsen vormden vanaf 1935 de GGB groep "La Vague"¹⁴³. Na verloop van tijd ontstaat binnen de 10de GGB Oostende zelfs een katholieke gidsenpatrouille¹⁴⁴. De gidsen vonden een lokaal in het ruime hoekhuis van Bianca Serruys-Van Sieleghem, nu nog steeds aan de IJzerstraat nr 1. Het gebouw werd in 2001 als beschermd monument geklasseerd.

De gidsen waren in het begin nog niet zo avontuurlijk aangelegd als hun scoutsbroeders, maar langzamerhand verandert de mentaliteit. In de jaren dertig gaan de gidsentroepen ook regelmatig kamperen. Zo wordt er zoals de scouts gekampeerd in Moere en bij het kasteel Montjoie, het domein van de familie Serruys, gelegen langs de Zevekoteheirweg in Gistel. Op zeker ogenblik neemt de 10de GGB deel aan een kamp in Bosvoorde bij Brussel op het landgoed van de familie Morel¹⁴⁵. Alle gidsen van de 10de GGB krijgen een gedegen EHBO-opleiding van de broer van Jeanne Miroir, de jonge dokter Raymond Miroir¹⁴⁶.

Door enkele toevalligheden kwam er in 1939 een nieuwe gidsentroep in Oostende. Het ging eigenlijk om de overname van de bestaande meisjesgroep "Nu voor Later". Deze vereniging voor jonge juffrouwen ontstond al vóór de eerste wereldoorlog in liberale kringen rond het stedelijk onderwijs. Bedoeling was om de jeugd ook na schooltijd een zinvolle tijdsbesteding aan te bieden. De meisjes droegen een blauwe muts en een korte witte jurk met marinekraag als uniform. Er werden activiteiten georganiseerd zoals turnen, zwemlessen, dactylografie of koorzang. Mevrouw Sacré, de wilskrachtige directrice van de

¹⁴² *Getuigenis Nicole Van Sieleghem*

¹⁴³ *Getuigenis Jean Van Huele.*

¹⁴⁴ *Getuigenis Jeanne Miroir.*

¹⁴⁵ *Generaal Morel was bestuurslid van de BSB; zijn dochter Georgette Morel was gidsenleidster bij de 2de GGB "Travaille et espère" te Brussel. Een foto van het kasteel van de familie Morel staat afgedrukt in: Herrin (J.L.), *La piste retrouvée, tome II, Liège, 1993, p. 335.**

¹⁴⁶ *Getuigenis Jeanne Miroir.*

Conscience-meisjesschool, was jarenlang de drijvende kracht achter de vereniging, maar zij bereikte op het einde van de jaren dertig stilaan een respectabele leeftijd. Bevreesd dat "Nu voor Later" niet lang meer zou voortbestaan na haar vertrek, zocht zij provinciaal commissaris Jacques De Cock op om na te gaan of haar meisjesgroep geen gidsentroep kon worden.

Het was niet de eerste keer dat Sacré eraan dacht om van "Nu voor Later" een gidsentroep te maken. Al in 1919 had zij hierover contact met Ruth Higgings, contactpersoon voor België bij het "International Committee for Guides" in Londen. Dat Sacré op dat moment afzag van een omvorming is waarschijnlijk te wijten aan het feit dat er op dat moment nog geen pluralistische gidsenbeweging in België bestond. De eerder opgerichte katholieke "Baden Powell Belgian Girl-Guides" weigerde leden aan te nemen die niet gedoopt waren en niet over een aanbevelingsbrief beschikten van hun parochiepriester¹⁴⁷.

Er waren verscheidene redenen om "Nu voor Later" als bijkomende gidsentroep op te nemen en ze niet zomaar te laten fusioneren met de 10de GGB. Naast redenen van praktische aard en de wens om de bestaande groep intact te houden, was er ook het belangrijke feit dat "Nu voor Later" een Nederlandstalige vereniging was, terwijl de 10de GGB volledig Franstalig was. Niet lang daarna was de zaak geregeld. Oostende kreeg een tweede gidsentroep. Enkele oudere gidsen van de 10de GGB namen de leiding op zich¹⁴⁸. Hoewel de nieuwe troep erkend werd als 21ste GGB "Duinhelm" was zij rechtstreeks verbonden aan de Ankertroep 15de BSB en viel aldus (zoals de 2de SSB) onder gezag van groepscommissaris Jacques De Cock en niet onder dat van de plaatselijke GGB groepscommissaris Françoise Van Sieleghem. Jacques De Cock kon op dat ogenblik ook een aantal gidsen verwelkomen die de leiding van de welpenhorde van de 15de BSB overnamen¹⁴⁹.

¹⁴⁷ Herrin (J.L.), *La piste retrouvée, tome II, Liège, 1993*.

¹⁴⁸ *Het gaat om Louise "Loulou" Serruys als troepsleidster met Jeanne Miroir en Marie-Louise Caroën als assistenten.*

¹⁴⁹ *Getuigenis Jacques De Cock. Getuigenis Jean Van Huele.*

Hoogtepunten en wetenswaardigheden

Aldus zijn er in de jaren dertig twee scoutstroepen actief (de 15de BSB en de 2de SSB) en twee gidsentroepen (de 10de en de 21ste GGB). Zij staan onder leiding van hun eigen scoutsmaster of guide-mistress. Aan het hoofd van de BSB in Oostende staat vanaf 1930 groepscommissaris Jacques De Cock, die in 1939 ook de 21ste GGB onder zijn hoede krijgt¹⁵⁰. Françoise Van Sielegghem volgde op het einde van de jaren 30 Stormy van der Heyde op als troepsleidster van de 10de GGB en wordt GGB groepscommissaris voor Oostende. De troepen worden gesteund door een gezamenlijk steuncomité onder leiding van dokter Kockenpoo, later van commandant Loze. Jenny Serruys, mevrouw Louis Serruys, is medevoorzitter. De 15de BSB, de 2de SSB en de 10de GGB moeten samen een 100-tal scouts en gidsen geteld hebben¹⁵¹. Nadat in 1939 de meisjesgroep "Nu voor Later" zich aansloot bij de gidsenbeweging als 21ste GGB stijgt dit tot zo'n 120.

Een eerste hoogtepunt dat de nieuwe dynamiek bevestigde was het Meiveld in Oostende in 1929. Elk jaar hield de BSB een nationale bijeenkomst voor al zijn troepen, een soort nationale jamboree, "Meiveld" genoemd. In 1928 namen de scouts van Oostende deel aan het Meiveld in Ougrée en later dat jaar inspecteert BSB hoofdcommissaris Corvilain de troepen in Oostende op een bijeenkomst in het Maria-Hendrikapark. De indruk die Oostende nalaat op de BSB-leiding moet vertrouwen gecreëerd hebben, want in 1929 werd de organisatie van het Meiveld opgedragen aan de 15de troep.

Het XIVde Meiveld van de BSB vindt plaats op zaterdag en zondag 18 en 19 mei 1929. De bewoners van de Aartshertogstraat in Mariakerke zijn getuige van een ongewoon spektakel. Bij het grijze ochtendgloren bemerken ze enkele legertenten op de uitgestrekte grasvelden rond de vijver van het Albertpark. Het is de voorhoede van het Meiveld die al de avond voordien gearriveerd was. De hele zaterdag komen kleine en grotere troepen scouts aan op het kampterrein en tegen het einde van de dag staan er meer dan 200 tenten opgesteld. 's Avonds worden overal kampvuren ontstoken. De laatste troep uit Luik arriveert pas tegen middernacht. De volgende dag is een stralende dag en meer dan 700 scouts defileren door de stad naar het Wapenplein, waar een delegatie ontvangen wordt

¹⁵⁰ *l'Echo d'Ostende, 1930, nr 21.*

¹⁵¹ *Getuigenis Jacques De Cock*

op het stadhuis. In de parade vindt men naast de gewone boy-scouts ook de nieuwe takken van scouting zoals sea-scouts, scouts-cyclisten en welpen. Daarna trekken de deelnemers terug naar het Albertpark, waar tal van proeven en wedstrijden plaatsvinden onder meer seinen, EHBO en tenten opstellen. De BSB-leiding wordt vertegenwoordigd door verscheidene bestuursleden waaronder graaf 't Serclaes, Robert Feyerich, majoor Lucas en generaal Morel.

Hoofdcommissaris Picalausa ziet in het succesvolle Meiveld de bevestiging van de heropstanding van de BSB scoutsbeweging na de moeilijke periode midden jaren 20¹⁵². Comité-voorzitter Kockenpoo dankt de BSB voor het vertrouwen in Oostende en het comité en de leiding van de Oostendse troepen voor hun inzet. Jacques De Cock ontvangt van de BSB de "Erester van de Verdienste" (l'Etoile de Service) voor zijn inspanningen om scouting in Oostende nieuw leven in te blazen¹⁵³. Zondagavond wordt een gezamenlijk kampvuur gehouden en ook maandag worden de patrouillewedstrijden verdergezet. Op het einde van de middag worden de winnaars bekend gemaakt, het kamp wordt opgebroken en de scouts trekken huiswaarts.

Het Meiveld in Oostende is één van de laatste gelegenheden waar het steuncomité van het eerste uur in volle sterkte aanwezig is. Sinds de oprichting van de 1ste troep in 1913 is het altijd dezelfde kern van mensen die de scouts ondersteunen en begeleiden. Ook de nieuwe impuls in 1926 kwam rechtstreeks vanuit het comité. Voorzitter Kockenpoo neemt tijdens zijn toespraak op het Meiveld de gelegenheid te baat om zijn mensen te bedanken voor bijna 20 jaar inzet: John Bauwens, Jean Leroye, François Fourmarier, Edgard Remy, René Mertian en Robert Patfoort.

¹⁵² *Le Scout*, 1929, nr 6-7.

¹⁵³ *Le Carillon*, 1929, nr 40, *Le Scout*, 1929, nr 6-7.
Getuigenis Jacques De Cock

Foto 7 – Het steuncomité 1929, vlnr : Robert Patfoort, Arthur Kockenpoo, generaal Jules Moulin, Edgard Remy, achteraan BSB hoofdcommissaris Corvilain.

Een vernieuwd comité treedt aan in 1930. Commandant Léon Loze, directeur van de zeevaartschool, wordt de nieuwe voorzitter, Marcel Vanden Daele ondervoorzitter. Andere nieuwe leden, gerekruteerd uit de ouders van de scouts, zijn de heren Deridder, Alleyn en Delanoy. Robert Patfoort blijft secretaris. Jenny Serruys wordt in 1933 ere-voorzitter. De meeste oude leden verlieten het comité. Zij hadden reeds een zekere leeftijd en hun kinderen hadden de scouts al lang verlaten. Dr. Arthur Kockenpoo overlijdt enkele jaren later op 3 november 1934, 76 jaar oud. Zijn begrafenis werd massaal bijgewoond, onder meer door een afvaardiging van de scouts, door het personeel van het burgerlijk ziekenhuis (later ziekenhuis Henri Serruys), waar hij werkte, en door burgemeester Moreaux en andere leden van het schepencollege¹⁵⁴. Hij werd bijgezet in het familiegraf dat

¹⁵⁴ *Le Carillon*, 1934, nrs 89 en 90.

vandaag nog steeds te zien is op het kerkhof aan de Nieuwpoortsesteenweg. Naast het graf van Arthur Kockenpoo bevindt zich het grafmonument van de familie Bauwens, waar comitélid John Bauwens na zijn dood in 1955 bijgezet werd¹⁵⁵.

In de daaropvolgende jaren blijven de Oostendse troepen zeer actief. Wekelijks zijn er activiteiten en er worden verscheidene kampen en weekends per jaar georganiseerd. In 1930 geven de Oostendse scouts demonstraties op de wereldtentoonstelling in Antwerpen. Er wordt weer geregeld samengewerkt met Engelse scouts, die in de duinen langs de Belgische kust komen kamperen. Er zijn deelnames aan de jaarlijkse Meivelden van de BSB enz.. In 1933 neemt Jacques De Cock naast zijn verantwoordelijkheid als groepscommissaris voor Oostende, ook de functie van Provinciaal BSB Commissaris voor Oost-en West-Vlaanderen op zich¹⁵⁶.

In 1937 wordt de Jamboree gehouden in Vogelenzang, Nederland. Het is de laatste Jamboree waar de dan 80-jarige Baden Powell aan deelneemt¹⁵⁷. De 15de BSB en de 2de SSB zijn vertegenwoordigd met een delegatie o.l.v. groepscommissaris De Cock en sea-scoutsmaster Willy Borgers. Ook de afgevaardigden van de Belgische overkoepelende organisaties waren aanwezig: Maurice Demoulin, commissaris sea-scouts BSB en Louis Picalausa, hoofdcommissaris van de BSB. Picalausa ontvangt er het insigne "Silver Wolf" uit de handen van Baden Powell.

¹⁵⁵ *De echtgenotes van beide mannen waren zusters uit de bankiersfamilie Van Wynendaele.*

¹⁵⁶ *Le Carillon, 1933, nr 82.*

¹⁵⁷ *Robert Stephenson Baden-Powell overlijdt op 84-jarige leeftijd op 22 februari 1941 in Kenia, waar hij zijn laatste levensjaren sleet.*

Foto 8 – Baden Powell naast Louis Picolausa en Maurice Demoulin. World Jamboree Vogelenzang, Nederland 1937.

De aansluiting van de meisjesgroep "Nu voor Later" als nieuwe gidsentroep bij de GGB in het voorjaar van 1939 was aanleiding tot een plechtstatig evenement dat doet denken aan de ceremonieën van de periode voor de eerste wereldoorlog en de jaren 20. Eerst was er een ontvangst op het stadhuis en later vervolgden de feestelijkheden in de koninklijke tuinen achter de Venetiaanse Gaanderijen (waar nu het Stedelijk zwembad staat, lagen toen de koninklijke tuinen, een klein park.) Naast de aanwezigheid van de BSB-SSB-GGB troepen van Oostende waren er ook scoutsdelegaties uit Blankenberge, Knokke, Antwerpen en Gent. De nieuwe gidsen droegen uiteraard hun nieuwe gidsenuniform bestaande uit een marineblauw scoutshemd, een donkerblauwe rok met zakken, een witblauwe scoutsdas, koppelriem en bruine schoenen. De donkerblauwe vilten scoutshoed werd, in tegenstelling tot die van de boy-scouts gedragen zonder deuken. Maurice Demoulin was opnieuw present en de BSB werd vertegenwoordigd door

Dhr. Van Geyt. Mevrouw Sacré en Mevrouw Carolina Adams-Pieters (weduwe van oud-burgemeester Alfons Pieters), de beschermvrouwen van "Nu voor Later" waren natuurlijk ook aanwezig. Master De Cock nam de gelegenheid te baat om de voorzitter én de ere-voorzitter van het steuncomité te huldigen, respectievelijk Léon Loze en Jenny Serruys. Zij ontvingen het insigne "Erester Officier" (Etoile d'Officier d'Honneur). André Dewulf en twee andere leiders kregen de Erester van de Verdienste ¹⁵⁸. Een optocht van alle deelnemers beëindigde het spektakel.

Naderend onheil

Tijdens de paasvakantie van 1939 houden scouts en sea-scouts een gezamenlijk kamp in de bossen bij Flobecq. Een aantal scouts, waaronder André Loze en Micky Mechels, ontvangen er hun totemnaam ¹⁵⁹. Helaas zouden de tijden van onbezorgde scoutswerking spoedig ten einde zijn.

Op het einde van de zomer neemt de oorlogsdreiging sterk toe. Om zijn neutraliteit geloofwaardig te maken gaat België in augustus 1939 over tot algemene mobilisatie, waardoor vele scoutsleiders in het leger terechtkomen. De oorlog breekt uit als Nazi-Duitsland op 1 september Polen aanvalt. Frankrijk en Groot-Brittannië, die eerder beloofd hadden om Polen te beschermen tegen hun agressieve buur, verklaren op hun beurt de oorlog aan Duitsland. De winter van 1939-1940 werd ook wel de "phoney-war" genoemd, de pseudo-oorlog, want ondanks de formele oorlogsverklaringen was het nog niet tot vijandelijkheden gekomen op het Europese vasteland. Ons land probeert neutraal te blijven, maar weinigen maken zich illusies over de verdere intenties van Duitsland.

Door de mobilisatie van enkele leiders en de studie van enkele anderen worden de sea-scoutsactiviteiten noodgedwongen op een laag pitje gezet. De deelname van André Loze, John Whitehead en Robert Kerckvoorde aan de leiderscursus in Dworp, eind augustus 1939, is de laatst bekende activiteit onder leiding van scoutsmaster Borgers ¹⁶⁰. In april 1940 komen de SSB en de BSB-eenheden van

¹⁵⁸ *L'Etoile de Service werd door de BSB uitgereikt na minstens 5 jaar scoutsmaster of leidende functie. L'Etoile d'Officier d'Honneur kon verkregen worden na 10 jaar dienst in de leiding.*

¹⁵⁹ *Willy Ceriez, Tally-Book, 1939.*

¹⁶⁰ *Getuigenis André Loze. Getuigenis Robert Kerckvoorde.*

West-en Oost-Vlaanderen nog eens bijeen op de Provinciale Lentedag in de normaalschool in Blankenberge¹⁶¹. De normaalschool was een bekende stek voor de scouts. Directeur Ceurremans had immers een zoon bij de scouts en stelde de school en haar terreinen regelmatig open voor scoutsactiviteiten en bijeenkomsten¹⁶². Provinciaal Commissaris Jacques De Cock leidt de bijeenkomst en ook Maurice Demoulin was aanwezig¹⁶³. Er was een delegatie uit Oostende, maar er was geen afgevaardigde van de sea-scouts bij.

De scouts vermaken zich waarschijnlijk kostelijk tijdens de activiteiten. Maar bij de hoofdleiding wordt zorgelijk gesproken over de toekomst. Als Duitsland opnieuw ons land zou bezetten, dan zal de Britsgezinde scouting waarschijnlijk weer verboden worden. De open scoutsbeweging is bovendien een erg vaderlandslievende en tegelijkertijd internationalistische organisatie. Het is ondenkbaar dat de BSB/GGB zich bij een Duitse bezetting kan neerleggen of een (Vlaams) fascistisch regime zal ondersteunen. Er zijn in de jaren dertig tal van Vlaamse jeugdbewegingen ontstaan die in mindere of in meerdere mate sympatiseerden met Nazi-Duitsland of met het fascisme en die zeker vrij spel zullen krijgen van de Duitsers. Moet men wachten tot de eerste scouts gefusilleerd worden omwille van verzetsdaden tegen de bezetter? Moet men lijdzaam toezien hoe jongeren van de ontbonden scoutsgroepen gerekruteerd worden door de fascistische jeugdbewegingen?

Een voorstel dat toen circuleerde was om de scouts-en gidsentropen onder te brengen bij de kadetten van het Rode Kruis¹⁶⁴. De internationaal erkende en neutrale organisatie Rode Kruis (met haar jeugdbeweging) zou waarschijnlijk ongemoeid gelaten worden door de Duitsers. Op die manier zouden risico's vermeden worden, bleef de groep behouden én kon men de jongens en meisjes uit de handen houden van de collaborerende jeugdbewegingen. Nadeel was dat het scoutsuniform en de typische scoutsactiviteiten zouden verloren gaan.

¹⁶¹ *Getuigenis Willy Ceriez*

¹⁶² *Zoon Jan Ceurremans werd later hoofdcommissaris BSB (1958 - 1960)*

¹⁶³ *Getuigenis Jacques De Cock*

¹⁶⁴ *Dr. Antoine Depage, voorzitter van de eerste scoutstroep in België en mede-oprichter van de BSB werd in de jaren 20 voorzitter van het Rode Kruis België. Hoofdcommissaris Picalausa werkte beroepshalve bij het Rode Kruis. Mede hierdoor waren er goede contacten tussen de BSB en het Rode Kruis.*

Jacques De Cock en BSB hoofdcommissaris Picalausa waren voorstanders van deze oplossing¹⁶⁵.

Enkele dagen later breekt de échte oorlog uit voor België.

¹⁶⁵ *Getuigenis Jacques De Cock.*

7.
Inzet en Opoffering
(1940 - 1945)

Doorgaan of schuilen?

Op vrijdag 10 mei 1940 vallen de Duitse legers voor de tweede keer in nog geen 30 jaar het neutrale België binnen. In Oostende komen op 11 mei al de eerste oorlogsslachtoffers uit Luik en Limburg aan. Spoedig wordt de stad overrompeld door duizenden vluchtelingen die op doorreis naar Frankrijk zijn of die een plaatsje hopen te bemachtigen op de ferry-boten of op de visserssloepen die naar Engeland varen. Ook comité-voorzitter Loze vlucht met zijn familie naar Frankrijk.

De scouts en de gidsen helpen bij de opvang van de vluchtelingen aan het station en in de opvangcentra in de Oesterbankstraat en in het hotel Maritime¹⁶⁶. Ook bij de Rode-Kruisposten en in het geïmproviseerde noodhospitaal in hotel La Plage en hotel Splendid langs de zeedijk bieden ze een helpende hand¹⁶⁷. Vanaf 15 mei wordt Oostende regelmatig gebombardeerd. Eerst zijn de Oosteroever en de haveninstallaties het doelwit. Tussen 20 en 28 mei worden ook de woonwijken en het stadscentrum zwaar gebombardeerd. De Kapellestraat, de Lijnbaanstraat en de gebouwen rond het Wapenplein worden bijna helemaal vernield. Het stadhuis en de bibliotheek op het Wapenplein branden volledig uit. Ook het hotel La Plage wordt verwoest. In de stad vallen meer dan 100 doden. Op 28 mei capituleert het Belgisch leger en trekken de Duitsers Oostende binnen.

Oostende was zwaar getroffen en het werd duidelijk dat de oorlog geen spelletje was. Nog diezelfde zomer begon het Duitse leger aan onze kust met de voorbereidingen voor een invasie van Groot-Brittannië. Later vatte men de constructie aan van de Atlantic Wall, de bunkercomplexen en militaire installaties die een landing van de geallieerden moest beletten. Dat maakte dat de Duitsers aan de kust meer dan in het binnenland op hun hoede waren voor sabotage en spionage. De hele kust tot 10 à 15 km landinwaarts werd uitgeroepen tot spergebied en werd streng bewaakt. Voor elke verplaatsing buiten de stad was een speciale toestemming vereist.

Het was dan ook niet verwonderlijk dat de groepsleiding van de BSB-GGB in Oostende en het steuncomité het raadzaam vonden om de Duitsers niet te

¹⁶⁶ *Getuigenis J. Rommelaere, Papieren Lauwereins, Archief 2de eenheid FOS, Oostende*

¹⁶⁷ *Getuigenis Jeanne Miroir*

provoceren en de scoutsactiviteiten liever stopzetten. In juli 1940 trok Jacques De Cock met zijn vriend Picalausa naar de hoofdzetel van het Rode Kruis in Brussel om er de aansluiting van de Oostendse BSB groep bij het Jeugd Rode Kruis te bespreken. Kort daarop werd een vergadering belegd tussen afgevaardigden van de Oostendse Rode Kruis afdeling, Jacques De Cock en enkele gidsenleidsters. Daar werd toen beslist om de BSB Ankerstroep, met name de 15de BSB, de 106de BSB/2de SSB en de 21ste GGB te ontbinden. Alle leden werden terplaatse ingeschreven in het Jeugd Rode Kruis¹⁶⁸. De Cock werd leider bij het Jeugd Rode Kruis en zijn voorbeeld werd gevolgd door andere figuren uit de scoutsbeweging. Bianca Van Sieleghem nam reeds voor het uitbreken van de oorlog het vice-voorzitterschap op van de plaatselijke Rode-Kruisbeweging. BSB hoofdcommissaris Louis Picalausa werd voorzitter van het Jeugd Rode Kruis België. Ook bij andere BSB eenheden in Vlaanderen gingen kaderleden schuilen onder de paraplu van het Rode Kruis. Het was immers de enige neutrale vereniging die gedurende de oorlogsjaren enigszins getolereerd werd door de Duitsers. Ondanks de volledig onschuldige activiteiten kreeg De Cock toch verscheidene keren bezoek van de Geheime Feldpolizei, die zeer argwanend bleef tegenover jeugdbewegingen die de bezetting niet luidkeels steunden. Aanhoudingen werden gelukkig nooit verricht¹⁶⁹.

Het initiatief van De Cock om de BSB groep in Oostende te ontbinden en aan te sluiten bij het Rode Kruis stootte echter op groot verzet van de jongere leiding. Op de "ontbindingsvergadering" waren wel de gidsenleidsters van de 21ste GGB en de leidsters van de welpenhorde de 15de BSB, maar er was geen enkele (sea-)scoutsleider aanwezig. De scouts waren vastbesloten om verder te gaan. Een nieuwe lichte leiders van de 15de BSB stond klaar. Verkennerleider Roger Lauwereins had de fakkel overgenomen van André Dewulf en Micky Mechels leidde de overblijvende welpen¹⁷⁰. Bij de sea-scouts stonden de activiteiten sinds de mobilisatie in augustus 1939 op een laag pitje, maar in januari 1940 namen de broers René en Etienne Declercq met een tiental jongeren het initiatief om opnieuw sea-scoutsactiviteiten op te starten. Willy Borgers kon om persoonlijke redenen geen troepenleider meer zijn, maar zou de sea-scoutstroep blijven bijstaan als Gewestelijk Technisch Commissaris van de SSB. Het was René

¹⁶⁸ *Getuigenis Jacques De Cock.*

¹⁶⁹ *Getuigenis Jacques De Cock.*

¹⁷⁰ *Getuigenissen Raymond Verkempinck, Oscar Sudan, Etienne Declercq.*

Declercq, de meerderjarige van de twee broers, die scoutsmaster werd van de 2de SSB die in maart 1940 de naam "Kustwacht" kreeg¹⁷¹. Algauw telde de troep alweer zo'n dertig actieve sea-scouts. Van stoppen kon geen sprake zijn en het opheffingsbesluit van groepsleider werd algemeen genegeerd.

Hoewel veel (kader)leden afhaakten na mei 1940 bleef de nationale BSB organisatie actief in de eerste oorlogsjaren. Op 19 januari 1941 vergaderden de BSB leiders van West-en Oost-Vlaanderen in Gent waar men de officiële ontbinding van de scoutsgroep in Oostende afkeurde. In februari schorste het BSB-bestuur in Brussel Jacques De Cock, die enkele maanden later definitief ontslag nam uit de beweging¹⁷². Voor de sea-scouts hield Willy Borgers overleg met Maurice Demoulin, maar beiden kwamen ook tot de conclusie dat de activiteiten moesten doorgaan. Door de strenge bewaking van het spergebied werden de contacten tussen de scoutstroepen aan de kust en de nationale BSB-organisatie echter steeds moeilijker. Geruchten over verzetsactiviteiten van scouts en conflicten met het stadsbestuur maakten de BSB-leiding zeer ongerust over de toestand in Oostende¹⁷³. De druppel die de emmer deed overlopen was wel het bericht dat verkenners en gidsen samen gemengde vergaderingen hielden. In mei 1942 beveelt de BSB voorzitter Loze aan om alle officiële scoutsactiviteiten te staken in Oostende¹⁷⁴. Maar het is zeer de vraag in hoeverre ook de voorzitter op dat moment nog controle had over zijn troepen, ja zelfs of de voorzitter überhaupt nog actief was.

Bij de gidsen houdt de 21ste GGB troep, die rechtstreeks onder De Cock ressorteerde, wel degelijk op te bestaan, een aantal gidsen stappen over naar het Rode Kruis. Maar de 10de GGB troep onder leiding van Françoise Van Sielegheem werkt verder. In 1941 houdt de troep nog een zomerkamp in Moerdijk bij Gistel. De katholieke gidsenpatrouille van de 10de GGB scheurt zich in 1942 af om vanaf 1945 de onafhankelijke 64ste GGB troep "Notre Dame des Dunes", te vormen onder leiding van Gilberte Van Middeltem en later van de zusters Suzanne en

¹⁷¹ *Getuigenis Etienne Declercq*

¹⁷² *Getuigenis J.L. Herrin*

¹⁷³ *Het conflict draaide om een aantal bomen die scouts van de 15de BSB omgehakt hadden in het Maria-Hendrikapark en waarvoor het stadsbestuur een schadevergoeding eiste van 2.000 fr.*

¹⁷⁴ *Proces-verbal de la réunion du Conseil Général du 21 mai 1942, Archief 2de eenheid FOS Oostende.*

Odette Gheeraerd¹⁷⁵. Blijkbaar was de openheid in de GGB zo sterk dat men er geen graten in zag om ook exclusief katholieke troepen op te nemen in de beweging¹⁷⁶. Die derde GGB-troep in Oostende is altijd een veeleer kleine groep gebleven van een 10-tal gidsen en een 15-tal meisjeswelpen. De troep vond lokalen in herenhuizen in de Christinastraat en op de Zeedijk nr 85. Ondanks hun levensbeschouwelijke verschillen bleven de 10de en de 64ste GGB nauw samenwerken.

Gevaarlijke scoutsactiviteiten

Het organiseren van scoutsactiviteiten tijdens de Duitse bezetting was uiteraard niet gemakkelijk. De eerste jaren van de oorlog was er geen uitdrukkelijk verbod uitgevaardigd op scouting en werden de scoutsactiviteiten gedoogd. Maar het dagelijks leven verliep moeilijk. Voedsel, brandstof en andere huishoudartikelen waren gerantsoeneerd. Vele gezinnen hadden problemen om behoorlijk eten op tafel te brengen, laat staan een scoutsuniform te kopen. Scouts verfdén zelf een hemd donkerblauw, moeder naaide er borstzakjes en schouderstukken op en maakte een das van restjes stof¹⁷⁷. De winter van 1940-1941 was erg streng en de meeste huizen hadden nauwelijks verwarming. Vanaf februari 1942 waren de zeedijk, het havengebied en de duinen verboden terrein. In die periode verloor de nationale BSB-beweging de controle over haar troepen in Oostende, een situatie die zou duren tot de bevrijding¹⁷⁸. En in april 1944 ontruimden de Duitsers in afwachting van de geallieerde invasie volledige stadsdelen. Niet minder dan 20.000 Oostendenaars werden geëvacueerd naar het binnenland. Toch vond men de moed om in die omstandigheden als scouts bijeen te komen.

De 2de SSB organiseerde wekelijkse activiteiten, hetzij nautische activiteiten, hetzij landactiviteiten. Kort na zijn benoeming werd René Declercq definitief ingelijfd bij de pantserstroepen. Zijn 18-daagse veldtocht eindigde aan de Franse grens nabij de Panne. Na het opgeven van hun wapens mochten Declercq en zijn kameraden

¹⁷⁵ *Getuigenis Jean Van Huele.*

¹⁷⁶ *Dit lijkt wel een unicum binnen de BSB-GGB. Protestantse troepen in België waren verenigd in een koepel die aangesloten was bij de BSB, maar katholieke troepen hadden hun eigen aparte organisatie..*

¹⁷⁷ *Getuigenis Etienne Declercq.*

¹⁷⁸ *"Région Ostende-Bruges, historique et renseignements généraux. Rapport van Phillippe Deshormes aan de BSB leiding, 1947, Archief 2de eenheid FOS, Oostende*

onmiddellijk huiswaarts keren. Zodoende was hij reeds in juni 1940 terug in Oostende om zijn taak als sea-scoutsmaster terug op te nemen. In 1941 werd Omer Vilain takleider bij de verkenner¹⁷⁹. De 15de BSB en de 2de SSB hadden een gezamenlijke voortrekkersstam van leiders en oud-leden (ongeveer 30 personen), die onder leiding stond van de scoutsmaster van de 2de SSB, René De Clercq¹⁸⁰.

Foto 9 – Leiders en voortrekkers van de scouts en sea-scouts 1941. Vlnr staand : Wilfried Catrysse, Albert Zwertvaegher, Oscar Decoo, Eduard Labele, René Declercq ; zittend midden : Marcel Mechiels; 1ste rij : Gilberte Bens, Edith Decoo, Georgette Verborgh, Fernande Lepeut.

Het huis van de familie Serruys was niet langer beschikbaar voor de scouts en de 2de SSB zwierf van lokaal naar lokaal. Eerst betrok men een klein lokaaltje boven een schrijnwerkerij in de Zuidstraat. In 1941 was het lokaal in de Gouwelozestraat, later kon men een oud café gebruiken in de Lijndraaijerstraat op het Hazegras en nog later betrok men leegstaande huizen in de Velodroomstraat en aan de Brandariskaai. In de Ieperstraat had de voortrekkersstam een lokaal¹⁸¹.

¹⁷⁹ *Getuigenis Omer Vilain.*

¹⁸⁰ *Getuigenis Etienne Declercq.*

¹⁸¹ *Contact, 1955, nr 11.*

Via sluiswachter Emiel Mariën had de troep twee roeisloepen verkregen die gemeerd lagen in het 1ste handelsdok. Varen kon alleen in de oude handelsdokken, verder dan de sluis voor het zeestation mocht men niet. Vanuit het sluiswachtershuis kon Mariën een oogje houden op de gemeerde sloepen¹⁸². Kampen en uitstappen werden moeilijk omdat verplaatsingen binnen het kustgebied strikt gereglementeerd waren. Toch kon men met Pasen 1942 nog een kamp houden in De Haan. Omdat kamperen echter verboden was in de duinen, overnachtten de sea-scouts in het pension van de ouders van één van de sea-scouts, René Hessens¹⁸³.

Zoals altijd was het Maria-Hendrikapark een veelgebruikt speelterrein. Daar waren ook regelmatig confrontaties en vechtpartijen met Duits-gezinde jeugdbewegingen waaronder de Dietse Blauwvoetvendels, die een afdeling Dietse Marinejeugd hadden in Oostende¹⁸⁴. Na fysieke bedreigingen door de vendels speelden de verkenner onder bescherming van enkele breedgeschouderde voortrekkers, gewapend met stokken¹⁸⁵. De scouts waren zeer trots op hun vaderlandslievend (en dus anti-Duits) imago en maakten zich sterk dat zij betere activiteiten en meer leden hadden dan de fascistische jeugdbewegingen.

De aanslepende oorlog en de druk van de collaborerende jeugdbewegingen maakten dat de Duitsers scoutsactiviteiten steeds minder gingen tolereren. In april 1942 eiste de gebiedscommandant van de Dietse Marinejeugd, Jan Baes, bij het stadsbestuur lokalen op in de Albertschool. Men was vastbesloten om "de bende van Declercq" te elimineren en het enthousiasme voor sea-scouting te recupereren voor de fascistische zaak.¹⁸⁶ Het jaar daarop, 1943, werd een

¹⁸² De dokken van de Mercator-jachthaven werden toen de oude handelsdokken genoemd. Men onderscheidde het 1ste en het 2de handelsdok (de huidige Mercator jacht-haven), het 3de handelsdok (na de oorlog gedempt om het nieuwe stadhuis op te bouwen) en het Brandarisdok (op de plaats van het huidige tramstation). Getuigenissen Etienne Declercq, Omer Vilain.

¹⁸³ Getuigenis Etienne Declercq. Ook de 15de BSB houdt in de zomer van 1941 nog een kamp aan de Zillebeke Vijver bij Ieper. Getuigenis Willy Cerier.

¹⁸⁴ De Dietse Blauwvoetvendels leunden nauw aan bij het Verdinaso en maakten later deel uit van de eengemaakte jeugdbeweging "Nationaal-Socialistische Jeugd in Vlaanderen" (NSJV). Deze beweging verenigde de fascistische jeugdbewegingen en werd opgericht in juli 1941 o.l.v. Edgar Lehembre. In Oostende probeerde het NSJV sea-scouts aan te trekken met de Dietse Marine Jeugd, waarvan het secretariaat gevestigd was in de Tarwestraat nr 56. Asseloos (A.) Oostende onder de Nazi's 1940-1944, deel IV, Oostende, 1992.

¹⁸⁵ Getuigenis Marcel Reynders.

¹⁸⁶ Getuigenis Etienne Declercq

uniformverbod afgekondigd¹⁸⁷. Alleen de fascistische jeugdbewegingen mochten nog een uniform dragen. Master Declercq moest bovendien telkens het programma 7 dagen vooraf ter goedkeuring voorleggen op de Kommandatur, het hoofdkwartier van de Duitse bezetting in Oostende dat gevestigd was in het Hotel du Parc op het Marie-Joséplein. Op het einde van het jaar werden alle scoutsbijeenkomsten verboden. In de plaatselijke pers verschenen oproepen aan "alle oud-leden en leiders van de ... ontbonden... zeepadvindersbeweging Kustwacht" om bij de Dietse Marinejeugd aan te sluiten¹⁸⁸. Verkennerleider Omer Vilain toonde zich zeer gelukkig en trots dat ondanks alle druk geen enkele sea-scout lid werd van een fascistische jeugdbeweging.

Foto 10 – "De bende van Declercq" bij het ouderlijk huis op de binnenkoer van de SEO, ca. 1942 : vlnr : René Declercq, Etienne Declercq en Raymond Declercq.

Via een kettingsysteem bleven de leden van de 2de SSB echter contact met elkaar houden. Master Declercq vergaderde regelmatig met verkennersleider Vilain en de voortrekkers. Omer Vilain kwam geregeld samen met de ereraad van kwartiermeesters. En elke kwartiermeester riep op regelmatige tijdstippen zijn kwartier samen. Deze samenkomsten hadden uiteraard plaats in burgerkledij en

¹⁸⁷ De Donder (V.), *Patrouilleleiders komen getreden*, Antwerpen, 1993, p. 233.

¹⁸⁸ *Het Pannestrand*, nr 43, 1943.

telkens op een andere plaats, meestal bij een van de leden thuis. Eén van de plaatsen van bijeenkomst was een zolderkamertje in het ouderlijk huis van de gebroeders Declercq. Het ging om de kleine conciërgewoning op de binnenplaats van de coöperatieve SEO, rechtover de SEO-bakkerij. De binnenplaats was toegankelijk vanuit de Veldstraat (vandaag J. Peurquaetstraat). Tegenwoordig is er een kleine taverne gevestigd. Tijdens de bijeenkomsten werden scoutstechnieken geoefend, de radiozender BBC beluisterd en schreef men brieven naar andere scoutstroepen¹⁸⁹.

Het verbod op scouting maakte ook dat scoutspublicaties illegaal waren. Desondanks verscheen in 1940-1943 het tijdschriftje "Jamboree" uitgegeven door de voortrekkersstam van BSB en SSB¹⁹⁰. Later publiceerde Omer Vilain het blad "Sea-Scouts". Tijdens de leidersbijeenkomsten op één of ander zolderkamertje werden de artikels geschreven. De inhoud beperkte zich tot pure scoutsonderwerpen; politiek of verzet kwam niet aan bod. De bijdragen werden uitgetikt door assistent Etienne Declercq en geïllustreerd door kwartiermeester Vandenberghe. In alle voorzichtigheid volgde dan de bedeling. Ondanks de problemen en de risico's bereikten telkens een aantal exemplaren van "Sea-Scouts" ook de troepen in Antwerpen, Dendermonde en Brussel. Na de oorlog verscheen het blad ongeveer een jaar (1946) onder de licht gewijzigde naam "De Sea-Scout".

Geheime scoutsactiviteiten

De vechtpartijen met de Dietse jeugd en nauwelijks verholen sympathieën voor de geallieerden waren al bij al vrij onschuldige activiteiten. De meeste scouts pleegden "verzet" gewoon door bijeen te komen, door het luisteren naar de BBC of door mee te helpen aan de publicatie van "Jamboree" of "Sea-Scouts". Zwaardere verzetsdaden waren de spionageactiviteiten, sabotage en de voorbereiding tot de gewapende strijd. Een aantal scouts zetten deze gevaarlijke stap: de meeste voortrekkers van de 15de BSB en de 2de SSB waren in mindere of meerdere mate actief bij het gewapend verzet!

¹⁸⁹ *Getuigenis Etienne Declercq.*

¹⁹⁰ *Delaere X., Het verzet te Oostende tijdens WOII, Gent, 1994.*

Het verzet in de kuststreek pleegde geen spectaculaire aanslagen, daarvoor waren de bewaking en het regime van het sfergebied te streng. De verzetslui aan de kust hielden zich bezig met het verzamelen van informatie over de verdedigingslinies van de Atlantic Wall, het verspreiden van sluikbladen, het helpen van ondergedoken vluchtelingen, het saboteren van militaire installaties en het voorbereiden van de gewapende opstand in geval van een geallieerde landing.

Het is moeilijk om de scouts en de sea-scouts te volgen tijdens hun activiteiten in het verzet. De scoutstroepen 15de BSB en 2de SSB vormden zelf geen verzetsorganisaties. Kleine groepjes scouts of individuele scouts sloten aan bij bestaande verzetsbewegingen. Het verzet in Oostende was een onontwarbaar kluwen van diverse organisaties en groepen¹⁹¹. Mensen waren soms lid van meer dan één groep en waren bovendien ook nog actief voor inlichtingsnetwerken zoals "Clarence" of het bekende netwerk "Luc-Marc". Door de nood aan geheimhouding wisten sommigen niet eens tot welke verzetsgroep ze behoorden. Wat er gebeurde met het verzet in en rond Oostende is strikt lokale geschiedenis, die enkel via persoonlijke getuigenissen gereconstrueerd kan worden.

La Sarcelle¹⁹²

Geen twee maanden na de capitulatie van het Belgisch leger, op 21 juli 1940, vond ter gelegenheid van de nationale feestdag, een rumoerige betoging plaats op het Marie-Joséplein, rechtover de Duitse Kommandatur. Enkele tientallen jongeren scandeerden patriottische leuzen en riepen anti-Duitse slogans. Na korte tijd lieten de Duitsers op hardhandige wijze het plein ontruimen. Onder meer verkennersleider Roger Lauwereins en de excentrieke welpenleider van de troep, Marcel "Micky" Mechiels, waren betrokken bij dit incident dat aanleiding was om enkele weken later met een 13-tal scouts van de 15de BSB een "weerstandsgroepering" te vormen. De samenzweerders vergaderden op de Visserskaai nr. 27, een leegstaand pand dat eigendom was van een oom van Lauwereins¹⁹³. Begin 1941 sluit dit groepje zich aan bij het Nationaal Legioen¹⁹⁴. In

¹⁹¹ Zie bijlage 14.

¹⁹² Taling, kleine eendensoort.

¹⁹³ Papieren Lauwereins, Archief 2de eenheid FOS, Oostende

juli 1941 sluiten ook een 6-tal sea-scouts van de 2de SSB aan bij het Nationaal Legioen ten huize van Leopold "Paul" Jacquemain in de Alfons Pieterslaan. Onder hen troepenleider René Declercq. Paul Jacquemain was de chef van het Nationaal Legioen in Oostende.

Een aantal Oostendse leden van het Nationaal Legioen hadden de verzetsgroep "La Sarcelle" opgericht die ook onder leiding stond van Paul Jacquemain. Algauw werkten sommige scouts mee in La Sarcelle. De groep spioneerde voor de Britse geheime diensten, saboteerde Duitse militaire installaties en stockeerde wapens.

Enkele scouts, waaronder Raymond Verkempinck, konden een job bemachtigen op de scheepswerf Seghers. Vanaf de werf konden zij de in- en uitgaande bewegingen noteren van Duitse patrouilleboten en ook of en waar zij schade hadden opgelopen. Seghers herstelde ook de Duitse marineschepen. Deze herstellingen verliepen soms zeer langzaam of werden slecht uitgevoerd door het personeel dat actief was in het verzet.

Clandestiene bijeenkomsten hadden niet alleen plaats in het scoutslokaal aan de Visserskaai, maar ook in de cafetaria Santa Roza in de Kapellestraat. Onder het mom van een gemoedelijk gesprek bij een kop koffie werd geheime informatie uitgewisseld¹⁹⁵. Alleen uitbater Jules Gionnora kende de relaties tussen zijn geheimzinnige klanten. Gioannora stelde ook zijn garage in de Aartshertoginnestraat ter beschikking van de sabotagegroep van adjunct-politiecommissaris Henri Barbary¹⁹⁶.

Intussen zat de Duitse bezettingsoverheid uiteraard niet stil. De Abwehr hield zich bezig met contraspionage en de strijd tegen het verzet werd gevoerd door de Geheime Feldpolizei (GFP), een afdeling van de Gestapo. Daarbij kregen de Duitsers de steun van Vlaamse collaborateurs die aangesloten waren bij het VNV, de Zwarte Brigade of bij de SS Flandern. Een berucht verrader was de avonturier Prosper Dezitter. Dezitter was een goedbetaalde informant van de GFP en later in

¹⁹⁴ Delaere X., *Het verzet te Oostende tijdens WOII*, Gent, 1994.
*Getuigenis Raymond Verkempinck in: Pylyser (J.M.) Kustvolk in de vuurlijn, deel 2, het
 spergebied 1940-1942*, Middelkerke 1998.

¹⁹⁵ *Getuigenis Omer Vilain*

¹⁹⁶ Asseloos (A.), *Oostende onder de nazi's, 1940-1944, deel II, Oostende, 1992*.

de oorlog kwam hij onder rechtstreeks bevel van de Abwehr in Brussel om verzetsbewegingen te infiltreren en zich voor te doen als een Britse agent¹⁹⁷.

In de lente van 1942 komt Dezitter in contact met Paul Jacquemain. Hij stelt zich voor als Britse agent en kan Jacquemain overhalen om een deel van de verzamelde inlichtingen naar een adres in Brussel te sturen. Micky Mechels wordt aangesteld als koerier en vertrekt op 23 juni 1942 per trein via een omweg langs Kortrijk naar Brussel met in zijn tas tal van plannen van Duitse verdedigingswerken en tabellen met geheime informatie. Tijdens zijn reis wordt hij aangehouden door de GFP die getipt was door Dezitter. Diezelfde dag worden ook nog Henri Barbary, Raymond Verkempinck en een 6-tal andere verzetslui uit Oostende gearresteerd. 's Anderendaags wordt Paul Jacquemain opgepakt¹⁹⁸. Omzeggens heel de Oostendse sectie van La Sarcelle wordt opgerold¹⁹⁹.

Zoals bij alles wat hij ondernam had Micky Mechels zich ook in het verzet gestort met een passionele inzet. Hij had in 1940 met Lauwereins de verzetskern opgericht die begin 1941 aansloot bij het Nationaal Legioen. Onmiddellijk had hij zich daar geëngageerd voor La Sarcelle waar hij na korte tijd een grote verantwoordelijkheid opnam. Hij rekruteerde zelf verzetslui en werd de rechterhand van Paul Jacquemain. Bescheidenheid was echter niet de grootste kwaliteit van Mechels, die zware risico's nam door zijn uitdagende houding en graag uitpakte met zijn expertise met vuurwapens bij pas aangeworven rekruten²⁰⁰. Zijn gevoel van onkwetsbaarheid doet onwillekeurig denken aan de houding van André Kies twintig jaar eerder.

Ook Roger Lauwereins nam grote risico's in zijn verzetswerk. In het voorjaar van 1941 werd hij een eerste keer gearresteerd in verband met verzetsactiviteiten die vanuit het Koninklijk Atheneum georganiseerd werden. Na ondervragingen in het

¹⁹⁷ Voor meer bijzonderheden over deze figuur zie Verbeke (G), *De gewetenloze spion, Prosper Dezitter, 1940-1944*, Koksijde 1998.

¹⁹⁸ Zie getuigenis Henri Barbary in: Asseloos (A.), *Oostende onder de nazi's 1940-1944, deel II*, Oostende, 1992.

¹⁹⁹ Het Duitse spoorwerk naar La Sarcelle werd mogelijks ook vergemakkelijkt door de arrestatie van Donald Tommelein. Na een ruzie met een Duitse militair eind mei 1942 wordt bij hem een huiszoeking verricht waarbij mogelijks ledenlijsten van het Nationaal Legioen zouden gevonden zijn. Tommelein wordt definitief aangehouden begin juni 1942 en tot 7 jaar strafkamp veroordeeld. Delaere (X.), *Het verzet in Oostende tijdens WOII*, Gent, 1994.

²⁰⁰ Getuigenis Marcel Reynders. *Getuigenis H.V. in De Zeewacht*, 1969, nr 43.

Hotel du Parc en bij de Aussenstelle van de GFP in Brugge werd hij toen weer vrijgelaten. Het feit dat hij bekend was bij de Duitsers weerhield er hem niet van om zich nog verder te engageren in La Sarcelle. Vanaf september 1941 liep hij school in Gent en gebruikte hij zijn toestemming om heen en weer te reizen tussen Gent en Oostende om koeriersdiensten te verrichten voor het verzet. Zo werkte hij mee bij de organisatie van ontsnappingslijnen die gevallen Britse piloten hielpen ontkomen naar Vichy Frankrijk. Toen de GFP op die tragische 23 juni 1942 ook het ouderlijk huis van Lauwereins op het Bauwensplein 3 binnenviel, was de gezochte afwezig. Maar ondanks de arrestaties van de vrienden rond hem dook Roger Lauwereins niet onder. Op 29 juni was het zijn beurt om weggevoerd te worden als Nacht und Nebel gevangene.

Mechiels en Lauwereins worden, geïsoleerd van elkaar, maandenlang ondervraagd, eerst bij de GFP in Brugge, later in de gevangenis Sint-Gillis in Brussel. Vele verzetslui worden al snel gebroken door de folterpraktijken van de Duitsers, maar Mechiels en Lauwereins lijken niet veel losgelaten te hebben want de meeste van hun contacten blijven op vrije voeten. In september worden beiden op transport gezet naar Bochum in Duitsland. Pas vele maanden later, in december 1943, zien de arrestanten van La Sarcelle elkaar terug als ze samen terecht staan voor het Sondergericht ²⁰¹. Marcel Mechiels wordt samen met Paul Jacquemain ter dood veroordeeld wegens samenwerking met de vijand. Het vonnis wordt uitgevoerd op 27 januari 1944 in de gevangenis van Dortmund-Steinwache. Enkele minuten vóór vijf uur in de middag sterft de 22-jarige Micky Mechiels onder de guillotine. Hij wordt even later in de dood gevolgd door Paul Jacquemain²⁰².

Roger Lauwereins wordt tot 12 jaar dwangarbeid veroordeeld wegens het oprichten van een geheime beweging en samenwerking met de vijand. Hij wordt naar het concentratiekamp Sachsenhausen gestuurd van waaruit hij tewerk gesteld wordt in de naburige vliegtuigfabrieken van Heinkel. Na een jaar slavenarbeid is Lauwereins volkomen uitgeput en lijdt hij erg onder een ontstoken

²⁰¹ *Uitzonderlijk deed het Sondergericht van Essen uitspraak in Bochum gezien de rechtbank van Bochum zes maanden eerder had geweigerd om uitspraak te doen. Papieren Lauwereins, Archief 2de eenheid FOS, Oostende.*

²⁰² *Doodsprentjes van Marcel Mechiels en Leopold Jacquemain afgedrukt in: Asseloos (A.), Oostende onder de nazi's 1940-1944, deel II, Oostende, 1992.*

beenwonde. In maart 1945 worden de Aussenkommando's van Sachsenhausen ontruimd. De Sovjettroepen dreigen de Duitse frontlijn aan de Oder onder de voet te lopen en de SS weet zich geen raad met de tienduizenden gevangenen in de kampen. De afstand tussen de Heinkelfabriek en het moederkamp Sachsenhausen bedraagt slechts 15 km, maar vele verzwakte gevangenen, ook de 21-jarige Lauwereins, kunnen de geforceerde mars niet meer aan. Op de 18de maart 1945 worden zij dan op een trein gezet met onbekende bestemming. Van de trein en zijn ellendige passagiers wordt nooit meer iets vernomen... In 1947 wordt Roger Lauwereins officieel dood verklaard²⁰³. Hij wordt herdacht op het oorlogsmonument naast het kerkje van Stene.

De Brigade van de Dood

De Brigade van de Dood was een afdeling van het Belgisch Vrijkorps voor Militaire Actie, dat opgericht werd in het najaar van 1942 om gewapende acties te ondernemen en zelfs terrein te gaan bezetten in het kustgebied, zodra de geallieerden België zouden binnenvallen. Daartoe werd een hele organisatie op poten gezet met vooraf geplande taken en opdrachten. Ook verzamelde men wapens, maar het grootste deel van de bewapening zou worden geleverd door de Britten. Aan het hoofd van de afdeling stond een oud-strijder uit de oorlog 14-18, de Diksmuidenaar Gustaaf Dumoulin²⁰⁴.

In Oostende kon de Brigade rekenen op een andere oud-strijder uit de Eerste Wereldoorlog: Jules Gioannora. Peletonchef Gioannora kreeg het bevel over een 100-tal gewapende weerstanders en moest met zijn peleton het stadscentrum en het zeestation bezetten en in handen houden wanneer Londen daartoe orders gaf. De Santa Roza fungeerde als ontmoetingspunt en draaischijf voor het voorbereidende werk van de Brigade van de Dood.

Maar ook hier slaagde Abwehr-agent Prosper Dezitter in zijn dodelijk verraad. Als zogenaamde officier van de Britse Intelligence Service kon hij een aantal Belgische verzetsleiders samenbrengen voor een vergadering in het Franse Biarritz in februari 1943. Daar ontfutselde hij namenlijsten en organigrammen van het Vrijkorps die

²⁰³ *Papieren Lauwereins, Archief 2de eenheid FOS, Oostende.*

²⁰⁴ *Delaere (X.), Het verzet in Oostende tijdens WOII, Gent 1994.*
Asseloos (A.), Oostende onder de nazi's 1940-1944, deel II, Oostende, 1992.

aan de Duitsers werden doorgespeeld. Na een grondige voorbereiding sloeg de Gestapo hard toe. In november 1943 werden tientallen arrestaties verricht en het Vrijkorps werd volledig ontmanteld. Jules Gioannora werd aangehouden op 17 november en na hardhandige ondervraging op transport gezet.

Eerst belandde Gioannora in het concentratiekamp van Gross Strehlitz in Oostenrijk. Naarmate het Sovjetleger terrein veroverde op de Duitsers werd hij met tienduizenden andere uitgeputte gevangenen van kamp naar kamp gestuurd. Op 30 oktober 1944 transfereerde Gioannora naar het kamp van Gross Rosen en kort daarop naar het kamp Ellerich, een subkamp van het beruchte Buchenwald²⁰⁵. Daar kwam hij om van ontbering eind januari 1945. De stichter van scouting in Oostende was toen 58 jaar.

Een afrekening?

De zware tegenslagen die de scouts in het Geheim Leger moesten ondergaan, deden hen niet terugschrikken. Ook na de aanhoudingen van 1942 en 1943 bleven er scouts actief in het Geheim Leger en andere weerstandsorganisaties.

Charles Sorgeloos van de 2de SSB en Oscar Decoo (die na de arrestatie van Lauwereins verkennerleider geworden was van de 15de BSB) waren actief als hulppompsters bij het brandweerkorps. Zonder het te weten liepen zij daar een oude bekende van de scoutsbeweging tegen het lijf. In hoofdstuk 5 werd beschreven hoe de toen 32-jarige Georges Vanhecke de gidsentrop moest verlaten in 1922-1923 om reden van niet nader gespecificeerde "problemen" met gidsen²⁰⁶. Ook buiten de scoutsbeweging was Vanhecke een omstreden figuur. Bij zijn promotie van onderwijzer tot inspecteur verliet hij Oostende, maar kwam hij in opspraak door zijn militaristische methoden. Zo zou hij de ouders van spijbelende kinderen door de gendarmerie hebben laten opsluiten in de gevangenis²⁰⁷. Hij werd vervroegd op rust gesteld en verzeilde op het einde van

²⁰⁵ *Transferlijsten Gross Strehlitz uit het Zentrales Staatsarchiv Potsdam, afgedrukt in: Asseloos (A.) Oostende onder de nazi's 1940-1944, deel II, Oostende 1992.*

²⁰⁶ *Hoewel Jacques De Cock daar niet dieper op kon of wenste in te gaan, liet zijn getuigenis toch uitschijnen dat het om uit de hand gelopen relatieproblemen ging. Of daarmee seksuele aanranding bedoeld wordt of een veeleer onschuldige liefdesrelatie in een vlug geschandaliseerd milieu is niet bekend.*

²⁰⁷ *Getuigenis Jacques De Cock.*

de jaren 30 bij het Vlaams Nationaal Verbond (VNV), dat in 1940 resoluut voor de collaboratie koos. In de turbulente meidagen van 1940 werd hij, waarschijnlijk op voordracht van het VNV, door interim-burgemeester Henri Serruys aangesteld als brandweercommandant²⁰⁸. Georges Vanhecke (van dan af liet hij zich liever "Joris" Vanhecke noemen) ontpopte zich tot een gedreven aanhanger van de Nieuwe Orde. Hij werd lid van de SS-Flandern en bestookte zijn manschappen bij het brandweerkorps met nazi-literatuur, Duitse lessen en militaire drill. Uiteraard werkte hij nauw samen met de Duitse autoriteiten in de stad.

Hoewel ze natuurlijk wisten van Vanheckes Duitsgezindheid, hadden Decoo en Sorgeloos er waarschijnlijk geen besef van dat hij ooit bij de scouts geweest was. Omgekeerd moet Vanhecke zeker geweten hebben dat zijn twee manschappen bij de scouts waren. Scouts die, het was een publiek geheim, de Duitsers niet genegen waren. De commandant moet vermoedens gehad hebben over de verzetsactiviteiten van de scouts. Misschien waren zij zelfs betrokken bij het bekladden van het VNV-lokaal²⁰⁹. Begin 1944 doorsnuffelde Vanhecke zelf grondig het voortrekkerslokaal in de Ieperstraat. Sommigen koesteren dan ook sterke vermoedens dat het op zijn initiatief was dat op 1 april 1944 de Gestapo het voortrekkerslokaal binnenviel tijdens een bijeenkomst²¹⁰. Alle aanwezigen werden meegenomen voor ondervraging en nadien weer vrijgelaten. Enkele dagen later, op 4 april, worden René Declercq, Oscar Decoo, Albert Zwertvaegher, Wilfried Catrysse, Louis Cuypers en Roland Declercq opnieuw aangehouden, ditmaal definitief. René Declercq werd ter dood veroordeeld en belandde eerst in het vernietigingskamp van Dachau bij München en later in de gevangenis van Wolfenbüttel²¹¹. Alle sea-scouts die in deze arrestatiegolf opgepakt werden, overleefden echter hun gevangenschap.

²⁰⁸ Vanhecke werd "op eigen verzoek" benoemd door Serruys op 25 mei 1940. Dit gebeurde omdat de vorige commandant de vlucht had genomen, samen met burgemeester Moreaux, het schepencollege en een deel van de stadsadministratie. De benoeming van de VNV-er gebeurde wellicht in het kader van de evenwichtspolitiek die Serruys moest voeren tussen de Belgischgezinde en de collaborerende partijen. In 1941 werd Serruys zelf vervangen door VNV-er Albert Van Laere omdat hij niet volgbaar genoeg was voor de Duitsers. Vileirs (R.). *Geschiedenis Brandweer Oostende*, Oostende, 1988, p. 30-32.

²⁰⁹ Zie de anekdote over het VNV lokaal in de Ibis-gebouwen, bijlage 4..

²¹⁰ Asseloos (A.), *Oostende onder de nazi's 1940-1944, deel IV*, Oostende, 1992.

²¹¹ In de strafgevangenis Wolfenbüttel, een 50-tal km ten oosten van Hannover, werden tijdens de oorlog, naast honderden andere slachtoffers, meer dan 70 weerstanders uit België, Nederland en Frankrijk omgebracht door middel van de guillotine en de galg.

Charles Sorgeloos bevond zich op het moment van de inval in de Ieperstraat niet in het voortrekkerslokaal. Hij maakte ook geen deel uit van het Geheim Leger, zoals de andere scouts, maar sloot na een korte krijgsgevangenschap in 1940 aan bij de Belgische Militaire Weerstandsbeweging, een kleinere verzetsbeweging die vooral ex-militairen groepeerde. Hij zou zich ingelaten hebben met het verspreiden van sluikpers, het doorgeven van militaire informatie en het plegen van sabotagedaden.

Sorgeloos beging de onvoorzichtigheid om de portier van de brandweerkazerne, een zekere Gillon, in vertrouwen te nemen. Gillon was een medestander van Vanhecke en deze laatste zou op 3 mei 1944 naar de Kommandatur gestapt zijn om zijn werknemer aan te geven²¹². Charles Sorgeloos werd de volgende dag aangehouden en in de gevangenis in Brugge ondervraagd en mishandeld. Daarna werd hij op transport gezet naar Duitsland waar hij onder meer in de gevangenissen van Bayreuth en van Ebrach verbleef. In Ebrach had hij nog kortstondig contact met Wilfried Catrysse (die begin april gedeporteerd was) toen ze samen in dezelfde cel opgesloten werden. Maar de twee scoutskameraden raakten weer gescheiden en op 30 januari 1945 stierf Charles Sorgeloos van honger en ellende in het concentratiekamp van Flossenburg²¹³. Sorgeloos was een oud-leerling van de stedelijke technische jongensschool van Oostende (nu het Koninklijk Technische Atheneum aan de Brandariskaai) en zijn naam is terug te vinden op het monument voor oorlogsslachtoffers, dat voor de ingang van het schoolgebouw staat.

We zullen nooit zeker weten of Georges Vanhecke handelde uit wraak om wat er twintig jaar eerder gebeurd was bij de scouts. Maar het kan niet anders dan dat hij bij de arrestaties in 1944 teruggedacht heeft aan zijn oneervol ontslag begin jaren 20. Als zijn daden mede bedoeld waren als afrekening voor zijn scoutsverleden was zijn verraad des te afgrijselijker.

Pas vele maanden later, voor sommigen zelfs jaren later, zouden de scouts vernemen hoe hun kameraden omgebracht werden in Duitsland²¹⁴. Na de

²¹² Asseloos (A.), *Oostende onder de nazi's 1940-1944, deel IV, Oostende, 1992.*

²¹³ Asseloos (A.) *Oostende onder de nazi's 1940-1944, deel II, Oostende 1992.*

²¹⁴ *Het lot van Charles Sorgeloos werd slechts bekend in de loop van 1946.*

arrestatie van René Declercq in april 1944 werd Omer Vilain scoutsmaster, maar verdere bijeenkomsten werden onmogelijk. Niet alleen was de leiding uiteengevallen door de vele arrestaties, maar in het vooruitzicht van de geallieerde invasie besliste de Duitse bezetter toen ook tot de gedwongen evacuatie van tienduizenden Oostendenaars. De scoutsactiviteiten werden nu volledig stopgezet, klandestiene bijeenkomsten waren er niet meer, de publicatie van "De Sea-Scout" werd opgeschort²¹⁵. Het verzet ging echter door. Op de vooravond van de landing in Normandië werden op instructie van Londen door het Geheim Leger in Oostende tientallen telefoonverbindingen gesaboteerd waardoor de Duitse legercommunicatie op het cruciale tijdstip tijdens de invasie in de war gestuurd werd. Sluismeester Emiel Mariën en zijn dochter Augusta Mariën (actief bij de gidsen) waren bij deze acties betrokken²¹⁶. Mariën was één van de leiders van het Geheim Leger in Oostende en werd nog kort voor de bevrijding samen met zijn echtgenote gearresteerd en naar de kampen gestuurd²¹⁷. Beiden overleefden hun akelig avontuur.

De bevrijding

Op 8 september 1944 bereikten de eerste geallieerde troepen Oostende. Het was een Canadese tankkolonne uit de staat Manitoba die het eerst de stad binnen reed. Later volgden Britse en Poolse troepen. Grote volksvreugde was het gevolg, overal wapperden Belgische vlaggen en ook de scoutsuniformen doken weer op.

Enkele dagen later op een zonnige voormiddag verzamelden een tiental sea-scouts in de Wellingtonstraat nr 39, een oud houten huis, zonder stromend water of elektriciteit, dat fungeerde als scoutslokaal²¹⁸. Sommigen waren pas terug gekomen na hun gedwongen evacuatie naar het binnenland. Scoutsmaster Omer Vilain stoof de straat in aan boord van een Britse legerjeep. De opdracht van de sea-scouts werd kort uitgelegd. Zij zouden logistieke steun verrichten aan de geallieerde troepen die in Oostende gestationeerd waren. De jeep verdween weer in een stofwolk en de scouts trokken te voet naar de hen toegewezen posten.

²¹⁵ *Getuigenis Omer Villain*

²¹⁶ *Voor medewerking aan deze en andere verzetsdaden werd Augusta Mariën op 2 december 1948 de burgerlijke medaille 1ste klas 1940-45 toegekend. Jam, 1949, nr 2*

²¹⁷ *Delaere X, Het verzet te Oostende tijdens WOII, Gent, 1994.*

²¹⁸ *In die tijd bevonden zich aan de noordelijke zijde van de Wellingtonstraat verscheidene houten huizen, vandaag staat de stadsbibliotheek op die plaats. - Getuigenis Omer Villain.*

Een aantal werkten voor het detachement van de Royal Navy, anderen gidsten de militairen door de stad, verrichtten koeriersdiensten, hielpen bij het inrichten van logement en bemanden de balie in het tijdelijk hoofdkwartier van de Navy, het hotel du Littoral. De 2de eenheid sea-scouts stond onder rechtstreeks bevel van de "Town-Major", de Britse bevelhebber in Oostende. Gedurende bijna 14 dagen droegen de scouts zo verder hun steentje bij, iets waar ze natuurlijk bijzonder trots op waren. In oktober heropenden de scholen opnieuw en met spijt in het hart trokken de meesten terug naar de schoolbanken²¹⁹.

België was dan wel grotendeels bevrijd, maar Nederland bleef bezet en de oorlog tegen Duitsland was allesbehalve afgelopen. Enkele scouts van eenheden uit het binnenland hoopten hun weggevoerde kameraden te kunnen vinden door dienst te nemen in de Belgische legerbrigade Piron, die mee optrok naar Duitsland met de Britten en de Amerikanen. Onnodig te zeggen dat deze zoektocht in de zware gevechten en de chaos bij de bezetting van Duitsland in het voorjaar van 1945 vruchteloos bleef²²⁰.

In Oostende trachten de sea-scouts hun normale activiteiten te hervatten. In de kerstvakantie van 1944 vindt de eerste na-oorlogse bivak plaats als de hele eenheid met meer dan 100 welpen en verkenneren, waaronder heel wat gelegenheidsscouts, een tweedaagse activiteit houdt in het park van de normaalschool in Blankenberge²²¹. Op 25 februari 1945 wordt een eerste sea-scoutsbal georganiseerd, dat opgeluisterd wordt door een militair orkest²²². Van varen komt er voorlopig weinig terecht. De roeisloepen in de handelsdokken zijn immers verloren gegaan en de voorhaven en de zee zijn nog verboden terrein vanwege het mijnengevaar. In de paasvakantie gaan de scouts voor het eerst sinds jaren kamperen op een boerderij in Zande bij Koekelare²²³.

In juni 1945 wordt de dood van Jules Gioannora in de Duitse kampen bevestigd door het Rode Kruis. Op een kerkdienst te zijner nagedachtenis op 6 juni in de Sint-Petrus- en -Pauluskerk zijn de burgemeester en enkele schepenen aanwezig.

²¹⁹ *Getuigenis Etienne Declercq*

²²⁰ *Getuigenis Etienne Declercq*

²²¹ *Getuigenis Omer Vilain.*

²²² *Le Carillon, 1945, nr 8*

²²³ *Getuigenis Omer Villain.*

Er is ook een afvaardiging van de sea-scouts²²⁴. Dezelfde maand komen toch een aantal van de opgepakte scouts terug aan in Oostende. René Declercq, ter dood veroordeeld en wachtend op zijn executie, wordt slechts gered door de bijzonder snelle opmars van de Sovjet-troepen. Met de hulp van het Rode Kruis komt hij, fel vermagerd en met geknakte gezondheid, op 8 juni aan in Oostende. Ook andere sea-scouts zoals Wilfried Catrysse, Louis Cuypers en Albert Zwervagher komen heelhuids terug. Raymond Verkempinck van de 15de BSB die in dezelfde raid opgepakt was als Micky Mechels overleeft ook de kampen. Het geluk van het weerzien is groot, maar de verbittering om het verraad en de spijt om de verloren scoutsmaakkers is even groot. Toch vindt er gedeeltelijk gerechtigheid plaats. Op de vlucht in Duitsland wordt Prosper Dezitter aangehouden en later ter dood veroordeeld door de krijgsraad. Op 17 september 1948 wordt hij gefusillieerd in de rijkswachtkazerne in Elsene. Zijn medeplichtige minnares Florentine Giralt wordt op 4 juni 1949 terechtgesteld. Op de dag van de bevrijding, 8 september 1944, slaat brandweercommandant Vanhecke op de vlucht, maar hij wordt gegrepen en danig toegetakeld door een woedende menigte alvorens hij uitgeleverd wordt aan het verzet. Zijn huis op de Torhoutsesteenweg 166 wordt kort en klein geslagen²²⁵. Vanhecke wordt opgesloten met honderden andere "zwarten" in het legerkamp van Sint-Kruis. Later verschijnt hij voor de rechtbank in Brugge, waar hij zich moet verantwoorden voor zijn collaboratie en voor de verklikking van Charles Sorgeloos en talloze anderen. In januari 1947 wordt hij veroordeeld tot levenslange gevangenisstraf, maar na enkele jaren wordt hij reeds vrijgelaten²²⁶.

Zondag 8 juli houden de scouts van Oostende een groots welkomstfeest voor hun teruggekeerde kameraden. In zaal "Prince Baudouin" in de St-Sebastiaanstraat nr 22 voeren de scouts en gidsen van de 2de SSB en de 15de BSB sketchen op en 's avonds is er een groot bal voor ouders en sympathisanten, begeleid door een Engels orkest²²⁷. Master Omer Vilain en voortrekkersleider Albert Zwervagher brengen hulde aan de scouts uit het verzet die teruggekeerd waren én aan hen waarvan men nog geen nieuws vernomen had. Vier scouts zouden echter nooit meer terugkeren: Jules Gioannora, Marcel Mechels, Roger Lauwereins en Charles

²²⁴ *Le Carillon*, 1945, nr 24

²²⁵ *De Zeewacht*, 1944, nr 1.

²²⁶ *Voor Allen*, 1947, nr 4. Ravyts (K.), Rondas (J.) *Het Brugse 1940-1945*, Kortrijk, 2001, p. 225.

²²⁷ *Getuigenissen Etienne Declercq en Omer Villain*.

Sorgeloos²²⁸. Het is de afsluiting van een dramatische episode in de geschiedenis van de 2de eenheid.

²²⁸ *Hoewel hij geen contact meer had met de troep kan oud-seascoutsleider Jules De Waepenaere als bijkomend slachtoffer beschouwd worden. Ook hij bekocht zijn inzet voor het Geheim Leger met deportatie en dood in de Duitse kampen. (Gross-Rozen, december 1944). Als werknemer van de stad wordt hij herdacht op het memoriaal van de oorlogsslachtoffers in het stadhuis. Zijn naam komt ook voor op het oorlogsmonument op het centrumplein in Bredene waar hij woonde. Een gelijkaardig geval was Alfred Degryse die in 1940 de 2e SSB verliet toen hij naar Brugge verhuisde. Daar werd hij in 1943 opgepakt wegens verzetsactiviteiten en naar de concentratiekampen gestuurd. Hij bezweek uiteindelijk in augustus 1944 in Gross-Strehlitz als slachtoffer van medische experimenten.*

8.

**De periode van de wederopbouw
(1945 - 1950)**

Reorganisaties

Na de oorlog vinden een paar fundamentele veranderingen plaats bij de scoutsbeweging in België. Door de stijgende welvaart verdwijnt voorgoed het elitaire karakter van sommige scoutstroepen. Onder meer door die toegenomen aantrekkingskracht bij het grote publiek groeit de scoutsbeweging in de naoorlogse jaren pijlsnel. In de plaats van "troepen" met 20 à 30 leden krijgt men "eenheden" van 50 tot 100 of meer scouts en gidsen²²⁹.

In de jaren dertig was er al een nauwe samenwerking tussen de overkoepelende bewegingen Boy-Scouts van België (BSB) en de Girl-Guides van België (GGB). Ook op het terrein was dit dikwijls het geval zoals bij de 15de BSB en de 21ste GGB. Als de werking van de bestuursorganen van de BSB en de GGB zich opnieuw normaliseert na vijf lange oorlogsjaren lijkt het nog weinig zinvol om aparte structuren in stand te houden. Vanaf juli 1945 functioneert de BSB-GGB als één overkoepelende beweging voor de pluralistische scouts en gidsen²³⁰.

Oostende volgt na de oorlog de nationale tendenzen. Tientallen nieuwe leden sluiten zich aan bij de 15de BSB en de 2de SSB. De toeloop is zo groot dat ze tot een herschikking van de troepen leidt. Na korte tijd blijkt het troepensysteem nog moeilijk leefbaar en vindt een hergroepering plaats in grotere eenheden.

In oktober 1944 richten de franstalige leden van de 15de BSB hun eigen eenheid op onder de naam "Etoile Polaire" (in 1946 erkend als 170ste BSB)²³¹. Oscar Sudan wordt eenheidsleider. Korte tijd later splitst zich opnieuw een groep af van de 15de BSB. Gilbert Van Dycke richt de Manitoba-eenheid op. Deze eenheid zal slechts korte tijd bestaan, maar door de opeenvolgende afscheuringen raakt de 15de BSB wel sterk verzwakt. De oproeping van master Willy Cerier en verkennersleider John Boussy voor een twee jaar lange legerdienst wordt de 15de eenheid, de Ankertroep, uiteindelijk fataal. Eind 1947 stoppen de laatste 8 scouts

²²⁹ Zie bijlage 1 over de organisatie van scouting

²³⁰ s.n., *De BSB-GGB na de tweede wereldoorlog*, Totem, 1980, nr 6

²³¹ Van Huele (J.), *Aperçu chronologique de l'unité "Etoile Polaire"*, Oostende, 1997. Archief 2de eenheid FOS, Oostende.

de activiteiten; enkelen sluiten zich aan bij de 2de SSB²³². Na 34 jaar werking komt hiermee een eind aan de oudste scoutroep van Oostende, opgericht in 1913.

De 64ste GGB werkt na de oorlog nog enkele jaren verder met achtereenvolgens Aline Van Elslander en Simone Legaey als leidsters. Na een mislukte poging om te fusioneren met de 170ste BSB verdwijnt deze gidsentrop midden jaren 50²³³. Hoewel de 10de en de 21ste GGB onmiddellijk na de bevrijding opnieuw van start gaan, blijft het succes uit. In een poging om de rekrutering op te krikken wil Françoise Van Sieleghem de gidsen van de 10de GGB omtrent tot sea-guides²³⁴. In april 1946 smelten de twee gidsentropen samen met de sea-scoutseenheid 2de SSB. De 2de SSB "Kustwacht" is dan samengesteld uit de "Vikingtroep" (vier kwartieren verkenner, samen ongeveer 30 jongens)²³⁵, de "Belgica troep" van de seniors en de gidsentrop (sea-guides). De voortrekkers (leiders en oud-scouts) komen samen in de "Mathurin stam", en daarnaast is er nog een beginnende welpenhorde en wordt er in februari 1946 een Vriendenkring opgericht voor ouders en sympatisanten. Het lidmaatschap bedraagt 20 fr per jaar voor gewone leden, 100 fr voor ereleden²³⁶.

Door het werken in afzonderlijke eenheden, elk samengesteld uit diverse leeftijdsklassen, vervalt de functie van groepscommissaris zoals Willy Baeyens, Jacques De Cock of Françoise Van Sieleghem ze uitgeoefend hadden in Oostende vóór 1940. Voortaan richten de eenheidsleiders zich rechtstreeks tot de nationale organisatie BSB-GGB of SSB.

Boten en behuizing

De groeiende sea-scoutseenheid had dringend nood aan lokalen en vooral aan boten. Gelukkig vond de 2de SSB een belangrijke steun in de persoon van commandant Couteau, directeur van de zeevaartschool. Als jonge luitenant was Henri Couteaux in 1914 al opgetreden als nautisch adviseur van de toen pas opgerichte sea-scouts in Oostende. In de jaren dertig stond hij achter de

²³² *Getuigenis John Boussy.*

²³³ *Getuigenis Jean Van Huele.*

²³⁴ *Getuigenis Nicole van Sieleghem.*

²³⁵ *De vier kwartieren waren de Bevers, de Zeemeeuwen, de Zeehonden en de IJsvogels. De Sea-Scout, 1946, nr 4.*

²³⁶ *De Sea-Scout, 1946, nr 2*

zeekadetten van de Ligue Maritime. Een deel van de oorlogsjaren bracht hij door in gevangenschap in de citadel van Huy. Couteaux zegde enthousiast zijn steun toe nadat de sea-scouts hem gevraagd hadden begin 1945. Niet alleen zette hij zich actief in om nieuwe lokalen en nieuwe boten te vinden, hij stelde ook schoollokalen ter beschikking voor bijzondere vergaderingen zoals vlootraden. Couteaux werd erevoorzitter van de 2de eenheid en ging eerst op zoek naar meer permanente en meer geschikte lokalen. Het huisje in de Wellingtonstraat barstte immers uit zijn voegen. Gedurende een aantal maanden verbleef de eenheid in een huis in de nabijgelegen Maria-Theresiastraat. Tijdelijk mochten de sea-scouts ook gebruik maken van een afgedankte loodsboot die afgemeerd lag achter de Demeysluis. In het voorjaar van 1946 kregen de sea-scouts een groot bunkercomplex ter beschikking aan de Brandariskaai. Het lokaal bevond zich vlakbij de handelsdokken²³⁷.

Foto 11 – Bootswerkzaamheden op de nautische basis Brandariskaai, 1947.

In het voorjaar van 1946 verwierf de eenheid opnieuw twee roeisloepen. Eén 8-riemssloep ging naar de verkenners, de andere sloep (6 riemen) was voor de

²³⁷ *Getuigenis Etienne Declercq*

seniors. Beide sloepen hadden nog een grondige opknapbeurt nodig alvorens ze het water op konden. Gelukkig was er op het terrein rond het lokaal voldoende ruimte om aan de boten te werken. Voor het klein onderhoud werden de sloepen op kleine boomstammetjes de schuine helling van het Brandarisdok opgetrokken en dan de straat over gerold naar het lokaal aan de overkant. Grotere herstellingen gebeurden op een van de scheepshellingen van het 3de handelsdok, zolang dat nog niet gedempt was²³⁸. De seniors doopten hun nieuwe boot "Micky", naar hun scoutskameraad Marcel "Micky" Mechels die twee jaar voorheen omgebracht was in Duitsland²³⁹. Dankzij commandant Couteaux mochten de sea-scouts ook gebruik maken van de sloepen van de zeevaartschool. Enkele maanden later kreeg de 2de eenheid er nog een sloep bij via bemiddeling van Maurice Demoulin. De seniors gingen de boot ophalen in Antwerpen en voeren langs de Schelde en de kanalen helemaal naar Oostende. Dit gebeurde uiteraard met roeiriemen en slepen; buitenboordmotoren waren de sea-scouts nog niet rijk. En zo beschikte de eenheid vanaf 1947 over vier eigen sloepen: de Micky, de Gioannora, de Lauwereins en de Sorgeloos.

Leidersperikelen

Ook het leiderskader kende een aantal verschuivingen. In april 1944, na de arrestatie van René Declercq, was Omer Vilain eenheidsleider geworden. René Declercq nam zijn functie als eenheidsleider weer op na zijn terugkeer uit Duitsland, midden 1945. Maar de uitdagingen van de eenheid en het moeizame herstel van zijn gezondheid na zijn verblijf in de Duitse kampen gingen moeilijk samen. Het was voor hem een schokkende ervaring om sommige van de verraders die hem en zijn kameraden in de concentratiekampen hadden doen belanden, in alle gemoedsrust op de zeedijk te zien wandelen²⁴⁰. Nog geen jaar later nam hij ontslag en werd hij opnieuw vervangen door Omer Vilain. Diens functie als verkennerleider werd overgenomen door Etienne Declercq. Willy Borgers, die voor de oorlog de troep leidde, en ook tijdens de oorlog assistentie verleende aan de sea-scouts als Gewestelijk Technisch Commissaris van de SSB, verhuisde om professionele redenen naar Brussel. "Een zwaar verlies voor

²³⁸ *Getuigenis Etienne Declercq.*

²³⁹ *De Sea-Scout, 1946, nrs, 4,5,6 en 7.*

²⁴⁰ *Getuigenis Etienne Declercq.*

Oostende, doch een flinke aanwinst voor de 4de SSB Brussel", commentarieerde "De Sea-Scout" een beetje spijtig²⁴¹.

Het Belgische leger maakte deel uit van de bezettingsmacht in het verslagen Duitsland en de lange dienstplicht was, zoals reeds eerder aangehaald, een bijkomende factor die de leiding parten speelde. Omer Vilain moest opnieuw eenheidsleider worden terwijl hij zijn legerdienst vervulde, waardoor hij eigenlijk weinig tijd kon vrijmaken voor de scouts. Kersvers verkennersleider Etienne Declercq werd in de zomer van 1946 opgeroepen samen met Akela René Hessens. Akela werd tijdelijk vervangen door Marcel Denecker. 1947 was een moeilijk jaar voor de 2de SSB. Er waren veel leiderswisselingen, de gidsentrop van de eenheid ging verloren en De Sea-Scout verscheen niet meer.

In 1948 treedt een nieuwe leidersploeg aan. Omer Vilain wordt als eenheidsleider opgevolgd door Etienne Declercq die een sterk team uitbouwt. Erevoorzitter Couteaux komt voortijdig te sterven in 1949 en wordt door dr Raymond Miroir vervangen. Raymond Miroir was in de jaren dertig actief bij de 15de BSB.

Na-oorlogse activiteiten

Nog lange jaren na de bevrijding hebben de verschrikkelijke gebeurtenissen tijdens de oorlog hun invloed op de activiteiten en op de herinneringen die opgehaald worden aan het kampvuur.

Een aangrijpende gebeurtenis vindt plaats op 13 april 1946, wanneer het stoffelijk overschot van de terechtgestelde Micky Mechiels en dat van zijn kameraad Paul Jacquemain terug komt naar Oostende. Gezien beide verzetstrijders officieel terechtgesteld werden in Duitsland, zijn hun lichamen achteraf gecremeerd en werd de asse bewaard (in tegenstelling tot de ongelukkigen die omkwamen in een concentratiekamp en in een naamloos massagraf ver van huis belandden). Zo was het mogelijk om de urnen na de oorlog terug over te brengen naar Oostende. De scouts en gidsen van de 15de BSB, de 2de SSB, de 170ste BSB en de 64ste GGB bewijzen hun makker een laatste eer. Yves Vanden Driessche, patrouilleleider bij de 170ste BSB, schrijft in zijn logboek: "De troep begaf zich naar het station en wachtte in de hall geduldig het

²⁴¹ *De Sea-Scout*, 1946, nr 1.

moment af waarop de stoffelijke overschotten aankwamen en de stoet kon gevormd worden. Er was veel volk, verenigingen, oud-strijders, het Geheim Leger, de OMBR enz. De deuren van de wachtzaal openden zich, daar kwamen de urnen met de stoffelijke resten van de ongelukkigen. Wij groetten en gingen mee naar buiten. We begaven ons naar het monument van de slachtoffers van de eerste wereldoorlog rechtover de St-Peter en Pauluskerk waar we verwelkomd werden met een "Ten Velde". Via de Jozef II straat en de Euphrasine Beernaertstraat kwamen we bij het Canadaplein vanwaar we verder opstapten naar het kerkhof aan de Stuiverstraat. Langs heel het traject namen de passanten hun hoed af, vrouwen huilden, de gelovigen sloegen een kruis en niemand zei een woord... Dan kwamen we aan bij het ereveld op het kerkhof waar tal van helden al begraven liggen... De burgemeester...hield met lage stem een grafrede voor de twee slachtoffers. Pastoor Moulaert zegende de urnen een laatste keer en wij verlieten het kerkhof. Alles was afgelopen om 5 uur"²⁴². De urnen van Micky Mechiels en Paul Jacquemain rusten nog steeds op het ere-perk van de oorlogsslachtoffers onder het gedenkzuiltje dat hun namen draagt.

De inzet van de scoutsbeweging tijdens de oorlog wordt ook officieel gehuldigd door de autoriteiten. Op de nationale feestdag, 21 juli 1947, vindt een grote overwinningssparade plaats in Oostende, waar ook de scouts en gidsen van de 2de SSB en de scouts van de 15de BSB aan deelnemen. Op het Wapenplein overhandigt commodore Timmerman, bevelhebber van de pas opgerichte Belgische Zeemacht, een nieuwe eenheidsvlag aan eenheidsleider Vilain als eerbetoon voor de sea-scouts. Eddy Blondeel, ondertussen hoofdcommissaris van de BSB, spelt René Declercq de hoogste scouts-erkentelijkheidsonderscheiding op voor zijn aandeel in het verzet²⁴³.

²⁴² *Rapport de la Reunion du 13 avril 1946, Tallybook des Hirondelles, archief 170ste BSB.*

²⁴³ *Eddy Blondeel was zelf een oorlogsheld. Op het ogenblik van zijn eerste kennismaking met de scouts van Oostende, op kamp in Vladslo 1927, volgde hij ingenieursstudies. Na het behalen van zijn diploma studeerde hij verder geneeskunde in de USA. Tijdens WOII werd hij luitenant-kolonel en bevelhebber van de Belgische afdeling van de SAS (Special Air Services - Britse commando's). Blondeel raakte bekend om zijn gedurfde acties tijdens het Ardennen-offensief en speelde een belangrijke rol bij de jacht op Duitse oorlogsmisdadigers waaronder Joachim von Ribbentrop. Zijn compagnie hielp ook bij de arrestatie van de Duitse regering Dönitz in mei 1945. Hij ontving het Légion d'Honneur van de Franse regering én een DSO van de Britten. Na de oorlog was hij hoofdcommissaris van de BSB van 1945 tot 1950. Hij overleed op 93-jarige leeftijd in mei 2000. Interview Maurice Demoulin in Cèdre, 1947, nr 7-8.*

Foto 12 – Huldiging van de verzetsrol van de sea-scouts, commodore Timmerman van de nieuwe Belgische zeemacht overhandigt een nieuwe vlag aan Omer Vilain, Wapenplein 1947.

Gelukkig komen ook de normale scoutsactiviteiten weer aan bod. In maart van 1946 houdt de vriendenkring van de 2de SSB een groot scoutsbal in zaal “Oud Oostende” in de Ieperstraat. De toegang bedraagt 10 fr²⁴⁴. En in april van dat jaar hebben de gidsen hun eigen bal in dezelfde zaal²⁴⁵. De verkenneren organiseren in december 1946 een succesvol Sinterklaasfeest ten voordele van de welpenhorde en van de weesjes der politieke gevangenen.

Met Pasen houden de verkenneren van de 2de SSB een vierdaags kamp in de duinen van De Haan. De voortrekkers van de 1ste SSB Antwerpen brengen hun Paaskamp door in de lokalen van de 2de SSB in de Maria-Theresiastraat²⁴⁶. In de zomer wordt de eerste na-oorlogse nationale BSB-SSB bijeenkomst georganiseerd in Oostende. Van het stadsbestuur is de toestemming bekomen om te kamperen in het Maria-Hendrikapark. Bijna 170 scouts en gidsen nemen deel aan het

²⁴⁴ *De Sea-Scout*, 1946, nr 3.

²⁴⁵ *De Sea-Scout*, 1946, nr 5.

²⁴⁶ *ibidem*.

driedaags kamp van 20 tot 22 juli 1946²⁴⁷. Er waren onder meer deelnemers van 1ste SSB Antwerpen, 2de SSB Oostende, 3de SSB Gent, 6de SSB Dendermonde, 10de SSB St-Amands, 15de BSB Oostende, 124ste BSB Brussel, 154ste BSB Blankenberge, 180ste BSB Menen, 184ste BSB Ieper, 200ste BSB Torhout en verder scouts uit Nederland (Leiden), Zwitserland en Tsjechoslovakije. Na de activiteiten wordt een kampvuur gehouden op het Konijnenplein. Ook hier gaan de laatste gedachten van de dag uit naar de scouts die het niet meer konden meemaken²⁴⁸.

Al snel worden lange boottochten georganiseerd. In juni 1946 wordt een eerste driedaagse roeitocht naar Brugge georganiseerd en in de zomer van 1947 trekken de sea-scouts van de 2de SSB met hun roeisloepen op bootkamp naar Antwerpen. Het is een lange tocht langs het kanaal Oostende-Gent, dwars door het stadscentrum van Gent (gezien de Ringvaart er nog niet was) en dan via de Zee-Schelde tot aan de nautische basis van de 1ste SSB aan de Linkeroever²⁴⁹. Hoewel de Antwerpse scouts begin jaren '20 een roeitocht naar Oostende maakten, hadden de sea-scouts van Oostende zich voor de oorlog nooit verder gewaagd dan Brugge. Het is een beetje verbazend dat er zo kort na de oorlog, toen de wateractiviteiten toch op een laag pitje stonden, al voldoende ervaring opgebouwd was om dergelijke tochten te ondernemen. Ook het bootsmateriaal moest in optimale toestand zijn. Waarschijnlijk kregen de sea-scouts via commandant Couteau ook de nodige training en begeleiding van mensen van de zeevaartschool.

²⁴⁷ *De Sea-Scout*, 1946, nr 8.

²⁴⁸ Ook in andere eenheden waren sea-scouts gesneuveld tijdens acties van het verzet, zo bv. bij de 6de SSB Dendermonde.

²⁴⁹ *Getuigenis Etienne Declercq*.

Foto 13 – Klaar voor het vertrek op roeitocht naar Brugge, Sas-Slijkens, 1946.

Van 8 tot 23 augustus 1947 heeft de eerste na-oorlogse jamboree plaats in Moisson, nabij Parijs. Een afvaardiging van de Oostendse scoutstroepen BSB-SSB trekt erheen, sommigen per fiets, een tocht van bijna 300 km enkele reis. De 170ste BSB stuurt 5 scouts mee; voor de 15de BSB neemt onder meer Roland Cordy (Sluwe Marter), later master bij de 2de eenheid, deel. Er zijn drie deelnemers van de 2de SSB, onder wie Omer Vilain. De jamboree is het laatste wapenfeit van eenheidsleider Vilain, die enkele maanden later om professionele redenen ontslag neemt²⁵⁰.

²⁵⁰ *Getuigenis Omer Vilain*
Getuigenis Roland Cordy.

9.
Gouden jaren
(1950 - 1964)

Een sterk kader

Het leidersteam dat in 1948 aantreedt met Etienne Declercq als eenheidsleider, legt de basis voor een nieuwe bloeiperiode voor de 2de eenheid. Roger Reunbroeck (Electriek visje) wordt lange tijd verkennerleider. Maurits Verschelde (Akela) en André Borgers (Hati) leiden jarenlang de welpen. Andere belangrijke leiders zijn Jacques Kesteloot (Ijsbeer), Edgar Vantroost (Otter), Augusta Mariën, Freddy Janssens (Baloe), Gustaaf Vanhoucke, Leo Vlaminck, Henri Deconinck en Roger Gevaert. Eenheidsleider Etienne Declercq wordt in 1954 ook verkozen tot commissaris sea-scouts bij de BSB. Gedurende enkele jaren cumuleert hij de functies van eenheidsleider van de 2de eenheid en commissaris sea-scouts. Tussen 1965 en 1979 staat hij aan het hoofd van de SSB²⁵¹.

In 1950 wordt opnieuw een volwaardig steuncomité opgericht²⁵². Sinds het uiteenvallen van het comité bij het uitbreken van de oorlog in 1940, moesten de scouts het zonder steuncomité stellen. Commandant Couteaux, die vanaf 1945 als erevoorzitter van de eenheid heel wat gedaan krijgt voor sea-scouts, werkte omzeggens alleen. Na zijn dood in 1949 wordt uit de ouders van de leden een nieuw steuncomité gerekruteerd. Dokter Raymond Miroir neemt het erevoorzitterschap waar. Dit laatste was meer een functie als beschermheer dan als actief werkend comitélid, vergelijkbaar met de functies die Eduard De Cuyper en Albert Bouchery voorheen hadden uitgeoefend. Het actieve voorzitterschap wordt vanaf 1953 opgenomen door korvetkapitein Jean-Paul Van Dijck. Van Dijck (°1919) kreeg zijn vorming op het schoolschip Mercator en trad in 1941 toe tot de Royal Navy als onderluitenant. Hij werkte op de escorteschepen van de Atlantische konvooien en nam deel aan de raid op Dieppe en de landing in Normandië. Deze staat van dienst verzekerde hem na de oorlog van een steile carrière in de Belgische Zeemacht. In 1973 werd hij stafchef van de Zeemacht. Hij had twee zonen bij de verkenner. Emiel Mariën, die al vanaf 1940 de sea-scouts met raad en daad bijstond, wordt ondervoorzitter²⁵³. Ook Eduard Stanghé, François Borgers (broer van Willy Borgers) en Albert Ghaye sloten aan bij het

²⁵¹ *Getuigenis Etienne Declercq.*

²⁵² *Getuigenis Etienne Declercq.*

²⁵³ *Emiel Mariëns dochter, Augusta Mariën, was bij de gidsen en werd later Akela. Gedurende enige jaren was zij gehuwd met Etienne Declercq.*

comité in dat jaar²⁵⁴. Later sluiten ook Raphaël Alleyn, Willy Ghaye, Desiré Vantroost en Firmin Carlier aan²⁵⁵. Daarnaast is er nog de vriendenkring van sympathisanten en oud-scouts onder voorzitterschap van oud-eenheidsleider René Declercq. Een stabiel en gedreven leidersteam, een steuncomité dat de zware logistieke beslommingen van een sea-scoutseenheid op zich kan nemen en een achterban verenigd in een vriendenkring, maken in de jaren vijftig prachtige scoutsactiviteiten mogelijk.

Tijdens de oorlog was, in de geest van de anti-Duitse sluikpers, de traditie ontstaan van een scoutsblad voor de leden en sympathisanten. Het blad "De Sea-Scout" verscheen regelmatig in 1946 en was de opvolger van het illegale "Sea-Scouts" dat in 1942-1944 gepubliceerd werd²⁵⁶. In 1949 komt er een nieuw eenheidsblad voor de 2de SSB, "Contact" genoemd. Dit maandblad op A4-formaat kostte 5 fr. Het bevatte verslagen, programma's en scoutingartikels en was een bindmiddel en een propaganda-instrument voor de sea-scouts. Zoals zijn voorgangers was het blad in principe het eenheidsblad van de 2de SSB, maar het nam ook berichten op van andere SSB-eenheden en werd verspreid naar sea-scouts over heel Vlaanderen. "Contact" verscheen regelmatig tot 1960²⁵⁷.

De sterke omkadering had ook zijn effect op het ledenbestand. Van 1950 tot 1960 schommelde het ledenaantal van de 2de eenheid tussen 70 en 100 actieve sea-scouts, leden van het steuncomité niet inbegrepen. Begin jaren vijftig kwamen 30 à 40 verkenner af op de wekelijkse bijeenkomsten. Vanaf 1954 werd de troep opgesplitst in junior-verkenner (11 tot 15 jaar) en senior-verkenner (15 tot 18 jaar)²⁵⁸. De juniors telden vier kwartieren: de Zwaardvissen, de Robben, de Zeehonden en de Dolfijnen; de seniors hadden twee kwartieren: de Meeuwen en de Haaïen²⁵⁹. Sommige jaren waren er echter onvoldoende seniors om een aparte tak te vormen. De scouts kwamen wekelijks samen op zondagvoormiddag. Vanaf 1958 verplaatste men de vergadering naar de

²⁵⁴ *Contact*, 1954, nr 1.

²⁵⁵ *Contact*, 1956, nr 1.

²⁵⁶ *Omer Vilain was de drijvende kracht achter deze publicaties.*

²⁵⁷ *Etienne Declercq was de hoofdredacteur van Contact en met zijn ontslag als eenheidsleider verdween ook het blad.*

²⁵⁸ *Contact*, 1954, nr 6.

²⁵⁹ *Contact*, 1955, nr 5.

zondagmiddag om klachten te vermijden dat de scouts soms pas om 13.00 uur thuis kwamen²⁶⁰.

Foto 14 – De welpentak bij vertrek op kamp naar Echternach, 1954.

In 1946 kregen de sea-scouts er een sea-guides afdeling bij toen de 10de en de 21ste GGB fusioneerden met de 2de SSB²⁶¹. In de zomer van 1946 werden verscheidene oproepen gelanceerd voor nieuwe gidsenleidsters²⁶². Waarschijnlijk was de actie weinig succesvol en kort daarop ging de gidsentroep ten onder bij gebrek aan leidsters²⁶³. Overigens bestonden de sea-scoutseenheden in principe

²⁶⁰ *Contact*, 1957, nr 12.

²⁶¹ *De Sea-Scout*, april 1946.

²⁶² *Le Carillon*, 1946, nrs 27, 29, 33.

²⁶³ Etienne Declercq vervulde toen zijn legerdienst en herinnert zich niet wat er gebeurde met de gidsen. Bij zijn terugkeer eind 1947 waren er in ieder geval geen gidsen meer in de 2de SSB (op enkele welpenleidsters na).

enkel uit jongensscouts van 12 tot 18 jaar. Officieel nam de SSB, volgens een afspraak met de BSB-GGB, geen gidsentropen, noch welpenhordes op²⁶⁴.

De 2de SSB liet zich aan de theoretische schema's echter niet veel gelegen. Reeds in de jaren 1945-47 was er een welpenwerking geweest, die echter verloren ging tijdens de leidersperikelen van 1947-48. In 1951 ging de welpenhorde "Ebbe en Vloed" opnieuw van start onder leiding van Augusta Mariën. Een jaar later werd Mariën opgevolgd door Maurits Vershelde²⁶⁵. De welpenhorde is sindsdien niet meer weggeweest bij de 2de eenheid. Voor een nieuwe gidsentak bij de sea-scouts moeten we wel wachten tot de jaren zestig.

Nautische activiteiten

Door een verbeterde logistiek en door de geleidelijke opbouw van de nodige kennis konden de sea-scouts in deze periode werkelijk "de zee verkennen". Tussen 1946 en 1954 beschikte de eenheid over drie of vier roeisloepen. De sloepen waren afkomstig van gesloopte zeeschepen en werden onder meer aangekocht bij de scheepssloperijen in de achterhaven van Brugge²⁶⁶. Na aankoop waren er meestal herstellingen of aanpassingen nodig om de boten geschikt te maken voor sea-scoutsactiviteiten. Voor het droogzetten kon men in de jaren vijftig rekenen op de aannemers Van Huele, die over het nodige kraanmateriaal beschikten²⁶⁷. De houten sloepen, meestal gebouwd in traditionele klinkerbouw, vergden een nauwgezet onderhoud. De kieren tussen de gangen moesten gekalefaat worden, opgevuld met breeuwkatoen en eventueel opgegoten met pek. Beschadigingen of versleten onderdelen moesten worden hersteld en de romp en vooral het onderschip moesten jaarlijks herschilderd worden. Als een boot te lang op land gelegen had, waren de gangen uitgedroogd en maakte de sloep water. Het duurde dan enkele dagen voor het hout opnieuw verzadigd was, uitzette, en de boot weer waterdicht trok. Houten boten waren als het ware "levende objecten" die veel zorg en toewijding vroegen. De sea-scouts deden al dit werk zelf, soms bijgestaan door iemand met meer ervaring in scheepsherstelling. Deze ambachtelijke kennis zou aanwezig blijven bij de 2^{de}

²⁶⁴ *Getuigenis Etienne Declercq. Zie ook hoofdstuk 10.*

²⁶⁵ *Getuigenis Etienne Declercq.*

²⁶⁶ *Contact, 1954, nr 6.*

²⁶⁷ *De familie van Huele was actief bij de 170ste BSB - Jean Van Huele was bovendien gewestcommissaris voor de BSB van 1954 tot 1957.*

eenheid tot het begin van de jaren negentig, toen de laatste houten sloep uit de vaart genomen werd.

De sloepen "Gioannora", "Sorgeloos", "Mechiels" en "Lauwereins" werden hoofdzakelijk gebruikt om te roeien, maar hadden ook een noodtuigage waarmee voordewindse koersen bezielbaar waren. Elk kwartier had zijn eigen sloep²⁶⁸. In 1954 kwamen er drie houten zeilsloepen bij. De "Jan Bart", de "Filip Van Maestricht" en de "Wapi" waren beter uitgerust om te zeilen, waardoor de seniors de mogelijkheid kregen om op zee te gaan²⁶⁹. Bij de opening van de nieuwe basis langs het kanaal kon men aldus een vloot van 7 sloepen schouwen. In 1957 verwierf de eenheid van één van de ouders een motorjachtje dat "Koh I Noor" gedoopt werd²⁷⁰. Vanaf dat jaar werden door de overkoepelende organisatie SSB ook cursussen voorzien om de nautische kennis van de sea-scouts te vergroten.

We zagen reeds dat het tot dan toe onmogelijk was gebleken om een lokaal langs een geschikt vaarwater te verkrijgen, waar ook de boten een plaatsje konden vinden. Er was dus ook geen echte "nautische basis" voor de 2de eenheid. Vóór 1940 lagen de sloepen meestal in de voorhaven, onder meer aan de jachtclub RYCO, en werd er geoefend in de havengeul en soms ook wel op het kanaal. Tijdens en vlak na de oorlog was het vaarwater beperkt tot de oude handelsdokken. Vanaf het einde van de jaren veertig ligt de vloot van de 2de eenheid gemeerd in de achterhaven, aan vlottende steigers langs het kanaal Oostende-Brugge, maar ook de aanlegplaats op het kanaal aan de roeiclub "Sport Nautique" werd veel gebruikt. De roeiclub was het vertrekpunt van tal van avontuurlijke trektochten in de jaren vijftig. De schoolvakanties met Pasen en Pinksteren en natuurlijk de zomervakantie waren dé gelegenheden om er op uit te trekken. Zo vertrokken de junior-verkenner in juni 1954 voor een driedaagse tocht met de "Gioannora" en de "Lauwereins" op het kanaal Oostende-Brugge. Er werd overnacht op het domein van de familie Van Outryve-d'Ydewalle in Jabbeke. In het nachtspel dat gehouden werd was er zelfs een nachtelijke

²⁶⁸ Lauwereins (Zwaardvissen), Mechiels (Robben), Gioannora (Zeehonden), Sorgeloos (Dolfijnen). *Contact*, 1955, nr 5.

²⁶⁹ *Contact*, 1954, nr 6.
Contact, 1955, nr 5.

²⁷⁰ *Contact*, 1957, nr 5.

roeitocht voorzien²⁷¹. In augustus van datzelfde jaar had een nationaal sea-scoutskamp plaats in Gent waar de 2de eenheid ook per roeiboot naar toe trekt²⁷². Met Pinksteren 1955 roeiden de verkenner tot in Oostkamp, waar overnacht werd bij het kasteel Gruuthuuse²⁷³. In 1956 werd met vier sloepen een roeitrekking gehouden naar Baarle op de Leie²⁷⁴.

Maar het vaargebied beperkte zich niet tot de binnenwateren. De seniors gingen met de sea-scouts van Antwerpen op de Westerschelde zeilen. In augustus 1956 werd vanuit Antwerpen een tocht gemaakt met de "Haai", een 8 m lange open kielboot van de 10de SSB eenheid²⁷⁵. Onder meer de haventjes van Doel en Hansweert werden aangedaan²⁷⁶. Op zulke tochten deden de Oostendenaars veel ervaring op, die meegenomen werd naar de eigen eenheid. Vanaf dat jaar kozen de seniors dan ook regelmatig zee vanuit Oostende met hun eigen zeilsloep "Jan Bart"²⁷⁷.

Bijzondere activiteiten

Behalve het organiseren van de typische sea-scoutsactiviteiten nemen de scouts van de 2de eenheid ook deel aan tal van andere scoutsbijeenkomsten, kampen en manifestaties. Er zijn de jaarlijks terugkerende evenementen zoals de plechtige opening van het vaarseizoen (van oudsher met de verwelkoming van Neptunus, de uitreiking van de helmstokken en de vlootparade), de bals en dansfeesten en het eenheidsfeest ter ere van Thinking Day rond 22 februari²⁷⁸. Als de verkenner geen bootskamp houden, dan vindt het zomerkamp meestal in de Ardennen plaats. Ook de welpen gaan elk jaar op kamp.

²⁷¹ *Contact*, 1954, nr. 6. Ook op het einde van de jaren 80 stelde de familie Van Houtryve-d'Ydewalle haar domein in Jabbeke nog ter beschikking als overnachtingsplaats voor sloepen van de 2de eenheid.

²⁷² *Contact*, 1954, nr 8.

²⁷³ *Contact*, 1955, nr 5.

²⁷⁴ *Contact*, 1956, nr 8, zie bijlage 20 voor een verslag.

²⁷⁵ Er waren in die tijd twee SSB eenheden in Antwerpen, de 1ste SSB en de 10de SSB. Vandaag zijn beide eenheden samen met de 20ste GGB gefusioneerd tot 1ste / 10de / 20ste FOS "Lange Wapper"..

²⁷⁶ *Contact*, 1956, nr 8.

²⁷⁷ *Contact*, 1957, nrs 6 en 7.

²⁷⁸ Bijvoorbeeld het Groot Halfvastenbal, op 27 maart 1954 in het Acht Uren Huis in de Louisastraat, *Contact*, 1954, nr 3. Het eenheidsfeest had in 1955 plaats op 26 februari in zaal Prinsenhof in de Ieperstraat, aanvang 20.00 u., *Contact*, 1955, nr 3.

De deelname aan al die activiteiten kost natuurlijk geld, en geld voor vrijetijdsbesteding is niet vanzelfsprekend in die periode.

Per maand werd een lidmaatschapsbijdrage van 10 fr gevraagd (het zgn. "maandgeld") voor de verzekering en algemene kosten. Elke scout had een fiche waarop zijn bijdrage maandelijks aangetekend werd. Dit systeem van gespreide betaling was voor vele ouders makkelijker om dragen dan één keer per jaar een groot bedrag te moeten neertellen. De omslachtige maandgeldomhaling werd in 1984 vervangen door een jaarlijks lidgeld.

Een kamp van 8 à 10 dagen kostte al gauw 350 tot 450 fr. Maar de scouts in de jaren vijftig vonden steeds een oplossing. Voor het 8-daagse sea-scoutskamp in Gent in 1954 worden de deelnemers verzocht mee te nemen: "...eten en drinken voor de woensdag en eten voor donderdagmorgen. Smeersel en toespijs voor de duur van het kamp". Gezien er met de boot gereisd werd kon de prijs op die manier gedrukt worden tot 110 fr²⁷⁹. Een weekend of een driedaagse boottocht schommelde rond de 30 fr als elke deelnemer zelf wat eten (met uitzondering van de warme maaltijden) meenam. De meegebrachte voedingswaren werden dan onderling gedeeld. Er was ook een spaardienst, waarbij men wekelijks een klein bedrag kon afgeven aan de leiding om te sparen voor de komende kampen of voor een uniform²⁸⁰. Overigens was er geen geld voor frivoliteiten zoals een slaapzak, een zak vol merkkledij of dure bollen sjortouw. De scout uit de jaren vijftig trok er op uit met een strozak (ter plaatse te vullen met stro) of met twee aan elkaar genaaide legerdekens als slaapzak, het (soms zelfgemaakte) uniform werd de hele dag gedragen - de reservekledij was er slechts voor noodgevallen - en de deelnemers werden vriendelijk verzocht thuis alle eindjes touw op te sparen om te kunnen pionieren op kamp²⁸¹.

In juli 1950 wordt het eerste echt buitenlands kamp van de 2de eenheid georganiseerd. Vijfentwintig verkenneren nemen deel aan een 10-daags avontuur naar Engeland, de bakermat van scouting. De overtocht kon kosteloos gebeuren met het motorjacht "Salar", een omgebouwde torpedojager waarvan de

²⁷⁹ *Contact*, 1954, nr 8.

²⁸⁰ *Contact*, 1955, nr 8.

²⁸¹ *Contact*, 1955, nrs 5 en 6.

eigenaar, een Brit genaamd Mr Holland, bevriend was met Emiel Mariën. Na aankomst in Dover slaan de scouts hun tenten op bij de sea-scoutseenheid van Deal, een kustplaatsje tussen Dover en Ramsgate. De Britse scoutseenheid heet toevallig de 2nd Unit Sea-scouts en komt nu nog steeds geregeld in contact met haar tegenhanger in Oostende²⁸². Tijdens het kamp kunnen de Oostendse sea-scouts volop gebruik maken van het varend materiaal van hun Engelse collega's. De basis van Deal ligt op het keienstrand en de zeil- en roeiboten worden er rechtstreeks in zee getrokken. Voor het tweede deel van het kamp staat er een tweedaagse trip naar Londen op het programma. Daar wordt onder meer een bezoek gebracht aan de radiostudio's van de BBC van waaruit tijdens de oorlog de uitzendingen van de Belgische regering plaatsvonden. 's Avonds verblijven de scouts op de driemaster "Discovery", het schip van de Zuidpoolreiziger Robert Scott, dat gemeerd ligt op de Thames en dat in die jaren gebruikt wordt door de Britse scoutsbeweging. Vanuit Londen gaat het weer naar Deal en dan volgt de terugreis met de "Salar" naar Oostende²⁸³.

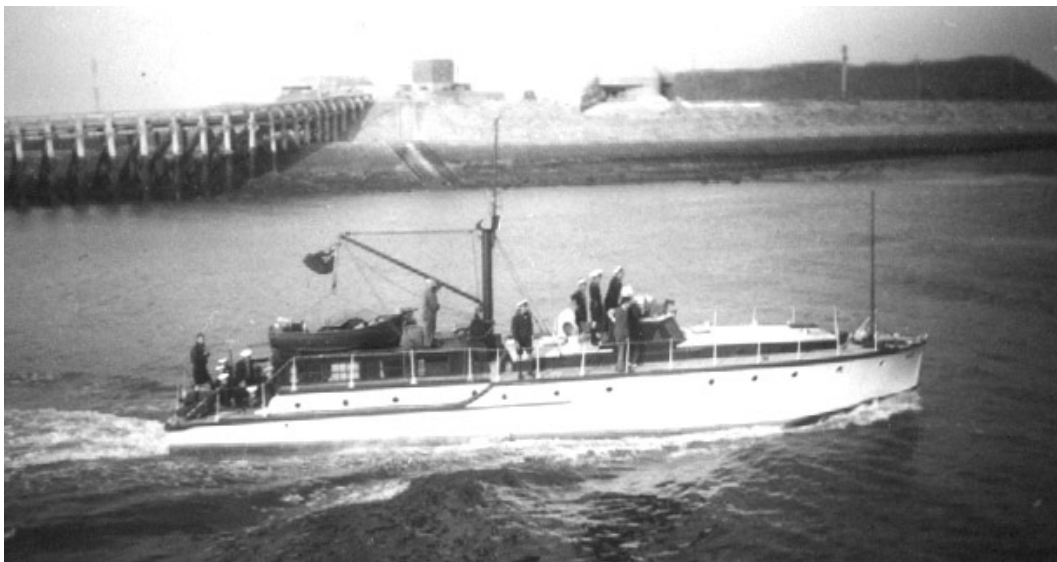

Foto 15 – Sea-scouts op het motorjacht Salar in de havengeul, 1950.

²⁸² In 1992 kamperen de sea-scouts van Deal in Oostende ter gelegenheid van de Blauwe Wimpel en in de daaropvolgende jaren is de leiding van de 2de eenheid Oostende twee keer te gast in Deal.

²⁸³ Getuigenis Etienne Declercq.

In 1954 wordt de reis naar Engeland nog eens overgedaan. Opnieuw steken een 30-tal scouts het kanaal over met de "Salar". Samen met de sea-scouts van Deal en verscheidene andere Engelse en Schotse scoutseenheden wordt er ditmaal gekampeerd in de bossen rond Kingsdown. Ook dan wordt Londen aangedaan met de obligate bezoeken aan het Baden Powell House, Buckingham Palace, Madame Tussaud's en de Tower²⁸⁴.

Een zeer bijzondere activiteit vindt plaats in februari 1953. Tijdens een zware noordwesterstorm, gecombineerd met het springtij, breken in de nacht van 31 januari op 1 februari de dijken door langs de Noordzeekust. Honderden doden, vooral in Zeeland, waren het gevolg. Doordat de golven over de zeedijk slaan en de laaggelegen Visserskaai overstroomt, loopt de volledige binnenstad van Oostende onder water. Na een oproep van burgemeester Serruys biedt de 2de eenheid zijn diensten aan. Samen met brandweer en politie, het leger en tientallen andere vrijwilligers worden de sea-scouts ingezet om burgers te bevoorraden die vast zitten op de eerste verdieping van hun huis. Tot aan het Leopoldpark staat er minstens een halve meter water. Vanaf de Kapellestraat tot de Visserskaai reikt het water bijna twee meter hoog. De oudste verkenners en de leiding lossen elkaar af om de ongelukkige burgers van de binnenstad te bevoorraden met brood, kaarsen en drinkbaar water. Met een mandje aan een touw wordt de voorraad tot op de hogere verdiepingen gehesen. Omdat de sea-scoutssloepen te groot zijn om te manoeuvreren in de smalle straten wordt gebruik gemaakt van een sloep van de havendienst en enkele kano's. Door de sterke stroming en de talloze onzichtbare putten onder water, is de bevoorradingsoperatie een gevaarlijke klus²⁸⁵. Als het water langzaam wegtrekt hebben de hulpdiensten nog weken werk voor het stadscentrum weer enigszins leefbaar wordt.

In 1957 was het vijftig jaar geleden dat het legendarische eerste scoutskamp plaatsvond op Brownsea Island. Bovendien was het ook de honderdste verjaardag van de geboorte van de stichter Baden-Powell. De jamboree die toen georganiseerd werd in Sutton Coldfield (nabij Coventry - Midden-Engeland) was dus een jubileum jamboree waar de 2de eenheid niet mocht ontbreken. De

²⁸⁴ *Getuigenis Etienne Declercq.*

²⁸⁵ *Getuigenis Roger Reunbroek.*

Belgische BSB-GGB-SSB delegatie was beperkt tot 450 deelnemers, maar toch konden een 20-tal verkenner van de 2de SSB deelnemen. Deelname was immers gebonden aan strikte voorwaarden van leeftijd, scoutsprestaties en behaalde proeven en badges. Bij de Oostendse afvaardiging voegden zich nog eens 20 Kongolese scouts. Eenheidsleider Declercq had voordien geregeld dat die Kongolese scouts enkele dagen voor het vertrek onderdak vonden bij ouders van de 2de eenheid. Commandant Van Dijk was er in geslaagd om het troepentransportschip van de zeemacht, de "Kamina" ter beschikking te stellen van het Belgische contingent voor de reis naar Engeland. Zo kwam het dat op een regenachtige middag op 7 juli 1957 een groep van 450 scouts verzamelde aan het Sportcentrum in de Koninginnelaan. Onder begeleiding van de stadsharmonie trok de stoet via Petit Paris en de Alfons Pieterslaan naar de ferryterminal aan het station, waar de "Kamina" met haar begeleidingsschip "Van Haverbeke", vertrekkensklaar lag. Na de toespraken, het defilé en het uitdelen van de jamboree dassen voer de "Kamina" af, met op de brug, niet toevallig, korvetkapitein Van Dijk. Na de ontscheping in Harwich en de overnachting in Ipswich werd de reis naar Coventry verdergezet.

Op het reusachtige kampeerterrein werden twee grote sea-scoutskampen opgericht. De Belgische sea-scouts kampeerden naast de Noren, Zweden, Amerikanen en Duitsers. De jacht op vreemde dassen, badges en andere scoutssouvenirs kon beginnen. Op 1 augustus werd de jamboree plechtig geopend door de hertog van Gloucester in aanwezigheid van lady Olave Baden-Powell, Chief Guide²⁸⁶. De jongens van de 2de eenheid namen deel aan tal van activiteiten die elke dag opnieuw georganiseerd werden. Na het afsluiten van de Jamboree volgde nog een week gastvrijheid, "home-hospitality", in Schotland, waar het Belgische contingent Glasgow, Aberdeen en Edinburgh aandeed. Met de mailboot Dover-Oostende keerde men uiteindelijk huiswaarts²⁸⁷.

Een andere huldiging ter ere van Baden-Powell vond plaats op 6 oktober 1957 in het sportstadion van Bosvoorde bij Brussel²⁸⁸. Alle Belgische scoutsbewegingen waren present, samen meer dan 40.000 scouts en gidsen. Ook Koning Boudewijn, zelf oud-scout, en Lord Peter Baden-Powell, de zoon van de stichter,

²⁸⁶ *Echtgenote, toen reeds weduwe, van Baden-Powell, 1889-1977.*

²⁸⁷ *Getuigenis Etienne Declercq.*

²⁸⁸ *Getuigenis Etienne Declercq.*

kwamen de viering bijwonen. De sea-scouts van de 2de eenheid waren aanwezig met een grote delegatie. In de optocht trokken zij een piratenschip op wielen, gemaakt onder leiding van schipper Roger Reunbroek, dat sterk de aandacht trok. Op het schip zat Neptunus die een geschenk mocht aanbieden aan de Koning. Het was een maquette van een visserssloop met op de achtergrond de koninklijke villa in Oostende. Een toespraak van de Koning beeindigde het spektakel. Eenheidsleider Etienne Declercq ontving later een dankbrief van het Hof voor de enthousiaste deelname van de sea-scouts.

In navolging van de traditionele "Meivelden" van de BSB organiseerden de sea-scouts vanaf 1955 regelmatig "Blauwe Wimpels" of nautische wedstrijden waar de verschillende sea-scoutseenheden het tegen elkaar opnamen. De winnaar ontving de "Blauwe Wimpel", naar de Blauwe Wimpel die uitgereikt werd aan de pakketboot die het snelheidsrecord hield bij het oversteken van de Atlantische Oceaan. Op de Blauwe Wimpel bij Wintham in 1959 behaalde het kwartier van de Albatrossen van de 2de eenheid de begeerde trofee²⁸⁹.

Het terugkerend probleem: lokalen

Ondanks de sterkere logistiek van de eenheid bleef de behuizing een probleem. Het steuncomité was zich terdege bewust van deze zwakte en was actief op zoek naar een terrein langs het water waar men een definitieve nautische basis zou kunnen vestigen. Na een verblijf van 5 jaar in de grote bunker op de Brandariskaai kregen de sea-scouts in 1952 te horen dat het gebouw gesloopt werd. Er werd onderdak gevonden in een kleinere bunker op het nabijgelegen Istanboelplein. Een groot deel van het materiaal werd opgeslagen in de "Albert-hall", het oude station van Oostende dat gelegen was in de Perronstraat en dat buiten dienst was gesteld in 1946. Comité-voorzitter Van Dijck slaagde er in om als voorlopige oplossing het gebruik van twee afgedankte kustvaarders van de Compagnie Maritime Belge te verkrijgen. De "SS Wenduine" en de "SS Westende" lagen in het Vlotdok achter de Demeysluis en werden door de 2de eenheid als lokaal gebruikt van midden 1953 tot midden 1954. In juli 1954 werden de stoomschepen weggesleept naar Brugge voor de sloop, waardoor de sea-scouts

²⁸⁹ *Getuigenis Etienne Declercq*

opnieuw dakloos werden²⁹⁰. Het materiaal werd weer overgebracht naar de Albert-hall, waar men ook zo goed en zo kwaad als mogelijk verzamelde voor de wekelijkse bijeenkomsten.

Eind 1954 sloeg het comité dan toch zijn grote slag: in november werd met het stadsbestuur een huurakkoord afgesloten voor een terrein van zo'n 2400 m² langs het kanaal Oostende-Brugge, tussen de oude chemische fabriek Union Chémique Belge (UCB) en de touwfabriek²⁹¹. Het zag er eindelijk naar uit dat men een vaste stek gevonden had voor de 2de eenheid. De bouw van een lokaal moest de eenheid zelf financieren. Daarvoor werd ijverig papier ingezameld dat verkocht werd voor recyclage. Ook materiële en geldelijke giften waren welkom.

Tijdens de winter van 54-55 werd de grond opgevoerd en het terrein genivelleerd. De verkenners deden dit zelf met schoppen en pikhouwelen²⁹²! In augustus werd een houten keet geplaatst van 30 m lang en 8 m breed die men tweedehands op de kop getikt had. Binnenin werd de keet ingericht met de wandtimmering afkomstig van scheepskajuiten. Het lokaal omvatte een troepzaal, vier kwartierhoeken, een berging voor het bootsmateriaal, een leiderslokaal en een opslagruimte. Elke kwartierhoek werd uitgerust met een kolenkachel en elektrische verlichting. "Gedaan met het tijdperk van kaarslicht en petrolvuur", jubelt de verslaggever in "Contact". Het terrein werd omheind en aan de ingangspoort werd een oude zeemijn geplaatst met de scoutslelie. In de loop van 1956 werd het terrein verder afgewerkt met een botenloods, grasvelden en paden, met een vlaggenmastconstructie, een toilet en een monument ter herdenking van de scouts omgekomen tijdens de oorlog. Verder waren er nog plannen voor een voortrekkerslokaal. Maar zover was men nog niet toen de nieuwe nautische basis met stijl geopend werd op 6 mei 1956.

De feestelijkheden begonnen met de deelname van de eenheid aan de optocht ter ere van Vindictive-day²⁹³. Vervolgens werden de sea-scouts ontvangen voor

²⁹⁰ *Getuigenis Etienne Declercq*
Contact, 1954, nrs 1 en 8.

²⁹¹ *Contact*, 1954, nr 11.

²⁹² *Contact*, 1955, nr 1

²⁹³ *Toen werd in Oostende nog elk jaar op 6 mei Vindictive-day gevierd, de dag waarop in 1918 de Britse Navy er in slaagde de havengeul te blokkeren door het afzinken van het blokschip HMS Vindictive. Het herdenkingmonument, een deel van de boeg van de Vindictive, bevindt zich*

een receptie in het gloednieuwe stadhuis. Onder de aanwezigen waren, naast burgemeester Van Glabbeke, Commandant Delforge, bevelhebber van de Zeemacht, Eddy Blondeel en Jacques Janart, respectievelijk de voorzitter en de hoofdcommissaris van de BSB-GGB, Maurice Demoulin, oud-sea-scoutscommissaris, het steuncomité en afvaardigingen van de sea-scouts van Antwerpen, Gent, Brugge en Middelburg²⁹⁴. Er waren toespraken van de burgemeester, van dokter Miroir, van Eddy Blondeel en van Jacques Janart. Comitévoorzitter Van Dijck liet zich per telegram verontschuldigen gezien hij in het buitenland verbleef. De hoogwaardigheidsbekleders, het comité en de leiding kregen daarna een lunch aangeboden in de mess officieren van de Bootsman Jonsen kazerne. 's Middags volgde dan de officiële ingebruikname van de nieuwe nautische basis. Aan de ingang van de basis werd een gedenksteen onthuld ter ere van vier BSB-SSB scouts die omkwamen tijdens de oorlog²⁹⁵. Daarna werd door de burgemeester het openingslint van het lokaal doorgeknipt. De dag werd beëindigd met een vlootparade op het kanaal met de zeven sloepen van de 2de SSB²⁹⁶.

naast de Demeysluis. Tot het einde van de jaren '70 namen de sea-scouts deel aan deze herdenking.

²⁹⁴ De 11de SSB sea-scouts Brugge was toen pas opgericht door enkele scouts afkomstig van de 39ste BSB eenheid. *Contact*, 1956, nr 3.

²⁹⁵ Het gaat om Marcel Mechiels, Jules Gioannora, Charles Sorgeloos en Roger Lauwereins. (zie hoofdstuk 7). De sea-scouts bleven de gedenksteen bewaren, ook na het ontruimen van de basis langs het kanaal. Bij de splitsing van de eenheid in 1965 bleef het monument in het bezit van de het gedeelte van de eenheid dat bij de SSB aansloot (2de eenheid SSB). Zij plaatsten het gedenkteken in 1978 op het wachtschip Pico. In 1982, bij de ontbinding van de 2de eenheid SSB, werd de steen overgenomen door het deel van de eenheid dat zich bij FOS aangesloten had (2de eenheid FOS). De gedenksteen bevindt zich vandaag bij de ingang van de huidige nautische basis van de 2de eenheid aan de Spuikom.

²⁹⁶ *Contact*, 1956, nr 5.

Foto 16 – Opening van de nieuwe nautische basis langs het kanaal, 1956. Etienne Declercq en burgemeester Van Glabbeke.

De welpenhorde vond in oktober 1955 voorlopig onderdak in een huis in de Vaartstraat. Er werd overwogen om een welpenlokaal te bouwen op de nieuwe basis, maar de leiding besloot dat dit te ver zou zijn voor de jonge kereltjes. In het najaar van 1956 kon de horde zijn intrek nemen in het conciërgehuis van de oude Meiboomschool die op het Gezinsplein in het bosje stond²⁹⁷. De lagere school (vandaag de Ernest Van Glabbekeschool genoemd) had toen net zijn nieuwe gebouwen betrokken even verder in de Vermeylenstraat. In het lokaal was plaats voor een hordezaal, verscheidene nesthoeken en een leiderslokaal.

De jaren 60

In 1960 waren de sea-scouts betrokken bij enkele grote activiteiten. In januari vond in het Feest-en Kultuurpaleis op het Wapenplein het Nationaal Sea-Scouts Congres plaats. Na toespraken van commodore L.J.J. Robins, erevoorzitter van de

²⁹⁷ *Contact*, 1955, nr 9, 1956, nrs 8 en 11.

SSB, en van de BSB-verantwoordelijken Ceuremans en Janart, werden toen ook een aantal scouts gehuldigd. Pierre Kesteloot van de 2de eenheid kreeg van burgemeester Piers de medaille voor "Moed en Zelfopoffering" opgespeld omdat hij het jaar voordien twee kinderen van de verdrinkingsdood gered had in het Maria-Hendrikapark. En Etienne Declercq ontving de Erester van de Verdienste van hoofdcommissaris Ceurremans voor zijn inzet voor de sea-scoutsbeweging. In de zomer trok de 2de eenheid met haar roeisloepen naar de Kromme Leie, nabij Gent, waar een nationaal sea-scoutskamp gehouden werd. Daarna hielpen de sea-scouts nog bij de organisatie van de feestelijkheden die plaatsvonden naar aanleiding van de Oslo-Oostende Race, een voorloper van de Tall-Ships races voor grote zeilschepen. Tijdens een reusachtig kampvuur op het terrein waar in 1956 de oude Albert-hall gesloopt was, werd een internationale verbroedering gehouden²⁹⁸.

Maar 1960 brengt ook een zware tegenslag met zich mee. Omwille van de uitbreiding van de naburige touwfabriek zegt het stadsbestuur eind 1959 de bruikleen van het terrein op langs de Oudenburgsesteenweg. Amper enkele jaren nadat de sea-scouts er met enorme inspanningen eindelijk hun eigen basis opgebouwd hadden, dreigt men alles te verliezen. Alleen een klein lapje grond langs het kanaal kan nog enkele jaren gebruikt worden voor de opslag van het bootsmateriaal. Opnieuw moeten de scouts hun intrek nemen in een bouwvallig onderkomen, het oude loodswezengebouw, de "Pilotage maritime", op de hoek van de Vindictivelaan en de Zuidstraat²⁹⁹. De boten blijven voorlopig gemeerd langs de kanaaloever. Het verlies van de basis heeft een sterke weerslag op het moreel. Er dreigt een leiderstekort en in 1961 ziet Etienne Declercq zich door familiale omstandigheden gedwongen om ontslag te nemen als eenheidsleider. Hij blijft wel commissaris sea-scouts, maar moet een belangrijke steun missen als SSB voorzitter Maurice Demoulin, in datzelfde jaar voortijdig overlijdt.

Akela Maurits Vershelde wordt nu eenheidsleider in Oostende, maar zijn traditionele aanpak botst met de mentaliteit van de jonge leiding. Na enkele maanden geeft Vershelde na bijna 10 jaar in de leiding zijn ontslag. Etienne Declercq, in zijn hoedanigheid als algemeen commissaris, slaagt erin om een van

²⁹⁸ *Getuigenis Etienne Declercq.*

²⁹⁹ *Dit gebouw werd afgebroken in 1995-1996.*

de ouders te overtuigen het eenheidsleiderschap "voorlopig" op te nemen. René Van Gysel is de vader van verkenners Jean-Claude Van Gysel. Tijdens de oorlogsjaren had hij zich aangesloten bij de 2de eenheid, eerst als verkenners, later als voortrekker, maar in 1946 had hij scouting verlaten. De nieuwe eenheidsleider staat voor een zware taak en ziet zich door de leiderstekorten verplicht om meteen de hoogste functie met die van verkennersleider te combineren. Met zijn professionele activiteit als belastingsinspecteur kan Van Gysel zich ook moeilijk vrijmaken in weekends en tijdens schoolvakanties, zodat men in die periode geen kampen meer kon organiseren en de Oostendenaars op kamp moeten met de eenheden van Brugge of Blankenberge³⁰⁰. De vloot wordt slecht onderhouden en gaat achteruit. Bij de welpen komen Jean-Pierre Guilini en Robert Monteny in de leiding. Ook het comité vernieuwt zich. Wanneer Jean-Paul Van Dijck, die zelden aanwezig kon zijn wegens zijn drukke beroepsbezigheden, in 1960 het voorzitterschap opgeeft, neemt François Borgers het roer over. Pierre Colle en dokter Paul Harrewijn sluiten zich aan als nieuwe leden.

Vanaf 1963 gaat het de eenheid weer beter, maar leiding vinden blijft een probleem. In het begin van dat jaar wordt opnieuw een gidsentroep opgericht bij de 2de eenheid. Na korte tijd wordt Fernande Vercnocke, echtgenote van de eenheidsleider, "Kapi" of troepsleidster. Algauw telde de troep drie wachten, een kleine 20 sea-guides. Ook de gidsen vinden onderdak in het lokaal in de Vindictivelaan 28.

Dankzij de inspanningen van comité-voorzitter François Borgers en secretaris Pierre Colle kunnen er enkele nieuwe sloepen aangekocht worden en krijgt de eenheid een nieuwe nautische basis. De sloepen worden middels een openbare verkoop van het loodswezen overgenomen. Via de relaties van Colle, leraar aan de stedelijke visserijsschool, kan het comité dan de houten visserssloop N53 André-Lucienne van de rederij Decreton opkopen van de sloopwerf Segers voor een symbolische frank. De N53 was gebouwd in 1937 en had in juni 1940 deelgenomen aan de evacuatie van Britse troepen vanuit Duinkerke³⁰¹. Het vissersschip had dus al een eerbiedwaardige loopbaan achter de rug als het in

³⁰⁰ *Getuigenis René Van Gysel.*

³⁰¹ *Pylyser (J.M.), Kustvolk in de vuurlijn, deel 2, het spergebied 1940-1942, Middelkerke, 1998, p. 30.*

oktober 1963 in gebruik genomen wordt door de sea-scouts³⁰². Het nieuwe lokaal ligt in het Houtdok, naast de brug naar het Vlotdok en wordt vooral gebruikt als bootslokaal door de verkenneren. De sloepen worden langsij het bootslokaal gemeerd. Bij de opening van het vaarseizoen in het voorjaar van 1964 wordt het schip plechtig in de vaart genomen onder de naam "Fr. Borgers"³⁰³. Tegelijkertijd komt ook de eerste echte zeilboot in gebruik bij de 2de eenheid: een houten type Triton.

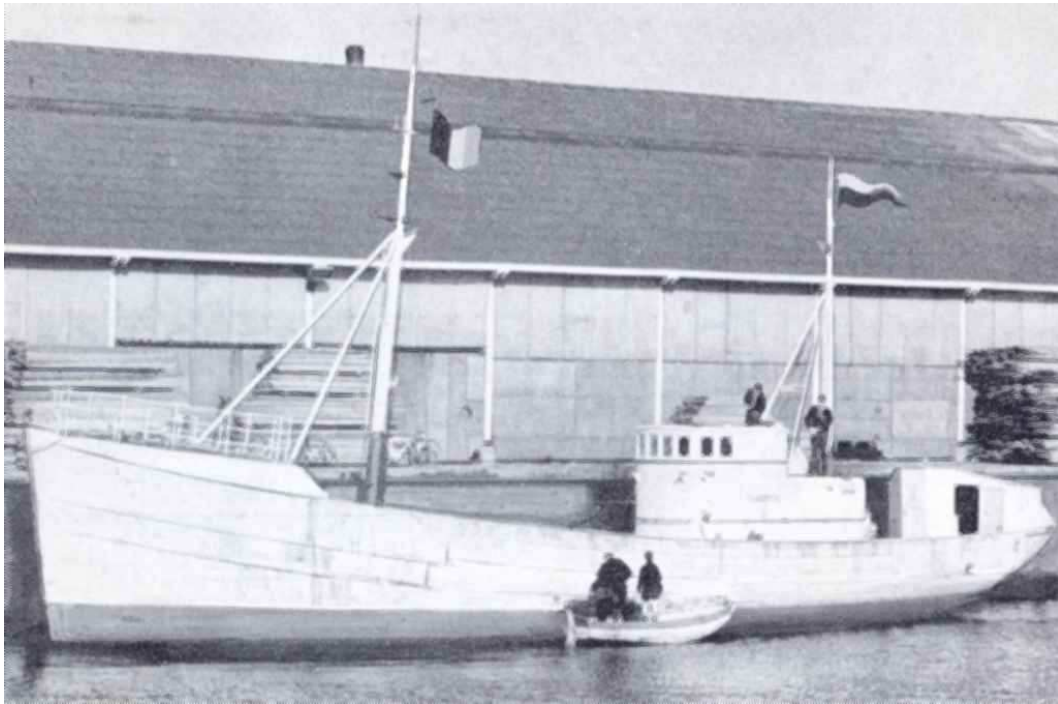

Foto 17 – Het wachtschip "Fr. Borgers" aan de Deweerckaai, ca. 1964.

³⁰² De Zeewacht, nr 44, 01.11.1963

³⁰³ François Borgers had op dat moment reeds ontslag genomen als voorzitter. Hij werd opgevolgd door Albert Ghaye.

**10.
SSB of FOS?
(1965)**

De SSB vóór de tweede wereldoorlog

Om de verhoudingen tussen landscouts en sea-scouts, tussen BSB en SSB, te begrijpen moet men goed geïnformeerd zijn over de visies en de aard van de twee organisaties. En zowel in visie als in aard waren er nogal wat verschillen.

Eerder werd beschreven hoe de vereniging "Sea-Scouts van België" (SSB) in april 1914 werd opgericht als dochterorganisatie van de "Boy-Scouts van België" (BSB) om promotie te voeren voor sea-scouting. Het feit dat men het nodig vond om voor sea-scouts een aparte belangenverdediger op te richten had wellicht te maken met het streven van het koningshuis en de autoriteiten in die tijd om de uitbouw van de handelsvloot en een militaire marine op alle mogelijke manieren te steunen. De bedoeling was om binnen de BSB-troepen, maar ook daarbuiten als de gelegenheid zich voordeed, sea-scoutsafdelingen op te richten. De oprichting van een SSB als aparte structuur naast en gelijkwaardig aan de BSB was toen niet het opzet van de initiatiefnemers, of dergelijke bedoeling was alleszins niet duidelijk op dat moment. Een bewijs hiervoor is onder meer het feit dat de SSB geen troepennummers toekende aan de sea-scouts. Er waren overigens maar twee, hoogstens drie sea-scoutsafdelingen actief in 1914: de afdeling Oostende, die gelieerd was aan de 1ste BSB troep Oostende, de afdeling Antwerpen, die op zichzelf stond en geen binding had met enige BSB-afdeling, en misschien ook het begin van een afdeling in Gent. Van enige sea-scoutsactiviteit toen in Brussel werd nooit een bewijs gevonden³⁰⁴.

Wat organisatie betreft waren er vóór de eerste wereldoorlog nog geen grote verschillen tussen BSB en SSB. Behalve een raad van bestuur was er omzeggens geen administratieve organisatie. Dat veranderde na 1918. De SSB overleefde de oorlog niet en met haar verdwenen ook de sea-scoutsafdelingen. In 1919 ging de BSB wel opnieuw van start en kenden de landscoutstroepen een explosieve groei. De BSB trachtte zijn administratieve en ondersteunende organisatie uit te bouwen, maar kon zich niet snel genoeg ontwikkelen om de algemene achteruitgang van scouting in het midden van de jaren 20 te vermijden.

³⁰⁴ Herrin (J.L.) *La Piste Retrouvée*, tome I, p.295.

Ondertussen waren er buiten de pluralistische scoutsbeweging wél sea-scouts actief, met name in Antwerpen, waar Georges De Hasque al in 1916 de eerste katholieke zee-scoutstroep opgestart had, aangesloten bij de BPBSS, en waar Eugène Van Cauter in 1919 een sea-scoutstroep oprichtte die weliswaar neutraal was, maar die niet aangesloten was bij de BSB³⁰⁵. Van Cauter richtte ook op eigen houtje een promotie-orgaan op dat hij "Sea-Scouts van België - SSB" noemde, maar dat geen uitstaans had met de in 1914 opgerichte SSB, noch met de BSB. In 1920 echter sluit Robert Osterrieth, de SSB voorzitter van 1914, aan bij de nieuwe SSB van Van Cauter en waarschijnlijk op diens initiatief sloot Van Cauter zich met zijn troepen (een landscoutstroep, een sea-scoutstroep en een gidsentroep) dan toch aan bij de BSB en de GGB³⁰⁶. Vanaf 1920 kregen we dus opnieuw de SSB als promotie-orgaan voor sea-scouting dat onder de BSB-vleugels werkte. Maar ook in de jaren 20 was er geen sprake van de SSB als parallelle structuur naast de BSB. Alle lidgelden, verzekeringen, de leidersbenoemingen en de proevenwerking werden immers geregeld door de BSB, ook voor de sea-scouts. Er was trouwens maar één actieve sea-scoutsafdeling: de Antwerpse sea-scoutstroep van Van Cauter die sterk onafhankelijk werkte van de BSB landscoutstroepen. Tussen de twee wereldoorlogen bleef de SSB een "Antwerpse" organisatie, met een beheerraad die volledig bezet werd door mensen verbonden aan de 1ste SSB troep.

Pas in 1929 met het heropstarten van de sea-scoutsactiviteiten vanuit de BSB troep in Oostende wordt er een tweede troep pluralistische sea-scouts actief in België. In navolging van de organisatie bij de BSB, gaat de SSB vanaf dan nummers toekennen. Hoewel de sea-scoutstroep in Oostende aldus door de BSB in 1930 erkend wordt als 106de BSB troep, worden de Oostendse sea-scouts tegelijkertijd ook de 2de troep SSB, na de 1ste troep SSB in Antwerpen³⁰⁷. Het lijkt er op dat vooral Maurice Demoulin, scoutsmaster van de sea-scoutstroep in Antwerpen aanstuurt op een autonome structuur voor de SSB. In 1932 neemt hij het initiatief om de vereniging een VZW statuut te geven, waarvan het beheer nochtans volledig in Antwerpse handen blijft³⁰⁸. Enkele jaren later worden de sea-scouts door de BSB erkend als een aparte tak en wordt Demoulin de eerste

³⁰⁵ Esqain (E.), *Een scout, "menheer Georges", Brussel, 1955 (1988).*

³⁰⁶ Herrin (J.L.) *La Piste Retrouvée, tome II, p.254.*

³⁰⁷ *Le Scout, nr 6, 1930.*

³⁰⁸ *Bijlagen van het Belgisch Staatsblad van 9 januari 1932.*

Algemeen Commissaris Sea-scouts binnen de BSB of, zoals hij zichzelf soms voorstelt, Hoofdcommissaris SSB³⁰⁹.

SSB-BSB: groeiende onvrede

Ondanks de oorlogsomstandigheden kent sea-scouting een sterke groei tussen 1940 en 1950. Reeds midden de jaren 30 start de 3de SSB troep op in Gent onder leiding van Raoul Van de Putte. In de jaren daarop ontstaan sea-scoutstroepen in Brussel (4de SSB), Middelkerke (5de SSB), Dendermonde (6de SSB), Menen (7de SSB), Nieuwpoort (8ste SSB), Blankenberge (9de SSB) en een troep in Sint-Amands aan de Schelde (10de SSB)³¹⁰. In 1943 bestaat de SSB uit tien troepen³¹¹. Maurice Demoulin speelt hierin een belangrijke rol. In tegenstelling tot sommigen binnen de BSB denkt hij er niet aan om de activiteiten op een laag pitje te zetten als de oorlog uitbreekt, maar werkt hij onvermoeibaar verder aan "zijn" SSB. Naarmate de oorlog vordert verliest de BSB meer en meer contact met zijn plaatselijke troepen. Demoulin slaagt er beter in om de communicatie met zijn sea-scoutstroepen in stand te houden, zelfs met de troepen geïsoleerd aan de kust, waardoor hij waarschijnlijk beter kan inspelen op plaatselijke initiatieven en met zijn SSB misschien in zekere zin een vacuum vult dat opengelaten werd door de nationale BSB.

Als de nationale BSB opnieuw opstart in 1945 bestaat er een grote, sterke SSB, trots op zijn oorlogsverleden. Het is dan ook met enige tegenzin dat Maurice Demoulin met de SSB zijn plaats weer inneemt als "slechts" één van de gespecialiseerde takken van de BSB/GGB, naast de welpen, de verkenners, de gidsen en de seniors. Zoals voor de oorlog is het opnieuw de BSB/GGB die de leiders benoemt, de schaarse budgetten verdeelt en de contingenten voor de jamboree bepaalt. Daarbij vinden de sea-scouts dat er onvoldoende rekening gehouden wordt met hun getalsterkte. Als gespecialiseerde branche binnen de landscoutsbeweging is het de sea-scoutstroepen officieel ook niet toegestaan om eigen welpenhordes of gidsentropen op te richten. De redenering is dat scouts en welpen zich pas aansluiten bij de sea-scouts nadat ze een basisopleiding

³⁰⁹ *Nautilus*, 1974, nr 60.

³¹⁰ *De werking te St-Amands gaat na enkele jaren verloren en het nummer wordt overgenomen door een tweede sea-scoutseenheid die in Antwerpen opgericht wordt.*

³¹¹ *De Sea-Scouts*, 1946, nr 5.

volgens de gewone scoutsmethodiek genoten hadden. Desondanks was er bij de 1ste SSB in Antwerpen al in 1942 een eigen welpenhorde voor sea-scouts opgericht door Maria Vanheurck³¹². En in 1944-46 bestond er bij de 2de SSB Oostende ook een officiële welpentak. Bij meisjes bestaat er, zo vindt men bij de BSB, veel minder behoefte aan sea-scoutsactiviteiten en de oprichting van sea-guidestroepen of -eenheden wordt dan ook niet wenselijk geacht. De sea-scouts verdenken de BSB ervan deze regeling te gebruiken als een middel om hun expansie te beknotten³¹³.

Al deze terechte en vermeende onrechtvaardigheden die de SSB eenheden ondervonden bij de BSB werden verder gecultiveerd door algemeen commissaris Demoulin en, in mindere mate, door zijn opvolger uit Gent, Frans Snacken³¹⁴. Vanaf 1953 nam Etienne Declercq de functie van algemeen commissaris sea-scouts BSB waar, eerst als tijdelijke vervanger van Snacken, later definitief. Ook hij was van mening dat een meer onafhankelijke werking van de SSB meer voordelen zou bieden voor de sea-scouts.

Langzamerhand werd de realiteit van dynamische en autonome sea-scoutseenheden toch geaccepteerd door de BSB. Het vergde tijd om de geesten te laten rijpen. Na een erkenning als gespecialiseerde verkenners- en welpenstroepen vóór de oorlog, verkregen de SSB-eenheden na veel aandringen in 1952 officieel het recht om welpentakken op te richten. De gidsen moesten, zoals bij de landscouts, ondergebracht blijven in aparte eenheden. In 1958 werd in Antwerpen onder leiding van Ria Serneels de eerste sea-guideseenheid opgericht, de 20ste GSB³¹⁵. Door deze evolutie werden de sea-scouts in datzelfde jaar erkend als een gespecialiseerd departement binnen de BSB/GGB, waardoor de sea-scouts ook formeel autonome eenheden werden, die de verschillende takken konden omvatten. Bij het vastleggen van de jamboreecontingenten werden vanaf 1957 meer plaatsen toegekend voor sea-scouts en er kwam een beperkt budget voor

³¹² *Nautilus*, 1974, nr 60.

³¹³ *Getuigenis Etienne Declercq*

³¹⁴ *Snacken volgde kortstondig Demoulin op als hoofdcommissaris in 1952, toen deze laatste voorzitter werd van de SSB. Nautilus*, 1974, nr. 60. Frans Snacken was de leidende kracht achter de succesvolle sea-scoutseenheid in Gent en werd later hoogleraar aan de rijksuniversiteit.

³¹⁵ *Er werd in dat jaar meteen ook een overkoepelende organisatie Sea-Guides van België vzw (GSB) opgericht die, zoals bij de BSB/GGB, ook nauw ging samenwerken met de SSB. Nautilus*, 1974, nr 60.

technische publicaties voor sea-scouts³¹⁶. Toch bleef in sea-scoutsmiddens onvrede en achterdocht bestaan over de verdeling van de financiële middelen in verhouding tot het respectieve ledental van land-en sea-scouts.

Federalisering van open scouting: tegengestelde visies

In de jaren 1962-1963 werden de eerste wetten gestemd die België officieel opdeelden in taalgebieden en die zo de culturele zelfstandigheid van Vlaanderen en Wallonië inluiden. België evolueerde van een unitaire naar een federale staat. Het taalgebruik in de administratie en in het onderwijs, waar toen ook het jeugdwerk onder viel, werd nauwkeurig vastgelegd. Dit laatste had ook zijn gevolgen voor bewegingen zoals de BSB/GGB.

Vanaf 1964 wordt binnen de BSB/GGB discussie gevoerd om, in het licht van de nieuwe wetgeving, ook de open scoutsbeweging te organiseren volgens taalregime. Dit debat leidt in 1966 uiteindelijk tot de oprichting van de Federatie voor Open Scoutisme (FOS) als Nederlandstalige beweging en de Fédération Eclaireuses Eclaireurs (FEE) als Franstalige scoutsbeweging³¹⁷. De gedachte aan een gescheiden Vlaamse en Waalse scoutsbeweging shockeert de SSB-leiding echter in hoge mate. Veel sea-scoutseenheden waren immers ontstaan in een sfeer van Belgisch patriottisme tijdens de periode van de tweede wereldoorlog. Verscheidene sea-scouts hadden hun patriottisme met het leven bekocht. Het oprichten van een "Vlaamse" scoutsfederatie doet denken aan het onwelriukende verleden van andere Vlaamse bewegingen. De SSBers zien al het schrikbeeld opdoemen van een Vlaamse pluralistische scoutsfederatie die meemarcheert op de IJzerbedevaart zoals ook het Vlaams Verbond voor Katholieke Scouts (VVKS) dit doet³¹⁸. Er ontstaat een vrees om door de opdeling opnieuw geminoriseerd te worden zoals vóór 1940 en men houdt sterk aan de onderlinge samenwerking van Nederlandstalige en Franstalige sea-

³¹⁶ *Getuigenis Etienne Declercq*

³¹⁷ *FEE werd in 1996 omgedoopt tot SGP (Scouts et Guides Pluralistes).*

³¹⁸ *Ondanks langdurige onderhandelingen tussen de collaborerende jeugdbewegingen en de Vlaamse katholieke scoutsbeweging stapt het VVKS uiteindelijk niet in de eengemaakte fascistische jeugdvereniging Nationaal Socialistisch Jeugdverbond NSJV. Als gevolg daarvan worden ook de activiteiten van het VVKS door de Duitsers praktisch verboden in 1943. Meyers (W.), *Het VVKS en de poging tot eenmaking van de jeugdbewegingen in Vlaanderen tijdens de bezetting (1940-1944)* in: Peeters (Y.), red., *Over volksopvoeding en staatsvorming, Antwerpen, 1983.**

scoutseenheden. Het argument dat een federalisering meer subsidies zou opleveren, maakt weinig indruk op de sea-scouts die weinig of niets zien van subsidies die, zo meent men, vooral gebruikt worden om een administratie aan de top uit te bouwen. Tot slot vindt de SSB dat een opsplitsing van de beweging volgens taalregime haaks staat op de boodschap van solidariteit en samenwerking die de scoutsbeweging uitdraagt.

Toen echter bleek dat de federalisering van de BSB/GGB niet te stoppen was, begon men binnen de SSB te denken aan de opportuniteit die door deze evolutie gecreëerd werd. Het voorstel werd gelanceerd om naast FOS en FEE ook de SSB te laten erkennen als onafhankelijke (en unitaire) organisatie bij de overkoepelende Belgische scoutsfederatie Gidsen en Scoutsbeweging van België (GSB)³¹⁹. Op die manier zou een volledig autonome sea-scoutsorganisatie ontstaan met een eigen beleid en eigen financiële middelen. Dit bleek echter onacceptabel voor de BSB/GGB, wat betekende dat een autonome SSB die niet aangesloten was bij de overkoepelende organisatie GSB ook niet officieel erkend zou worden als scoutsbeweging. Op de vlootraad van oktober 1964 werd de onafhankelijkheidspiste om die reden aanvankelijk onmogelijk geacht³²⁰. In voorbereiding van een organisatorische opdeling van de BSB/GGB werd in november 1964 de functie van hoofdcommissaris BSB gesplitst. Zowel Etienne Declercq als zijn voorganger Frans Snacken stelden zich kandidaat voor de functie van hoofdcommissaris BSB, Nederlandstalig landsgedeelte. Het feit dat Declercq toen het pleit verloor, maakte hem waarschijnlijk nog meer vastbesloten om te gaan voor een onafhankelijke sea-scoutsbeweging. Vanuit zijn nieuwe functie trachtte Snacken Etienne Declercq te overtuigen met de belofte dat hij er voor zou zorgen dat de sea-scouts binnen de toekomstige FOS niet op dezelfde stiefmoederlijke wijze zouden behandeld worden als bij de BSB/GGB. Maar ondanks hun hechte samenwerking in de jaren 50 leidden hun tegengestelde visies tot een persoonlijk conflict dat volgens sommigen de hele discussie ging

³¹⁹ *De Wereldorganisatie Scouts, met zetel in Genève en de Wereldorganisatie Gidsen, met zetel in Londen erkennen slechts één scouts-en gidsenorganisatie per land. Daarom werd in België de GSB opgericht die vandaag alle officiële scoutsverenigingen in het land overkoepelt. Het gaat om FOS en VVKSM aan Vlaamse zijde en om SGP, FSC en GCB aan Franstalige kant. Een scoutsvereniging die niet verbonden is met de GSB wordt aldus ook niet erkend door de wereldorganisaties scouts en gidsen. Zie bijlage 5 voor een organigram van de scouts- en gidsenbewegingen.*

³²⁰ *J. Christiaens aan Jacques Janart, 01.12.1965, Archief 2de eenheid FOS, Oostende*

domineren³²¹. Etienne Declercq wilde, ondanks de gevolgen voor de relatie met de wereldscoutsbeweging, toch doorzetten met een autonome SSB en kreeg op de vlootraad van januari 1965 een grote meerderheid achter zich. Zo'n 18 eenheden, ruim 1000 sea-scouts kozen voor een afscheiding van de BSB/GGB.

Afgezien van mogelijke persoonlijke motieven die meespeelden, was één van de belangrijkste motieven voor de SSB om af te scheuren het streven naar een betere organisatie en ondersteuning die specifiek op sea-scouting gericht was. Eenmaal op eigen benen werd daar dan ook onmiddellijk werk van gemaakt.

De statuten van de vereniging SSB werden aangepast en de officiële naam werd voortaan "Sea-scouts en Sea-guides van België", VZW, afgekort SSB/SGB³²². Etienne Declercq werd nu officieel hoofdcommissaris SSB en richtte een sterke directieploeg op die verantwoordelijk werd voor de nautische opleiding, de vorming van leiders, het begeleiden van takwerking en voor een nieuw ledenblad, "Nautilus" genaamd. Commodore Robins bleef ere-voorzitter van de SSB en zo kon de vernieuwde vereniging ook rekenen op de steun van de zeemacht.

Twee sea-scoutseenheden verkozen nochtans om niet mee af te scheuren en sloten in 1966 aan bij de FOS: de 3de SSB, de Gentse sea-scoutseenheid van Frans Snacken, werd de 3de FOS, de 11de SSB Brugge werd de 11de FOS. En in Oostende kon de 2de eenheid geen keuze maken.

Een verscheurend conflict in Oostende

Na het verlies van de nautische basis in 1960 en het vertrek van de energieke master Etienne Declercq in 1961 had de 2de eenheid het niet gemakkelijk. Leiderstekorten beperken de activiteiten en veel nautische kennis ging verloren. Het steuncomité kon zich beter handhaven. Bij het wegvallen van voorzitter Van Dijck in 1960, nam François Borgers het roer over. Onder zijn bewind kwam het bootslokaal dat zijn naam droeg ter beschikking van de eenheid en werden nieuwe comitéleden aangetrokken. In 1964 werd Albert Ghaye comité-voorzitter, maar reeds voordien waren de relaties tussen het comité en de actieve leiding

³²¹ *Getuigenis J. Christiaens/C. Van Avermaet/L. Deridder*

³²² *Belgisch Staatsblad, 25 maart 1965.*

bekoeld. Sommige comité-leden vonden dat de eenheidsleiding een weinig dynamisch beleid voerde³²³.

Als er in Oostende gekozen moet worden tussen in zee gaan met een onafhankelijke SSB of blijven bij de vertrouwde BSB/GGB ontstaat bij de 2de eenheid een openlijke ruzie tussen de eenheidsleiding en het comité. Master Van Gysel kiest voor de SSB uit loyaliteit voor Etienne Declercq en voor de meeste andere sea-scoutseenheden. Het comité geeft de voorkeur aan de structurele zekerheid van de BSB/GGB en aan de officiële erkenning als scoutsbeweging. Ook sommige leiders, zoals Lydia Deridder, vinden de band met de officiële scoutsbeweging van doorslaggevend belang³²⁴. Maar zoals dikwijls in conflicten spelen ook persoonlijke motieven mee. Tussen eenheidsleider Van Gysel en het steuncomité was de relatie al een tijd vertroebeld. De moeilijke omstandigheden van de echtscheiding in 1961 van Etienne Declercq en Augusta Mariën, dochter van de toenmalige ondervoorzitter Emiel Mariën, en het daaruit voortvloeiend ontslag van Declercq als eenheidsleider kunnen ook de afwijzende houding van het comité tegenover de SSB beïnvloed hebben. Frans Snacken wordt naar Oostende uitgenodigd om zijn zaak te bepleiten bij het comité. De communicatie tussen eenheidsleiding en comité is op dat ogenblik al volledig afgebroken, want noch René Van Gysel, noch Etienne Declercq krijgen de kans om de zaak voor de SSB te komen verdedigen bij het comité³²⁵.

De impasse eindigde in een scheuring. In de heersende verwarring waren in januari 1965 verscheidene opeenvolgende scoutsbijeenkomsten afgelast. In februari liet master Van Gysel de sloten van het lokaal aan de Vindictivelaan vervangen en sloot hij op die manier de leiders die zich associeerden met het comité letterlijk buiten. Het comité liet daarop de Borgers overbrengen naar de steiger van de werf Belliard-Murdoch in het Zwaaidok en ontnam Van Gysel daarmee het bootslokaal. De jonge scouts en gidsen volgden hun favoriete leiders en maakten daarmee hun keuze of voor de eenheidsleiding of voor het comité, m.a.w. of voor SSB of voor BSB/GGB. In april 1966 werd de Nederlandstalige afdeling van de BSB/GGB omgevormd tot de Federatie voor Open Scoutisme

³²³ J. Christiaens aan F. Van Beethoven, april 1965, Archief 2de eenheid FOS, Oostende.

³²⁴ Deridder was toen welpenleidster en maakte deel uit van het kader bij de nationale BSB, waardoor zij goed op de hoogte was van de achtergronden van de discussie.

³²⁵ Getuigenis Etienne Declercq.

(FOS). Zo ontstonden in Oostende twee eenheden: de 2de eenheid FOS en de 2de eenheid SSB.

De lotgevallen van andere Oostendse eenheden

Een scheuring in een scoutseenheid is natuurlijk geen uniek geval. Maar anders dan bij andere afscheuringen bleven bij de Oostendse sea-scouts de twee groepen onder dezelfde naam "2de eenheid" werken. En ondanks de splitsing waren er in de jaren zeventig voortdurend pogingen om de 2de eenheid weer te verenigen. Dat was niet zo bij "gewone" afscheuringen die zich ook voordeden in Oostende. Er waren ook nieuwe oprichtingen en fusies; soms ook gingen eenheden gewoon verloren.

In het vorige hoofdstuk werd reeds de teloorgang van de 15de BSB "Ankertroep" aangehaald. Na enkele na-oorlogse afscheuringen en de leidersproblemen die er mee gepaard gingen moest de eenheid zijn activiteiten definitief stopzetten einde 1947. Sommige overgebleven leden sloten zich aan bij de 2de SSB. Terwijl de afgescheurde Manitoba troep slechts enkele jaren bestaan heeft, groeide de Franstalige 170ste BSB "Etoile Polaire" (die zich eind 1944 van de 15de BSB afsplitste) wel uit tot een kleinere, maar zeer actieve eenheid. Onder de eenheidsleiders vinden we onder meer Oscar Sudan, Jean Van Huele, Bernard Collen en Willy Ceriez. De activiteiten werden georganiseerd vanuit een huis achter de Heilig Hartkerk. Later had de eenheid lokalen in Villa Foch op de zeedijk en in een van de bunkers aan de Demeysluis. Onoverkomelijke leiderstekorten maakten een einde aan de activiteiten in september 1958³²⁶.

Ook de achteruitgang bij de gidsen is reeds aangehaald. De 10de en de 21ste GGB troepen lossen op in de 2de eenheid, maar eind 1947 zijn er geen gidsen meer actief binnen de eenheid. Midden jaren vijftig ging ook de katholieke 64ste GGB eenheid verloren. BSB Gewestcommissaris Jean Van Huele trachtte nog een fusie-operatie op te zetten met de 170ste eenheid, maar dit mislukte³²⁷. Aldus bleef van de vijf BSB-GGB-SSB-troepen die in de jaren 30 actief waren in Oostende eind 1958 enkel nog de 2de eenheid SSB over. Er waren echter ook nieuwe initiatieven.

³²⁶ Van Huele (J.) *Aperçu chronologique de l'unité "Etoile Polaire"*, 1997. Archief 2de eenheid FOS, Oostende.

³²⁷ *Getuigenis Jean Van Huele*.

In 1959 polste de erevoorzitter van de SSB, commodore Robins, bij de 2de eenheid naar mogelijkheden voor samenwerking met het Koninklijk Werk Ibis. Dit op vraag van directeur Hubert Caestecker en van Georgette Hamers, sociaal assistente van de school³²⁸. In eerste instantie was het de bedoeling dat Ibis-jongens die dit wensten, gewoon aansloten bij de verkenner van de 2de SSB³²⁹. Maar de noden van Ibis waren groter. Men wilde vooral een betere vrijetijdsbesteding bieden aan de jongeren die tijdens de vakanties niet naar huis konden. Met ondersteuning van de leiding van de 2de SSB werd in 1960 een eigen scoutseenheid opgericht voor het Koninklijk Werk Ibis. De eenheid droeg de naam "Jan Bart", maar schijnt zich nooit officieel aangesloten te hebben bij de SSB of de BSB, noch bij de katholieke federatie VVKS. Het initiatief had vooral succes bij de jongere leerlingen van Ibis die in een welpenhorde speelden onder enthousiaste leiding van Akela Adri Vermeersch. 's Zomers werden kampen georganiseerd die dikwijls plaatsvonden in Merkevelde. In december 1968 werd de scoutseenheid ontbonden door een gebrek aan leiding³³⁰.

Met behulp van de 225ste FOS eenheid "Mohikanen" uit Gent werd in 1966 opnieuw een landscoutseenheid in Oostende opgericht. Zo ontstond de 210de FOS "Dakota's". Leidende figuren van het eerste uur waren Bals en Simoens³³¹. Na een moeilijke beginperiode kende de eenheid in de jaren 70 een sterke groei.

³²⁸ Georgette Hamers was voorheen nog welpenleidster bij de 170ste BSB geweest. Van Huele (J.) *Aperçu chronologique de l'unité "Etoile Polaire"*, 1997. Archief 2de eenheid FOS, Oostende.

³²⁹ *Getuigenis Etienne Declercq*

³³⁰ *Coelus (R.), De Ibisstory, 1906-1981, Bredene 1981, p. 123 - 135.*

³³¹ *Getuigenis Eric Dedecker.*

11.
2de eenheid SSB
(1966 - 1981)

Op eigen benen

Master Van Gysel koos begin 1965 met overtuiging voor een onafhankelijke, overkoepelende SSB. De leiding en de sea-scouts die hem volgden bleven zich de 2de eenheid SSB noemen, in tegenstelling tot de sea-scouts die het comité trouw bleven en die bekend werden onder de naam 2de eenheid BSB/GGB of 2de FOS.

De afgescheurde 2de SSB eenheid had het in het begin niet gemakkelijk. Een aantal leiders en scouts, de volledige vloot én het bootslokaal Borgers waren immers naar de 2de FOS eenheid gegaan. Toch slaagde René Van Gysel er in korte tijd in om een leefbare eenheid op te bouwen. Zoals voorheen cumuleerde hij de functies van takleider, verkenner en eenheidsleider. Robert Monteny en Jean-Pierre Guilini leidden de jongenswelpen, Monique Vanhoutte de meisjeswelpen en Fernande Vercnocke bleef aan het hoofd van de gidsentak³³².

Gezien het steuncomité van de 2de eenheid bijna volledig voor de FOS gekozen had, moest er voor de 2de SSB een nieuw comité gevormd worden. Dokter Paul Harrewijn nam het voorzitterschap op zich en hij werd verder bijgestaan door zeemachtofficier Paul Marin, Charles Vanhoutte en François Zanders. De ouders Vanderhaeghe, Michiels, Dehaene, Seghers en Vaneeckhoutte hebben ook een tijd deel uitgemaakt van het comité³³³.

De 2de SSB bleef over het volledige lokaal in het oude waterschoutsgebouw beschikken, maar moest een nieuwe basis, boten én een aanlegsteiger zoeken. Gelukkig kon de eenheid een terreintje huren naast de scheepswerf Panesi op het einde van het Visserijdok. Midden 1965 werd er een kleine loods opgericht die het bootsmateriaal kon bergen. Al in juni 1965 kon terug een roei- en zeilsloep in gebruik genomen worden. Tijdens een plechtigheid in het Montgomery-dok werd de nieuwe aanwinst "Belgica" gedoopt³³⁴.

³³² *Begin jaren 70 werden jongens- en meisjeswelpen tot één tak samengesmolten onder leiding van Alain Debruyne.*

³³³ *Getuigenis Etienne Declercq*

³³⁴ *De Zeewacht, 1965, nr 25.*

Foto 18– Maidentrip van de sloep "Belgica" in het Montgomerydok, 1966

De SSB begon voor zijn eenheden nautische cursussen te organiseren. Die vonden plaats op de zeemachtbasis in Nieuwpoort of op de sea-scoutsbases van Antwerpen of Jambes, bij Namur. Voor de leiderscursussen kon men gebruik maken van de opleidingskazerne van de zeemacht in Sint-Kruis Brugge, diverse rijksscholen in het Brugse of van het landgoed Wijnendale. Ook de 2de SSB eenheid stuurde regelmatig haar scouts naar de nationale cursussen.

Op de jaarlijkse vlootraad op 25 januari 1970 gehouden in Blankenberge, werd voor het eerst het zeilsloep type 6.20 gepresenteerd. Dit type was in 1948-1949 ontworpen in opdracht van het Antwerps stadsbestuur als "Stadssloep" om jongeren te leren zeilen en roeien op de Schelde. Ontwerper Hugo Van Kuyk was een bekend ingenieur-architect, voorzitter van de Antwerpse jachtclub en van vele markten thuis³³⁵. De eerste exemplaren, met houari-tuig, werden gebouwd

³³⁵ Van Kuyk (1902-1974) werkte in de jaren 20 bij Victor Horta en studeerde in 1932 af als burgerlijk ingenieur. Hij leidde het wetenschappelijk onderzoek op de wereldreis van de door hem ontworpen schoener Askoy en doceerde in de jaren 30 aan de Amerikaanse universiteit van Yale. Tijdens de oorlog trad hij in dienst van het Amerikaanse leger en werkte aan

in Nederland en opgeleverd aan de watersportclub van de Sociale Dienst Stadspersoneel Antwerpen (SODIPA) in 1950. Op het einde van de jaren 60 werden de boten in polyester en met torentuig gebouwd door een werfje in Antwerpen. De ervaring leerde dat het ontwerp uitermate geslaagd was voor zijn doelpubliek en het voorziene vaarwater. Het was dan ook niet verwonderlijk dat de mensen rond de Antwerpse SSB-eenheden in hun zoektocht naar geschikte vaartuigen terecht kwamen bij het "6.20 type" waarin ze grote mogelijkheden zagen voor sea-scouting. Er werd één sloep aangekocht door de nationale organisatie SSB en gestationeerd in Antwerpen, waar ze ter beschikking stond van alle eenheden. Twee jaar later werd op de vlootraad in Antwerpen beslist tot de uitvoering van een systematisch botenplan. Door de combinatie van verschillende subsidies slaagde de SSB erin om de boten gratis ter beschikking te stellen van zijn eenheden³³⁶. Een tweede en een derde 6.20 kwamen in de vaart in Antwerpen. Later werden exemplaren opgeleverd in Jambes, Brugge, Blankenberge, Couvin en De Haan³³⁷. Voor het zeilen op de binnenwateren werd gekozen voor het type Caravelle.

amfibietechnieken en cartografie ter voorbereiding van de landing in Normandië. Na de oorlog keerde hij terug naar België en werd bekend als architect van belangrijke flatgebouwen zoals het sociaal wooncomplex Luchtbal in Antwerpen en het Administratief Centrum in Brussel. Schelfhout(C.), In het kielzog van Hugo Van Kuyck, Bonheiden, 1988.

³³⁶ Het ging om de subsidies die de SSB als overkoepelende jeugdorganisatie ontving van het ministerie voor Nationale Opvoeding, de subsidies van het ministerie van Verkeerswezen die uitgereikt werden ter bevordering van het nautische jeugdwerk en de 50% betoelaging die de sportadministratie BLOSO toekende voor de aankoop van sportmateriaal.

³³⁷ *Nautilus*, 1975-1976.

Foto 19 – Type 6.20 zeilsloepen op het jubileumkamp 60 jaar SSB in Veere, 1974.

Dankzij het SSB botenplan kon de eenheid in Oostende vanaf 1973 toch haar vloot enigszins behoorlijk uitbouwen. In dat jaar kwamen de "Flipper" (type Caravelle) en de "Captain d'Ali" (type 6.20) in de vaart³³⁸. Een jaar later volgde de zeilsloep "Romeo" (type Canot Breton). Al deze boten werden gefinancierd via het botenplan³³⁹. Zelf had de eenheid nog een houten roeisloep bekostigd die naar oude traditie "Gioannora" genoemd werd.

Een belangrijk evenement voor de 2de SSB in die periode was onder meer het verbroederingsweekend dat in mei 1969 werd georganiseerd in Oostende en waarop de meeste SSB-eenheden aanwezig waren. Datzelfde jaar start de nationale SSB een districtswerking op. René Van Gysel werd districtscommissaris West-Vlaanderen en zijn echtgenote Fernande Vercnocke zette zich in als nationaal Commissaris Sea-Guides. Regelmatig vonden daarom ook nationale

³³⁸ *Getuigenis Etienne Declercq, Nautilus, 1973, nr 61.*

³³⁹ *Getuigenis René Van Gysel.*

sea-guidesbijeenkomsten plaats in Oostende³⁴⁰. Een hoogtepunt was de organisatie van de Blauwe Wimpel in september 1971. Zo'n 200 deelnemers van een tiental SSB-eenheden namen het tegen elkaar op in diverse nautische disciplines. Plaats van het gebeuren waren de toenmalige stedelijke visserijschool John Bauwens en het nabijgelegen schoolschip Mercator. Op het hoogtepunt van het spel haalde de duikersploeg van de 23ste eenheid Jambes een zeeroverschat op van de bodem van het dok³⁴¹. In 1974 vierde de SSB organisatie haar zestigjarig bestaan en daarom werd 's zomers een nationaal waterkamp gehouden op het terrein van Scouting Nederland in Veere. Een achttal SSB-eenheden, waaronder de 2de SSB Oostende, waren present met hun vloot³⁴².

MSO Pico

Behuizing bleef in de jaren 70 een probleem voor de 2de SSB. De "Pilotage" raakte steeds meer bouwvallig en de basis in het Visserijdok was klein en de nieuwe eigenaar van de grond was de sea-scouts liever kwijt dan rijk. Na een brandje in de "Pilotage" in 1975 huizen de takken tijdelijk in een onteigend café in de L. Spilliaertstraat en in een schoolgebouw in de Vrijhavenstraat. Van de toezegging van het stadsbestuur om de eenheid een plaats te geven langs de Spuikom, kwam niets terecht³⁴³. Uiteindelijk werd het waterschoutsgebouw definitief verlaten in 1979 en kon de eenheid een lokaal betrekken in een huis dat voorheen gebruikt was door het Stedelijk Technisch Instituut in de Oesterbankstraat³⁴⁴. Ondertussen kwamen er ook betere vooruitzichten toen het lobbywerk van SSB-voorzitter Jean-Claude Liénaert, gemeenzaam bekend als "commandant Liénaert", vruchten begon af te werpen³⁴⁵.

Liénaert had, gebruikmakend van relaties met andere invloedrijke (oud-)sea-scouts zoals admiraal Jean-Paul Van Dijck, fregatkapitein Paul Marin en

³⁴⁰ *Nautilus*, 1969, nrs 39-40.

³⁴¹ *Getuigenis Etienne Declercq*

³⁴² 1ste SSB Antwerpen, 2de SSB Oostende, 13de SSB Gent, 15de SSB De Panne, 20ste SSB Hoboken, 22ste SSB Brugge, 23ste SSB Jambes, 24ste SSB Couvin.

³⁴³ *Nautilus*, 1975, nr 66.

³⁴⁴ *Getuigenis Rejane Ghyssens*.

³⁴⁵ *Fregatkapitein Jean-Claude Liénaert was in 1972 voorzitter van de vzw SSB geworden in opvolging van de plots overleden F.A. Robijns. Nautilus*, 1972, nr 57.

commodore Robins, verkregen dat een afgedankte mijnenveger ter beschikking gesteld werd van de SSB³⁴⁶.

Het ging om de hoogzeemijnenveger (MSO) M416 "Pico"³⁴⁷. De Pico werd in 1954 gebouwd in de Verenigde Staten en werd na enkele jaren dienst bij de US Navy overgedragen aan de Portugese marine. Daar kreeg het schip de naam "Pico", naar één van de eilanden van de Azoren. In 1973 werd de Pico opgekocht door de Belgische zeemacht, die het schip ontmantelde voor de recuperatie van reserveonderdelen. Om hem te vrijwaren van magnetische mijnen was de 53 m lange mijnenveger volledig van hout en waren alle metalen onderdelen van roestvrij staal, aluminium of bronslegeringen. De zeemacht bleef eigenaar van de Pico, maar gaf het schip voor onbepaalde duur in bruikleen aan de SSB³⁴⁸. Die had een drievoudig gebruik voor ogen: het schip zou functioneren als nautisch trainingscentrum, als bivakplaats voor eenheden uit het binnenland en... als basis voor de 2de eenheid SSB Oostende.

In juni 1977 werd de Pico afgemeerd in het net afgewerkte Vuurtorendok in Oostende en kon het restauratie- en inrichtingswerk beginnen. Dankzij de financiële steun van talrijke sponsors en de inzet van vele sea-scouts uit vele eenheden was de Pico na een jaar hard werken gebruiksklaar.

³⁴⁶ Van Dijck was oud-voorzitter van het steuncomité van de 2de SSB; Paul Marin was eveneens een oud-comitélid van de 2de SSB en maakte nog steeds deel uit van de raad van beheer van de overkoepelende SSB. Robins was ere-voorzitter van de SSB.

³⁴⁷ MSO staat voor "Minesweeper Ocean".

³⁴⁸ Eind 1978 stelde de zeemacht op dezelfde manier nog een afgedankte kustmijnenveger ter beschikking van de SSB, de MSI Knokke. Het schip werd toegewezen aan de 13de SSB en kreeg een ligplaats in de achterhaven van Gent.

Foto 20 – Wachtschip Pico in het Vuurtorendok, 1978.

Op zondag 1 oktober 1978 werd de Pico officieel in gebruik genomen in aanwezigheid van een 500-tal sea-scouts en tal van genodigden. De dag voordien hadden de scouts zich verzameld voor een groot watergeuzenspel in de duinen en 's avonds was er een gezellig samenzijn in Duin en Zee. Tot laat in de nacht hadden werkploegen op de Pico gezwoegd om het schip klaar te krijgen. 's Zondagvoormiddags konden alle scouts en gidsen het schip bezichtigen. 's Middags begon de plechtigheid met een inspectie door kapitein-ter-zee Schlimm, die admiraal Van Dijk moest vertegenwoordigen. De kapitein werd aan boord gepiped door een kwartier van de 23ste SSB Jambes. Dan volgde op het achterdek de toespraak van voorzitter Liénaert en daarna werd het schip in de vaart genomen door het hijsen van de vlaggen. De aanwezige welpenhorden lieten 300 gekleurde ballonnetjes op. Bij een gure noordwestenwind volgde ter afsluiting een grote vlootparade in het Vuurtorendok waar meer dan 30 boten aan deelnamen. Er waren kajaks en roeisloepen uit Oostende, Brugge, De Panne, Nieuwpoort en De Haan en kikvorsmannen uit Jambes. Als laatste verscheen de Drascombe Longboat van de 13de SSB Gent getooid als vikingschip met Neptunus

aan boord. Maar misschien het bijzonderste aan de vlootparade was de opgemerkte en geapprecieerde deelname van de 2de eenheid FOS met een tiental kajaks en roeisloepen. Een teken dat de verzoening nabij was?

De weg naar verzoening

Hoe ver de standpunten in 1965 tussen overkoepelende organisaties SSB en BSB/GGB (later FOS) ook uit elkaar lagen, beide partijen beseften goed dat de breuk geen goede zaak was. Het verlies van de meeste sea-scoutseenheden maakte dat FOS numeriek zwak was en haar vier sea-scoutseenheden stonden vrij geïsoleerd³⁴⁹. De autonome SSB organisatie kon meer steun bieden aan de lokale sea-scoutseenheden, maar werd niet erkend als scoutsbeweging door de Belgische vertegenwoordiging van de officiële wereldorganisatie scouts- en gidsen, iets wat op termijn moeilijk houdbaar bleek³⁵⁰. De steeds verderschrijdende federalisering met alle wetgevende gevolgen die dit met zich meebracht, werkte structureel tegen een unitaire SSB. Een verdeelde pluralistische scoutsbeweging stond ook zwak tegenover een sterk en verenigd katholiek jeugdwerk als het aankwam op het verkrijgen van middelen en steun bij de overheid. Misschien het belangrijkste was dat de gewone sea-scout en sea-guide weinig boodschap hadden aan theoretische en misschien vermeende conflicten en gewoon samen avonturen wilden beleven.

SSB hoofdcommissaris Etienne Declercq heeft steeds de deur opengelaten in de hoop dat de vier sea-scoutseenheden van FOS zich alsnog zouden aansluiten bij de SSB. Hij deed daartoe regelmatig concrete voorstellen, in het bijzonder aan de 2de FOS in Oostende waar hij bereid was tot verregaande toegevingen, als het tot een herenigde 2de eenheid zou komen onder SSB-vleugels³⁵¹. Begin jaren zeventig

³⁴⁹ *Begin jaren 70 telde de SSB-SGB ruim 1000 sea-scouts leden tegenover FOS ongeveer 3000 leden, waarvan slechts een 250-tal sea-scouts. Naast Oostende, Brugge en Gent waren er gedurende enkele jaren ook kleinere sea-scoutseenheden van FOS actief in Dendermonde (6de FOS) en Vinderhoute bij Lovendegem (7de FOS).*

³⁵⁰ *De Gidsen- en Scoutsbeweging van België GSB heeft, onder druk van FOS, een eigen lidmaatschap van de SSB steeds geweigerd.*

³⁵¹ *Verslag van EL Doeuve aan de eenheidsraad, 06.02.1971, Archief 2de eenheid FOS, Oostende.. Ook eenheidsleider Cordy werd door Declercq benaderd met een voorstel om de 2de FOS opnieuw te laten aansluiten bij de SSB, verslag van eenheidsleider Cordy aan de Gewestraad en aan het Nautisch Departement van FOS, februari - maart 1976, Archief 2de eenheid FOS, Oostende..*

waren zowel master Doeuvre van de 2de FOS als master Van Gysel van de 2de SSB beiden van mening dat samenwerking op dat ogenblik uitgesloten was³⁵². Later werd de eenheidsleiding van de 2de FOS wel in de verleiding gebracht door de aanzienlijke materiële steun en de omkadering die de SSB aanbood. Het hoofdbestuur van FOS, d.w.z. de beleidsvergadering en de raad van beheer, was immers, ondanks de goede voornemens in 1965, niet bereid om een systematische ondersteuning op poten te zetten voor haar sea-scoutseenheden³⁵³. Men vond overigens dat een aansluiting van alle SSB-eenheden bij FOS de enige optie was³⁵⁴. Het feit dat een aansluiting bij de SSB het verlies zou betekenen van de officiële erkenning als scoutsgroep leek echter het doorslaggevende argument te zijn dat de 2de FOS er van weerhield om in te gaan op de fusie- of aansluitingsvoorstellen.

Ondanks dit fundamentele knelpunt blijven de sea-scouts van beide organisaties elkaar opzoeken. In 1974 neemt Etienne Declercq het initiatief om een Nautische Jeugdraad op te richten die de belangen moet verdedigen van alle nautisch gerichte jeugdbewegingen. Naast SSB en FOS worden ook het VVKS en het Marinekadettenkorps aangesproken en al gauw wordt er gezamenlijk overleg gepleegd rond opleiding, subsidiëring en aankoop materiaal³⁵⁵. Eind 1977 worden opnieuw formele gesprekken opgestart om na te gaan hoe en onder welke omstandigheden een fusie tussen SSB en FOS mogelijk was. Master Roland Cordy van de 2de FOS is één van de gemandateerde onderhandelaars aan de zijde van FOS.

De formele onderhandelingen tussen de organisaties werden ook voortgestuwd door de praktische samenwerking op het terrein. Vanaf 1978 organiseerden de sea-scouts van SSB en FOS gezamenlijk hun jaarlijkse nautische cursussen. De roeicursus werd georganiseerd in Oostende met een gemengd FOS-SSB instructeursteam. Verder was er de aanzienlijke medewerking van de vloot van de

³⁵² *Getuigenis René Van Gysel.*

³⁵³ *Uit tactische overwegingen stelde de FOS dan toch een caravelle zeilboot en een vijftal kajaks ter beschikking van haar eenheid in Oostende. In 1979 werd een renteloze lening toegestaan voor de aankoop van een Drascombe Longboat. Van een systematische ondersteuning waar alle sea-scoutseenheden konden van genieten zoals bij de SSB was echter geen sprake.*

³⁵⁴ *Standpunt van de gedetacheerde Roland Mariman, verslag Nautisch Departement, 02.04.1976, Archief 2de eenheid FOS, Oostende.*

³⁵⁵ *Verslag Nautisch Departement, mei 1974, Archief 2de eenheid FOS, Oostende..*

2de FOS aan de feestelijkheden rond de ingebruikname van de Pico in oktober 1978. Het jaar daarop werkten SSB en FOS in hetzelfde jaarthema en hielden ze een gezamenlijke Blauwe Wimpel op de basis van de 3de FOS, langs de oude Leie in Drongen. De opening van het vaarseizoen van de 2de eenheid FOS in Oostende werd uitgebreid verslagen in het SSB blad "Nautilus" en de 1ste eenheid SSB kreeg ruim plaats om zich voor te stellen in het FOS blad "Totem"³⁵⁶.

Ondertussen leverde de SSB grote inspanningen om zijn getalsterkte op te drijven. De organisatie slaagde er in om midden jaren 70 meer dan 1500 leden samen te brengen. Maar de groei was weinig duurzaam. Er werden wel regelmatig nieuwe eenheden opgericht, maar vele bleven klein en verdwenen of fuseerden na korte tijd. In een poging het ledental verder op te krikken nam de SSB ook enkele marinekadettenkorpsen onder zijn hoede³⁵⁷. De marinekadetten behielden echter hun specifieke werking die volledig los stond van de scoutsmethodiek van de gewone SSB-eenheden. Vanaf 1977 werd een zeehondjeswerking opgestart, een tak voor sea-scoutjes van 5 tot 7 jaar³⁵⁸.

Gedwongen door de evolutie in de federalisering van het land raken de fusie-onderhandelingen verder in een stroomversnelling. In 1978 moet de VZW SSB-SGB ook opsplitsen in een autonome Nederlandstalige en Franstalige vleugel³⁵⁹. Voor het Franstalig landsgedeelte wordt de VZW Association Royale des Sea-Scouts et Sea-Guides de Belgique (SSB-SGB) opgericht, in Vlaanderen wordt de VZW Koninklijke Vereniging Sea-Scouts en Sea-Guides van België (SSB-SGB) boven de doopvont gehouden³⁶⁰. De oude unitaire VZW wordt een koepelvereniging, die de eenheid tussen beide landsgedeelten moet bewaren³⁶¹. Na 25 jaar aan het roer van de SSB geeft Etienne Declercq op 1 maart 1979 zijn functie als hoofdcommissaris over aan Emiel Knors van de Antwerpse sea-scouts. Een fusie was onafwendbaar geworden, maar in die operatie wilde Declercq geen aandeel hebben.

³⁵⁶ *Nautilus*, 1979, nr 2.

³⁵⁷ *Nautilus*, 1975, nrs 67 en 68.

³⁵⁸ *Nautilus*, 1976, nr 73.

³⁵⁹ *Om nog verder van overheidssubsidies te kunnen genieten moest de SSB zich plooiën naar de eisen van het decreet van 22 januari 1975 betreffende de erkenning en subsidiëring van het landelijk georganiseerd jeugdwerk.*

³⁶⁰ *Bijlagen van het Belgisch Staatsblad van 9 november 1978 en 12 april 1979.*

³⁶¹ *Bijlagen van het Belgisch Staatsblad van 26 april 1979.*

Met de splitsing volgens taalregime, zoals de BSB-GGB 13 jaar eerder, was één van de fundamentele redenen voor een autonoom bestaan van de SSB, het bewaren van een unitaire structuur, opgeheven. De tweede belangrijke motivatie om in 1965 voor autonomie te kiezen was het gebrek aan belangstelling van de BSB-GGB voor de specifieke problemen van de sea-scouts. Dat probleem werd aangepakt in de discussies in 1979.

De nodige garanties werden geboden door de erkenning van de sea-scoutseenheden als volwaardige en zelfstandige scoutseenheden. De belangen van de sea-scouts werden binnen FOS niet meer verdedigd door één enkele commissaris maar door een Vlootraad die samengesteld was uit vertegenwoordigers van alle sea-scoutseenheden en die ook autonoom financiële middelen kon beheren. De Vloot, met aan het hoofd de Vlootcommissaris, bepaalde zijn eigen proevenwerking en organiseerde zijn eigen opleidingen. Leidersbenoemingen werden binnen de eenheden zelf geregeld in plaats van door de overkoepelende organisatie, een evolutie die zich ook voordeed bij de landscouts. De SSB-SGB koepel kon verder functioneren als bindmiddel tussen de FOS Vloot (Nederlandstalig) en de Vloot van de Franstalige SSB-SGB, die onafhankelijk bleef van de FEE.

Op 22 maart 1981 werd het formeel akkoord getekend waarbij de SSB-eenheden zich aansloten bij de Federatie voor Open Scoutisme en dus voortaan verder gingen als FOS-eenheden. Met de publicatie van een ministerieel besluit in het staatsblad van 16 april 1981 werd de fusie wettelijk bekrachtigd³⁶².

Het einde van de 2de SSB

Nu SSB en FOS opnieuw verenigd waren in één pluralistische scoutsbeweging kon de vraag gesteld worden of ook de 2de eenheid in Oostende zich opnieuw zou herenigen. Tot een officiële hereniging is het helaas niet meer gekomen.

Het ledenaantal was in de jaren zeventig sterk achteruitgegaan en kwam zelden boven de 50 scouts en gidsen uit. Er was een chronisch tekort aan leiders en

³⁶² Ministerieel besluit houdende de erkenning van landelijk georganiseerde jeugdverenigingen van 17 februari 1981, Belgisch Staatsblad van 16 april 1981.

daardoor kwamen scouts zoals Serge Vanderhaeghen, Peter Marin, Christiaan Hennebert en Patrick Monteny op zeer jonge leeftijd in de leiding. En master Van Gysel, die er soms bijna alleen voor stond, zag vanaf 1977 niet meer de mogelijkheid om nog veel tijd vrij te maken voor de eenheid. Hij fungeerde vooral als contactpersoon tussen leiding en comité en liet het dagelijks beheer grotendeels over aan de takleiders. Door de zware verantwoordelijkheid werden die leiders vlug versleten en was het steeds moeilijker om aantrekkelijke activiteiten te organiseren. Terwijl er voorheen nog regelmatig in de vaargeul en op zee geroeid werd, gingen de nautische activiteiten later steeds meer achteruit en ging men bijna uitsluitend op land kamperen, onder meer in Duitsland, waar Paul Harrewijn via zijn contacten in de Zeemacht kampeerterreinen kon gebruiken van de Belgische kazernes aldaar. Eind 1977, begin 1978 leek de toestand bij de leiding kritiek en René Van Gysel deed een wanhopige oproep aan de oud-scouts om terug leidersverantwoordelijkheid op te nemen. De oproep had enig succes en de eenheid beleefde een beperkte heropleving in 1979-1980. In 1980 werd, voor het eerst sinds vele jaren, een bootskamp georganiseerd dat plaatsvond in Zeeland aan het Veerse Meer³⁶³. Helaas ging het nieuwe elan van de eenheid verloren, toen vastgestelde tekorten in de eenheidskas tot een zwaar conflict leidden tussen sommige leiders enerzijds en eenheidsleider Van Gysel en de nieuwe comité-voorzitter Alain Fremaut anderzijds. Comité-voorzitter Fremaut trachtte het patrimonium van de eenheid veilig te stellen door de oprichting van een VZW³⁶⁴.

³⁶³ *Picolootje, kampeditie 1980.*

³⁶⁴ *Steuncomité Tweede SSB, Bijlage Belgisch Staatsblad van 17 september 1981.*

Foto 21 – Gidsenwacht op kamp in Mol, 1975.

Hoewel de leiding eerst nog twijfelt, sluit de 2de SSB zich dan in mei 1981 officieel aan bij FOS als 302de eenheid³⁶⁵. Maar de eenheid was toen reeds fataal verzwakt. Christiaan Hennebert werd aangesteld als nieuwe verkennerleider, maar hij kreeg weinig steun; de leiding viel uiteen en de leden haakten af. Begin 1982 gaf ook René Van Gysel na meer dan 20 jaar zijn ontslag als eenheidsleider. Er was geen leiding meer bij de 302de FOS om een officiële fusie met de 2de FOS te bespreken, maar enkele overblijvende sea-scouts sloten zich zonder ceremonieel aan bij de verkennerstak van de 2de FOS.

³⁶⁵ *Leiding 2de SSB aan de voorzitter FOS, 14.05.1981, Archief 2de eenheid FOS, Oostende.*

12.
2de eenheid FOS
(1966 - 1986)

Schipbreuk van de Borgers

De groep Oostendse sea- scouts en sea-guides die in 1965 verkozen om bij de BSB/GGB te blijven, werden, gezien zij niet meer bij de SSB behoorden, bekend als 2de eenheid BSB-GGB en vanaf 1966 als 2de eenheid FOS "Westhinder". Maar ook hier verliep de scoutswerking in de daaropvolgende jaren niet van een leien dakje. Er waren problemen met lokalen en boten en er was veel onstabiele in de eenheidsleiding. Hoewel deze groep zich niet afgescheurd had van de scoutsbeweging leek het er in de praktijk toch sterk op dat er zowat een volledig nieuwe eenheid opgericht moest worden.

Na de splitsing werkte het comité enkel nog voor de 2de eenheid FOS en er volgde een reorganisatie. Colle, Van Avermaet en Deridder bleven in het comité, maar Albert Ghaye verliet de sea-scouts. Nieuwe ouders zoals Plaieser, Cordy en Elleboudt brachten versterking. Jean Elleboudt werd eind 1966 de nieuwe voorzitter. Later richtte men naast het comité nog een vriendenkring op van ouders en oud-scouts. Bij de leiding werd assistente Lydia Deridder Akela van een 15-tal welpen samengebracht in een nieuwe gemengde welpentak: "de Karela-horde"³⁶⁶. Michel Debacker, Frank Panesi en later Albert Vanhoucke bleven instaan voor de verkennersleiding. Een nieuwe eenheidsleider vinden was minder gemakkelijk. Vanuit het comité werd de functie noodgedwongen waargenomen door A. Plaieser en in april 1966 werd J. Christiaens (echtgenote van comité-lid Van Avermaet, beter bekend onder de totem Poolster) assistent-eenheidsleidster³⁶⁷. Om meer ervaring binnen te brengen sprak het comité BSB/GGB-gewestleider Roger Reunbroek aan om de functie van eenheidsleider op te nemen, wat begin 1967 gebeurde. Reunbroek was jarenlang verkennersleider geweest bij de 2de SSB in de jaren 50³⁶⁸.

³⁶⁶ *Getuigenis Lydia De Ridder.*

³⁶⁷ *Hoofdcommissaris GGB Jane Van De Velde aan J. Christiaens-Van Avermaet, 22.04.1965, Archief 2de eenheid FOS, Oostende.*

³⁶⁸ *Getuigenis Roger Reunbroek.*

Foto 22 – De pas opgerichte "Karela" welpenhorde van de 2de eenheid FOS o.l.v. Lydia Deridder, welpenhol, Sportcentrum Astridlaan, 1966.

Het comité liet het wachtschip "Borgers" overbrengen van de Deweertkaai in het Houtdok naar de steigers van de scheepswerf Belliard-Murdoch in het Zwaaidok om de leden van de 2de SSB de toegang te ontfangen³⁶⁹. Op die manier werd de 2de FOS van een basis verzekerd. De welpen hielden de eerste maanden hun bijeenkomsten in de garage van de familie Deridder. Eind 1966 kwam er voor de horde een lokaal vrij in het Sportcentrum aan de Koninginnelaan. Verkenner en gidsen vonden voorlopig onderdak in enkele prefab gebouwtjes in de Wellingtonstraat, maar in de loop van 1966 stelde het stadsbestuur de oude stedelijke visserijschool in de Schipperstraat ter beschikking van de Oostendse jeugdbewegingen verenigd in het Aktie Comité voor de Jeugd Oostende (AKJO), de voorloper van de Oostendse Jeugdraad. De gidsen kregen er ook hun lokaal terwijl de verkenner meestal op de "Borgers" bleven vergaderen³⁷⁰.

De vloot die afgemeerd lag aan de Borgers kwam in handen van de 2de FOS, overigens de reden waarom een aantal verkenner voor FOS kozen³⁷¹. Maar de zeilen van de enige zeilboot, een Triton type, lagen in het lokaal in de Vindictivelaan en werden niet afgestaan door René Van Gysel. Dit gaf aanleiding

³⁶⁹ *Getuigenis Pierre Colle.*

³⁷⁰ *Stamblad AKJO, januari 1967, Archief 2de eenheid FOS, Oostende.*

³⁷¹ *Getuigenis Michel Bero.*

tot een jarenlang conflict dat uiteindelijk op de rechtbank beslecht werd³⁷². Ondertussen werd de vloot van de 2de FOS toch nog uitgebreid met drie roeisloepen en twee houten zeilbootjes, een type Vaurien en een type Snipe.

Ondanks al de materiële problemen werden de activiteiten energiek aangepakt en groeide het ledental van de 2de eenheid FOS in de jaren 1967-1969 tot een 90-tal leden³⁷³. Het zomerkamp van de verkenneren en de welpen werd in 1966 georganiseerd in Baisy-Thy, de gidsen gingen kamperen in Wiltz³⁷⁴. In 1967 trok de eenheid onder leiding van Roger Reunbroek op kamp naar Lüdenscheid in West-Duitsland, waar er op één van de militaire domeinen van het Belgische leger gekampeerd kon worden. Het jaar daarop ging de eenheid kamperen op het BSB-GGB domein in Heure-en-Famenne in de Ardennen.

Het leiderskader kende echter weinig stabiliteit. In december 1967 gaf Reunbroek de leiding van de eenheid over aan Marcel Hilltrop³⁷⁵. Deze bleef slechts kort in functie want reeds in juni 1968 werd Michel De Backer eenheidsleider. Hij werd als verkennerleider vervangen door Armand Panesi (Octopus). Nicole Deridder verving haar zus kortstondig bij de welpen medio 1968 en wordt dan gidsenleidster (Skippy). In 1969 werd André Ronsmans Akela.

De jonge organisatie is weinig bestand tegen de rampspoed die de eenheid eind 1969 treft. Op een stormachtige nacht in november 1969 maakt de oude "Borgers" meer water dan anders door zijn lekkende dekken. Na enkele uren knappen de trossen en zinkt het schip naar de bodem van het Houtdok. Echt verrassend is dit niet. Het onderhoud van het houten schip laat in die jaren veel te wensen over en niet zelden beginnen de bijeenkomsten van de verkenneren met het leeghozen van de bilges. Reeds een paar keer had de Borgers op zinken gestaan, maar dit keer is het te laat om te pompen. Tot overmaat van ramp worden bovendien de boten die afgemeerd liggen aan de "Borgers" (vijf roeisloepen en drie zeilboten), mee naar de diepte gesleurd³⁷⁶. De hele vloot gaat

³⁷² *Getuigenis Camiel Van Avermaet.*

³⁷³ *Subsidieaanvragen AKJO, 1967-1969, Archief 2de eenheid FOS, Oostende.*

³⁷⁴ *Rapport van het kampbezoek, Archief Federatie Open Scouting, Gent.*

³⁷⁵ *Roger Reunbroek aan Frans Mertens, 27.12.1967. Archief Federatie Open Scouting, Gent.*
Marcel Hilltrop was als fouragier mee op kamp naar Lüdenscheid geweest.

³⁷⁶ *De roeisloepen Gioannora, Koh I Noor, Jan Bart, Nautilus en Vindictive, en de zeilboottypes Triton, Vaurien en Snipe.*

aldus verloren. Bereidwillige collega's van eenheidsleider Debacker, duikers bij de ontmijningsdienst van de zeemacht, kunnen gelukkig nog een deel van het verloren materiaal recupereren. De aannemers Van Huele zijn bereid de "Borgers" te lichten tegen minimale kosten³⁷⁷.

De schipbreuk van de "Borgers" betekende ook bijna de schipbreuk van de 2de FOS. Er was niet alleen het verlies van de vloot. Met de "Borgers" was ook het verkennerlokaal en de basis verloren gegaan waardoor ook vele leden afhaakten. In februari 1970 bleven nog 12 verkenneren en 10 gidsen over. En in september verloor de eenheid zijn vierde eenheidsleider in evenveel jaar. Het ontslag was onrechtstreeks het gevolg van een zwaar ongeluk bij de ontmijningsdienst van de zeemacht het jaar voordien. Op 10 juni 1969 kwamen 7 ontmijners om het leven in een poging om een Amerikaanse vliegtuigbom onschadelijk te maken in Oostduinkerke. Het was de ploeg die normaal onder leiding stond van onderofficier Michel Debacker die echter, door een bizar toeval, net een dag met verlof was. Het besef dat hij louter toevallig aan de dood ontsnapt was en zijn (waarschijnlijk onterechte) overtuiging dat het ongeluk niet gebeurd zou zijn als hij aanwezig was geweest, deden Debacker na enkele maanden in een diepe depressie wegzakken. Hij kon het niet meer opbrengen zich druk te maken over de dagdagelijkse problemen van de scouts en nam in september 1970 ontslag³⁷⁸.

Een periode van groei

In oktober 1970 kwam Roland Doeuvre als eenheidsleider aan het roer van de 2de FOS. Zijn echtgenote Marie-Louise Lambrechts (Bereidwillige Zeester of Kapi) werd aangesteld als assistent-eenheidsleider. Doeuvre was in de na-oorlogse periode actief geweest in de leiding van de 170ste BSB en had nu zelf twee kinderen bij de sea-scouts. Hij wist wat scouting was, had een duidelijke visie en leidde de eenheid met strakke hand. Met de nieuwe seniorploeg werden klare afspraken gemaakt. Via zijn relaties vond hij datzelfde jaar nog een plaats om een nieuwe nautische basis op te richten. Tegen oktober 1971 was de vloot terug operationeel en het eenheidsblad "Westhinder" werd nieuw leven ingeblazen.

³⁷⁷ De familie Van Huele was voorheen jarenlang betrokken bij open scouting in Oostende, zie hoofdstukken 6 en 8.

³⁷⁸ Subsidieaanvragen AKJO, 1969-1970, Archief 2de eenheid FOS, Oostende.

Met het zinken van de “Borgers” waren zowel de boten als de basis teloor gegaan, zodat de sea-scouts tijdens het vaarseizoen 1970 genooddaakt waren om aan wal te blijven. Prioritair was dus het vinden van een nieuwe nautische basis waar boten konden aanleggen en onderhouden worden en waar het bootsmateriaal opgeslagen kon worden. Dankzij een goed contact met Paul Verhelst van de firma Verhelst, leverancier van bouwmaterialen, bekwamen de sea-scouts de bruikleen van een smalle strook grond (ongeveer 10 m breed en 50 m lang) aan de zuidelijke oever van het Zwaaidok tussen de spoorwegberm en het water. In het voorjaar van 1971 werd de nieuwe basis er ingericht³⁷⁹. Er kwamen houten aanlegsteigers en Doeuvre, die een kleine onderneming van sanitair en centrale verwarming had, liet er door zijn werknemers een tweedehands metalen bouwkeet oprichten die kon fungeren als berging voor het bootsmateriaal.

Master Doeuvre leverde ook de nodige inspanningen om de activiteiten op een hoger peil te brengen en de eenheid te versterken. Hij moedigde de leiding aan om de pedagogische en nautisch-technische cursussen te volgen georganiseerd door FOS. Contacten werden opnieuw gelegd met andere eenheden onder meer uit Brugge (11de en 39ste FOS), Eeklo en Knokke. Gedurende enkele jaren was er een bijzondere relatie met de scoutseenheid voor mindervaliden, die verbonden was aan het Koningin Elisabethinstituut in Oostduinkerke. Af en toe werden gezamenlijke spelen georganiseerd of ging de leiding van de 2de FOS de activiteiten in Oostduinkerke ondersteunen. Jaarlijks vond ter gelegenheid van Thinking Day (22 februari) weer het eenheidsfeest plaats, meestal in een stadsschool, en de vriendenkring probeerde ook elk jaar een “scoutsbal” te organiseren om de eenheidskas te spijzen³⁸⁰. In 1967 was master Reunbroek weer begonnen met een eenheidsblad, “Westhinder” genaamd³⁸¹. Door de opeenvolgende wisselingen in de leiding was de “Westhinder” in 1968 en 1969 niet meer verschenen. Doeuvre en zijn nieuwe seniorleider Norbert Behiels

³⁷⁹ *De Zeewacht*, 1971, nr 22.

³⁸⁰ *In 1970 vond het eenheidsfeest plaats in de Astrid-Van Imschootschool (Kroonlaan), van 1971 tot 1974 in de Vercamerschool (Nieuwpoortsesteenweg) en vanaf 1975 in de ruime lokalen van de oude technische meisjeschool in de Wittenonnenstraat. De scoutsbals werden georganiseerd in de bar van het Sportcentrum aan de Koninginnelaan.*

³⁸¹ *Getuigenis Roger Reunbroeck.*

(Enthousiaste Tarpon) namen opnieuw het initiatief om tweemaandelijks de "Westhinder" te publiceren vanaf december 1970³⁸².

Dankzij de dynamische inzet van Doeuve kon op korte tijd organisatorisch veel bereikt worden. Maar de aanpak van de veeleisende eenheidsleider bracht ook hooglopende discussies mee. De leiding kreeg vaak zijn ongezouten kritiek te horen en wie zich volgens de master misdroeg werd zonder pardon buitengezet. Het gevolg was dat na verloop van tijd Ronald Rouzee (Taterende Pinguin) als verkennerleider en Nobert Behiels als seniorleider verdwenen en dat de vriendenkring in februari 1972 ontbonden werd. Doeuve liep ook niet hoog op met het comité waarvan hij vond dat het te traag werkte en te weinig steun bood. Het was dan ook niet echt verrassend dat na een verder conflict met het comité over de constructie van de kleine loods op de nieuwe basis, een teleurgestelde Roland Doeuve zijn ontslag nam na de moeilijke eenheidsraad van 6 januari 1973.

Onder het meer bezadigde beleid van Lieve Denduyver (Lachende Pollak) en vooral onder de ervaren leiding van Roland Cordy verbeterd de organisatie van de 2de eenheid verder. Lieve Denduyver wordt in november 1973 de eerste vrouwelijke eenheidsleider van de 2de eenheid en cumuleert deze verantwoordelijkheid met de functie van Akela. Zij komt uit de bloeiende welpentak, waarbij zij zich in 1969 (na een periode bij de chiro-jeugd) had aangesloten als Bagheera. Denduyver wordt bijgestaan door Roland Cordy, die de functie van assistent-eenheidsleider op zich neemt. Het huwelijk maakt in 1975 een einde aan het eenheidsleiderschap van Lieve Denduyver en zij wordt opgevolgd door Roland Cordy³⁸³. De nieuwe eenheidsleider kan bogen op een lange scoutservaring. Als verkenner was hij in de jaren 40 actief geweest bij de 15de BSB, waarbij hij onder meer deelnam aan de Jamboree in Soisson in 1947. Toen zijn dochter Ann Cordy (Vinnige Dorade) zich in 1967 bij de gidsen van de 2de eenheid aansloot, werd hij lid van het steuncomité. Acht jaar later, na een

³⁸² De "Westhinder" was een gestencild blad op A4-formaat. Na 1973 verscheen "Westhinder" slechts sporadisch tot 1982 waarna er geen nummers meer uitkwamen. In 1988 ging de publicatie opnieuw van start op een ander formaat (A5). Van dat moment af is de "Westhinder" steeds 5 keer per jaar verschenen.

³⁸³ Denduyver bleef nog een tijdje actief als assistent-eenheidsleider.

periode als assistent-eenheidsleider, wordt hij de nieuwe master van de 2de eenheid FOS³⁸⁴. Ann Cordy volgt Denduyver op als nieuwe Akela.

In 1974 werden de bouwvallige lokalen in de Schippersstraat verlaten en kreeg de eenheid, samen met andere jeugdbewegingen aangesloten bij het AKJO, een nieuw onderkomen in de oude gebouwen van de stedelijke technische meisjesschool gevestigd in de Wittenonnenstraat 37³⁸⁵. Voor de verkenner, ondertussen onder leiding van André Ronsmans, kwam de grote turnzaal van de school ter beschikking, waardoor 4 kwartierhoeken en een troepzaal konden ingericht worden. De gidsen, onder het leiderschap van Dominique Swinnen (Ousiti), kregen aparte lokalen met plaats voor drie wachthoeken en een troepzaal. Ook de seniortak kreeg een lokaal in het schoolgebouw. De welpen bleven gehuisvest in hun lokaal in het Stedelijk Sportcentrum dat door Roland Cordy prachtig versierd was met wandschilderingen die scènes uit het jungleboek voorstelden³⁸⁶.

³⁸⁴ Beroepshalve was Roland Cordy onderwijzer, later directeur, in het stadsonderwijs.

³⁸⁵ De school, toen bekend onder de afkorting STIMJO, vandaag het Ensor-instituut, verhuisde toen naar nieuwe gebouwen gelegen aan de Generaal Jungbluthlaan.

³⁸⁶ Het vensterloze lokaal was ingedeeld in een 6-tal nesthoeken en een leidersruimte. De welpen waren gezeten op rechtopstaande boomstammetjes i.p.v. op stoelen en de wandschilderingen waren gebaseerd op de Disney-film van het Jungleboek.

Foto 23 – Het kwartier der Zwaardvissen, in het verkennerlokaal in de oude technische meisjesschool, Wittenonnenstraat 37, 1975.

Bij de oprichting van FOS in 1966 werd het pedagogische principe van de coëducatie één van de basispeilers van de werking. Onder coëducatie begreep men het samen opvoeden en het samen spelen van jongens en meisjes. Dit in tegenstelling tot het tot dan toe gehanteerde principe dat jongens en meisjes best elk apart een aangepaste opvoeding kregen, wat zich bv. uitte in aparte jongens- en meisjesscholen (atheneum-college/lyceum) en aparte afdelingen in de jeugdbewegingen (scouts/gidsen, jongenschiro/meisjeschiro). Omwille van dit principe en ook omdat het ledenaantal constant boven de 100 leden bleef, werd eind 1976 besloten tot een ingrijpende reorganisatie van de 2de eenheid. De aparte troepen van verkenner en gidsen werden afgeschaft en jongens en meisjes werden ondergebracht in één takwerking zoals reeds het geval was bij de welpen en bij de seniors. Er werd naar leeftijd wel een onderscheid gemaakt in tak aspirant-verkenner/gidsen (12 tot 14 jaar) en een tak junior-

verkenners/gidsen (14-16 jaar)³⁸⁷. Gedurende korte tijd was Johan Plovie (Lawaaierige Orca) aspirant-verkenners/gidsenleider, maar vanaf 1977 nam Martine Desitter (Vrolijke Fitis) de takleiding over. De junior-verkenners/gidsen werden geleid door Jean-Marie Kotten (Volgzame Kievit). Al deze nieuwe leiders kwamen uit de troep seniorverkenners/gidsen, die daardoor zodanig van leden was beroofd dat ze werd opgedoekt³⁸⁸.

Onder de kundige leiding van Master Roland Cordy verbeterde ook de materiële situatie van de eenheid. Er was ondertussen een uitstekende samenwerking tussen de leiding en het steuncomité en er werd actief aan fondsenwerving gedaan door het opknappen van klusjes en het inzamelen van papier. Zo werd een tijdlang elk jaar de volledige parkeergarage aan het Leopold I-plein geveegd voor een rond bedrag van 6.000 frank. Een ploeg van 20 scouts werkte er telkens twee volle dagen in vuile en ongezonde omstandigheden. Aldus kwamen langzaam meer middelen beschikbaar voor het onderhoud en de vervanging van bootsmateriaal en voor de aankoop van tenten en kampeermateriaal, dat tot dan toe gehuurd werd bij de Nationale Dienst voor het Jeugdwerk. In de periode 1977 - 1980 werden zeven patrouilletenten en een aantal kleinere tenten aangekocht, kwam er een vernieuwing van de vloot en werd de basis beter uitgerust.

Vlootvernieuwing

In vergelijking met de hoogtepunten onder het leiderschap van Etienne Declercq was het niveau van de nautische activiteiten in de jaren 60 langzaam afgebrokkeld als gevolg van problemen met boten en aanlegplaatsen en door een gebrek aan nautische kennis. Bootskampen vonden er niet meer plaats, men trok op kamp naar de Ardennen of in de Kempen, en de nautische activiteiten beperkten zich hoofdzakelijk tot roeitochten in de achterhaven. Begin jaren zeventig maakte de 2de eenheid SSB nog occasionele tochten op zee met hun roeisloep of met de nieuwe 6.20 zeilsloep. De mogelijkheden van de 2de eenheid FOS waren toen echter op nautisch gebied sterk beperkt door het zinken van de

³⁸⁷ *aspirant-verkenners/gidsen (jong-verkenners/gidsen bij de landscouts) werden genoemd naar hun proevenwerking die leidt tot het brevet aspirant-scheepsjongen. In navolging werden de junior-verkenners/gidsen in die tijd soms "scheepsjongens" genoemd.*

³⁸⁸ *Na de teloorgang van de seniortroep begin 1972 was men enkele jaren daarna opnieuw met een gemengde troep seniors van start gegaan onder leiding van Alphonse Kotten (Werkzame Argonautus).*

“Borgers” in 1969. Master Doeuvre en zijn leiding waren niettemin vastbesloten om de FOS sea-scouts terug naar zee te brengen. Het was een evolutie die uiteindelijk 15 jaar zou vergen.

Twee van de sloepen die samen met de “Borgers” ten onder gingen in 1969 konden op de werf van Belliard-Murdoch hersteld worden³⁸⁹. De leiding maakte zelf twee zeilboten opnieuw vaarklaar. Bij de bescheiden openingsplechtigheid van de nieuwe basis aan het Zwaaidok op 25 april 1971 konden de sea-scouts nog geen vlootparade houden, maar bij het afsluiten van het vaarseizoen eind oktober van dat jaar beschikte de 2de eenheid FOS opnieuw over een volwaardige vloot van vier roeisloepen (“Gioannora”, “Jan Bart”, “Nautilus” en “Koh-I-Noor”) en twee zeilboten (“Titanic” en “Bounty”)³⁹⁰.

In 1976 volgde een reorganisatie van de vloot. Alle boten kregen dezelfde donkerblauwe en zwarte kleuren en werden herdoopt in de namen van de kwartieren die ermee voeren. De verkenner bemanden de “Zwaardvis”, de “Dolfijn”, en de “Zeehond”, de gidsen gebruikten de “Flamingo”³⁹¹. Zeilen was een activiteit voorbehouden aan de senior-verkenner. Het Triton-type kreeg de naam “Meeuw” en de eenheid kreeg van de FOS een polyester type caravelle in bruikleen die “Eend” genoemd werd³⁹². Door gebrek aan kennis en een behoorlijke winterberging bleef het onderhoud van de boten echter een probleem. De slipway van de betoncentrale op de westelijke oever van het Zwaaidok werd soms gebruikt om de boten droog te zetten, maar behoorlijke herstellingen waren niet mogelijk. Meestal begonnen de nautische activiteiten dan ook met het hozen van de sloepen die soms tot aan de doften met water gevuld waren³⁹³.

³⁸⁹ Ir. Delhasse van de werf was lid van de vriendenkring, verslag eenheidsraad, 06.02.1971, Archief 2de eenheid FOS, Oostende

³⁹⁰ *Westhinder*, 1971, nr 6..

³⁹¹ “Neptunus opende vaarseizoen”, artikel verschenen in de *Zeewacht*, 11.05.1973., Archief 2de eenheid FOS, Oostende.

³⁹² Met het ter beschikking stellen van deze Caravelle, later een vijftal houten kajaks en nog later een renteloze lening voor de aankoop van een Drascombe Longboat probeerde FOS haar eenheid in Oostende te behoeden voor de verlokkingen van het SSB-botenplan.

³⁹³ *Getuigenis Evert de Pauw*.

Foto 24 – Opening van het vaarseizoen, aankomst van de zeegod Neptunus, nautische basis Zwaidok 1975.

De sea-scouts waren zich toen terdege bewust van hun beperkte vaarmogelijkheden en de verkennenleiding wilde niets liever dan zo snel mogelijk langere boottochten of zelfs een echt botenkamp organiseren. Eenheidsleider Doeuvre bleef echter realistisch. Hij wilde eerst de boten in een betere toestand krijgen en stuurde de leiding en de kwartiermeesters naar de eerste nautische kursussen die het Nautisch Departement van FOS organiseerde om hun kennis van het varen bij te spijkeren³⁹⁴.

De verbetering van de materiële situatie van de eenheid vanaf 1976 liet toe dat de vloot grondig vernieuwd werd. Een drietal houten sloepen werden vervangen en voor de seniors kwamen er twee nieuwe Vaurien zeilbootjes en een flotilla van

³⁹⁴ *Verslagen eenheidsraad 19.12.1970 en 6.02.1971, Archief 2de eenheid FOS, Oostende*

een vijftal houten kajaks³⁹⁵. Voor het eerst deed motorkracht zijn intrede bij de 2de eenheid onder de vorm van een tweedehandse Seagull 5 pk motor. Daarenboven werd het comité versterkt met André Janssens (Noeste Haai), die als werfleider van de baggerfirma Decloedt veel know-how over botenonderhoud meebracht³⁹⁶. Voortaan kreeg de vloot elke winter een onderhouds- en herstelbeurt. Janssens installeerde een laadboom op de basis waarmee de sloepen zelf op het droge gehesen konden worden en hij nam het initiatief om met het comité een tweede, grotere, botenloods te bouwen. De metalen loods van 8 op 13 m werd in 1978 in gebruik genomen.

Ook op het vlak van opleiding werden de mogelijkheden groter. De cursussen georganiseerd op initiatief van het Nautisch Departement van FOS vonden nu elk jaar plaats, de zeilkursus op de basis van de 11de FOS in Brugge en de roeikursus vanaf 1977 op de basis van de 2de FOS in Oostende³⁹⁷. De nieuwe leider van de junior-verkenner, Jean-Marie Kotten, was kwartiermeester geweest onder eenheidsleider Doeuve en werkte hard aan de oude droom om opnieuw botenkampen te houden en op zee te gaan varen. Op zijn initiatief werden vanaf 1976 zogenaamde trainingsweekends georganiseerd waarbij op meerdaagse roeitochten langs de kanalen Oostende-Brugge en Plassendale-Nieuwpoort de nodige ervaring werd opgedaan. Met hetzelfde grote doel voor ogen werd in 1979 een gloednieuwe drascombe longboat aangekocht, een kitsgetuigde polyester zeilsloep met een moderne buitenboordmotor Johnson 15 pk, die de naam "Kon-Tiki" kreeg.

Eindelijk voelde men zich sterk genoeg om met de junior-verkenner een echt botenkamp te organiseren. Met twee roeisloepen en de "Kon Tiki" als begeleidende motorboot werd eind juli 1979 in vier dagen de Schelde van Gent

³⁹⁵ De vloot bestond dan uit de houten roeisloepen "Zwaardvis", "Zeehond", "Reiger", "Flamingo" en "Westhinder" en de stalen werkvlet "Darzee". In 1978 werd de houten walvissloep "Titanic" overgenomen van het Koninklijk Werk Ibis.

³⁹⁶ André Janssens had drie kinderen bij de 2de eenheid. De werf en de aanlegplaatsen van Decloedt waren toen vlak naast de nautische basis aan het Zwaaidok gevestigd.

³⁹⁷ Het Nautisch Departement was een samenwerkingsverband tussen de drie sea-scoutseenheden van FOS, de 2de, 3de en de 11de eenheid, met de vlootcommissie als overlegorgaan en een vlootcommissaris als verantwoordelijke. Naast het organiseren van cursussen bekommerde men zich ook om de proevenwerking en publicaties voor sea-scouts en probeerde men botenmateriaal ter beschikking te stellen van de eenheden. Later evolueerde het Nautisch Departement tot de FOS-Vloot.

naar Antwerpen afgevaaren. Vanuit de Antwerpse sea-scoutsbasis ondernamen de Oostendenaars dan een meerdaagse zeiltocht op de Westerschelde onder begeleiding van de Antwerpse sea-scouts. Naast de "Kon-Tiki" kon men hiervoor de drie zeilsloepen type 6.20 van de 1ste SSB gebruiken. Daarna werd er terug naar Gent geroeid. Dit "eerste" botenkamp liet een sterke indruk na op de deelnemers en deed het verlangen naar avonturen op getijdewater nog groeien. De sea-scouts waren zich toen immers niet bewust van de exploten van hun voorgangers in de jaren 50 en hadden sterk het gevoel dat zij als pioniers onbetreden uitdagingen aangingen.

In de daaropvolgende jaren trokken de sea-scouts er regelmatig met de roeisloepen op uit langs de kanalen Oostende-Brugge en Plassendale-Nieuwpoort. Vaste overnachtingsplaatsen waren de boerderij gelegen aan de Paddegatstraat op het grondgebied Oudenburg, het domein van de familie d'Outryve d'Ydewalle in Stalhille en de gronden van het kasteel Norenborg bij Brugge. Af en toe gingen de junior-verkenneren of de seniors ook een weekend zeilen op de Westerschelde met de sea-scouts van de 1ste SSB van Antwerpen. Op die manier werden de haventjes van Doel, Lillo en Hansweert aangedaan.

Zo werd het duidelijk dat de vloot moest worden aangepast als de 2de eenheid regelmatig op getijdewater wenste te varen. Eind 1979 werd daarom een sleepbootje aangekocht bij de firma Decloedt. De "Oostende III" werd volledig omgebouwd om te kunnen functioneren als sleep- en begeleidingsboot op de botenkampen. In de zomer van 1980 trok de tot "Haai" omgedoopte sleper een vloot van 4 roeisloepen en de drascombe naar het kampterrein op de basis van de 80/90ste SSB in Zandvliet. Voor de zeiltochten op de Oosterschelde, die via het Schelde-Rijnkanaal vanuit Zandvliet ondernomen werden, bleef men echter afhankelijk van zeilsloepen geleend bij de 1ste SSB.

Begin 1980 volgde Jean-Marie Korten Roland Cordy op als eenheidsleider. Cordy keerde terug naar het steuncomité. Er kon opnieuw een seniortak opgericht worden die onder leiding stond van Jacky Korten (Stoere Albatros, broer van de nieuwe master) en er kwam een aparte werking voor de kleinste welpen van 6 tot 8 jaar, de Zeehondjes, later Bevers genoemd. De leiding van de junior-verkenneren werd waargenomen door Luc Jansseune (Dromerige Steur). Zowel de junior-

verkenners als de seniors richtten zich op het zeilen en op het varen op getijdewater.

Dreigende teloorgang

Er stond een warm zonnetje, maar over de watervlakte van het Veerse Meer waaide een sterke zuidwestenwind. Uit de smalle havengeul van Kamperland voeren vier zeilsloepen achter elkaar het meer op. De witte drascombe "Kon-Tiki" was een boot van de 2de eenheid, de donkerblauwe 6.20 types "Haai", "Wapper" en "Rob" waren boten die Oostende in bruikleen had van de 1ste eenheid uit Antwerpen³⁹⁸. Het was eind juli 1981 en de junior-verkenners vertrokken voor een driedaagse tocht vanaf het basiskamp in Kamperland met een omweg naar de basis van de 1ste eenheid in Antwerpen. Verkennerleider Luc Jansseune leidde de vloot vanuit de "Wapper", in de overige boten werd het commando gevoerd door senior-verkenners Rudy Heusequin (Lustige Alver) in de "Haai", Davy Zeebroek (Poëtische Narwel) in de "Rob" en Evert de Pauw (Nuchtere Dolfijn) in de "Kon-Tiki". Op de voordewindse koersen naar de Zandkreeksluis werd flinke vooruitgang gemaakt en na de middag werd de snelle passage naar het oosten verder gezet op de Oosterschelde en doorheen het Zijpe. De prachtige zeildag eindigde echter in mineur. Voor de sluis van Bruinisse liep de "Haai" vast en brak zijn zwaard, waardoor zeilen niet meer mogelijk was. Bovendien bleek Bruinisse niet erg scoutsvriendelijk want men vond geen slaappleats. In de avondschemering werd het Grevelingenmeer overgestoken naar Herkingen. Een riskante onderneming want de boten beschikten niet over kaarten van het meer. In Herkingen vond men gelukkig wel plaats om een tent op te zetten niet ver van de boten. De volgende dag moest de terugtocht aangevat worden tegen een aanwakkerende westenwind. In die minder gemakkelijke omstandigheden liet het gebrek aan ervaring zich voelen. Door motorpech en omdat men zonder kaart zeer behoedzaam de weg moest zoeken tussen de zandbanken werd er een volle dag tijd verloren. De scouts waren genooddaakt in Bruinisse op de kaai onder de blote hemel te slapen geplaagd door regelmatige buien. Bij het aanbreken van de dag was de windkracht toegenomen tot 6 à 7 beaufort. In één dag moest de gehavende vloot tegen de wind van Bruinisse naar Antwerpen varen. De sloepen voeren uit met de moed der wanhoop. De "Haai"

³⁹⁸ De Antwerpse 6.20 zeilsloep "Haai", is niet te verwarren met de Oostendse motorsleper "Haai" die achterbleef op het basiskamp in Kamperland.

(zonder zwaard) op de enige goed werkende buitenboordmotor, de "Kon-Tiki" met een sea-gull motor, zonder achteruit, de anderen zonder motor. Het werd opkruisen in regen en wind, zwaar weer voor de open sloepen. De jongste verkenner werden zeeziek. Ter hoogte van Stavenisse brak het roer af van de "Rob". Gelukkig voeren de sloepen in het zicht van elkaar en werd er binnengelopen in Stavenisse. Luc Jansseune besloot toen om de twee gehavende sloepen en hun bemanning achter te laten in Stavenisse. De enige goede motor werd op de "Wapper" gezet en samen met de "Kon Tiki" werd opnieuw uitgevaren richting Antwerpen. In de vooravond lag de ingekrompen vloot in Hansweert, klaar voor de Westerschelde. De wind was afgenomen en het was opgehouden met regenen. Na enkele uren op de Westerschelde viel de duisternis en zonder navigatielichten zochten de twee sloepen hun weg naar Antwerpen. Ter hoogte van St. Anna werden ze onderschept door een politieboot die hen verder begeleidde tot aan de basis op de linkeroever, rechtover het Steen. Onnodig te zeggen dat de intocht van de Oostendenaars geen triomftocht was bij de 1ste FOS³⁹⁹.

Foto 25 – Seniorverkenner op zeiltocht op de Oosterschelde, 1981. V.l.n.r. Ronald Desmit, Luc Janssens, Evert de Pauw, Jacky Koten.

³⁹⁹ Getuigenis Evert de Pauw.

Het was het begin van een reeks tegenslagen die de droom van het zeezeilen aan diggelen sloeg en die de eenheid zelf in moeilijkheden bracht. De gebeurtenissen op het bootkamp in Kamperland leidden tot onderlinge verwijten over de organisatie van de boottochten en over de kampleiding. In het najaar verlieten op korte tijd Luc Jansseune, Jacky Kote en de master Jean-Marie Kote de eenheid. Eind 1981 kwam er aldus een drastische herschikking van de leiding. Serge Demon (Lepe Grondel) stapte over van de aspirant-verkenner en werd takleider bij de juniorverkenner. Evert de Pauw kreeg de leiding over de seniortak. Een aantal oudere seniors wilde geen leidersfunctie opnemen en werd ondergebracht in een voortrekkersstam, de "loodsen". Alfons Kote (Werkzame Argonautus) werd bereid gevonden om het eenheidsleiderschap op zich te nemen. De nieuwe master was reeds een aantal jaren actief bij de 2de eenheid, midden jaren 70 als seniorleider en later als comitélid waar hij heel wat werk verzette in de logistiek⁴⁰⁰. Maar Kote had bij zijn aantreden al een zekere leeftijd en had veel meer oog voor de gevaren van het getijdewater dan de jonge leiding, zeker na de problemen op het laatste botenkamp. Onder zijn behoedzaam beleid werd het varen op getijdewater op een laag pitje gedraaid. De sleepboot "Haai" werd verkocht en het kamp vond in 1982 ver van zee plaats bij Hamont-Achel in de Limburgse Kempen.

De tegenstellingen tussen de oudere eenheidsleider, een grotendeels onervaren leiding met zware verantwoordelijkheden en een sterke voortrekkersstam zonder veel verantwoordelijkheid zijn elementen die aan de basis liggen van aanslepende onderhuidse conflicten in de 2de eenheid. In overleg met het comité poogt Master Kote in november 1983 de eenheid te herstellen door de kritische verkennersleider Serge Demon ontslag te geven en de voortrekkerstak te ontbinden. De breuklijnen binnen de leiding worden duidelijk als de welpenleiding en de seniorleiding de eenheidsleider blijven steunen, maar de leiding van de aspirant- en de junior-verkennerstak gaat in staking⁴⁰¹. Deze onhoudbare situatie wordt voorlopig opgelost na bemiddeling door de vlootcommissaris van FOS, Etienne De Reu. Alfons Kote neemt verbitterd ontslag en wordt eind december vervangen door de energieke leidster van de aspirant-verkenner, Martine Desitter. De rest van de leiding blijft op post en de

⁴⁰⁰ Alfons Kote was de vader van Jean-Marie Kote en Jacky Kote.

⁴⁰¹ De seniorleiding stond nochtans ook kritisch tov master Kote omdat hij gekant was tegen het varen op zee door de seniorverkenner.

voortrekkerstak wordt niet opgeheven. Roland Cordy en André Janssens stappen uit het comité uit solidariteit met Alfons Koten. Twee ouders, Hubert de Pauw en Marcel Cools, gaan de nieuwe beleidsploeg bijstaan als beheerders. Zij moeten de broze vrede bewaren en beheren de eenheidskas.

De draad werd weer opgenomen en de volgende jaren organiseerde de eenheid opnieuw botenkampen. Nog onder het leiderschap van Alfons Koten hernamen junior- en senior-verkenner in juli 1983 de roeitrektocht naar Antwerpen, in 1984 vond het kamp plaats in Kruiningen en het jaar daarop trok men naar Hank in het uitgestrekte Biesboschgebied, eveneens in Nederland. De seniorleiding nam de verantwoordelijkheid voor het onderhoud van de boten en werkte aan de uitbouw van een vloot voor getijdewater.

Master Martine Desitter voerde een minder strikt beleid dan haar voorgangers en er ontstond een losser samenwerkingsverband tussen de verschillende takken dan voorheen. De Karelahorde bleef succesvol, maar werkte vanuit het lokaal in het Sportcentrum vrij geïsoleerd van de anderen onder leiding van Ann Cordy. Bij de seniors werd het varen op getijdewater als hoogste doel naar voor geschoven en hechtte men veel belang aan de traditionele scoutsmethodiek. De voortrekkerstak hield het bij meer gemoedelijke activiteiten. In de leiding van de aspirant- en junior-verkenner ging de stabiliteit verloren toen Martine Desitter en Serge Demon vanaf 1985 beroepshalve nog maar weinig tijd konden vrijmaken voor scouting⁴⁰².

Door het gebrek aan samenwerking tussen de verschillende takken werden begin 1986 een aantal aanslepende problemen echt acuut: de junior-verkenner vielen zonder leiding en de troep aspirant-verkenner ging snel achteruit. Het steuncomité werkte niet meer; bij gebrek aan zorg ging een deel van het materiaal verloren en de eenheid stond op het punt haar lokalen te verliezen in de Wittenonnenstraat. Door het ontbreken van een effectieve hoofdleiding dreigde de eenheid uit elkaar te vallen.

Onder impuls van de seniorleiding worden dan een aantal broodnodige herschikkingen doorgevoerd. Het steuncomité was sinds het conflict eind 1983

⁴⁰² *Beiden werkten 6 maanden per jaar in vakantieverblijfparken aan de Middellandse Zee.*

niet meer bijeen geweest en bestond enkel nog op papier. De overblijvende leden worden samengebracht met een aantal ouders om een vernieuwd comité te vormen dat meteen wordt geformaliseerd in een VZW⁴⁰³. Oud-eenheidsleider Alfons Koten wordt gevraagd als comitévoorzitter. Als Martine Desitter en Serge Demon definitief hun ontslag geven in april 1986 kiest men Liliane Van Troost (Diskrete Kwikstaart) uit het nieuwe comité als eenheidsleidster. Assistent-seniorleider Frank Devriendt (Volgzame Orca) wordt de nieuwe takleider van de junior-verkenner. Na een controversieel kamp in Zuid-Frankrijk blijven er in augustus nog maar enkele aspirant-verkenner over. De waarnemende aspirantenleiding krijgt zijn ontslag en wordt vervangen door een nieuwe ploeg afkomstig van de seniors. De voortrekkerstak dooft langzaam uit en wordt in november 1986 formeel opgeheven⁴⁰⁴.

Op zes maanden tijd was er op die manier structureel heel wat veranderd. Maar nu wachtte de nieuwe ploeg de zware uitdaging om het lot dat de 2de eenheid SSB enkele jaren eerder onderging, te vermijden.

⁴⁰³ *Steuncomité Westhinder VZW, opgericht op 1 juni 1986, Bijlagen tot het Belgische Staatsblad, 28 oktober 1986.*

⁴⁰⁴ *Verslag eenheidsraad 16.11.1986, Archief 2de eenheid FOS, Oostende*

13.
Van geschiedenis naar toekomst
(1987 - 2000)

Eendracht maakt macht

Verscheidene keren in haar geschiedenis stond de 2de eenheid op punt verloren te gaan zoals tijdens de oorlogsjaren of bij de afscheuring van de SSB in 1965 en nogmaals in 1969 na het vergaan van de Borgers. Ook 1986 kon zowel het jaar van de ondergang worden als het jaar van de heropstanding. Het werd toch dat laatste, want ondanks het verlies van de aspirantentak, de jonge leiding en de problemen met lokalen waren er toch een drietal troeven bewaard gebleven. Ten eerste waren de toestand van de vloot en de aanwezige nautische kennis, beide troetelkinderen van de seniorleiding, zeer behoorlijk. Op de tweede plaats was er, ondanks het feit dat het steuncomité drie jaar lang niet meer actief was geweest, door zuinig beheer toch een gezonde financiële toestand met bijna tweehonderdduizend frank in de comités⁴⁰⁵. Maar waarschijnlijk de belangrijkste troef was het herstel van de samenhang in de eenheid in het najaar van 1986. Master Liliane Van Troost genoot het vertrouwen van de voltallige leiding en van het herboren comité. De vernieuwde leiding was eensgezind en vastbesloten om de eenheid verder op te bouwen. En er was nog iets waarvan de leiders van de 2de FOS zich op dat moment, opgeslorpt door hun eigen problemen, nauwelijks bewust waren. Met de teloorgang in 1982 van de 2de eenheid SSB, was er opnieuw één 2de eenheid in Oostende. Ook in die zin was de eenheid hersteld.

Liliane Van Troost was al tijdens de jaren 70 actief in de logistiek van de 2de eenheid FOS⁴⁰⁶. Bij de vervanging van Martine Desitter waren de kandidaat eenheidsleiders ver te zoeken en ook Liliane Van Troost, toen een 40-jarige alleenstaande vrouw die meestal op de achtergrond bleef, was geen voor de hand liggende kandidate. Maar waarschijnlijk op vraag van oud-eenheidsleider Roland Cordy, die zij goed kende, en van haar zoon, uittredend assistent-eenheidsleider Serge Demon, nam zij haar zware taak op. Belangrijk voor haar was ook de uitdrukkelijke steun van Ann Cordy en Evert de Pauw, die assistent-

⁴⁰⁵ *Verslag eenheidsraad 01.12.1985, Archief 2de eenheid FOS, Oostende. Het totaal bezit in liquiditeiten van de eenheid werd als volgt weergegeven: comités: 187.000 frank, eenheidskas: 62.000 frank, welpenkas: 5.000 frank, cash bij EL: 5.000 frank. Deze situatie werd als zeer gunstig beschouwd.*

⁴⁰⁶ *Zij was de moeder van Serge Demon en Manon Demon, die beiden een lange scoutsloopbaan hadden in de jaren 70 en 80.*

eenheidsleiders werden, en van de oudste leiders Luc Janssens en Frank Devriendt. Master Van Troost leidde haar ambitieuze ploeg met tact en diplomatie en zonder harde woorden. Haar vierjarig leiderschap bracht na jaren problemen en conflicten de noodzakelijk rust in de 2de eenheid.

De leidersploeg van de varende takken die in september 1986 aantrad, bestond nu volledig uit oud-seniors afkomstig uit de sterke seniorploeg van de jaren 1983-1986. Al die tijd waren de seniors geleid door het hecht driemanschap Evert de Pauw, Luc Janssens (Stugge Manta) en Frank Devriendt, die hun eigen, ernstige, soms fanatieke, kijk op sea-scouting hadden. Zeilen en varen, degelijke scoutsmethodiek, organisatie en inzet waren toen de ordewoorden bij de seniors. Het werden nu de ordewoorden in de eenheid. De ernst van het credo werd echter verzacht door de speelsheid van de jongere leiding en de diplomatie van de master. De leiding van de op te bouwen tak aspirant-verkenner werd eerst toevertrouwd aan Colin Sanders (Gedienstige Kagoe), later aan Vicky Van Geel (Blijmoedige Jassana) en aan Kurt Devriendt (Pittige Snip). De oudere broer van deze laatste, Frank Devriendt, werd de nieuwe takleider van de junior-verkenner. Bij de seniors bleven Evert de Pauw en Luc Janssens leiding geven. Door een zeker gebrek aan aandacht vanwege de varende takken en de eenheidsleiding waren de jongste takken welpen en bevers de afgelopen jaren wat op zichzelf aangewezen. Die afstand had ook een fysieke oorzaak met het welpenhok en het beverlokaal in het stedelijk sportcentrum en de varende takken gekazerneerd in de lokalen in de Witte Nonnenstraat en op de basis⁴⁰⁷. Dankzij de ervaring van Ann Cordy waren de jongste takken van de eenheid echter altijd succesvol gebleven. In 1985 nam Cordy de leiding van de bevertak over en werd Veronique Lawarie (Zorgzame Zwaan) Akela bij de welpen⁴⁰⁸. Twee jaar later trok Ann Cordy zich na twintig jaar actieve scouting volledig terug uit de eenheid.

Na het samenstellen van de leidersploeg was het lokalenprobleem de eerste prioriteit. De stadsdiensten slaagden er niet in het oude schoolgebouw in de Wittenonnenstraat te onderhouden. Het dak lekte en er was verwarming noch water. Al in 1985 was de toestand zodanig kritiek geworden dat de meeste

⁴⁰⁷ In 1981 verhuisden de welpen van het lokaal in de noordelijke hoek van het stedelijk sportcentrum, naar het portiersgebouw van het sportcentrum dat aan de ingang in de Koninginnelaan stond.

⁴⁰⁸ Verslag eenheidsraad 08.09.1985, Archief 2de eenheid FOS, Oostende.

jeugdgroepen het pand verlieten. De aspiranten, verkenneren en seniors van de 2de eenheid hadden echter geen keus en moesten het krot blijven bewonen op de gelijkvloerse verdieping.

De schepen voor de jeugd, dokter Gerard Daniels, werkte aan een alternatief, een "jeugddorp" aan de rand van het Maria-Hendrikapark, waar elke jeugdbeweging uit het centrum een eigen houten chaletje zou krijgen. De meeste katholieke groepen waren heftig gekant tegen dit jeugddorp, omdat men vond dat het de parochiewerking schaadde. De 2de eenheid was niet gelukkig omdat het voorziene lokaaltje veel te klein was om de drie takken te herbergen die in de Wittenonnenstraat over drie grote lokalen verspreid zaten. Door deze controversen die jaren het jeugdbeleid in Oostende beheerste, liep het project grote vertraging op.

Maar het verleden kwam de eenheid ter hulp. Vanaf 1985 waren er regelmatig contacten tussen de seniorleiding van de 2de FOS en commandant Liénaert, nog steeds voorzitter van de koepelvereniging SSB en beheerder van het wachtschip Pico. De seniors mochten van de commandant voor hun botenkampen gebruik maken van de 6.20 zeilsloep die achtergebleven was na de ondergang van de 2de eenheid SSB in 1982. Toen hij van de lokaalproblematiek hoorde, bood Liénaert enkele verblijven onder het achterdek van de Pico aan als lokaal. Voorwaarde was wel dat de ruimtes nog gerestaureerd moesten worden. Luc Janssens en zijn vader, oud-comitélid André Janssens, klaarden deze moeilijke klus. Een deel van de stuurmachine en een grote tankinstallatie moesten worden verwijderd. In de zomer van 1986 werden de lokalen geschilderd en volledig ingericht door seniors en verkenneren⁴⁰⁹. Elk had een eigen, weliswaar klein, maar gezellig lokaal. Er waren ook nog een keuken en een bergruim. De romantiek van het verblijf op een echt schip maakte de scouts natuurlijk erg enthousiast. Het grootste deel van de Pico bleef echter verhuurd door de koepel SSB om in te kunnen staan voor de onderhoudskosten van het schip.

Eind 1986 bleef enkel nog de aspirantentroep in het lokaal in de Wittenonnenstraat achter. Zij trokken zich terug in het oude seniorlokaal dat het meest gespaard gebleven was van verval. Het duurde nog tot het najaar van 1988

⁴⁰⁹ *Verslag eenheidsraad, 07.09.1986, Archief 2de eenheid FOS, Oostende.*

voor de aspirantentak eindelijk zijn intrek kon nemen in een lokaaltje van het jeugddorp dat ondertussen verzezen was langs de lependreef op de plaats van de oude waterwerken van de stad⁴¹⁰.

Ook de zorgwekkende toestand van het kampeermateriaal werd aangepakt. In de expansieve periode 1976-1981 was er veel materiaal bijgekomen: patrouilletenten, een grote activiteitentent (doorgaans "circustent" genoemd), vuren en kookmateriaal, gaslampen, bijlen, touwen, katrollen enz. Maar door gebrek aan aandacht en door de vochtigheid in het lokaal in de Wittenonnenstraat waren verscheidene tenten beschimmeld en verrot, veel materiaal was kapot en slecht onderhouden, een aantal stukken waren verloren geraakt of gestolen. De leiding nam nu maatregelen om het kampeermateriaal te inventariseren, te herstellen en beter te stockeren. Schema's voor regelmatige controle en onderhoud werden opgesteld. De meeste uitrusting werd overgebracht naar de Pico.

Sea-scouts terug naar zee

De droom om als echte sea-scouts op zee te varen was in 1982 afgebroken door het wegvallen van Jean-Marie Kotten als eenheidsleider. Maar de vlam was intussen al doorgegeven, vooral aan Luc Janssens en Evert de Pauw die in die tijd senior-verkenner waren. Toch duurde het nog enkele jaren voor de 2de eenheid buitengaats ging. Het was uitdrukkelijk de bedoeling om van een zeetocht geen eenmalig evenement te maken, maar om een brede basis te hebben waardoor zeezeilen tot de vaste activiteiten van de 2de eenheid ging behoren. Daarvoor moesten Janssens en de Pauw zelf nog ervaring opdoen, een nieuwe seniorploeg opleiden en een geschikte vloot uitbouwen. Bovendien bleef zeezeilen onder het beleid van master Alfons Kotten, tot eind 1983, uitdrukkelijk verboden en was het geen prioriteit onder eenheidsleidster Desitter.

Alleen al het vakkundig onderhoud van de vloot was een zware verantwoordelijkheid voor de toen 19-jarige seniorleiding. Na het conflict van 1983 moest men het immers klaren zonder de ervaring van Alfons Kotten en André Janssens. Het vaarklaar houden van zes houten roeisloepen, drie houten vauriens, een 6-tal houten kajaks en vier boten in metaal of kunststof vergde een

⁴¹⁰ *Westhinder*, 1988, nr 5, p. 10.

enorme inspanning. 's Winters werd er elke zaterdagmiddag gewerkt aan het botenonderhoud en werd er bij de junior- en seniorverkenners nog maandelijks één zondagsvergadering op de basis doorgebracht. Al snel werd duidelijk dat een meer efficiënt vlootbeheer noodzakelijk was, temeer daar de motivatie van veel sea-scouts om een groot deel van hun vrije tijd te spenderen aan het verzorgen van houten boten niet bijzonder groot was.

Foto 26 – Botenonderhoud op de nautische basis aan het Zwaaidok, 1985.

Tussen 1983 en 1993 werd de hele houten vloot systematisch vervangen door boten uit aluminium of polyester. De Zeehond, de Titanic en de Westhinder werden gesloopt naarmate ze niet meer te herstellen waren. De Reiger verging op weg naar de sloop in het Zwaaidok in 1988. De Flamingo werd voor een symbolische prijs verkocht aan de 44ste eenheid Brugge in 1989 en de Zwaardvis

werd als laatste houten sloep uit de vaart genomen in 1993 en verkocht aan de 25ste eenheid FEE⁴¹¹.

In de plaats van de houten boten kwamen aluminium roeisloepen: de Victory (1985) en de Mystery (1992), de Titaan (1987) en de Westhinder (1989). Ook de houten Vauriens Albatros, Stormvogel, Smient en Calypso verdwenen en werden vervangen door polyster Snipe Meerval (1982) en het type 4.85 Pirana (1987). In 1989 werd ook een tweede polyster caravelle aangekocht voor de verkenner die Flamingo gedoopt werd.

Nog met behulp van André Janssens was in het voorjaar van 1983 de aluminium roeisloep Nautilus omgebouwd tot een zeilsloep. Er werd een klein voordek aangebracht om het buiswater tegen te houden en van leden van de Northsea Yachtclub kreeg men een afgedankte mast van een Draaktype. Oceaanzeiler Staf Versluys berekende voor de sea-scouts welk zwaard er onder de sloep moest komen om aan de wind te kunnen zeilen. De Nautilus werd voor het eerst getest op getijdewater toen er op boottrektocht naar Antwerpen mee gezeild werd op de Westerschelde. Hoewel de sloep wellicht geen prijzen zou behaald hebben als wedstrijdontwerp, voldeed ze toch ruimschoots aan de verwachtingen van de sea-scouts. Er kon mee gezeild en geroeid worden en het metaal was bestand tegen een stootje. Er was ruimte om een eenvoudig potje te koken en met een dekzeil over de giek konden tot zes personen slapen, of tenminste, onderdak vinden voor de nacht. In het najaar van 1984 kocht de eenheid het zusterschip van de Nautilus over van de katholieke zeescoutsgroep De Schorre⁴¹². De sloep werd overgekocht voor de som van 40.000 frank en werd onmiddellijk omgebouwd tot een identieke zeilsloep die Nemo gedoopt werd. In de zomer van 1985 trok de 2de eenheid op botenkamp naar de Biesbosch met vier zeilsloepen. De Nautilus, de Nemo en de Drascombe Kon Tiki behoorden tot de eigen vloot en van commandant Liénaert werd de werkloze 6.20 sloep Captain d'Ali geleend⁴¹³.

⁴¹¹ *Westhinder*, 1993, nr 1.

⁴¹² *De Schorre had toen zware financiële problemen na problemen in de leiding en een afscheuring van een deel van de groep.*

⁴¹³ *Uitleenovereenkomst, 05.07.1985, Archief 2de eenheid FOS, Oostende*

Foto 27 - Senior-verkenners ontwaken in de zeilsloepen Nautilus en Nemo, Herkingen, Grevelingenmeer, 1985.

Naast het ontwikkelen van de vloot was ook opleiding en ervaring noodzakelijk. Bij de seniors werd uitzonderlijk belang gehecht aan de nautische cursussen georganiseerd door de Vloot van FOS. De 2de eenheid stond zelf nog steeds in voor de roeicursus stilstaand water die elk jaar in oktober plaatsvond in Oostende. Evert de Pauw, Frank Devriendt en Alain Cools waren gedurende jaren de leidende krachten achter de zeilcursus stilstaand water die in de paasvakantie georganiseerd werd op de nautische basis van de 11de eenheid in de Brugse achterhaven en namen ook deel als instructeur op de cursus getijdewater die jaarlijks, toen soms onder erbarmelijke omstandigheden, plaatsvond op de Oosterschelde. Van 1987 tot 1990 nam de Pauw overigens de functie van adjunct-vlootcommissaris waar bij de Vloot van FOS. De Gentenaar Geert

Smeesters was toen vlootcommissaris. Een toekomstige generatie leiders kreeg tussen 1984 en 1994 zijn nautische opleiding.

Op 30 juni 1985 steken de seniors voor het eerst in zee. Om 7 uur 's morgens schutten de Nautilus (Luc Janssens) en de Nemo (Evert de Pauw) in de Demeysluis. Een uur later varen de boten de havenhoofden voorbij, eindelijk buitengaats, de verwezenlijking van een droom gekoesterd door tientallen Oostendse sea-scouts de voorbije 15 jaar. Het is dicht bewolkt en er staat een zuidwestenwind 3 tot 4. Er wordt opgekruist tot de Zuidstroombankboei, waarna met het kerende tij de terugtocht aangevat wordt. Behalve enkele zeezieken is de tocht een groot succes. Bij het binnenvaren sluiten de sea-scoutssloepen zich aan bij de vlootparade van de Zeewijding, een ongepland manoeuvre, maar daarom niet minder plezierig. Het lijkt wel of heel Oostende speciaal eer betoont aan de sea-scouts⁴¹⁴.

Na het botenkamp in Hank werd in augustus een nieuwe tocht georganiseerd richting Blankenberge. Dit keer zat de tijstroom beter en na een tocht van twee en een half uur bereikten de twee sloepen de haven van Blankenberge. Daar werd het draaien van de stroom afgewacht om vervolgens terug naar Oostende te varen.

⁴¹⁴ Logboekverslagen *Nautilus* en *Nemo*, 30.06.1985, Archief 2de eenheid FOS, Oostende.

Foto 28 –Zeilsloep Nemo op weg naar de Zeelandbrug, Oosterschelde 1997.

Vanaf dat jaar voeren de seniors en de leiding van de 2de eenheid regelmatig op zee. Maar het zeezeilen beperkte zich toch tot enkele tochten per jaar. De Nautilus en de Nemo waren immers open zwaardboten zonder zelflozende kuip. Als het water vlugger over de dolboord sloeg dan de bemanning kon hozen, was het gedaan met de koene zeevaarders. Omdat de boten geen ballastkiel hadden zoals een modern zeiljacht was kapseizen nooit uitgesloten. De drascombe Kon Tiki had een lager vrijboord waardoor zij nog meer dan de Nautilus en de Nemo gevoelig was voor een ruwe zee. Daarom konden de boten nooit uitzetten met een windkracht harder dan 5 beaufort of golven hoger dan 1,5 m. Gegeven hun lengte en zeiloppervlakte liepen de sloepen maximaal 3 à 4 knopen met ruime wind. Varen tegen tij was omzeggens onmogelijk, tenzij er een sterke achterlijke wind stond. Al deze beperkingen hadden hun invloed op de actieradius en de mogelijkheden van het varen op zee. Bij de aankomst van de Belgische oceaanracers Rucanor Tristar en Côte d'or op 18 mei 1986 in Oostende moesten de sea-scoutssloepen daarom noodgedwongen binnenblijven. Maar toch werd er

geroeid tot in de havengeul om de zeilidolen te verwelkomen samen met tienduizenden andere Oostendenaars en toeristen⁴¹⁵.

De nieuwe lokalen op de mijnenveger Pico vergemakkelijkten vanaf 1986 de toegang tot de zee. 's Zomers lagen de Nautilus en de Nemo afgemeerd langs de Pico, de uitrusting lag in het lokaal. Vanaf de meerplaats in het Vuurtorendok was men snel geschut via de soepel bediende visserssluis. In 1987 zeilden de zee-verkenner van Almere (Nederland) mee op een tocht naar Blankenberge. In de jaren 90 voelt men zich sterk genoeg om ook voor de botenkampen het zeetraject te gebruiken. Om in de zomer het kampgebied in Zeeland te bereiken nam de 2de eenheid tot dan toe de binnenvaartverbinding Oostende-Brugge-Gent-Terneuzen, een twaalf uur durende eentonige tocht op motor, soms afgewisseld door een sleep van een binnenschip. Als het tij en de wind meezaten kon de afstand Oostende-Breskens over zee afgelegd worden in acht uur, in aangename omstandigheden en met een sterk verminderd brandstofverbruik. In 1991 werd de terugtocht met vier zeilsloepen vanuit het kampterrein in Veere over zee afgelegd in één ruk tot in Oostende waar men rond 22.00 uur afmeerde in het Vuurtorendok⁴¹⁶. Meestal werd er echter een tussenstop voorzien in Blankenberge of Zeebrugge om een gunstig tij af te wachten. Twee jaar later lieten de weersomstandigheden toe om zowel de heen- als de terugreis naar Nederland over zee te maken.

De soms moeilijke zeiltochten op zee brachten onvergetelijke levenservaringen voor de 16-jarige sea-scouts en smeedden een hechte band tussen de (toekomstige) leiding. Ze gaven de 2de eenheid een groot aanzien dat afstraalde op de eierzuchtige seniorleiding en dat actief werd nagestreefd door master de Pauw en zijn opvolger Kurt Devriendt. De sea-scouts waren terug op zee.

A boy's game, but a man's job⁴¹⁷

In september 1990 kwam Evert de Pauw volgens lang vooraf geregelde afspraken aan het hoofd van de eenheid. Liliane Van Troost bleef de eenheidsraad bijstaan als secretaris en bleef ook nog actief in het steuncomité. Frank Devriendt werd

⁴¹⁵ *Jaarverslag seniorwerking 1986, Archief 2de eenheid FOS, Oostende.*

⁴¹⁶ *Westhinder, 1991, nr 4.*

⁴¹⁷ "Scouting is a boy's game, but a man's job", citaat Robert Baden Powell.

assistent-eenheidsleider en zette zich ook buiten de eenheid in als provinciaal verantwoordelijke, zoals de functie van gewestcommissaris nu genoemd werd. Bij de junior-verkenner werd hij opgevolgd door Christophe Michiels (Enthousiaste Meerkout) en later door Jill Vyncke (Kordate Zeester). Assistent-eenheidsleider Luc Janssens nam vooral logistieke verantwoordelijkheden op, in het bijzonder het onderhoud van de vloot. Bij de welpen volgde Ann Verschelde (Zindelijke Panopea) in 1992 Veronique Lawarie op als Akela.

Tussen 1986 en 1990 was de eenheid er organisatorisch een stuk op vooruit gegaan. Maar er was nog meer werk aan de winkel. De nieuwe master wilde de problemen en conflicten die hij vroeger meegemaakt had zoveel mogelijk uitschakelen door de werking van de eenheid beter te structureren en minder afhankelijk te maken van één of enkele personen. Het beleid werd gericht op stabiliteit en op het wegwerken van pieken en dalen eigen aan het verenigingsleven. Eén van de eerste maatregelen in die richting was de reactivering geweest van het comité en de oprichting van een VZW in 1986. De heropstart van het eenheidstijdschrift "Westhinder" in 1988 paste ook in dat kader. De Westhinder verscheen vanaf dan 5 keer per jaar in een A5-formaat. Nieuwe technieken zoals de kopieermachine en de tekstverwerker maakten een betere lay-out mogelijk dan met de gestencilde exemplaren van de jaren 70. Master de Pauw engageerde zijn broer Wim de Pauw (Lakonieke Alk) als eerste hoofdredacteur. Eén van de belangrijkste rubrieken werd gevormd door de geplande programmatie van de verschillende takken. Samen met de verslaggeving van voorbije activiteiten vormde dit een belangrijke communicatie naar de ouders en de buitenwereld.

Onder meer door de publicatie in de Westhinder was de leiding verplicht de programmering van de activiteiten een drietal maanden vooraf te plannen. Ook de jaarprogrammering kreeg een vast stramien. Het begin van het scoutsjaar werd gekoppeld aan het begin van het schooljaar in september, wanneer ook de overgangen van de ene tak naar de andere plaatsvonden⁴¹⁸. Dit maakte met de nieuwe rekruten een heel jaar takwerking mogelijk die eindigde in een theoretisch optimale scoutswerking op het zomerkamp in juli.

⁴¹⁸ *Tot dan toe vonden de overgangen plaats hetzij tijdens de opening vaarseizoen, hetzij in september, zonder vaste afspraken.*

Vanaf 1990 werden ook specifieke regelingen ingevoerd die de systematische rekrutering van leiding moesten garanderen. Op 18 jaar eindigde de carrière van de senior-verkenner. Hij of zij kreeg de keuze tussen een actieve inzet als leiding, een meer vrijblijvende inzet als logistieke hulp of het verlaten van de eenheid. De eenheidsleiding wilde geen voortrekkersstam die leiders zou weghouden uit de actieve takken. Om leiderswisselingen tijdens het lopende scoutsjaar zoveel als mogelijk te voorkomen werden elk jaar tegen september de nieuwe leidersploegen voor het volgende scoutsjaar vastgelegd op de eenheidsraad. Een leider engageerde zich in principe voor een heel scoutsjaar. Leiders die het lieten afweten, kregen van de master in een kordaat schrijven de wacht aangezegd.

Er werd op de afzwaaiende senior-verkenners gerekend om elk jaar nieuw bloed aan te brengen in de leiding, eerst als assistent en, na enkele jaren ervaring opgedaan te hebben, later als takleider. Daarvoor was uiteraard een goedwerkende seniortak noodzakelijk, maar de realiteit doorkruiste soms de plannen van de eenheidsleiding. Zo ontbindt een ontevreden de Pauw in het najaar van 1987 de seniortak na een kamp waar de inzet en de groepsgeest naar zijn mening sterk te wensen overliet. Pas het jaar daarop kon uit de oudste junior-verkenners een nieuw seniorteam samengesteld worden. Maar om over voldoende senior-verkenners te beschikken moest er ook een voldoende aanvoer zijn vanuit de andere takken. Eind 1991 was er andermaal geen seniortak meer. Rekrutering werd daarom een voortdurende zorg van de master. De 2de eenheid FOS had sedert het begin van de jaren 70 meestal ruim 100 leden geteld, met uitzondering van de moeilijke jaren 1984-1986 toen het reële ledental terugviel tot een 70-tal. Maar waar rekrutering en ledenaantal voorheen nogal overgelaten werd aan de grillen van de conjunctuur, werd in de jaren 90 bewust gestreefd naar een piramidale leeftijdsopbouw van de eenheid. Door de problemen bij de aspirant-verkenners in 1984-86 miste men als het ware een generatie, wat de eenheid vijf jaar later heel wat kopbrekens bezorgde bij de rekrutering van seniors en leiding. Onder meer om die reden werd de jongste tak van bevers (5 tot 7 jaar) in 1990 opgeheven waardoor een leidersploeg uitgespaard werd. Een gelijkmatig opgebouwd ledenaantal moest tot een evenwichtige uitbouw van de takken leiden en een regelmatige aanvoer van nieuwe leiders garanderen. Het duurde tot begin jaren 90 voor het ledenaantal bij de jongste takken welpen en

aspirantverkenners weer op peil was (respectievelijk een 40-tal en een 30-tal leden) en pas in 1995 kon opnieuw een seniorploeg opgericht worden.

Naast de zorg voor de interne werking zag de 2de eenheid zich in de loop van de jaren geconfronteerd met een steeds grotere druk van wetgeving, ouders en kinderen. De tijd was definitief voorbij dat de scouts er op goed geluk konden op uittrekken in bos, hei of op het water. Op het einde van de jaren 70, begin jaren 80 waren al nieuwe vaarreglementen ingevoerd die heel wat verplichtingen voor kleine vaartuigen met zich mee brachten. De milieuwetgeving liet zich voelen bij het betreden van het bos of het organiseren van een luidruchtig feestje. Al deze regels eisten van de scoutsleiding een groeiende stroom van papierwerk, aanvragen, brevetten, controleformulieren, officiële registraties, fiscale attesten en extra verzekeringen.

Om te vermijden dat de leiding zou vergrijzen in de bureaucratie en om de scouts toe te laten hun spel verder te spelen, werd zoveel mogelijk van het beheer en papierwerk opgenomen door het steuncomité. De oprichting van de steun-VZW Westhinder in 1986 had tot doel om het eigendomsrecht van materiaal en de boten van de eenheid veilig te stellen en om de groeiende juridische verantwoordelijkheden van de jonge leiding te verminderen. Het besturen van een patrimonium dat vanaf het midden van de jaren 90 bijna 4 miljoen frank bedroeg en een jaarlijkse omzet van meer dan 1 miljoen frank haalde, vereiste immers een beheer dat het amateurisme van de traditionele scoutstroep stilaan oversteeg.

Teneinde ook bij het comité de nodige dynamiek, doorstroming en continuïteit te verzekeren werd in januari 1990 het systeem van tweejaarlijkse mandaten ingevoerd voor leden van de raad van beheer, de voorzitter, ondervoorzitter, penningmeester en secretaris. Toenmalig voorzitter Alfons Koten kon zich hier niet in vinden en nam ontslag uit het comité. Het was een harde les in patrimoniumbeheer toen bleek dat de uittredende penningmeester het had aangedurfd zijn persoonlijke financiële problemen op te lossen met "leningen" uit de comitékas voor een totaalbedrag van meer dan 120.000 frank. Omdat de man een minnelijke schikking met geleidelijke terugbetaling weigerde, zag het comité zich verplicht naar de rechtbank te stappen. Hoewel de bewijslast klaar en

duidelijk was, kostte het toch jaren van juridische procedures voor het grootste deel van de som gerecupereerd was⁴¹⁹.

De nieuwe voorzitter van het comité werd Ernest Geryl, die twee kinderen had bij de eenheid, en wiens latere totemnaam Energieke Zeekat zijn dynamisme typeerde. Het was de man naar wie de eenheidsleiding op zoek was en er ontstond in de volgende jaren dan ook een zeer hechte samenwerking tussen leiding en comité. Robert Belpaeme (Bedachtzame Zilvermeeuw) was kort voordien secretaris geworden en François Devriendt (Bereidwillige Albatros) nam een groot deel van de logistieke verantwoordelijkheden van het comité op zich. Verder maakten Ronald Rouzee, Luc Janssens, Denise Tacq, Liliane Van Troost, de broers Albert en Karel Van Hoecke (respectievelijk Rustige Walrus en Goedgemutste Narwal), Wieland Verwerft (Ernstig Zeepaard) en Luc Vandenbosche deel uit van het comité⁴²⁰. Het comité nam een deel van de papierwinkel voor zijn rekening, zorgde voor kookploegen op kamp en ging zich bezig houden met fundraising. Dit laatste was meer dan noodzakelijk, want door de opeenvolgende besparingsronden van de overheid in de jaren 80, begin jaren 90 was de subsidiëring van de jeugdbewegingen in Oostende bijna gereduceerd tot niets. Uit het traditionele scheepsbal in november groeide het jaarlijkse herfstfeest met een etentje dat gehouden werd in de grote zaal van de August Vermeylenschool en waar men regelmatig meer dan 200 deelnemers kon tellen. In mei werd na de opening van het vaarseizoen een taartenverkoop georganiseerd die jaarlijks een aanzienlijke opbrengst gaf. In 1991 staken de comitéleden de handen uit de mouwen om de nautische basis een flinke face-lift te geven. De kaaimuren werden opgehoogd en de modderige grond kreeg een laag beton wat het manipuleren van de boten tijdens het winterhoud vergemakkelijkte en de basis in de zomer minder stoffig maakte. Het jaar daarna nam het comité een groot deel van de logistieke taak op zich bij de organisatie van de grote Blauwe Wimpel in Oostende.

⁴¹⁹ Nog eind 1994 werd met behulp van advocaat Yves Miroir, zoon van dr. Raymond Miroir en latere schepen van de stad, een deel van het bedrag gerecupereerd. Verslag comité-vergadering 19.12.1994, Archief 2de eenheid FOS, Oostende.

⁴²⁰ Ronald Rouzee was verkennersleider geweest onder master Roland Doeuvre en had bij zijn intrede in het comité vele jaren later twee kinderen bij de eenheid.

Eind 1990 had de leiding immers de ambitieuze beslissing genomen om zich kandidaat te stellen voor de organisatie van de tweejaarlijkse Blauwe wimpel in 1992⁴²¹. De afgelopen wedstrijden in 1988 in Gent en in 1990 in Mechelen hadden de leiding ervan overtuigd dat Oostende een minstens even goede organisatie op poten kon zetten. Het zou de kroon op het werk van de heropstanding worden en de slagkracht van de 2de eenheid demonstreren tegenover de buitenwereld. Een wilskrachtige Frank Devriendt nam de coördinatie van het project op zich en de voltallige leiding en het steuncomité namen zich voor om geen half werk te leveren. Er werd dan ook bijna twee jaar aan de voorbereiding gewerkt.

Op 12 september 1992 verzamelden zich een kleine 600 sea-scouts voor de vlaggengroet op het binnenplein van het centrum Duin en Zee aan de Fortstraat. De meesten waren al op vrijdagavond aangekomen en hadden hun tenten opgeslagen op één van de nabijliggende sportterreinen die daarvoor waren vrijgemaakt. Naast sea-scouts van FOS waren ook delegaties van de zee-scoutseenheden van de katholieke federatie VVKSM aanwezig, van de eenheden van de Franstalige SSB en de FSC en één Engelse afvaardiging. In zijn welkomstwoord dat in drie talen werd uitgesproken, riep eenheidsleider de Pauw op om te bewijzen dat scoutsbroederschap geen loos begrip is. "Hiermee zullen we bewijzen dat het met wat goede wil perfect mogelijk is dat katholieken en pluralisten, Vlamingen en Walen, binnen- en buitenlanders samen iets kunnen organiseren en daar iets moois van kunnen maken"⁴²². Daarna verspreidden meer dan 60 kwartieren zich over een wedstrijdparcours dat zich uitstreckte van het Vuurtorendok tot de Spuikom en waar op elke post bepaalde proeven volbracht moesten worden. Op het programma stonden onder meer een roei- en zeilproef, pionierswerk, nautische theorie, zwemmen, EHBO, maar ook meer luchtige activiteiten zoals abstract schilderen of een zandkasteel bouwen. Het comité, aangevuld met vrijwilligers, sloofde zich uit om lunchpakketten te maken en om 's avonds een warme maaltijd te voorzien voor 600 uitgehongerde magen.

's Zondags werden de proeven afgewerkt en inspecteerde een delegatie van scoutsmasters het tentenkamp. 's Middags werd een gezamenlijk file rougespel

⁴²¹ *Verslag eenheidsraad 25.11.1990, Archief 2de eenheid FOS, Oostende.*

⁴²² *Toespraak de Pauw bij de opening van de Blauwe Wimpel Oostende, 12.09.1992, Archief 2de eenheid FOS, Oostende.*

gespeeld. Bij de uitreiking van de prijzen werden onder meer de 44ste FOS Brugge, de 23ste FEE Jambes en de 2de FOS Oostende gehuldigd. Bij de berekening van de totaalstand ging de Blauwe Wimpel naar de 3de FOS uit Gent⁴²³. Nog twee dagen werd er gewerkt aan de afbouw en de opruiming van de terreinen. Maar het opzet was geslaagd. De eenheid ontving talloze felicitaties met de organisatie van het succesvolle evenement en er was inderdaad gebleken dat het samenwerkende scoutsbroederschap ondanks barrières van ideologie, taal en nationaliteit nog altijd bestond.

Een belangrijke bron van onstabiliteit die de eenheidsleiding opgelost wilde zien, was het gebrek aan vaste lokalen. Steeds weer waren de sea-scouts van lokaal naar lokaal gezworven en het onverwachte verlies van een lokaal had al verscheidene keren bijna de ondergang betekend van de eenheid. De meest recente beweging was de ingebruikname van een tweede chalet in het jeugddorp aan de Zinnialaan door de welpenhorde. In het sportcentrum werden de kleine lokaaltjes van het portiersgebouw door de welpen overgedragen aan de junior- en seniortakken. Zij verlieten in maart 1993 de verblijven onder het achterdek van de Pico, die door de toenemende aftakeling en de grote vochtigheid bijna onbewoonbaar geworden waren⁴²⁴. Twee jaar later brandde de bovenbouw van de Pico volledig uit, nadat vandalen er binnengebroken waren om brand te stichten⁴²⁵. De Pico werd verkocht aan een sloper en in 1996 zonk de mijnenveger naar de bodem van het dok na een onvoorzichtige demontage van de zeekranen.

Ondertussen werden de geruchten over een modernisering van de achterhaven die de basis aan het Zwaaidok bedreigde steeds luider. Voor de verdere uitbreiding van de bergruimte en voor de vervanging van de kleine loods, indertijd nog gebouwd door master Doeuvre, werd daarom gekozen voor verplaatsbare 20-voets containers. Het stadsbestuur was de eenheid weinig behulpzaam in het zoeken naar alternatieven en de Pauw was ervan overtuigd dat slechts een lokaal in eigendom de nodige garanties kon bieden voor de toekomst. Het comité besloot niet langer te wachten en nam het heft in eigen handen. Na bemiddeling van ondervoorzitter Karel Van Hoecke wist men in het najaar van 1992 een concessie-overeenkomst af te sluiten met de Dienst Waterwegen Kust van de

⁴²³ *Westhinder*, 1992, nr 5.

⁴²⁴ *de Pauw aan Liénaert*, 7 maart 1993, *Archief 2de eenheid FOS, Oostende*.

⁴²⁵ *Het Nieuwsblad*, 22.11.1995.

Vlaamse Gemeenschap voor een stuk grond gelegen naast de vuurtoren op de Oosteroever⁴²⁶. Hoewel de Pico jaren als winterlokaal gebruikt werd door junior- en seniorverkenneren was het vaarwater van het nabijgelegen Vuurtorendok en Vissersdok weinig geschikt om in de zomer te zeilen en te varen. De plaats was bovendien erg ver van het stadscentrum gelegen. Toch besloot de eenheidsleiding eieren voor haar geld te kiezen en in de loop van 1993 werd er door het comité een grote boogvormige loods gebouwd op het terrein dat in concessie genomen was. De inrichting die bijna twee jaar duurde, werd volledig in eigen beheer gedaan. Voor de financiering zette voorzitter Geryl een grootschalige sponsoractie op. Bij de opening op de nieuwjaarsreceptie januari 1995 werd bekend gemaakt dat meer dan 1.300.000 frank gestoken werd in het project.

Master de Pauw was ondertussen getrouwd met verkennerleidster Jill Vyncke en gaf om professionele redenen in september 1995 het roer over aan Kurt Devriendt (Pittige Snip). In zijn streven om de 2de eenheid eindelijk een geschikte en permanente huisvesting te geven, heeft Evert de Pauw gefaald, want ook aan het Vuurtorendok bleken de vooruitzichten op termijn weinig hoopgevend. Maar hij kon de eenheid bij zijn afscheid wel een mooie bruidschat meegeven. Door het vooruitziend beleid was de structuur van de eenheid veel verbeterd en was een financiële basis gelegd, waardoor men einde jaren 90 materieel bijzonder sterk stond.

Sea-scouting in de Federatie

Na alle commotie in de jaren 70 verliep de integratie van FOS en SSB na de hereniging in 1981 vrij vlot. De sea-scoutseenheden, gemeenzaam de Vloot genoemd, hadden een grote autonomie binnen FOS. Uiteindelijk waren er in de jaren 80 en 90 een tiental eenheden actief (samen ruim 1000 sea-scouts en gidsen), waaronder een zevental ex-SSB-eenheden. De Vloot vergaderde verschillende keren per jaar, bouwde haar eigen programma nautische cursussen uit en organiseerde tweejaarlijks de Blauwe Wimpel. Systematische investeringssteun, zoals bij de autonome SSB, heeft FOS de sea-scouts echter nooit kunnen bieden. Er was wel een zekere financiële onafhankelijkheid via een

⁴²⁶ *Verslagen comité-vergadering 14.08.92, 28.09.1992 en 05.11.01992, Archief 2de eenheid FOS, Oostende.*

steun vzw sea-scouts, maar deze heeft nooit op de middelen van FOS kunnen rekenen, noch overigens op enige ondersteuning vanuit de SSB-koepel⁴²⁷.

In de jaren 90 reactiveert men de ooit door Etienne Declercq opgerichte Nautische Jeugdraad. De Raad wordt nu een ontmoetingsplaats voor pluralistische sea-scouts, katholieke zeescouts en enkele overblijvende groepen zeekadetten. De Nautische Jeugdraad treedt op als spreekbuis voor het nautisch jeugdwerk, organiseert de gezamenlijke propagandastands op de nautische beurzen en maakt afspraken over de tweejaarlijkse Blauwe-Wimpelwedstrijden.

Na de treurige ondergang van de 2de SSB-eenheid in Oostende in 1982 werden het wachtschip Pico en het tegenoverliggende bunkercomplex langs de Vuurtorenweg verder beheerd door de koepelvereniging van SSB. De boot en de verblijven werden verhuurd voor bivakken en overnachtingen en met de opbrengsten werd het onderhoud bekostigd. Maar sea-scoutsactiviteiten vonden er, tot spijt van voorzitter Liénaert, niet meer plaats. Hij trad in contact met eenheidsleider Alfons Koten van de 2de eenheid FOS en wilde de accommodatie van de Pico ter beschikking stellen, maar de voorzichtige Koten bedankte voor het aanbod. Hij vreesde dat de sea-scouts te veel zouden moeten werken aan het onderhoud van de mijnenveger, waardoor er weinig tijd meer over zou blijven voor aantrekkelijke activiteiten⁴²⁸. Pas in 1986, toen de nood aan lokalen het hoogst was bij de 2de eenheid, betrokken twee takken enkele lokalen van de Pico. Gedurende een zestal jaren was het schip de uitvalsbasis voor de zeezeiltochten van de seniorverkenners. In die periode werden ook de roeicursussen van de Vloot van FOS elk jaar in oktober op de Pico georganiseerd. Toen de Pico in 1996 verging, had het schip zo'n 18 jaar gediend voor de sea-scouts beweging. En ondanks de fusie van de SSB met FOS en de opheffing van de 2de SSB, slechts enkele jaren na de ingebruikname, heeft de Pico toch het doel gediend dat de SSB voor ogen had. Duizenden scouts en jongeren hebben er fantastische kampen beleefd en gedurende meer dan tien jaar heeft de FOS-Vloot, waaronder de oude SSB-eenheden, het schip jaarlijks gebruikt voor een deel van haar nautische training.

⁴²⁷ De vzw was voortgevloeid uit de Nederlandstalige SSB-SGB vereniging die opgericht was in 1978 (zie hoofdstuk 10).

⁴²⁸ Getuigenis Evert de Pauw.

In de eerste helft van de jaren 60 was de 2de eenheid de enige scoutseenheid in Oostende die overbleef van de bloeiende BSB-SSB-GG-troepen van voor de oorlog. Vanaf 1966 kreeg open scouting in Oostende opnieuw een landscoutseenheid toen met steun vanuit Gent de 210de FOS eenheid "Dakota's" opgericht werd. De eerste tien jaar was het een kleine groep en zoals hun sea-scoutsbroeders vonden ook zij een onderkomen in de oude technische stadsschool in de Wittenonnenstraat. Vanaf 1976 breidden de Dakota's zich uit en wordt een deel van de eenheid gevestigd in Bredene onder eenheidsleider Erwin Roelandt. De eenheid bereikte een hoogtepunt in de jaren 80 dankzij het engagement van een aantal sterke figuren zoals Patrick Devriendt en Eric De Decker, later Sonia Pira en Rudy Maenhout. In 1982 kon de eenheid het recht van opstal verwerven van een stuk grond achter de Spuikomdijk dat aan de firma EBES toebehoorde. EBES-directeur Camiel Van Avermaet, oud-comitélid van de 2de eenheid, was aanwezig toen het nieuwe lokaal, twee afgedankte prefab gebouwtjes van het Koninklijk Atheneum Stene, in gebruik genomen werd. Gedurende al die jaren was de eenheid zowel in Oostende als in Bredene actief, maar meer en meer verschuift de werking naar Bredene en in 1999 werd de definitieve keuze voor Bredene gemaakt. De Dakota's verlieten dan ook het sporadisch gebruikte lokaaltje in het jeugddorp.

Van geschiedenis naar toekomst

Vanaf 1995 werd in de 2de eenheid het geplande evenwicht in de spreiding van de leden over de verschillende leeftijdscategorieën bereikt en steeg het totale ledenaantal verder onder het beleid van master Devriendt. De eenheid telde nu ruim 130 actieve leden (zonder comitéleden of logistieke steun) en voor de Karelahorde was in 1994 zelfs een wachtlijst ingevoerd omdat men niet boven de 50 welpen wilde komen. Ook de nieuwe master was tot de eenheid toegetreden als kleine welp en hij had de laatste jaren zijn sporen verdiend als leider van de aspirant-verkenner en als assistent-eenheidsleider. Devriendt was bijzonder creatief in het verzinnen van originele activiteiten en maakte zich populair als niet onverdienstelijk zanger/gitarist bij het kampvuur. Bij de welpen werkte de nieuwe master met een nieuwe Akela: Monja Vlieghe (Gevoelige Plevier), die vanaf 1998 werd opgevolgd door Sandra Klütch (Impulsieve Dorade). Het takleiderschap van de aspirant-verkenner werd overgenomen door Sandra Dewachter (Kloeke Pollak). Het peil van de nautische en andere scoutsactiviteiten

bleef ook onder het beleid van Devriendt van een hoog niveau want tijdens de Blauwe Wimpel in Brugge in 1996 werden zeer goede resultaten behaald. Op de Blauwe Wimpel op de basis van de 1ste eenheid FOS Antwerpen in 1998 behaalde Oostende zelfs de eerste plaats en won de prestigieuze trofee⁴²⁹.

Terwijl de 2de eenheid in de jaren 70 nauwelijks aandacht kon schenken aan de buitenwereld, werd het varen in Nederland gemeengoed in de loop van de jaren 80 en 90. De Blauwe Wimpels werden internationale evenementen. In Oostende namen in 1992, naast scouts uit Wallonië, ook een eenheid uit Engeland deel. De Oostendenaars trokken trouwens in 1994 en 1997 op bezoek naar deze "zuster" eenheid, de 2nd unit sea-scouts in Deal nabij Dover⁴³⁰. Twee Russische scouts gingen mee op bootkamp naar Veere in 1993. Onder Kurt Devriendt gingen de internationale contacten nog verder. Verscheidene keren nam een delegatie van de leiding deel aan het Nationaal Waterkamp Nawaka in Nederland. Devriendt zelf was officieus aanwezig op de jamboree in Dronten in 1995 en zou één van de spilfiguren worden bij de organisatie van het Vlaams Waterkamp, Vlawaka, bij Tholen in 2000. En in 1997 trok de voltallige seniortak onder leiding van Tony Belpaeme (Creatieve Reiger) naar het internationaal sea-scoutskamp op het eiland Thüro in Denemarken⁴³¹.

Zoals Liliane Van Troost voor hem, had ook Evert de Pauw zich in 1995 teruggetrokken in het steuncomité. Daar had Karel Van Hoecke ondertussen Ernest Geryl vervangen als voorzitter. Geryl bleef echter actief en dat was nodig, want nog was één van de belangrijke doelstellingen, een duurzame oplossing voor de lokalenproblematiek, niet verwezenlijkt. Onder master de Pauw werd met het comité dan wel het nieuwe lokaal opgetrokken naast de Vuurtoren, maar het stadsbestuur had al laten weten dat zij de zones voor nautische recreatie, zoals de structuurplannen van de provincie toen voorstelden voor de site op de Oosteroever, op een andere manier wilde invullen dan de sea-scouts.

Ondanks eerdere beloften van het stadsbestuur en van het pas opgerichte autonoom havenbedrijf liet men, zes weken voor de aanvang van de havenwerken in het Zwaaidok, in april 1998 plots weten dat voor de sea-scouts

⁴²⁹ *Westhinder*, 1998, nr 3.

⁴³⁰ *Evert de Pauw aan de leiding*, 08.01.1994, *Archief 2de eenheid FOS, Oostende*.

⁴³¹ *Westhinder*, 1997, nr 3, p. 28-29.

ook geen plaats meer zou zijn in de achterhaven. Er ontstond een crisissfeer en pas na zware druk van het comité, in het bijzonder van Ernest Geryl en Karel Van Hoecke, kwam de overheid met een voorlopige oplossing voor de dag. De Dienst Waterwegen Kust stelde tijdelijk een terrein aan de Spuikom ter beschikking dat onteigend was in het vooruitzicht van de bouw van een nieuwe zeesluis. Begin mei liet het comité de containers van het Zwaaidok verplaatsen naar het terrein op de Vicognedijk. Kort daarop verliet de vloot de basis waar de eenheid bijna 30 jaar actief was geweest. Via de Demeysluis, de voorhaven en de Noord-Ede werden de boten tot bij de Spuikom gevaren, waarna ze met een kraan over de dijk getild werden en vastgelegd werden op ankerboeien. In juni werd een rij damplanken geslagen dwars over het Zwaaidok op 20 m van de oude basis. Daartoe werd de sliblaag op de bodem weggezogen; alle steigers werden vernield en de betonnen kaaimuur van de basis raakte ondergraven en stortte in. Het jaar daarop verdween de basis definitief onder het asfalt van een nieuwe weg.

Het comité werkte echter met een meer behulpzame burgemeester Jean Vandecasteele aan een duurzame oplossing. Door een gelukkig toeval zette de sportadministratie van de Vlaamse Gemeenschap, Bloso, haar watersportactiviteiten in Oostende in 1998 stop. Na een harde onderhandelingsronde met Bloso kocht de stad in 1999 voor een gunstprijs de oude gebouwtjes en botenloodsen op gelegen langs de Vicognedijk en de Schietbaanstraat. In de Schietbaanstraat bouwde het bestuur een nieuw stadssportcentrum, de botenloodsen langs de Vicognedijk werden ter beschikking gesteld van de 2de eenheid. De burgemeester overhandigde in oktober 1999 de sleutels aan het comité. In de winter werden de lokalen heringericht en werd het materiaal overgebracht vanaf de containers enkele honderden meter verder. Nog voor de overdracht van de nieuwe basis was Kurt Devriendt in september 1999 ondertussen als master opgevolgd door Tony Belpaeme.

Nautische Basis, Vicognedijk, Spuikom, 29 april 2000: de vlootparade begint stipt om 14.30 uur. Neptunus, God der Zeeën, komt aangevaren in de drascombe Kon-Tiki. Op het moment dat hij aan wal stapt en ontvangen wordt door master Reiger, klinkt het bevel "hoog riemen" aan boord van de vijf roeisloepen die op een rij liggen ongeveer 100 m van de wal. In het gezelschap van de master stapt Neptunus omhoog naar de oever door een erehaag van bijna 50 welpen en begeeft zich naar zijn troon die opgesteld staat voor de basis. De troon staat op

een verhoog en is getooid met een constructie van roeiriemen waarop visnetten bevestigd zijn. Op de achtergrond de Belgische driekleur. De hele basis is versierd met nautische seinvlaggen. De vloot legt aan en de scouts stellen zich op in kwartieren en nesten voor de troon van Neptunus en de vlaggenmasten. Neptunus en burgemeester Jean Vandecasteele houden een toespraak. Daarna knippen ze samen het lint door waardoor de nieuwe basis officieel in gebruik genomen wordt.

Foto 29 - De nautische basis aan de Spuikom in de voormalige BLOSO-gebouwen, 2000.

Tussen het volk op de Spuikomdijk stonden twee oude mannen onder het bescheiden voorjaarszonnetje te kijken naar de drukte. Etienne Declercq en Jean-Claude Liénaert hadden tientallen jaren lang voor sea-scouting gewerkt en gestreden. Het waren machtige ervaringen, maar soms ook zwarte momenten. Nu waren ze toeschouwers bij een sea-scoutstraditie waarvan ze zelf zolang het middelpunt waren. Een paar scouts met gabbersbroeken bemanden een roeisloep. Er stapte een kwartiermeester voorbij met dreadlocks die driftig in zijn mobiele telefoon praatte. Maar het zicht van meer dan 120 Oostendse sea-scouts die in essentie hetzelfde spel speelden dat bijna 100 jaar voordien begonnen was, die nog altijd "steeds bereid" zijn, verwarmde het hart van de oude scouts.

14. Epiloog

Binnenkort bestaat de 2de eenheid sea-scouts in Oostende 100 jaar. Tussen de regimentaire oprichtingsceremonie op het koude dek van het wachtschip Ibis op 4 januari 1914 en de zwoele fuiven in zaal 't Bosjoenk in het Jeugddorp op het einde van de jaren 90 liggen vele generaties. Tijd om even achteruit te kijken.

De sea-scoutsbeweging in ons land werd gesticht in 1914 vanuit de uitdrukkelijke visie dat België nood had aan gemotiveerde en goedopgeleide zeelui, die bereid waren 's lands belang voorop te stellen, zowel in vredes- als in oorlogstijd. Vandaar de sterke steun voor sea-scouting vanuit de overheid, de militairen, het koningshuis en de notabele burgerij van Oostende. Uitgaande van de voorbereidingen, het overleg en de betrokkenheid van bepaalde personen bij de oprichting van sea-scoutsafdelingen in Oostende en in Antwerpen kan zelfs gesteld worden dat het initiatief vanuit de overheid gekomen is. In het dreigende klimaat van 1913-1914 was elk middel dat de (militaire) paraatheid van ons land kon versterken uiterst welkom voor de Belgische staat.

Kort na de oorlog konden patriottisme en de verheerlijking van de gevallen helden de jeugd nog begeistereën. Maar al gauw bleek dat scouting meer moet bieden om aantrekkelijk te blijven en de beweging kent een terugval midden de jaren 20. De nationale scoutsorganisaties kregen daardoor zelf langzamerhand meer vat op de plaatselijke werking die overal spontaan opgeschoten was. Vanaf de tweede helft van de jaren twintig werd het duidelijk dat de scoutsbeweging een jeugdbeweging was en geen paramilitaire organisatie. In de wereldbeweging en op nationaal vlak verdwenen de kolonels en de generaals uit de beheerraden en de steuncomités. Ook in Oostende zagen we de deelname aan vaderlandslievende manifestaties als belangrijkste scoutsactiviteit begin de jaren 20. Maar tegelijkertijd werden door de BSB-leiding de zaken duidelijk gesteld aan het comité. Samen met de andere BSB-troepen werden de Oostendse scouts een echte jeugdgroepering die haar bijzondere aantrekkingskracht putte uit de buitenactiviteiten, het avontuur, de (inter)nationale contacten en de delegatie van verantwoordelijkheid aan de jongeren zelf. In onze moderne samenleving zijn die mogelijkheden in grote mate vanzelfsprekend geworden, in de jaren 20 en 30 was deze manier van werken met de jeugd echter zeer innovatief. Nog lange tijd stonden de meer conservatieve geledingen van de maatschappij erg argwanend tegenover die Angelsaksische jeugdwerking met zijn progressieve principes. Het is dan ook niet verwonderlijk dat scouting op de meeste steun kon rekenen bij

progressief-liberaal gezinde burgers. In Oostende behoorden Jules Gioannora, Arthur Kockenpoo, Jacques De Cock, de families Serruys, Bauwens en Laroye onmiskenbaar tot deze categorie. Andere maatschappelijke stromingen waren minder betrokken bij open scouting in die tijd. Immers, nadat ook de conservatieve krachten binnen de kerk overtuigd waren van het concept van scouting, koos de katholieke zuil, ondanks de uitgestoken hand van de pluralistische BSB/SSB, voor een scoutsbeweging binnen de eigen rangen. De socialistische beweging richtte zich voor de tweede wereldoorlog dan weer in de eerste plaats op de structurele lotsverbetering van arbeiders en werknemers. Scouting is bezig met de vorming van het individu en speelt in een gemeenschap waar het bestaan niet onmiddellijk bedreigd is door honger of dakloosheid. De goede daad indachtig werden door scouts vele solidariteits- en liefdadigheidsacties opgezet voor de minderbedeelden. In Oostende verliep dat dikwijls samen met de acties voor en door het stadsonderwijs dat in die tijd sterk uitgebouwd werd door het bestuur. Maar, uitzonderingen niet te na gesproken, scouting slaagde er niet in om de armere lagen van de bevolking op te nemen in haar beweging.

Aan de gemoedelijke scoutswerking van de jaren 30 komt een bruusk einde bij het uitbreken van de 2de wereldoorlog. De sea-scouts in Oostende gaan door, maar het is een nieuwe generatie die sea-scouting ontdekt. Het gaat om mensen die minder maatschappelijk en filosofisch betrokken zijn. Hun ouders zijn gewone werknemers, niet bijzonder welstellend én niet Franssprekend. Wat ze wel gemeen hebben met de vorige generatie is hun patriottisme. Het succes van de 2de eenheid tijdens en vlak na de oorlog is in grote mate te verklaren door haar anti-Duitse opstelling. Met een zekere naïviteit eigen aan de jeugd storten de sea-scouts zich actief in het groot en klein verzet tegen de Duitse bezetting en het fascisme. Voor die houding wordt een dure prijs betaald in de concentratiekampen. De nieuwe leiderskaders van de jaren 50, Etienne Declercq en de familie Mariën, Roger Reunbroeck en Maurits Verschelde putten hun kracht uit die gemeenschappelijke oorlogservaring. Midden de jaren 60 loopt hun rol naar een einde en de federalisering van de scoutsbeweging BSB/GGB botst sterk met het Belgisch patriottisme gesmeed in hun jeugd. In de emotionele conflicten die gepaard gaan met de splitsing tussen de 2de eenheid SSB en de 2de eenheid FOS krijgen FOS sea-scouts meermaals hun "Vlaamsgezindheid" in de verdachte zin van het woord voor de voeten geworpen. Een loze beschuldiging die des te

pijnlijker aankwam bij de mensen die evenzeer Belgisch gezind waren bij de 2de FOS. Er kan immers niet gezegd worden dat de pluralistische scoutsbeweging in het algemeen in de voorhoede van de Vlaamse beweging stond. Pas onder sterke druk van de opeenvolgende staatshervormingen reorganiseert de BSB/GGB zich in 1966 in een Nederlandstalige en Franstalige vleugel. De SSB-GSB wacht zelfs tot het water aan de lippen staat en kiest pas voor een splitsing in 1978 onder directe bedreiging van het verlies van de erkenning van overheidswege.

De tijdsgeest zit scouting niet mee op het einde van de jaren 60, begin jaren 70 en de tweedracht tussen FOS en SSB bemoeilijkt de ontwikkeling van sea-scouting nog meer in Oostende. Langzaam dooft de 2de eenheid SSB uit om uiteindelijk, geplaagd door materiële en praktische problemen, te verdwijnen begin 1982. Ondanks het ongunstig klimaat groeit ondertussen in de 2de eenheid FOS toch een nieuwe generatie leiders die opnieuw gepassioneerd raken door sea-scouting. Het gaat om de mei 68 generatie die, ondanks haar fundamentele bezwaren tegen de burgerlijkheid van de maatschappij, zich laat meeslepen door de aantrekkingskracht van de scoutsmethodiek. Het idee om onder eigen verantwoordelijkheid zelf een minisamenleving op te bouwen binnen de eenheid of op kamp is te aantrekkelijk om af te wijzen. Sea-scouting bij de 2de eenheid spreekt nu wel alle geledingen van de bevolking aan en de ideeën van klassen, politiek-filosofische aanhorigheid of oorlogstrauma's liggen in een ver verleden voor de jongeren van de jaren 70. Door het succes van de Oostendse sea-scouts begin jaren 80 raakt de motor zelfs wat oververhit en de organisatie kan niet volgen. Tekort aan opvolging binnen de leiding en het steuncomité, gebrek aan ervaring, grote materiële lasten in tijden van financiële schaarste leiden terug tot zware problemen in de jaren 1985-1986.

Uit deze moeilijkheden groeit een gelouterde leidersgroep. Het is een generatie zonder veel illusies die leerde hoe de eenheid te laten overleven in de moeilijke jaren 80. De economische crisis met weinig toekomstperspectieven voor jongeren en de opeenvolgende besparingsrondes, ook in de ondersteuning van het jeugdwerk, creëerde een materialistische leiding gefixeerd op organisatie en opbrengst. Toch bleef scouting in de 2de eenheid een progressieve houding uitdragen. Zo nemen de Oostendse sea-scouts, ondanks de terughoudendheid van FOS, in uniform deel aan de grote anti-rakettenbetogingen van die tijd en schakelen de scouts zich in bij de inzamelacties ten bate van de hongersnood in

Afrika en de jaarlijkse 11.11.11 actie. Nog steeds vindt scouting op die manier aansluiting bij het ideaal van wereldvrede en internationale broederschap dat Baden Powell naar voren schoof.

Midden de jaren 90 bereikt de 2de eenheid opnieuw een hoogtepunt vergelijkbaar met de hoogtepunten gedurende de jaren 50. De sterke organisatie, gekoppeld aan een groter optimisme en hogere inkomsten geven meer mogelijkheden voor scoutsactiviteiten. Opeenvolgende eenheidsleiders Liliane Van Troost, Evert de Pauw en Kurt Devriendt brengen stabiliteit en groei in de eenheid. De toegenomen welvaart en de individualisering van de maatschappij brengen in de jaren 90 een sterk concurrerend vrijetijdsaanbod voor de jeugd. Nieuwe mogelijkheden bieden echter ook nieuwe kansen voor scouting. De sea-scouts bedienen zich vandaag van een technologie en beschikken over materiaal en infrastructuur waarvan hun voorgangers uit de jaren dertig, vijftig of zestig nooit durfden te dromen.

De vormen zijn tussen 1914 en het jaar 2000 drastisch veranderd, maar de principes van teamwork, verantwoordelijkheid, zelfwerkzaamheid, engagement en dienstbaarheid blijven dezelfde. De koppeling van de traditionele sea-scoutingmethodiek aan een gezond aanpassingsvermogen blijken de basis van de succesformule. Deze merkwaardige geschiedenis bewijst echter ook dat de 2de eenheid al vele malen vergaan zou zijn was daar op de cruciale momenten niet de inzet geweest van een aantal sterke persoonlijkheden.

Bijlage 1

Organisatie en werking van scoutsgroepen

De organisatie en de werking van scoutsgroepen in het verleden was niet altijd zoals vandaag. Een korte toelichting voor een beter begrip van de geschiedenis:

Bij het ontstaan : de scouts- of gidsentroep

De basis van scouting zoals Baden Powell het voorzag, is de patrouille: het kleine groepje jongens onder leiding van een patrouilleleider en een assistent-patrouilleleider die één of twee jaar ouder zijn dan de gewone patrouilleleden. Het geven van een aangepaste verantwoordelijkheid op jonge leeftijd is één van de basispijlers én grote aantrekkelijkheden van scouting. Enkele patrouilles vormen samen een troep onder leiding van een scoutsmaster. Dit is de basisstructuur zoals ze ook toegepast werd bij het ontstaan van scoutstroepen in België. Er is dan nog geen sprake van welpen, takleiders, gidsen of eenheden. Troepen die aansluiten bij de overkoepelende beweging worden dus de 1ste, 2de, 3de troep... van een bepaalde stad genoemd. Om verwarring tussen troepen te vermijden, krijgt elke troep vanaf 1919 een uniek nummer. Elke troep heeft een bescherm- of steuncomité van ouders.

Dit basisconcept bleek al gauw niet optimaal om verscheidene redenen die niet voorzien waren:

1. de geweldige expansie van scouting zodat er soms 10 of meer patrouilles onder één scoutsmaster komen te staan;
2. het ontstaan van meisjesscouts of gidsen vanaf 1911 in België. Het kwam zelden voor dat een gidsentroep uit het niets ontstond. De gidsen waren immers dikwijls zussen van scoutsbroers, zodat naast een bestaande scoutstroep er een tweede troep, een gidsentroep, bijkwam;
3. het ontstaan van jongere scoutjes (welpen) en oudere scouts (rovers - seniors), na de eerste wereldoorlog;
4. het ontstaan van gespecialiseerde scouts zoals sea-scouts.

Op zoek naar oplossingen

Men probeert die zaken op te vangen door meer leiders te introduceren. De scoutsmaster van de troep wordt bijgestaan door assistent-scoutsmasters. Soms wordt er een niveau bijgecreëerd tussen de patrouilleleiders en de scoutsmasters nl. de peleton-chefs. De functie van peleton-chef wordt bij de BSB afgeschaft in 1921.

Vanaf 1919 beveelt het reglement van de BSB aan dat verschillende troepen van één stad samen een "scoutsgroep" ("groupe") vormen, bijgestaan door hetzelfde steuncomité. Aan het hoofd van de groep komt een "Chef de Groupe" aangesteld door de BSB. De groepsleider coördineert de verschillende troepen en is de contactpersoon met de hogere echelons van de BSB. Zo wordt de oplossing van een aantal logistieke problemen vergemakkelijkt.

Bij de oprichting van de nieuwe sea-scoutstroep in Oostende in 1929 volgen de Oostendse scouts de BSB richtlijnen. De twee troepen, 15de BSB en 2de SSB, hebben elk hun eigen scoutsmaster, Jacques De Cock is Chef de Groupe voor beide troepen, en beide kunnen ook de ondersteuning van hetzelfde comité genieten. Als er in 1939 een tweede gidsentroep komt in Oostende (21ste GGB) wordt deze regeling niet gevolgd, want de 21ste GGB komt onder Jacques De Cock te staan i.p.v. onder een GGB-chef.

In dit systeem kan veel gemeenschappelijk gebeuren zoals de welpentak bijvoorbeeld, die in principe onder de 15de BSB ressorteerde, maar die een rekruteringspool vormde voor de twee jongenstroepen en die op het einde van de jaren dertig ook vrouwelijke leiders had. Een seniortak of een voortrekkerstam kon ook gemeenschappelijk zijn, zoals het geval is in Oostende in de periode 1940-1945. Ook het lokalenprobleem kon beter aangepakt worden. Zowel het huis van Henri Serruys als dat van Louis Serruys heeft in de jaren dertig aan heel wat troepen onderdak gegeven.

Huidige structuur (vanaf jaren 50-60)

In 1945 fusioneren de BSB en de GGB tot één overkoepelende structuur BSB-GGB. Kort daarvoor, in het oorlogsjaar 1943, wordt het Comité Exécutief van de BSB vervangen door een Nationaal Commissaris, bijgestaan door tak

commissarissen. Het aanhoudende succes van scouting en de coëducatie noodzaakt een verdere opsplitsing in leeftijdsgroepen van de troepen. Een troep wordt veel groter dan voorheen en gaat zich organiseren in verschillende takken volgens de leeftijdspiramide met welpen, verkenner-gidsen en seniors. De troep wordt een eenheid. Troepsleider en Chef de Groupe versmelten tot één figuur: de eenheidsleider, die aan het hoofd van een eenheid komt te staan. Enkele van de taken van de Chef de Groupe worden overgenomen door een nieuwe Gewestcommissaris. Zo wordt Françoise Van Sieleghe in 1945 GGB Gewestcommissaris. Per eenheid wordt een steuncomité voorzien.

In 1966 wordt de BSB-GGB onderverdeeld volgens taalregime in FOS en FEE. Beide organisaties kiezen resoluut voor coëductie, het samenspelen van jongens en meisjes. Dit betekent na zekere tijd de verdwijning van de aparte activiteiten van de verkennerstroep en de gidsentroep. Bij de welpen en de seniors kwam een gemengde werking al vóór 1966 regelmatig voor. Maar nu ontstaat dus ook één gemengde verkenner/gidsentak. Bij grotere eenheden worden de verkenners nog eens opgesplitst in een jong-verkennerstak (of aspirant-verkenners) en oud-verkennerstak (junior-verkenners).

In elke tak wordt het patrouille-systeem gebruikt, bij de sea-scouts “kwartier” genoemd, bij de gidsen “wacht”. Elke tak heeft zijn takleider en wordt bijgestaan door assistenten. Aan het hoofd van alle takken staat de eenheidsleider of leidster, eventueel bijgestaan door assistenten. Een comité van ouders en sympathisanten zorgt voor materiële ondersteuning.

In dit werk wordt dezelfde terminologie gehanteerd die gebruikt werd door de tijdgenoten. Tot 1945 is de troep, onder leiding van de scoutsmaster, de kern van de scoutsbeweging. De groep omvat verscheidene troepen onder leiding van de groepscommissaris. Vanaf 1945 is er sprake van eenheden zoals we ze vandaag kennen, met verschillende leeftijdsklassen onder leiding van takleiders en met een eenheidsleider of master aan het hoofd van de eenheid.

Bijlage 2 - De scoutswet

De scoutswet 1919

geciteerd in Le Carillon, 1919, nr 9.

1. La parole d'un scout est sacrée.
2. Un scout est loyal.
3. Le devoir d'un scout est de se rendre utile et d'aider autrui.
4. Un scout est l'ami de tout le monde et le frère de tout autre scout.
5. Un scout est courtois.
6. Un scout est l'ami des animaux.
7. Un scout sait obéir.
8. Un scout sourit et siffle.
9. Un scout est économe.
10. Un scout est pur en pensées, en paroles et en actions.

De scoutswet 2000

1. Een scout/gids is eerlijk.
2. Een scout/gids eerbiedigt de overtuiging van anderen.
3. Een scout/gids maakt zich nuttig.
4. Een scout/gids is een vriend van allen.
5. Een scout/gids is vriendelijk en hoffelijk.
6. Een scout/gids kan gehoorzamen
7. Een scout/gids staat open voor de natuur en is milieubewust.
8. Een scout/gids houdt vol.
9. Een scout/gids is ijverig.
10. Een scout/gids is zelfbewust en heeft eerbied voor zichzelf en voor de anderen.

Bijlage 3

De organisatie van de verzetsbewegingen in Oostende en de kuststreek

Het verzet in België en dus ook in Oostende is een kluwen van bewegingen en organisaties waar zelfs de tijdgenoten moeilijk wijs uit geraakten. Hier volgt een reconstructie van de belangrijkste bewegingen en hun evolutie. Er waren nog andere belangrijke verzetsbewegingen en talloze inlichtingennetwerken, maar die waren minder of niet actief in de kuststreek. Hoewel veel leden van gewapende weerstandsbewegingen ook lid waren van een inlichtingendienst wordt omwille van de duidelijkheid een onderscheid gemaakt.

1. Weerstandsbewegingen

Het (Belgisch) Nationaal Legioen - Légion Nationale Belge

Het BNL werd lang voor de oorlog in 1922 opgericht door de Luikse advocaat Paul Hoornaert en was een rechtse, vaderlandslievende, maar vooral koningsgezinde beweging. Naast gewone leden had het BNL naar de mode van die tijd ook geüniformeerde jeugdafdelingen (voorwachters tot 19 j, strijdvendels vanaf 19 j). Het BNL werd als rechtse beweging aanvankelijk getolereerd door de Duitsers. Door een aantal omstandigheden kwam daar begin 1941 verandering in. Op 19 augustus 1941 werden alle activiteiten van het BNL definitief verboden door Reeder, hoofd van de militaire bezetting in België.

In januari 1941 werd Leopold Jacquemin als hoofd aangesteld van de BNL afdeling Oostende. Kort daarop sloot het groepje BSB-SSB-scouts zich aan in Oostende. In juni 1941 sluit het hele BNL zich aan bij het "Belgisch Legioen" (BL). Het BNL behoudt echter zijn eigen structuren en wordt ook bekend binnen het Belgisch Legioen als de Groep Hoornaert-Dirix.

Het Belgisch Legioen – Légion Belge

Verzetsgroepering opgericht na de capitulatie door kapitein-commandant Charles Claser. Zoals het BNL en de BNP vaart het BL een rechtse, koningsgezinde koers.

In juni 1941 sloot het Belgisch Nationaal Legioen zich aan bij het Belgisch Legioen. Claser slaagde erin contact te maken met de Belgische regering in Londen. Pas na de arrestatie van de koningsgezinde Claser door de Duitsers en de installatie van een nieuwe leiding krijgt de beweging het volledige vertrouwen van de Belgische ministers in Londen en groeit het Belgisch Legioen uit tot de "officiële" verzetsbeweging van de Belgische regering. Later wordt het BL ook wel Belgisch Leger genoemd en tegen het einde van de bezetting wordt de beweging bekend onder de naam "Geheim Leger". Het Geheim Leger zou in Oostende zo'n 350 leden geteld hebben, waarvan een 24-tal het leven lieten.

Het Geheim Leger – l'Armée Secrète

Zie het Belgisch Legioen

Het Belgisch Vrijkorps voor Militaire Actie (Corps Franc pour l'Action Militaire)

Opgericht in september 1942 door Charles Claser (zie BL), die hiertoe speciaal belast was door de regering in Londen. Claser drong in het najaar van 1942 vanuit Engeland opnieuw bezet gebied binnen om zijn opdracht uit te voeren. Doel van het Vrijkorps was de macht in België overnemen zodra de Duitsers wegtrokken of zodra de bezetting ernstig verzwakt werd, bv. bij de geplande invasie van voorjaar 1943 (waarvan niets terecht kwam). Voordien werden geen gewapende acties gepland. Voor de gewapende actie die komen moest, werden wapendroppingen voorzien door de Britten, die echter nooit gerealiseerd werden.

Claser rekruteerde voornamelijk bij de verschillende onderdelen van het Geheim Leger, het BNL en het BL. Door verraad van Prosper Dezitter werd het Vrijkorps zo goed als volledig opgerold door de Duitsers in oktober-november 1943. De Britten hebben nooit wapens gedropt.

De Brigade van de Dood

Het Belgisch Vrijkorps voor Militaire Actie telde twee afdelingen, de groep Actie, ten westen van de Schelde en de groep Neutralisatie ten oosten van de rivier. De groep Actie telde zo'n 1700 leden en was samengesteld uit drie defensieve eenheden en één "Brigade van de Dood" met als specifieke opdracht offensieve acties in de kuststreek. De Brigade van de Dood stond olv. Gustaaf Dumoulin uit Diksmuide, oud-strijder 14-18. Jules Gioannora maakte deel uit van de Brigade en

was als één van de 5 peletonchefs verantwoordelijk voor 100 man die, als de kans zich voordeed, het stadscentrum en het zeestation moesten bezetten. De brigade werd grotendeels ontmanteld met het Vrijkorps in november 1943.

De Belgische Nationale Partij

De BNP werd kort na de capitulatie opgericht door de Brusselse ingenieur Haucquier . Het was een rechtse politieke partij die opkwam onder het motto "voor koning en vaderland" . Hoewel er een sterke afdeling in Brugge bestond lijkt de partij niet veel aanhang gehad te hebben in Oostende. Op 31 oktober 1940 werd de partij, samen met de andere politieke partijen, verboden door de Duitse bezetting en de activiteiten evolueerden al snel tot een gewapend verzet. De leden sloten aan bij gelijkgezinde bewegingen in het Belgisch Legioen.

Het Onafhankelijkheidsfront (OF) (Front de l'Indépendance)

Het nationaal OF werd opgericht op 15 maart 1941 door dr. Albert Marteaux, Fernand Demany en priester André Bolland. Het was een linkse beweging die recruteerde uit leden van de vooroorlogse liberale, socialistische en communistische partijen. De organisatie werd gedomineerd door de communisten. Het OF zou in Oostende een 100-tal aanhangers gehad hebben, waarvan een 20- tal vermoord werden door de Duitsers.

Belgisch leger der Partizanen (Armée Belge des Partisans)

Gewapende verzetsgroepering van het Onafhankelijkheidsfront. Hield zich vooral bezig met spionage en gewapende verzetsdaden, sabotage en aanslagen in tegenstelling tot het Geheim Leger dat zich vooral toelegde op spionage en voorbereiding tot gewapend verzet. De partizanen waren goed georganiseerd volgens het stervormige cellenprincipe van de Komintern, waardoor infiltratie en verraad veel minder mogelijk waren dan in het Geheim Leger. Er vielen dan ook relatief minder slachtoffers bij de partizanen.

De Patriottische Milities (Milices Patriotiques)

Afdeling van het Onafhankelijkheidsfront dat zich vooral bezighield met de clandestiene pers.

De Belgische Militaire Weerstandsbeweging - Organisation Militaire Belge de Résistance (OMBR)

Kleinere verzetsgroep die oud-militairen groepeerde. Zij heeft steeds vastgehouden aan haar onafhankelijkheid en sloot zich niet aan bij andere bewegingen zoals het Geheim Leger. Kwatongen beweren dat de beweging vooral na de bevrijding gegroeid is. In ieder geval ontstond na de oorlog controverse over het groot aantal leden van de OMBR in verhouding tot de gekende verzetsdaden. Het OMBR zou 120 manschappen beschikbaar gehad hebben in Oostende waarvan een 20-tal omgebracht werden door de Duitsers.

2. Actiegroepen en inlichtingendiensten

Clarence

Groot inlichtingennetwerk dat verspreid was over heel België. Er was onder meer een actieve afdeling in Zeebrugge. Rekruteerde uit leden van het onafhankelijkheidsfront. Deze groep onder leiding van Lucien Vrielinck werd eveneens, zij het onrechtstreeks, verraden door Prosper Dezitter. Vrielinck werd op 9 december 1942 terechtgesteld in het executie-oord van Ertvelde-Rieme, langs het kanaal Gent-Terneuzen.

La Sarcelle

Verzetsgroep in de kuststreek die inlichtingen verzamelde, sabotage pleegde en ook wapens stockeerde voor als het moment der bevrijding zou aanbreken. De groep rekruteerde vooral onder de leden van het BNL, waardoor het niet verwonderlijk is dat Leopold Jacquemin La Sarcelle leidde. La Sarcelle sloot zich eind 1940 aan bij het Belgisch Legioen (dus reeds vóór BNL nationaal met het BL fusioneert) dat later het Geheim Leger werd. Naast Oostende had La Sarcelle ook afdelingen in Brugge, Wenduine, Sijsele, Veldegem en Middelkerke. Door opeenvolgende infiltraties werden veel leden van La Sarcelle gearresteerd in Oostende en later in Brugge.

ABC

Deze groep was slechts kort actief van het najaar 1940 tot mei 1941 toen het net geïnfiltreerd werd door agenten van de Abwehr, waaronder Florentine Giralt, de minnares van Prosper Dezitter. ABC hielp ondergedoken Britse militairen

ontsnappen, maar verzamelde ook inlichtingen in de havens van Antwerpen, Zeebrugge en Oostende. Jean Neys, de leider van het net, werd naar de concentratiekampen gestuurd, maar overleefde de oorlog.

Leopold-Vindictive

Netwerk vooral actief in West-Vlaanderen en langs de kust, waar inlichtingen over de kustverdediging werden ingezameld. Pater Joseph Raskin stond aan het hoofd van de groep. In mei 1942 werd Raskin met een aantal medeplichtigen gearresteerd. Hij werd op 18 oktober 1943 door de Duitsers onthoofd in Dortmund.

Dit overzicht werd samengesteld aan de hand van informatie uit de volgende werken :

- Asseloos (A.), *Oostende onder de nazi's, 1940-1944, deel II*, Oostende, 1992 .
- Delaere (X.), *Het verzet te Oostende tijdens WOII*, Gent, 1994.
- Pylyser (J.M.), *Kustvolk in de vuurlijn, deel II het spergebied, 1940-1942*, Middelkerke, 1998.
- Strubbe (F.), *Geheime Oorlog 40-45. De inlichtingen en actiediensten in België*, Tielt, 1992.

Bijlage 4

de anekdote i.v.m. het Ibisgebouw

Voor Allen, 1945, nr 45

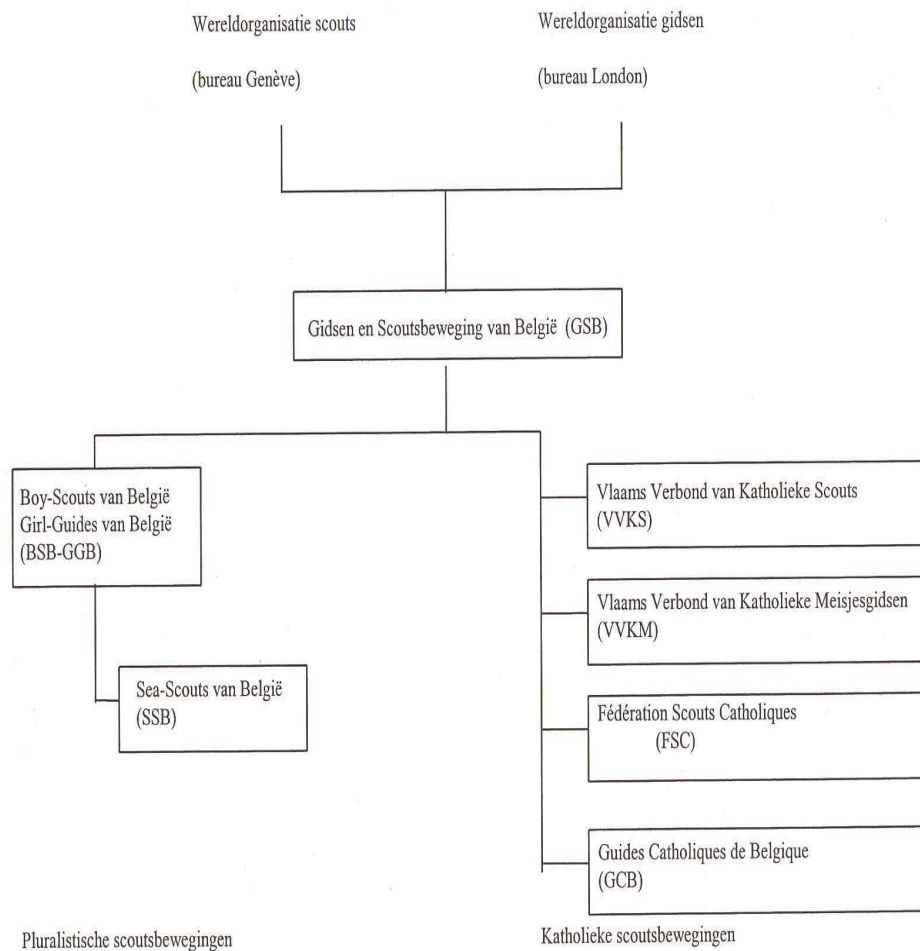
Na de vlucht van de leerlingen en het schoolpersoneel in 1940, werd het gebouw van de opleidingsschool Ibis op Sas-Slijkens in gebruik genomen door verschillende afdelingen van de collaboratiepartij VNV. Onbekenden (?) gooiden echter herhaaldelijk de ruiten in en het gebouw viel ten prooi aan vandalisme. Nadat het VNV zich verscheidene keren beklaagd had bij de Duitse autoriteiten werden begin oktober 1942 in totaal 44 Oostendenaars manu militari opgeëist om het gebouw dag en nacht te bewaken. Dit was enerzijds een beveiligingsmaatregel, maar anderzijds ook een collectieve straf voor Britsgezinde Oostendenaars of misschien wel voor vermoedelijke daders. Het is in elk geval merkwaardig dat onder de 44, verscheidene bekenden van de scouts voorkomen zoals Robert Patfoort, Jules Gioannora, René of Roland Declercq en Albert Zwervagher.

De aangeduide bewakers moesten in weer en wind, dag en nacht, om beurten per twee een wachtbeurt opnemen voor het Ibisgebouw. Na enkele weken slaagden ze erin om een schuilhuisje te plaatsen, maar de wraakzuchtige VN'ers gooiden op een nacht het schuilhuisje mét twee bewakers in het ijskoude water van het kanaal. Op 12 november 1942 bliezen de Duitsers de "bewakingsactie" af.

Bijlage 5

Organigram van de scoutsbeweging in België

Bijlage 5: Organigram van de scoutsbeweging in België
vóór 1965.

Organigram van de scoutsbeweging in België
na 1966.

¹ De Franstalige vleugel van de SSB bestaat nog steeds met een zekere autonomie, maar is nauw gelieerd met de SGP.

Lijst van afkortingen

BCS	Belgian Catholic Scouts
BPBBS	Baden Powell Belgian Boy-Scouts
BSB	Boy-Scouts van België
FEE	Fédération Eclaireurs Eclaireuses
FOS	Federatie voor Open Scouting
FSC	Fédération des Scouts Catholiques
GCB	Guides Catholiques de Belgique
GGB	Girl Guides van België
GSB	Gidsen en Scoutsbeweging van België
SGP	Scouts et Guides Pluralistes
SSB	Sea-Scouts van België
VVKM	Vlaams Verbond voor Katholieke Meisjesgidsen
VVKS	Vlaams Verbond voor Katholieke Scouts

Bronnen

Een scoutstroep is geen instituut voor wie het zorgvuldig bewaren van archieven een belangrijke bekommernis is. Het raadplegen van andere bronnen was dus een absolute noodzaak om deze geschiedenis te kunnen schrijven. Het gaat enerzijds om persoonlijke getuigenissen van oud-scouts en gidsen en anderzijds om persartikelen. Wij hebben zoveel als mogelijk geprobeerd om diverse bronnen en/of getuigen te consulteren voor dezelfde gebeurtenis, teneinde een zo groot mogelijke objectiviteit te bereiken. In de meeste gevallen is dat gelukt, sommige stellingen zijn echter slechts onderbouwd door één bron.

1. Archieven

Het archiefmateriaal dat bewaard is gebleven van de BSB-GGB bevindt zich in het Centre Historique Belge du Scoutisme te Brussel. Informatie over plaatselijke scoutstroepen is daar echter weinig te vinden, tenzij in tijdschriften. Voor de periode vóór en vlak na de tweede wereldoorlog bevinden zich enkele interessante artikels in de BSB tijdschriften "Le Scout", "Scoutsleven", "Jam" en "Cèdre". Een aantal jaargangen van het SSB-blad "Nautilus" (1968-1978) bevinden zich ook te Brussel. Het archief van FOS in Gent omvat de ledenlijsten en de correspondentie met de 2de eenheid sinds 1967. Voor de periode die niet gedekt wordt door het eigen archief van de eenheid is het belang van het FOS-archief beperkt. Een archief van de SSB als autonome organisatie (1965-1981) hebben wij niet kunnen vinden. Sinds 1982 wordt er in de 2de eenheid in Oostende min of meer systematisch een eenheidsarchief bijgehouden in de klassieke zin van het woord: verslagen van de eenheidsraad, in- en uitgaande correspondentie, rapporten. Vóór die datum zijn nog een aantal documenten en logboeken beschikbaar uit de jaren 70, maar zonder systematisch verband. Het archief omvat ook een beeld-archief van de 2de eenheid. Echt systematisch gebeurt dit pas vanaf de jaren 1980. Wel werden vele foto's gerecupereerd uit vroegere jaren via oud-scouts en getuigen.

2. De pers

Artikels in de lokale pers kunnen veel informatie geven, maar de informatiestroom is niet gelijkmatig en de opsporing is zeer arbeidsintensief.

Bovendien vergist de pers zich dikwijls in details, namen, functies en dergelijke. Vooral voor de beginperiode waren wij nochtans genoodzaakt om beroep te doen op de pers als belangrijke bron. Voor dit werk werden in de stadsbibliotheek van Oostende alle beschikbare jaargangen tussen 1913 en 1947 doorgekeken van de volgende bladen: Le Carillon, Le Journal de la Côte, l'Echo d'Oostende, Voor Allen, Het Pannestrand en De Zeewacht. Naast de publieke pers is daar ook de pers van de scoutsbeweging die een interessante bron kan zijn. We vernoemden reeds het BSB-blad "Le Scout" bij de archieven. De FOS-uitgave "Totem" is bijzonder schaars met nieuws uit Oostende. Interessanter is het SSB-blad "Nautilus" (zie hoger). De tijdschriften uitgegeven door de eenheid zelf zijn natuurlijk een uitermate interessante bron. Het gaat om "De Sea-Scout" (1942-1946), "Contact" (1949-1960), "Westhinder" (1967-2000) en het "Picolootje" (1978-79). Vele jaargangen van deze tijdschriften gingen verloren, soms waren er hiaten van jaren in de publicatie en de reeksen zijn verspreid in particulier bezit, in het archief van de 2de eenheid of, uitzonderlijk, in de stadsbibliotheek.

3. Persoonlijke getuigenissen

Mondelinge en schriftelijke getuigenissen van oud-scouts geven vele feiten en wetenswaardigheden en vormen een rijke bron. Nochtans vergissen getuigen zich geregeld in data, namen, locaties en andere details. Het is een weergave van de feiten zoals de getuige die zich vandaag herinnert. Sommigen proberen hun geheugen te ondersteunen met foto's of met hun persoonlijk tally-book of logboek. Personen zijn op die manier gemakkelijk te identificeren, maar data en plaatsen zijn heel wat moeilijker te reconstrueren. Het belang dat een getuige hecht aan zijn of haar scoutscarrière heeft een invloed op de kwaliteit van de herinnering. Bij deze bronnen is een zo groot mogelijke ondersteuning van ander bronnenmateriaal wenselijk.

Schriftelijke getuigenissen omvatten notities die door een getuige zelf zijn opgemaakt om een historisch overzicht te geven. De mondelinge getuigenissen werden geregistreerd door Evert de Pauw of door Jean Van Huele, meestal in gestandaardiseerde interviews die zich vandaag in het archief van de 2de eenheid bevinden. Sommige getuigenissen dateren van de jaren 80. Het gaat om de herinneringen van volgende personen:

M. Bero, J. Boussy, P. Colle, R. Cordy, J. Christiaens, E. De Clercq, J. De Cock, E. Dedecker, L. De Ridder, E. de Pauw, R. Ghyssens, R. Kerckvoorde, A. Loze, J. Miroir, R. Peeters, R. Reunbroek, M. Reynders, O. Sudan, C. Van Avermaet, R. Van Gysel, J. Van Huele, N. Van Sieleghem, O. Vilain

Illustraties

De illustraties zijn afkomstig uit volgende collecties:

- Verzameling Declercq: 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 21
- Verzameling Ibis: 1
- Verzameling De Cock: 2, 3, 5, 6, 7, 8
- Stadsarchief Oostende: 4 (© Antony)
- Verzameling de Pauw: 17, 20, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29
- Verzameling Deridder: 22

Bibliografie

- A. Asseloos, *Oostende onder de nazi's 1940-1944*, delen I-IV, Oostende, 1992.
- R. Baden-Powell, *Scouting for boys*, London, 1963 (1908).
- P. Bren, *The Edwardians*, Londen, 1972.
- R. Coelus, *De Ibis-story 1906 - 1981*, Bredene, 1981.
- E. Declercq e.a., *Sea-scouting Oostende, 1914 - 2000*, Brugge, 2001.
- A. De Block en L. Martens, *Moderne schoolsystemen*, Antwerpen, 1983.
- V. De Donder, *Patrouilleleiders komen getreden. Katholieke scouts en gidsen in Vlaanderen*, Antwerpen, 1993.
- X. Delaere, *Het verzet te Oostende tijdens WOII*, Gent, 1994.
- D. Deschacht, *Straatnamen van Oostende van A tot Z*, Oostende, 1998.
- E. Esgain, *Een scout, "menheer Georges"*, Brussel, 1955.
- M. Flower-Smith and E. Yorke, *Mafeking, the story of a siege*, s.l., 2000.
- L. François e.a., *Bibliografie van de geschiedenis van Oostende*, Oostende, 2000.
- F. Gevaert en F. Hubrechtsen, *Oostende 14-18*, deel I, Koksijde, 1995.
- F. Gevaert en F. Hubrechtsen, *Oostende 14-18*, deel II, Koksijde, 1998.
- R. Grignard e.a., *Sea-scouting. De Geschiedenis 1914-2004*, Antwerpen, 2004.
- J.L. Herrin, *La piste retrouvée, tome I et II*, Liège, 1993.
- P. Hopkins en H. Dugmore, *The boy - Baden Powell and the siege of Mafeking*, Rivonia (R.S.A.), 1999.
- T. Jeal, *Baden-Powell*, London, 1989.
- A. Lycett, *Rudyard Kipling*, London, 1999.
- W. Meyers, *Het VVKS en de poging tot eenmaking van de jeugdbewegingen in Vlaanderen tijdens de bezetting (1940-1944)* in: Y. Peeters, red., *Over volksopvoeding en staatsvorming*, Antwerpen, 1983.
- R. Ouvry, RYCO, *Koninklijke jachtclub Oostende, 150 jaar wedstrijdzeilen*, Oostende, 1988.
- T. Pakenham, *The Boer war*, London, 1979.
- E. Provoost, *40 Jaar open scouting - 25 jaar sea-scouting*, Koksijde, 1985.
- J.M. Pylyser, *Kustvolk in de vuurlijn, deel 2, het spergebied 1940-1942*, Middelkerke, 1998.

- K. Ravyts en J. Rondas, *Het Brugse 1940-1945, deel III, Het repressieklimaat en de Brugse krijgsraad*, Kortrijk, 2001.
- M. Rosenthal, *The Character Factory, Baden Powell and the origins of the boy-scout movement*, London, 1986.
- F. Strubbe, *Geheime oorlog 40-45. De inlichtingen en actiediensten in België*, Tielt, 1992.
- C. Schelfhout, *In het kielzog van Hugo Van Kuyck*, Bonheiden, 1988.
- M. Schwegman, *Maria Montessori 1870 - 1952*, Amsterdam, 1999.
- L. Van Cleemput, A. Dene e.a., *Jubelboek 90 jaar open scoutisme 1910-2000*, Antwerpen, 2000.
- H. Vande Weghe, *150 Jaar stedelijk lager onderwijs in Oostende*, De Haan, 1987.
- F. Van Laeken en E. Verhoeyen, *Lexicon politieke en jeugd kollaboratie*, Brussel, 1985.
- G. Verbeke, *De gewetenloze spion. Prosper Dezitter 1940 – 1944*, Koksijde, 1998.
- C. Vermaut, *Archiefgids. Een overzicht van bronnen van en over Oostende bewaard*, Oostende, 1998.
- R. Villeirs, *Geschiedenis brandweer Oostende*, Oostende, 1988.
- s.n. *Geschiedenis van het Belgisch leger tot heden, deel I, 1830 - 1919*, s.l., 1982.
- s.n. *Geschiedenis van het Belgisch leger tot heden, deel II, 1920 tot heden*, s.l., 1988.
- s.n. *70 Jaar sea-scouting in België*, Antwerpen, 1984.

Biografie van de auteur

Evert de Pauw (°1964) is licentiaat geschiedenis en licentiaat haven- en maritieme wetenschappen. Hij werkte gedurende een tiental jaren in diverse transport- en scheepvaartbedrijven en leidt momenteel de sectie mobiliteit van het provinciebestuur West-Vlaanderen.

In 1973 sloot de Pauw zich aan bij de sea-scouts in Oostende en doorliep het hele curriculum tot hij in 1982 in de leiding stapte. Gedurende enkele jaren was hij adjunct-vlootcommissaris bij de Federatie voor Open Scouting en van 1990 tot 1995 stond hij aan het hoofd van de sea-scouts in Oostende. Tegenwoordig maakt hij nog deel uit van het steuncomité van de sea-scouts, maar varen doet hij nu alleen nog met het gezin in een eigen zeiljachtje. De Pauw is gehuwd en heeft twee kinderen.

Oostendse Historische Publicaties

In de reeks "Oostendse Historische Publicaties" verschenen tot nog toe volgende nummers :

1. Claudia VERMAUT. *Archiefgids. Een overzicht van bronnen van en over Oostende bewaard.* Oostende, 1998.
2. Daniël FARASYN. *1769-1794. De 18de eeuwse bloeiperiode van Oostende.* Oostende, 1998.
3. Claudia VERMAUT (red.). *Het Oostendse oorlogsdagboek van Charles Castelein, 1914-1918.* Oostende, 1998.
4. Julien VERHAEGHE. *De Oostendse kunstschilders François Musin (1820-1888) en August Musin (1852-1923), een familiechroniek.* Oostende, 1999.
5. Frederic LOGGHE. *Het Hazegras. De verloren rijkdom van een wijk : een greep uit de geschiedenis.* Oostende, 1999. (Junior)
6. Roger VANPÉ, e.a. (red.). *Het Conservatorium van Oostende. 150 jaar openbaar onderwijs is muziek en woord.* Oostende, 1999.
7. Reinoud MAGOSSE. *Al die willen te kap'ren varen : de Oostendse kaapvaart tijdens de Spaanse Successieoorlog (1702-1713).* Oostende, 1999.
8. Luc FRANÇOIS m.m.v. Jan DREESEN, Daniël FARASYN, Gilberte FARASYN-SCHEPENS, Pieter FRANÇOIS, Ferdinand GEVAERT, Freddy HUBRECHTSEN, Jan PARMENTIER, Ivan VAN HYFTE, Claudia VERMAUT. *Bibliografie van de geschiedenis van Oostende.* Oostende, 2000.
8. bis Luc FRANÇOIS m.m.v. Gilberte FARASYN-SCHEPENS, Pieter FRANÇOIS, Ferdinand GEVAERT, Freddy HUBRECHTSEN, Jan PARMENTIER, Ivan VAN HYFTE, Claudia VERMAUT. *Bibliografie van de geschiedenis van Oostende, 1998/1999 – 2001.* Oostende, 2002.
9. Olivier DEBAERE. *Stedenatlas : Oostende. Een topografisch overzicht van de ontwikkelingen van een fel begeerde havenstad.* Oostende, 2002.
10. Claudia VERMAUT. *Oostende onder water, 1953.* Oostende, 2003.
11. Jan PARMENTIER. *Het gezicht van de Oostendse handelaar. Studie van de Oostendse kooplieden, reders en ondernemers actief in de internationale maritieme handel en visserij tijdens de 18de eeuw.* Oostende, 2004.
12. Evert DE PAUW. *Be prepared. De merkwaardige geschiedenis van de sea-scouts in Oostende.* Oostende, 2004.

Colofon

Auteur :
Evert de Pauw

Eindredactie en vormgeving :
Martine Landuyt
Marijke Mahieu
Claudia Vermaut

Druk :
Stadsdrukkerij

De verantwoordelijkheid voor de inhoud van dit boek
berust uitsluitend bij de auteur.
De uitgever is hiervoor niet verantwoordelijk.

Alle rechten voorbehouden.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen
in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt,
in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch,
door fotokopieën, opnamen of enige andere manier,
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Verantwoordelijke uitgever :
Johan Vandenabeele, stadssecretaris,
Stadhuis, Vindictivelaan 1, 8400 Oostende

Wettelijk depot :
D/2004/0342/19

